

A

PARLAMENT DEBRECENBEN.

KÖZLI

Pap Dénes.

I. KÖTET.

LIPCSE, 1870.

K I A D J A   K O H L E R K. A.

ELŐSZÓ.

„Különféle irányban seregeket küldök hirdete hg. Windischgrätz 1849. február 11-én kelt proclamatiójában, — melyeknek parancsnokai pallosjoggal ellátvák: akiknél Kossuth-féle felszólítás, vagy pártjától eredett akárminő iromány, levél, hírlap s a t. találatni fog, rögtönitéleti eljárás alá esend ..... minden postaigazgató vagy tiszt, a ki olyas Debrecenből keletkezett irományt, levelet, felszólítás elfogad, vagy tán még odább is szállít, kötéllal fog büntettetni.“

Nagyon természetes, hogy a Windischgrätz által kilátásba helyezett akasztófa egyáltalán nem volt csábító a Debrecenből keletkezett iratok, nyomtatványok terjesztésére, s így az ellenséges császári hadak által megszállott országrészekbe csak tévedve jutott el a magyar kormánynak valamely közleménye, csak tévedve egy egy proclamatió vagy hírlappéldány. *)

Majd jött a Hajnau-Bach kormány s vad üldözéssel kezdé pusztítani mindazon adatokat, melyek a forradalomra vonatkozással voltak. Egy — egy hírlapszámmak, vagy valamely pro-

*) Hanemha meghamisítatva, mert erre is van példa. így a székelek a „Kossuth Hírlapjából olvasták 1848 végén, hogy Pestet Windischgrätz elfoglalta, hogy Kossuth megszökött, hogy Magyarország a régi állapotba állítatott vissza, és hogy a szerkesztő (már mint a „Kossuth Hírlapja“ szerkesztője) mennyire csodálkozik a felett, hogy mindezek dacára is a maroknyi Háromszék elég vakmerő nemcsak a császári vitéz seregeknek ellentállani, hanem még a császár ő felsége hű népeit Brassóban és vidékén háborgatni! Ezt mondom a székelek „Kossuth Hírlapja“-ból olvasták, mely, miként hinni lehet, Szébenben nyomtatott, s kétségen kívül hasonló álmánynak és csábításnak eszköze volt, mint a Közlöny azon hamis száma, melyet Windischgrätz nemzetgyilkoló céljainak előmozdítására nyomtatott bérenciai által Pesten.

clamatióinak birtoklása majdnem felségsértésnek tekintett. Természetes, hogy majd mindenki sietett megsemmisíteni amaz irományokat, melyek az átélt veszélyes napokkal összekötetésben voltak, melyek tehát a birtokos fejére terhes büntetést hozhattak volna. A rejtkehelyekről pedig a kormány buzgó szaglászai kutatták elő azokat.

Ezen eljárás rendkívül megritkította az 1848. és 1849-iki adatokat. Hírlapjainkból, melyek pedig a közelebbi időben első rangú történeti adatforrásokká váltak, alig maradt fen néhány teljes példány. Így a hivatalos „Közlöny“ oly ritkává vált, hogy 1861-ben 400 pft. ajánlatott annak egy teljes példányáért. (L. B. Kemény Gábor: Nagy-Enyed veszedelme X. lap.) S a „Közlöny“ példányainak ezen elpusztulása annyival sajnosabb, mert az 1848—49-iki országgyűlésnek naplója önállólag meg nem jelenvén, a „Közlöny“ volt parlamentaris történelmünkébe nevezetes korszakának egyedüli hiteles forrása.

E körülményben taglalja indokolását jelen dolgozat közététele.

Ami a mű oeconomiáját illeti, szinte kevés mondani valóm van. Részletes naplóját adom az országgyűlésnek ülésről ülésre; a kisebb érdekű vitatkozások s szónoklatok kivonatos, a nagyobb. érdekűeknek teljes följegyzésével. Sőt a jelentéktelenebb viták s szónoklatok rövidítését is vagy épen mellőzését csak akkor engedtem meg magamnak, ha ez által a tárgyalások jelleme, színezete nem szenvedett, mert célom az volt, hogy ama nagyfontosságú országgyűlés képét egész teljességében s elevenségében állítsam az olvasó elé.

Pap D.

I-só ülés a képviselőházban

január 9-én. *)

Palócy (korelnök): Tisztelt ház! Miután megérkeztünk, jelentemé hogy törvényesen választott fő- és alelnökeink közül egy sincs jelen. A tegnap tartott előleges tanácskozmányban tetszett a tisztelt képviselő uraknak megállapodni abban, hogy ezen esetben az elnöki széket a háznak korelnöke foglalja el. Én követtársaimnak s a tisztelt ház parancsolatának tisztelettel hódolva az elnökséget addigis és nem tovább, míg a törvényesen megválasztott elnökök megérkezendnek készséggel elfogadom.

Kubin yi: Azt tartom, hogy ezen ülést nem lehet valóságos nyilvános ülésnek tartani, mert minden ok nélkül a szabályokat elvetni nem lehet, hanem mielőtt még talán arról lehetne szó, hogy a szabályok megtartassanak e vagy nem, azt tartom, hogy ezen kérdés felett minden esetre szükséges lesz tanácskozni, még pedig választmányilag, vagy comitévé változtatván által a képviselőház. Miután két alelnökünk is van, szükségesnek tartom intézkedni, hogy a két elnök közül egyik itt legyen, mert az esett értesenre, hogy az egyik elnök Heves vármegyében intézkedik, és a másik Hevesben van, tehát lehetne intézkedni, hogy egyik mindenesetre idejőjön. Szükségesnek látom, hogy comité tartassék, mert szorosán véve a háznak tárgya nincs, mely felett tanács kózzék, kivéve az elnökválasztást, ez pedig oly nevezetes kérdés, hogy mindenesetre szükséges lesz előbb comitévé alakulni. De még nevezesebb azon körülmény, miszerint jól emlékezhetik a tisztelt ház, hogy egy bizottmány küldetett Windischgrätzhez és Bécsbe, mely a kibékülést megpróbálja, annak mindenesetre előbb referálni kell, addig ne tartatnék nyilvános ülés, hanem csak comité. (Zaj.)

Én vélekedésemet mondom ki, egy hatalmas felkiáltással nem határozhatunk, mert itt a többség határoz. Én azokat, kik elküldettek, compromittálni nem akarom, hanem következetesen akarok működni, és bevárni azon bizottmányt, hogy annál alaposabban lehessen intézkedni. A többiről, hogy miként kell védeni a hazát, a honvédelmi bizottmány

*) Közlöny, hivatalos lap, 1849 évi, 6, 7. lap.

intézkedjék, és a sereget lássa el mindennel. Véleményem tehát, mint kijelentettem, a két kérdésre nézve az, hogy az elnökválasztás-, és azon kérdésre nézve, mikor tartassék nyilvános ülés, és mi tárgya legyen,, előbb comitévé alakuljon a ház.

Kossuth: Az előttem szólott érdemes követ úrnak véleményében nem osztozom. Egyáltalában semmi okot nem látok arra, miért ne kezdené meg, vagy nem is kezdésről van szó, hanem, miért ne folytatná az országgyűlés a maga munkáját, mint eddig folytatta: Valahányszor, akár a kormány felhívása, akár pedig a képviselő urak kívánsága egyes speciális tárgyakra nézve bizottmányi vagyis inkább nem nyilvános üléssé leendő átalakulását a háznak szükségessé fogja tartani, az meg fog történni, hanem most zárt ülést tartani, én részemről, a ki a ház parancsából a kormány tagja vagyok, nem tartom szükségesnek. Mi mondani valónk van, az a nyilvánosság elébe való, ennélfogva a comitéformabani tanácskozásnak most helyét nem látom. Két- tárgyat hozott elő Kubinyi képviselő úr, egyik az elnök lemondása, ez még nem volt semmi tárgyalás alatt, s épen e percben akarom a korelnök úrnál felolvasás végett bemutatni azon levelet, melyet a ház elnöke küldött. Mi a másikat illeti, azon választmányról, mely az utolsó ülésből ki volt rendelve Magyarország ügyének békés kiegyenlítését megkísérteni, arra nézve nem tudok egyebet mondani a háznak, mint azt, mennyiről tudomásom van, hogy t. i. azon bizottmány elment, de hol van, miként járt el, mikor jó vissza, arról semmi jelentést tenni nem tudok. Ha azon bizottmány már itt volna, és előlegesen a kormányval vagy közölte volna a maga jelentését, vagy pedig bejelentette volna azt, hogy szükség gesnek tarja a maga jelentését előbb nem nyilvános ülésben terjeszteni elő akkor helyes ok volna azt a szerint tárgyalni, de midőn azon bizottmány itt nincs, annak bevárásától az országgyűlés munkálódásának folytatását felfüggeszteni nem tartom szükségesnek, sőt károsnak; mert nyíltan, kijelentem, hogy hadseregünk vitéz magaviselete, és a népnek lángolj honvédelmi szeretete után nincs fontosabb ügy, mely nagyobb súlylyal nehézkedhessek a nemzet sorsának mérlegében, mint az, hogy az országgyűlés mihamarabb mondja ki a szót, vagyunk ma mint tegnap voltunk, és tanácskozunk. (Közhelyeslés.) Én ebben igen nagy súlyt látott.

Záborszky: (jegyző) olvassa Pázmány Dénes elnöknek. Kecskeméten 1849. jan. 5-én kelt lemondó levelét, melyben előadja, miként a bekövetkezett aggasztó események oly leverőleg hatottak kedélyére, hogy egészsége végkép megromolván, az elnöki tisztet tovább: viselni nem képes, de mihelyt javuló állapotban leend, örömmel foglalandja el képviselői székét a képviselőházban.

Elnök: Úgy hiszem igen váratlanul lepett meg mindnyájunkat ezen leköszönés, méltóztassanak nyilatkozni az iránt, lehet-e s kell-e elfogadni? vagy mit csináljunk ezen lemondó levéllel.

Bezerédy: Azt tartom, Kubinyi Ferenc barátom nem azon értelemben volt, miszerint itt mi előre meghatározzuk, hogy bizonyos ideig gyűlést nem tartunk. Mikor kell gyűlést tartanunk, azt a napi

események, kötelességünk érzetének mivolta hozza magával, és fogja jelelni. Nehéz időket élünk, ámde próbának nézi ezt csak a jó honfikebel, melylyel isten egyéneket mint nemzeteket képesekké teszen egy magasabb hivatásuknak teljesítésére, és bízom igazságában, hogy nem hagyja el szent Ügyünket, és annál edzettebben, férfiasabban és alkalmasabban fog a nemzet kikelni azon zivatarból, melyet ő tudja, miért bocsátott ránk. Mi tiszta lelkiismerettel lehetünk; mert nem tettünk mást, mint kötelességünket, képviselői hivatásunkat teljesítettük. Mi nem tettünk mást, mint védtük királyi esküvel szentesített törvényeinket, melyeket a múlt év elején az ország képviselői hoztak, melyeket védeni, épségben fentartani küldöttek minket ide azon milliók, kiket itt képviselni szerencsénk van. Ezen öntudatban bátran nézhetünk minden viharok elébe, és ne feledkezzünk el arról, hogy midőn legroszabbul látszanak alakulni az emberi rövidlátó szem előtt a dolgok, isten- hatalmának karja és segítése annál közelebb van. Tapasztalta ezt a magyar nem egyszer, és erős hitem, tapasztalni fogja ezen alkalommal is, csak a kötelesség ösvényéről, a törvények korlátai közül ki ne lépjen, mint eddig ki nem lépett. Ezen öntudat kísért bennünket Debrecenbe, ezen a magyarságnak viruló és nagy jövődőt í^erő fővárosába, ezen öntudat szerint fognak intézkedni, és nem sok idő fog eltelni, hogy ismét ezen öntudattal megyünk vissza hazánk fővárosába és a magyarságnak ügyét diadalmasan látva intézkedhetünk holnap, holnap után, a dolgok fogják mutatni, előre megkötni magunkat nem lehet. Most az elnöki kérdés szónyegen. Én e részben véleményemet nem nyilvánítottam, lemondás el nem fogadása kérdés nem lehet, ha ő kinyilatkoztatta, hogy lemond, és nincs itt, nincs időnk tudja isten meddig várakozni, de egyébkén; is nem tartanám a dolgok minőségéhez illőleg, hogy itt a képviselőház lépést tegyen. Most van két alelnökünk, tehát vagy új elnököt kell azonnal választani, vagy intézkedni, hogy mindakettő vagy az egyik alelnök minél előbb az országgyűlés helyén megjelenjék, és folytassa a szabályok szerint hivatalát mindaddig míg a rendes elnökség el nem lesz foglalva. Én véleményemet mondom ki abban, hogy nem gondolnám, miként most alkalmas időpont legyen azonnal az elnökválasztáshoz fogni, hanem célszerűbbnek jobbnak és alkalmasnak látnám megbízni a kormányt, hogy tegyen rendelést, miként a legrövidebb idő alatt vagy az egyik, vagy mindkét alelnök Debrecenben jelenjék meg. Ha addig valami igen sürgős dolog adja elő magát, itt van tisztelt veterán korelnökünk, megteszi kötelességét, s addig az elnökválasztásra nézve intézkedést tehetünk, de azt gondolom, hogy ma azonnal ne fogjunk az elnökválasztáshoz, a kormány tegyen intézkedést, hgy az alelnökök egyike minél előbb jelenjék meg, addig pedig, ha a hó vagy kormány ülést kíván tartatni, a korelnök elnöklete alatt jelenjünk meg. A mai ülés teendője az, hogy mondja ki az országgyűlésként azon testület, mely Pestet elhagyta, kötelességét teljesítve Derecenbe jött és üléseit folytatja.

Bónis: Miután a ház nyilvános tanácskozása tettelesen

belekezdett, véleményemet a napirenden levő tárgyra az elnöklemondás kérdésére nézve ki akarom szinte jelteni. Az a kérdés adja magát elő, kellessék-e a lemondott elnök helyett újat választani, vagy nem? Véleményem szinte az, mit Bezerédy képviselő úr mondott, hogy t. i. jelenleg a választással nem kell bíbelődni, van két alelnök, s míg megérkeznek a korelnök, és mindenkor, midőn a háznak más elnökei nincsenek, ez vezetheti a tanácskozást. Ezen véleménynyel, mint mondám, egyetértek, azon kis különbséggel, hogy úgy kívánnám kifejezni, miként a kormány az alelnökök egyikével tudassa a háznak azon határozatát, miszerint őket, kötelességüket teljesítendőket ide minélelőbb elvárjuk. Ezen kérdést, ha a többség megnyugszik benne, el lehetne dönteni. Ha a ház ezen kérdést eldönti, bátor leszek a másik teendőhöz hozzá szólni.

Madarász L. Az ellen, hogy jelenleg nem ereszkedünk választásba, legkisebb észrevételem sincs; megjelenvén az elnök, intézkedik a ház: mit tegyen az elnökválasztás kérdésében.

Elnök: Mint látom, senki sem kíván többé szólni. Első kérdés az: hogy a főelnök lemondása elfogadtatik-e vagy nem? (Elfogadtatik.) Tehát bátor vagyok kijelenteni, hogy Pázmándy Dénes úrnak lemondását a ház elfogadta. Másik kérdés: hogy a főelnök megválasztása függőben hagyatván, felszólíttatik a kormány az iránt, miként a törvényesen választott, alelnökök egyikét felszólítsa a ház határozatából, hogy elnöki székét foglalja el, és akkorra tartsa fen a ház intézkedését, a: elnöki szék betöltésére: ezt is végzésnek kimondom. Harmadik kérdés az: míg ez megtörténik, tetszett a háznak megállapodni abban, hogy amennyire oly dolgok fordulnak elő, melyek nyílt illést kívánnak a korelnök elnököljön? (Közhelyeslés.) Ezek iránt tehát tisztában vohánk.

Kossuth: (éljenzések között a szószékre lép): Tisztelt ház! A honvédelmi bizottmány kötelességének ismeri, a tisztelt házat azon eseményekről, melyek jó és balszerencse irányzatában, az országgyűlésnek utolsó ülése óta közbejöttek, annyiban értesíteni, mennyiben azon értesítés részleteit a körülmények megengedik, mert amint mi tudjuk, a hadi munkálatokra nézve a még munkában levő hadi terveknek előleges kitálatása és előterjesztése nem célravezető. Az országgyűlés kimondá azon meggyőződését, miszerint a nemzet képviselőtének folytatását és a kormányzatot nem lehet kitenni a főváros falai alatt netalán vívandó egyetlenegy harc kétes kimenetelének. Azt gondolom, az országgyűlés ezen határozatát helyeselni fogja a kérelhetlen bíró a história, és máris igazolták az eddigi körülmények, mert én megvallom nem számítottam arra, hogy seregünk oly hamar el fogja hagyni a fővárost, mint elhagyta. Január 5-én vonultak ki seregeink a fővárosból, a nélkül, hogy a főváros falai alatt valamely eldöntő ütközet megkísértetett volna. Erről lehetnek különbözők a vélemények, de mindenesetre a dolog megtörtént, a dolog tény. És mi alkalmasint oly időket élünk, hogy jelenleg nem annyira a múltak bírálata, hanem a jövő iránti gondoskodás tartozik

kötelességünkhöz. Akárhová forduljanak is az események, méltányolni fogja a főváros lakossága hadseregünknek azon magaviseletét, hogy egy kétes harc kimenetele által, mely a fővárosban lett volna vívandó, nem kívánta kockáztatni a főváros vagyoni állapotát, nem kívánta kitenni azon dűlésnek, melynek jeleit Bécs városa, ostrommal lett bevétele alkalmával ugyanazon ellenséges tábortól tapasztaltatta. Lehet, hogy seregeink kivonulása pillanatnyi kárt okozhat a hazának, de ha valaki tartozik iránta köszönettel, tartozni fog mindig épen a főváros lakossága; ezt megjegyezni szükségesnek tartottam. Seregeink kivonulása akként történt, hogy az egyik igen tetemes rész, a másik által kellőleg fedezve már az új hadi munkálatoknak irányában igen sikeres elhaladást tönk akkorra, midőn az ellenség észrevette, hogy a főváros kiürített. Hogy merre ment seregünknek azon része, arról nem szólhatok bővebben, hanem ez alkalommal arra kell kérnem a tisztelt házat az egyik vezérnek jelentése folytán, méltóztassék megengedni, hogy Fridecky képviselő úr néhány papig ne legyen kénytelen megjelenni a ház előtt, mert ott ő reá valami teendő vár. (Helyes.) Seregeink kivonulván a fővárosból, haditanács tartatott, melyben jelenvoltak: a táborvezérkari főnök Vetter tábornok, nemkülönbén Görgey, Percei, Bépási és Lázár tábornok urak és a táborvezérkarnak több tisztjei, —ennek következtében állapított meg egy hadi munkálati terv, melynek végrehajtása körül a lehetőségig intézkedni a bizottmány kötelességének ismeri. Seregeinknek több részeiről — mert úgy kívánván a sors, hogy eddig sok felőli vidékeket valánk kénytelenek őrizni — részint örvedetes, részint nem örvedetes híreket kell mondanom, örvedetesek az erdélyi események, hol Bem tábornok mindeddig a legfényesebben igazolta a kormánynak és nemzetnek benne vetett bizodalját (Éljen!) Aki általvett mondhatom egy deorganisált és a balesemények által hangulatában megcsökken csekély sereget, és azon sereg a küzdelmek által a bátorság ösvényén mindinkább inkább erősödve, most már a legbátrabb és legharcsomjazóbb seregünk közé tartozik, annyira, hogy, mint Bem tábornok hivatalos jelentésében írja, csaknem kétségbe esnek azok, kiket a hadi munkálatoknál fogva egyik vagy másik pont őrzésére hátrahagyni kénytelen. írja egyszersmind, hogy ő nem kíván a törvényhozó testnek és kormánynak alkalmatlankodni ezúttal segítségkéréssel, sem ember, sem fegyver, sem pénz, sem ruházat, sem élelem, sem ló tekintetben. (Közhelyeslés.) A sereg, melyet meglehetősen elmállott állapotban és számban adtunk kezébe, egyénekben jelenleg 20,000 körül áll, és azt gondolja, hogy Erdélynek számba vévén bitforrásait, azon sereget lépései közben mindinkább szaporítandja. Ámbár én részemről kijelentem a háznak, hogy Bem tábornoknak hadi munkálatai mindezen szép ajánlatai mellett is különös fontosságot nyernek az által, hogy az országgyűlés itt van, de a kormány nem fog csupán arra támaszkodni, és mindenestre intézkedni fog, ha a körülmények úgy kívánandják, segéderőről az ő táborának szaporítására és általában azon vidéknek fedezésére. Utolsó levele, melyet vettem, Besztercéről szól, melyet Naszóddal az oláhlázadás

fészkével együtt január 2-kán foglalt el, — és különös méltánnyal kell említenem, hogy eddig még mindig meg szokta mondani előre, melyik nap, melyik órában mit fog elfoglalni, eddig még minden előmondásai teljesültek. Megírta dec. 20-án, hogy 25-én Kolozsvárt el fogja foglalni, 29-én megírta hogy január 2-án el fogja foglalni Besztercét és Naszódot, szóval minden tervei eddig pontról pontra teljesültek. Miskolc tájékán, úgy hiszem értesítve van már a ház, nem oly örvendeztető volt azon harc, melyet Mészáros hadügyminiszter intézett, egyébiránt jelenthetem, hogy egypár harcedzett zászlóaljnak odarendelését tartván szükségesnek, a kormány intézkedett, hogy a hadvezér azt megkapja, mi már eddig táborával egyesült is, mondhatom, hogy legjobb zászlóaljaink egyike van a küldött segítség között. Történtek lemondások a tábornál egyes tisztek részéről, történtek egyes átmenelekek is, mi ily körülmények között a históriában meg szokott történni Egyébiránt seregeink megvannak, és nem kívántatik semmi egyéb, mint, hogy a népek lelkesedése által támogatva, a tisztelt képviselőház maga férfias kitartásával vezérelje — az igazságos diadal felé, mert vezéreink akként vannak meggyőződve— többektől kaptam már e részben tudósítást, s kevesen vannak már hátra — hogy ha vesztett ütközetek baleseményei nehezédnének is a hazára, valameddig a nemzetnek képvisellete, kormánya, és hadserege van, a végdiadal felett kétségbe esni nem kell. Azon vidéken vagyunk, mely vidék, valahányszor Magyarország szabadságáért küzdeni kellett legkitünőbb volt a szabadság harcában, és amely vidék sohasem tette le fegyverét, melyet Magyarország oltalmára emelt fel, valameddig fegyvere győzedelmével, vagy becsületes békekötéssel nem volt a nemzetnek szabadsága biztosítva és kivíva. Azon szellem most is meg fogja hatni ezen vidéknek népét, miként érzi azon kötelességet, hogy a nemzetnek azon szabadságát, melyet ősei verőkkel szereztek, az ivadéknak meg kell tartani, ha a maradéknak átkát nem akarja magára vonni azon szabadság odaengedéseért, melyet ezer év óta meg tudott védeni a magyar. (Közhelyeslés.) Jónak vélném, ha egy rövid határozattal vagy felszólítással a nép irányában méltóztatnék a képviselőház a Tisza vidékének azon általam biztosan remélt jó hangulatát gyámolítani azon tekintélylyel, mely fekszik a nemzet képviselői felvidítésában. Egyébiránt örömmel mondhatom, merre jöttem, utamban a nép önkényt, felhívás nélkül tódult azon igénytelen férfiú körébe, kinek ha van valamely fontossága a nemzet előtt, az csak egyenesen azon kötelességnél fogva van, melyet a tisztelt képviselők bizalma gyenge vállaira ruházott. (Zajos éljenzés.) A nép tódult körömbe, alkalmam volt több nagy községben a néppel ,egy pár szót váltani, és találtam ezen tiszta tősgyökeres becsületes romlatlan szivti népet olyannak, minőnek találni óhajtottam, és reméltem.

Jelentem a tisztelt háznak, hogy a honvédelmi bizottmány kötelességének fogja ismerni, azon esetre, ha az ellenséges seregek a Tisza vidékének szent földjét megszentelteleníteni akarnák, a népet általános lelkelésre hívni fel, azon népet, mely úgy nyilatkozott, hogy

óhajtja az órát, midőn elbánhat az ellenséggel. De midőn általános népfelkelésről szólok, szükségesnek tartom megemlíteni, hogy ennek eszméivel nincs összekötve a nép részéről hadi sorban állani meg az ütközetet az ágyúk és rendes katonaság ellenében, a népnek más rendeltetése van, mely csak segédül tekinthető a rendes hadseregek mellett. Hogy az ellenségnek pillanatnyi továbbnyomulását hadseregünk akadályozza, s a lehető legrövidebb idő alatt támadólag meheszen visszanyerésére azon térnek, melyet elvesztettünk, eziránt a kormány az intézkedéseket megtette, s ígérhetem a tisztelt háznak, hogy ha váratlan körülmények nem jönnek közbe, seregeink offensiv állást veendek; ez az mitől a hazának megmentését várom, mert úgy ismerem a magyart hogy bátorsága is inkább támadó mint szenvedőleges természetű. (Igaz!) A magyar, ha támadni kell, tán pusztá kézzel is hamarabb veszi el az ágyukat, mintsem hogy fegyveresen a golyók előtt álljon. Óhajtom tehát, hogy a vezérek a nemzetnek megértsék ezen geniusát. Jelentem továbbá, hogy a kormányzás folytatásához szükséges eszközök leszállítása nagy részben már megtörtént; azonban midőn a legszívesebb köszönetet nyilatkoztatom, magam és a kormány, s ha szabad mondanom a képviselőház nevében, Debrecen város lelkes polgárságának vendégszerető magyar érzelmű fogadásaért (éljen!) s azon készségért melylyel az országgyűlés kívánatainak teljesítése elébe ment, s másrésről meg kell vallanom, hogy oly soknemű kiterjedt házakra van a kormánynak szüksége, miszerint nagy baj nélkül mindent itten elhelyeztetni nem lehetett, és azért a kormányzati eszközöknek egy része Nagyváradra szállított ahol némi erősség is van. Ezt ki kellett jelentenem, nehogy balmagyarázatokra adassék alkalom, nehogy valaki tudja isten mit gondoljon; hogy a löszerek, s a fegyvergyár egy része továbbszállított, ez nem más okból történt, mint hogy itt nem tudunk azoknak biztos helyet adni. Nagyváradon vár is levén, több katonai készülétek vannak, itt pedig lehetetlen összeszorulnunk mindennel, amire a kormánynak szüksége van. Egyébiránt a nervus rerum gerendarum a pénz, erre nézve azon határozatok nyomán, miket az országgyűlés meghozott, történt gondoskodás, hogy fenakadás ne legyen, hanem már Pesten tapasztalható volt az aprópénznek nagy hiánya s ezen fogyatkozást, különösen a nép az apró forgalomban nehezen érzi. Ki kell mondanom, hogy a nép, ha azt gondolná, miként ezen körülmény az ország állapotjának valamely rász állására mutat, vagy hogy a kormány nem tesz mindent, mit e részben tenni kell, nagyon tévedne. Ez a dolgok természetében fekszik. A. história mutatja, valahányszor az országban háború van, az ércpénz a forgalomból eltűnik, legyen bár a háború győzelmektől kísérve, vagy veszteségektől követve, az mindegy az ércpénzt az emberek el szokták tenni, s csak a békés nyugalmas korban szokott ez ismét megjelenni. Ez tehát sem rász állapotra nem mutat, sem a kormány nem mulasztott el e részben semmit is, mert ha milliószámra veretnék is a húszasokat mindennap, az mind eltűnnék. Nem mondom, hogy magam is nem estem volna e gyarlóságba, hogy

eltettem volna az ércpénzt, és ha nem tettem el, csak azért nem tettem, mert valóban nincs mit eltenni; ebből nagy fogyatkozás van a mindennapi forgalomban. Tehát bátor volnék a háznak becses engedelmet kérni arra nézve, hogy 30 és 15 p. faros kincstári utalványokat legyen szabad készíttetnem, melyek pótolják az aprópénz hiányát. Tudósítom egyszersmind a házat, miképen magyar feliratú rézpénz és kisebb 12 és 6 kros ezüstpénzeknek veretése iránt is intézkedett a kormány. E részben nem kértem előleges engedelmet, mert nem volt rá szükség, hanem ami a kincstári utalványokat illeti, erre nézve bátor vagyok engedelmet kérni. (Megadjuk!) Ennyiből áll az, mit jelenleg mondani lehetett. Kétségtelenül legérdekesebb volna mindenkire nézve, ha elmondanám, hol állanak seregeink, és micsoda tervök van, hanem méltóztassanak e részben e méltó kíváncsiságot a haza érdekének alárendelni, s nekem megengedni, hogy ne szóljak. (Helyes!) A honvédelmi bizottmány részéről méltóztassék a ház elfogadni azon nyilatkozatot, hogy valameddig az országgyűlés bizalma kísérni fogja lépteit, valameddig csekély tehetségünket de becsületes akaratomkat a kormány vezetésében igénybe venni méltóztatnak, addig éjjelünk, nappalunk minden fáradozásaira, méltóztassanak számítani, s arra, hogy mi kétségtelenül a vész perceiben sem fogunk lemondani. (Éljen!) Valamint fenntartjuk azon szabadságot magunknak, hogy midőn jó lelkiismerettel elmondhatjuk, talán mar jó volna pihenni, kinyugodhassunk, — de míg a veszély tart, addig bizonyosan nem. (Éljen!)

Elnök: Nem méltóztatnak hozzászólni? (Nem!) Mi a honvédelmi bizottmány elnökének terjedelmes és hivatalos jelentéseit illeti, a ház által kellő tudomásul vétetnek és helyeseltetnek. Egyéb-iránt első jelentése az volt, ha jól értettem, miszerint Pridecky képviselő úrnak engedje meg a ház hogy néhány napig távollehesen. Második előterjesztése volt, hogy rövid [de velős és érzékeny felszólítás intéztessék a néphez, melyben fejeztessék ki, hogy a haza még nincs veszélyen kívül, 8 őseink nyomdokait követvén, a magyar nemzet ezer éves szabadságának és alkotmányának védelmére keljen fel, amely felkelésnek módját a honvédelmi bizottmány el fogja rendelni. Végre ami illeti az aprópénznek megfogyását, arra nézve azt tartom, miszerint kétséget nem szenved, hogy a honvédelmi bizottmány tegye meg az intézkedéseket, és hajtsa végre, hogy 30 és 40 kros kincstári utalványok bocsáttassanak forgásba, ezen kívül ismét 6 és 12 kros ezüstpénz.

Bonis: Miután mind a három indítvány határozatba ment, nem levén iránta semmi észrevételem, a dolog érdemére nézve nem szólok, hanem csak a második indítvány oeconomicájához. Szükségesnek látom i. e., hogy a manifestun készítésére a ház a maga tagjai közül három vagy négy egyént küldene ki.

Kossuth: Ezt magam is óhajtom s megjegyezni kívánom, hogy a honvédelmi bizottmány részéről ami köréhez tartozik részint

már megtette, részint megfogja tenni. Azt mindenesetre óhajtom, hogy a tisztelt háznak nevében adassék ki ezen manifestum.

B ó n i s : Kívánom, hogy Palócy társunk elnöklete alatt Kemény és Asztalos képviselőtársaink küldessenek ki.

Elnök: Tehát mi hárman, Asztalos, Kemény és én fogjuk a tervet elkészíteni és beadni.

Kossuth: A Pesten tartatott utóbbi ülésekben ritkán lehetett szerencsém megjelenni elfoglaltatásom miatt, azért nem tudom fogok-e valami olyast mondani, ami felesleges és szükségtelen, s ha ilyesmit mondanék méltóztassék megbocsátani. Én a dolgoknak állását akként látom, hogy valamint kétségtelenül bizonyos affectionak színét viselné, ha ily nehéz körülmények között kicsinyded dolgokkal foglalatoskodnék az országgyűlés, úgy más részről azt mondom, hogy igazságos ügyünk véggyőzelmé iránti bizodalomhoz egyrészt, másrészt kötelességünk érzetének köréhez tartozik, a nagy dolgok vitelében, melyek ily körülmények között megérdemlik az országgyűlés figyelmét, tétovázás és fenakadás nélkül előrehaladni. Ennélfogva nem tudom, váljon az országgyűlés irományai iránt az utolsó percben a képviselőház miként intézkedett; nevezetesen mindazon indítványok és más tárgyalás alatt levő kérdések stádiumára vonatkozó irományok, melyek az osztályokban már tárgyalattak, vagy valamely küldöttség által már elkészítették, vagy a kérvényi bizottmánynak már kiadattak, itt vannak-e? Szükségesnek tartanám, hogy a jegyzői kar (csak ketten vannak itt Záborszky és Biskó!) tehát az ittlelvő jegyző urak készítenék el a tanácskozás alatt a függésben levő tárgyaknak jegyzékét, hogy ahhoz képest az országgyűlés intézkedhessek, mit akar felvenni és folytatni. Mert részemről nem szeretném, ha csekélyebb tárgyakkal foglalatoskodnék az országgyűlés akkor, midőn háború van, s minél nehezebbek a percek, annál inkább szükséges a nemzet javára működni; mert használni kell az alkalmat, és vannak dolgok, melyekre ha egyszer kimondották a legyen szót a nemzet képviselői, a néptől semmi sem ragadhatja el azokat többé. Tehát szeretném, ha méltóztatnának némelyeket kiszemelni s azután kinyomtatni. A nyomtatás iránt itt kissé fenakadás lesz, mert bizony Debreczenben a sajtó nincs úgy ellátva mint Pesten volt. A kormány részéről tétetett rendelkezés a gyors-sajtóknak elhozatala iránt, de a szállítmány megérkezte felől nem tudok bizonyossággal felvilágosítást adni. Ha e részben, mi a sajtót illeti, az országgyűlés irányában a ház az elnökség útján méltóztatik intézkedésbe bocsátkozni, a honvédelmi bizottmány kedves köszönettel veendi. Mire a háznak szüksége leszen a nyilvánosság tekintetében, a „Közlöny”¹¹ hivatala már megérkezett. Óhajtánám hogy a jegyzék, melyet a jegyzők el fognak készíteni, kinyomassék, s az általnézetvén, napirend határozottassék, fentartván a kormány részéről azon szabadságot, hogy a napirend közben is előállhasson indítványával.

Záborszky: (jegyző): Természetesnek találom, hogy az előttem szólott nagyérdemű társunk úgy is mint képviselő, de úgy is,

mint a honvédelmi bizottmány elnöke mindarról eleve gondoskodik, mi egyfelől a kormánynak, másrészt pedig az országgyűlésnek menetét gyorsítja, s mintegy azon rendes vágásba vigye, melyen az ügyek vezérlése és kezelése célszerűleg kivihető. — Természetes továbbá az is, miként ezen figyelmeztető felszólítás után nekem kell felelni, ki oly szerencsés szerencsétlen valék, hogy az országgyűlés kezdetekor megválasztott jegyzők közül — mint látni méltóztatik — egyedül magam vagyok, kinek a ház parancsából jelenleg is kezében van a jegyzői toll. — Hat hónapok múltak el, — és ez időszak alatt csak én voltam, ki folytonosan helytállva, a legrövidebb ideig sem távoztam becses megbízásuk után nyert hivatásomtól. — Jegyzőtársaim közül, egy pár a kormány által igénybe vétetve, mások tán más úton gátolatva, — úgy szólván — Ludwigh társammal sokáig csak ketten, ennek távoztával pedig magam vittem a ház jegyzőségét. Csalódik, ki hiszi, hogy a jegyző terhe a jegyzőkönyv vitelében rejlik. — Koránsem. — Hanem mindig jelenlenni, minden beszéd és előforduló szerkezetre, kérdésekre, szavazásokra való kötetlen és nélkülözhetlen ügyelés a hivatalos közlönynyeli érintkezés az, mi egyes egyént e pályán a legnagyobb béketűrés mellett is elfáraszt. — De hogy ne felejtsem a tisztelt kormányelnök figyelmeztetését, ezennel hivatalosan jelentem, hogy: 1-ször a képviselőház irodájának személyzete már nagyobb részben megérkezett. 2-szor hogy az országgyűlés folytatására szükséges irományok is Debrecenbe szállítottak, és a collegiumban elhelyeztetek, s rövid idő alatt rendeztetvén, a ház szolgálatára készen leendnek, de meg kell említenem azt is, hogy némely kisebb érdekű irományok a sietett szállítás miatt Pesten maradtak, de minden órára ezek is megérkezendők. 3-szor az utolsó héti tanácskozások jegyzőkönyveinek kinyomatásáról itt kell rendelkezni; — és mivel az előttem szólott nagyérdemű kormányelnök azt monda, hogy a sajtó itt nem oly gyors, nem oly terjedelmes, mint Pesten, azért a szükséges nyomtatványok megjelenéséről a kormányt segédintézkedésekre kell felkérnem.

És ezek után a ház kegyes engedelmeivel egy pár szót a jegyzőségrol is mondandók. Nincs e teremben senki oly leverő és szerencsétlen helyzetben mint én, ugyanis, midőn a ház Pesten tartott utolsó ülésében az országgyűlésnek Debrecenbe leendő átkeletét határozatilag elrendelte, — én kinek neje halálos betegségben sínylik, ki minden percben várom a legszomorúbb tudósítást, — pedig hogy e körülmény rám nézve valóság, azt valamint a kormány több tagjai, úgy a képviselők közül is többen mint szentanuk igazolhatják; — mondom, mind e gyászos helyzetben is a törvényhozás határozott parancsának engedve, itt állok, a tisztelt képviselőház rendeletét tisztem helyén teljesítendő. Mert hitem szerint midőn a haza parancsol: a polgárnak engedelmesség a kötelessége. — Azonban ily szerencsétlen körülmények között érzem tisztelt képviselők, hogy szétdúlt kedélyem s természetes lelki nyugtalanságom, ily gyászos családi bajok közepette képtelenné tesznek a jegyzőség további vezetésére; ennél fogva bátor vagyok a ház

becses figyelmét arra felkérni, miszerint az üres jegyzőszékek elrendezéséről lényegesen gondoskodni méltóztassék; mert ezt a ház irományai és határozatainak ép gyors és pontos gondviselése múlhatlanul megkívánja. — Igaz ugyan, hogy a képviselőház néhány héttel ezelőtt e tárgy hiányain segítendő még két jegyzőt választott; — de fájdalom — amint látni méltóztatik — üresek a jegyzőszékek. Minélfogva e körülményre újra felkérem a tisztelt képviselőház becses figyelmét.

Elnök: A honvédelmi bizottmány elnökének indítványa következtében a jegyzői kar utasíttatik, hogy a tárgyaknak jegyzékét készítse el és terjeszse elő, a mi kinyomattatván, a ház elébe fog adatni. Ami illeti a jegyzőket, azok számát, ezt szaporítani kell, azért ezennel határozatilag kimondom, hogy a képviselőház legközelebbi ülésében a ház jegyzői hivatalának lényegesebb elrendezése és választásról fog rendelkezni, mívégre a képviselők addig két jegyzőválasztásra szükséges cédulák elkészítésére utasítottak.

Záborszky: Jelentem a háznak, hogy a mostani vett jelentés szerint a még hiányzott irományok is megérkeztek.

Elnök: Más tárgy most nincsen. Lesz-e holnap ülés, vagy nem, azt nem tudom, ha lesz, a falakon ki fog függesztetni a városban.

Ezzel az ülés eloszlott.

II-ik ülés a képviselőházban

január 13.*)

Palócy: (korelnök): Emlékezik a tisztelt ház, hogy Pesten dec. 13-án tartott országos vegyes ülésben öt tag küldetett ki az országgyűlés kebeléből azon határozattal, hogy a császári seregek főtábornokához menvén, ott mint a nemzet küldöttei jelentsék ki azt, hogy a magyar nemzet és annak képviselői, a hazát csak védelmezvén, mindent el akarnak távoztatni, ami ellenségeskedésre magyarázható, s análfogva a nemzet oly békére, mely becsületével, jólétével s szabadságával nem ellenkezik, kész. Azon, a kitűzött helyre elutazott öt tag tegnap küldött az országgyűléshez egy hivatalos jelentést, melyet jegyző úr fel fog olvasni.

Irányi: olvassa a küldöttség alábbi jelentéséi

*) Közlöny 1849. 9-12., U-16. lap.

Magyarország gyűlésének. — Múlt évi december hó 31-én történt kiküldetésünk következtében, f. évi január 1-ső napján délután Promontoriumba mentünk a fő hadiszállásra. Onnan két tisztnek kíséretében Hamzsabégre értünk, hol az ottani katonai parancsnok Gécy huszárhadnagyot adta mellénk 12 legényvel és egy trombitással katonai kíséretül, a tisztnek meghagyta, hogy minket a császári tábor előőrségéig kísérjen. Mi Hamzsabégről megindultunk későn este, s mivel Martonvásáron sem tudták megmondani, hogy az érintett tábornok előői mely tájon állanak, a kísérő tiszt nem tartotta célszerűnek tovább menni s a sötétben bizonytalanra tévelyegni. Ott késtünk tehát néhány óráig s reggel megindultunk Vál felé, mert értésünkre esett, hogy herceg Windischgrätz főtábornokot hihetőleg Csákvár vagy Bicske táján fogjuk találni. — Válban megtudtuk, hogy azon éjjel Verébre érkezett egy tetemesebb hadcsapat, általmentünk tehát azonnal Verébre, de mire odaértünk, onnan az egész cs. katonaság előnyomult Baracska felé. Verébről tehát elküldöttük a kísérő huszártisztet Baracska felé azon megbízással, hogy ott, hol az említett tábornak bármely részét találja, ittlétünket jelentse be s a parancsnokot szólítsa fel, hogy minket a szokott módon Windischgrätz herceg főtábornok úrhoz kísértessen. A tiszt este visszaérkezett s a Baracska tábor főparancsnokától b. Jellachichtól azon választ hozta: hogy mi a főtábornokot másnap délben már Bicskén találjuk. Katonai kíséretet nem küldött, de kísérő huszártisztünknek adatott egy iratot, melyben Bicskéig háborítatlan utazás biztosított. — Mi tehát másnap január 3-án dél tájban kíséretünkkel együtt háborítlanul ide értünk, s azonnal Majláth Antalt elküldöttük, hogy minket Windigraz főtábornok úrnál jelentsen.

Csakhamar értesítettünk arról, hogy a herceg főtábornok a küldöttségnek négy tagját elfogadja ugyan, de gróf Batthyány Lajost nem fogadhatja. — Ezen izenetre, miután egyik társunk elfogadása megtagadtatott, mint országos küldöttség, érdemileg ugyan nem működhetünk volna; nehogy azonban bármit elmulasztjunk a cél elérésére, s reményivé azt is, hogy a herceg főtábornok bölcs kiegyenlítésre célzó küldetésünkről értesítve lesz, talán hajlandó leend az összes küldöttséggel érintkezésbe bocsátkozni; mi négyen, úgymint Majláth György, Lonovics József, Majláth Antal és Deák Ferenc a herceg főtábornok előtt megjelentünk. Majláth György országbírája előadá, hogy mi a magyar országgyűlésnek küldöttei vagyunk, s erre a herceg főtábornok azonnal azt felelte: hogy ő a magyar országgyűlést el nem ismeri, minthogy azt Ő Felsége eloszlatta. — Elmondá mégis az országbírája békés kiegyenlítésre célzó kiküldetésünket, de a herceg főtábornok határozottan azt válaszolá: hogy azok után, mik az országban történtek, sem fegyvernyugvásról, sem bármi egyéb egyezkedésekről szó sem lehet, hanem egyedül csak feltétlen alávetésről (unbedingte Unterwerfung). — Ő az országot fegyverrel fogja elfoglalni; katonai kormányt hozand be s majd akkor ő felsége fogja elhatározni a jövődöre teendőket. Most azonban ő felségéhez sem bocsát minket, mert ötet Ő felsége teljhata-

lommal ruházta fel, s Ő felsége sem adna egyéb feleletet. Ő tehát tanácsolja, hogy feltétlen alávetéssel igyekezzünk kegyelmet nyerni ő felségénél. A katonaság azonnal tegye le a fegyvert, s esküdjék hűséget ő felségének, az elfoglalt várak pedig haladék nélkül adassanak által.

Mi ezen válasz után látva: hogy miután az országgyűlése sem ismertetnék el, s mi országos küldötteknek nem tekintetünk, s ő felségéhez sem bocsáttatunk, kérdést tevénk az iránt, hogy mikor, és mi módon mehetünk vissza? s kérdésünkre az választatott, hogy mivel a főherceg tábornoknak előrenyomuló seregei hadi munkálataikat már Buda közeiben is megkezdték, visszamenetelünkre most intézkedések nem tétethetnek addig, míg azt a hadi munkálatok megengedik.

Eltávozván a herceg főtabornoktól, azonnal szállás rendeltetett számunkra s gr. Batthyány Lajos is velünk együtt van. Ellátásunkról rendelkezések tétettek s a legülendőbbben bánnak velünk. Kíséretünk a huszártiszt és legényei szintén nem levének visszabocsátva.

Ez volt küldetésünknek eddigi lefolyása, melyről sietünk az országgyűlést előre tudósítani. A herceg főtabornok ajánlotta hogy tudósításunkat szokott katonai úton tovább juttatja.

Kelt Bicskén, jan. 4-én 1949. — A kiküldött országos választmány. *

Elnök: Méltóztassanak hozzászólni.

Szacsvai: Képviselőház! Nehéz perceit éljük az elszánt hazafiúi kötelességnek. S mikor e nehéz perceket éljük, illő, hogy visszatekintsünk a múltba és saját szíveinkbe; mert isten mutatóujja először az emberi szívbbe, másodszer a történetbe írta meg ítéleteinek igazságát. Nem megyek vissza százados szenvedéseire a nemzetnek: azok írva vannak a történetben; tudja az egész világ, hogy a magyar nemzet semmit nem tett egyebet, mint évek hosszú során tömérdek áldozatát hozá vérnek és erőnek hogy megmutassa királya iránti hűségét, bizonyítsa azon szent kegyeletet melyre neveltetett; mely kegyelet előítélete hibája volt azon kornak. A hűség útját megtartotta a képviselőház az ellenkörülmények legsürgetősbjei között is. Méltóztassanak a legújabb kor történetét végiggondolni. Mit kívántuk mi egyebet, a nemzet bizodalomával felruházott képviselők, mint megtartani azon törvényeket, melyeket nekünk a múlt év első hónapjaiban királyi eskü biztosított? Mit kívántunk mi egyebet, mini megtartani a háromszázados kötések? És megnyertük-e? Nem, felterjesztett törvényjavaslataink máig is királyi helybenhagyás nélkül hevernek, országunk vérbe és lázadásba keverve. Adtak ugyan e kornak nevet, — camarillát, sat, de én nyíltan kimondom, mert nyílt szó a férfi dolga, hogy mindezeket a hitét megszegett, kötelességéről megfélemedezett és lázadásba keveredett királyi hatalom tette, (úgy van!) Es ily körülmények között a magyar nemzet, nem mondom lealáztatásával, de tette azért, hogy megmutassa, mikép a képviselőház kötelességének tartotta, ha még lehetséges, kimérni a polgári vért, ily nehéz körülmények után is mondom megpróbálta utolsó stádiumát a kiegyenlítésnek. És arra kaptuk ezen feleletet,

feltétlen megadás. E szavakat magyarázni nem szükséges. A feltétlen megadás útja, kilincse a bizonytalan kegyelemnek. Mit adhat nekünk a kegyelem, tanítja a múlt. És mikor e feltétlen megadás semmi sem volna egyéb, mint kinyitó kilincse a szolgaság ajtajának, s a nemzet el-süly édesének, azon a percen vagyunk, melyben a honfinak mindent fel kell számítani, s a jövőre nézve teendőjét a múltból méríteni. Ha a nép, a magyar nép gyáva lett volna; ha szabadsága védelmében a hányszor vész fenyegette, s a jelenben is fel nem kelt volna; ha a nemzeti erőnek kútforrását nem látnám; ha a nemzet jogát nem érezné: azt mondanám, adjuk meg magunkat. De nem úgy van. A nemzet erős, erősebb most, mint volt valaha, mert százados elpuhulása után oly erőt fejtett ki néhány hónap alatt, minővel nemzet a történetben nem dicsekedhetik. Hadseregünk kész; a nemzet képviselői ha leszorítva is egy térről, de együtt tartva maradtak. A nemzet képviselőinek ezen együtttartásában, hadseregünk vitézségében, és a nemzet erőnek még rejlő, de erélyes eljárás útján kifejlendő kútforrásaiban lelem én a biztosítékot, minélfogva nekünk a feltétlen feladásról még csak hallani sem szabad. (Helyes.) Tisztelt képviselők! legyünk egymás iránt bizalommal, feledjük el némi személyes érdekeinket; bennünket maga a kötelesség és a veszedelem érzete már összeforrasztott. Ha mi összetartok leszünk, és nem feledkezünk meg azon szent kötelességről, melyet az újabb törvény kezünkbe adott, ha nem feledjük el azt, hogy mindnyájan harmincezer nyi népnek küldöttei országos képviselői tisztet viselünk, erről lemondani nem szabad: megfeleltünk hivatásunknak. Ugyanis ha a képviselőház ezen polgári és képviselői kötelességét a legnagyobb következetességgel s a legszilárdabb kitartással, mindenkor meg nem tartja: a nemzet azon percben fel van oszolva, mert a nemzetnek hatalma most a képviselőházban, és a ház bizodalját bíró abból kifolyt kormányban van. Ez azon kútforrás, melyhez a nép teljes reménynyel viseltetik; ez azon kútforrás, melyre a hadsereg teljes reménynyel tekint, mert innen várja fenmaradása eszközeit. És ha e ház ezen kötelességet érzi; ha a kölcsönös bizalmat fentartja, ha egyet-értő lesz, és tartson bár 8 üldözzön a veszély, de magát soha sehol fel nem adja, hanem ezen ösvényen menni fog: a nemzet constituált hatalma megvan, és míg a hatalom megvan, a honvédelmi bizottmány is a neki adott hatóságnál fogva ki fog fejteni mindent, hogy a hiányok pótoltsanak, a szükségek fedeztessenek, a hadsereg elláttassék, a törvényhatóságok engedelmességre szoríttassanak, egy szóval ha törvények és eddig hozott határozatok értelmében minden el fog követetni arra, hogy tiszteltesék a jó, és reszkessen a nemzet kebelében minden gonosz: vitéz hadseregünknek kevés organisatióra van még szüksége, hogy ezen elszánt sereg diadalhoz vezesse a szabadság ügyét. E reménye a diadalnak nem pusztá képzetekeken alapul. A mi ügyünknek győzni kell. Ezen remény alapul a múlt időknek adatain. De a reményről lemondani még az utolsó esetben sem volna szabad, mert én a keresztyén hitnek egyetlenegy parancsát ismerem, mely röviden e

szóbol áll: „önfentartás“. Még a halálra ítélt embernek sem szabad magát megölni, és nincs a hatalomnak joga valakit arra kényszeríteni, hogy saját életének ő maga vessen véget. Ha az öngyilkolás partjára leszünk szorítva, a kötelesség ott is önfenntartást parancsol, akkor is kötelességünk magunkat védelmezni. De ily esetben nem vagyunk. Tekintsünk a nemzet erejére. Ne hallgassunk a kósza hírekre. Mikor a nemzet teste összetart, mikor a rosztat büntetni fogjuk, mikor mindent elkövetünk arra, hogy a védelemnek egyetlen tere se adassék fel: akkor a pártos hatalomnak vagy a háborúnak szele e nemzetet elseperni nem fogja, összevonva véleményemet, azt mondom, hogy nekünk kötelességünk együttmaradni, hogy meghozzuk azon határozatokat, melyeket a végrehajtó hatalom azaz a kormány az előfordulandó körülményekhez képest hozandóknak vél; egy szóval arra hatni, hogy e constituált nemzeti hatalom a végrehajtó hatalom intézkedéseinek tekintélyt adjon; és a nemzet, mely eddig is kész volt áldozni, a kormány rendeleteit teljesítve, a védelmi harcot diadalhoz vezetendi; és majd akkor lesz ideje beszélni arról, miként formuláztassók, miként biztosítassék a kivívott szabadság, de addig maradjunk a védelmi téren, s e téren semmit el ne mulasztunk. Adjunk a kormánynak az általunk képviselt nemzet tekintélyével hatalmat, őrizzük és ne szakaszszuk meg az egymás iránti bizodalmat; a kormány bizonyára kifejtendi, s megszilárdítani fogja azon erőt, melylyel hadseregünk e nemzeti szabadság s védelem közös harcának diadalt küzdend ki. Az erő, mely éltünket fenntartja, tisztelt képviselők! saját tekintélyünk, kormányunk megedzett bátor karjai.

Asztalos: A tanácskozás alatt levő tárgyra, mit kellessék határozni, azt hosszas okoskodásokkal indokolni, s kapacitálgatni akarni a házat, úgy hiszem, nemzetre, és különösen a képviselőházra nézve megbántás lenne; készen van a határozat minden becsületes magyar ember kebelében, s ha még most is tétováznánk, ha ezen előttünk felolvasott válasz sem volt képes teendőiknek irányt s elhatározottságot adni, úgy uraim nincs jövőnk. Mit vétett e nemzet a dynastiának, hogy most tömérdek véráldozataiért, irtó háborút indít ellenünk? midőn nemzeti országos létünket tenni semmivé tűzé ki feladatául. Mit tevének mi, nemzetgyűlés, július óta? nem maradánk-e meg a törvényesség s természetü ösztön parancsolta védelmi téren, midőn álnokul megtámadtatánk minden oldalról és még most is a vérontásnak a pusztulásnak véget vetendők, választmányunkat küldénk el a békés kiegyenlítés megkísértésére, eltaszítatunk, és élethalálharc, háború az mit élénkbe dobnak, küldötteinket letartóztatják. Köszönet neked ellenség fővezére az eljárásért, láthatja, már a nemzet minden romlatlan fia, mi vár reá, kiábrándulhat most már mindenki, a ki reménylett, nincs több menedék a szolgaságtól, csak a halálban, legyen tehát harc és háború, ha elveszne a nemzet, mit én nem hiszek, legalább becsülete meg lesz mentve.

És én nem is szólanék tovább e tárgyhoz, mert reám nézve nem

volt váratlan, s én kezdetben is ellene voltam az alkudozás megkísértésnek, mert bizton láttam, s láthatta mindenki annak eredménytelenségét a körülmények megfontolása után, de a mennyiben említették a császári kegyelem, ha megadta a nemzet magát gyáván, azaz ha meghalt és semmivé lett, köszönöm akkor a kegyelmet, ha volna mégis, ki e ködfátyolt meg akarná ragadni. Időn kívülnek nem tartom, röviden átfutni e nemzet a dynastia iránti hűségpróbáit, s felemlíteni azt, miként köszönték meg; már csak azért is, hogy nemzeti halálunk esetére ajánlott császári kegyelem-ködkép semmisüljön el azok előtt, kik tán volnának hívők és reménylők benne, s itt eltérek tisztelt barátom Szacsvey véleményétől, ki utalt a históriára, annak foliántjaira és kiemelem a főbb vonásokat, a múltnak története a föld, melyből felvirágozik a jelen és jövő.

Nem akarom terhelni uraim, figyelmüket hosszas előadással, anyag van elég a felsorolásra s nem az adatok keresése és felhordása ad munkát; hanem azoknak elhallgatása s kiválogatása; nem megyek fel a régiebb időkre, midőn legjobbaink hóhérbárd alatt véreztek el, porrá lettek az üdözők porrá az üldözöttek, s a kérlehetlen ítélő bíró, a história ül felettök széket, törvényben és igazságban, hőseink többnyire idegen föld hantja alatt nyugvó porai legyenek békében, az üldözők csak azt érdemlik, hogy neveik merüljenek az örök feledékenységekbe. Csak 1711-től említek fel néhány adatokat s jeleneteket nemzeti életünkben. A vérig zaklatott magyar nem tűrheté már a zsarnokságot, mely nőttön nőtt, amint a török hatalma hanyatlott; addig óvatosabban bántak a nemzettel, de később oly mértékre hágott, hogy a nép a török uralmát emlegette s óhajtotta vissza. 1703-ban kezdetett meg utolsó szabadságháborúnk, változó szerencsével folyt 1711-ig, midőn a spanyol örökösödési háború által fenyegetett osztrák ház békítőleg szólott a nemzethez, s ez felejtve a multak véremlékét, a szathmári mezőkön 11,000 kuruc tévé le a fegyvert. Nemzetünk sebei nem orvosoltattak, s midőn a pragmatica sanctio 1723-ban csaknem erővel csikartatott ki, 1741-ben az azt garantírozó fejedelmek mind feltámadának Mária Terézia ellen. — A magyar felejté a multakat, s eltaszítva a külfejedelmek, különösen a porosz király bujtogatásait, adott hite s ebből származó kötelezettsége érzetében, hozzájárulván egy gyengéd s vészfenyegette királynő könyüi s kérelme, mondom a hú, a lovagias nemzet, mint egy ember kelt fel, és megtartá a dynastiát, megalapítá vérevel a habsburg-lothring uralkodó házat. És ezt a megmentett a Mária Terézia megköszöné! Aszonyi langyos kormánya alatt megkezdett nemzetiségünk elvesztésére, az elődjei által használt, vad erőszaknál biztosabb sikerű ármányos incselkedés, 40 évi uralkodás alatt két országgyűlést tart; a protestánsok üldöztetnek a haza alaptörvényei letiprásával, pedig ezeknek vérük is folyt a dynastiáért.

József férfias nyíltsággal fogott a háromszázados munkához, alkotmányunk, nemzetiségünk eltörléséhez, s kimúltával, a francia forradalom, mely megrendíté Európa szerkezetét s trónjait, mégis hatás-

talan rohant el e nemzet felett pedig volt gyúlékony anyag ezt nem tagadhatja, történetünket ismeri. A magyar Leopoldot s Ferencet tömérdek vér- és pénzáldozatokkal segíté s mind e mellett is nemzeti jólléte érdekében egy lépést sem haladhatott, minden megtagadtatott tőle, országgyűléseink — melyek gyakran tartattak, mert kellett segély-története kellőleg igazolja. És mégis midőn 1808-ban Napóleon, hatalmas tetőpontján, ismeretes proclamatiójában felhívá a nemzetet: királyt választani s ügyét intézni, az oly sok nagyszerű emlékek által a magyar előtt felejthetlen Rákosra összegyűlni: a nemzet felejtett mindent és felkelt a dynastia mellett. Meghálálták két ér múlva; 1811-ben koldussá tevék a nemzetet a devatvatio által.

1822/3-ik évben, a magyar magna charta hatszázados érében az 1819. 1820. érben Troppan, Karlsbad, Veronai, Acheni congressusokban stipulált ígéretek következtében, a keleti Európában egy maga alkotmányos magyarnemzet, alkotmányának megsemmisítése kíséretett meg, de nem sikerült. 1825-ben bevallá a király a hibás lépést, egy törvénycikk alkottatott s vége volt mindennek.

1830-ban kitört a júliusi forradalom, s a magyar Ferdinándot atyja életében megkoronázá s feladá az alkalmat, hogy egy erélyesebb hitlevelet szerezhessen annak idejében biztosítására. Mik történtek azután, miként üldöztettek tömlöcöztettek legjobbaink, mert a népszabadságért, elvekért, küzdöttek törvényes utón, elvekért, melyek alig két három évvel később a királyi előadásokban foglaltattak, tudva van, mert a mi értünkre történtek, és 1847-ik évben hazánk főcuruli székebe Istvánt Ültettük, miként hálálta meg a nemzet bizalmát? olvasta kiki a vér, a hajborzasztó javaslatokat.

1848-ban megmenté a magyar nemzet a dynastiát, és mik történtek néhány hó alatt, szintén tudjuk. E jótételekért, melyek hálátlansággal jutalmaztattak, feltévé a koronát az előttünk fekvő okiratban foglalt ítéletmondás, nem már egyesek, de nemzeti országos létünk felett.

Vonjon már most következtetést kiki magának, az öngyilkosság után ígért császári kegyelemben, mit és mennyit bizhat. Fáj a honfinak, az embernek szíve, hogy testvéreink vérét kell ontani, hogy kincseket kell pazarolnunk, melyekkel hazánk jövő felvirágzásának tőkéjét kevesítjftk, de ki nem akar élni egyes is, kinek élete oly mulékony? hogy ne akarna élni egy nemzet, egy szabad nemzet, hogy ne védené magát, midőn élete megtámadtalak? Uraim e nemzetnek élni kell, mert ha ez most elvész: az embernek a népek, az emberiség jövője felett kétségbe kell esni.

Ha néhány százezer aristokrata ezer éven át megtartó a nemzet életét, meg a szabadság anyagát, most, midőn milliók lettek szabadottá, most veszítse-e el nemzeti országos életét?

De én kétlem is, hogy nekünk képviselőknek szabadjon a nemzet tatására alkudoznunk, mi az 1848-iki törvényekből egy betűt se engedhetünk el; ha ezt tennők, megérdemelné minden képviselő, hogy küldői kövekkel verjék agyon mint árulót, minket elküldenek, hogy biztosítsuk

országunk megtámadott integritását, és a szabadságot, s a nép legtöbb kincselével szépen sáfárkodnánk, ba tán saját bőrünkért alkudoznánk azt.

És mi midőn nemzetünk szabadságáért küzdünk egy más nagy-szerű hivatást is teljesítünk. — E nemzet Kelet-Európában a népszabadság előharcosa, nemzetünk mint oaz áll Kelet-Európában, mi uraim az emberiség érdekében küzdendünk az absolutismus, mint apáink a keleti barbárság ellen.

Véleményem röviden ez: készüljünk élethalálharcra, s ha ellöké ellenségünk a béke olaj ágát, ám lássa, nem alaptalan reményre fektetem állításomat, ha kimondom: mi győzni fogunk, a harc balesetei ne csüggeszsenek, de Antaeusként erősítsenek: kitartás, egyetértés és akarat s e harcot nem mi fogjuk megbánni. Ha szabadságharcainkat tekintjük, a fenyegetett magyar faj soha ily erős nem volt, maga közt hasonlott meg s vívta a testvérharcot, most együtt áll, fegyveres erőnk száz-, tíz- és húszezer közt, mi nem veszhetünk, csak mi ne veszítsük szemeink elől soha magas hivatásunkat. Egyébiránt kimondandónak vélem: hogy elküldött követeink békélesi felhatalmazásuk ezennel megszűnt.

Bezeredy: A felelet feltétlen megadás, oly kellemetlenül érintett bennünket, hogy én is megbántásnak tartanám, teendők iránt akárkit okokkal meggyőzni, vagy arra nézve akárkinek hazafiúi érzését gerjeszteni, éleszteni akarni. Nekünk most nem marad egyéb hátra, mint az igaz ügynek harcát folytatni, mert a harc, melyet valaki nem igaz ügynek érdekében folytat, azt gondolom, a legnagyobb szerencsétlenség; de mi védelmezzük az 1848-iki törvényt, melyet a nemzet hozott, a király megerősített s életbe is léptetett. A képviselőház nem akar másnak jogaiba vágni: csak azt kívánja megtartani. Mi tehát az önvédelemnek terén állunk, és bármiképen irtózunk a keresztvén ember vérént ontani, az önvédelem szent kötelessége int arra, hogy ellenségünket meg akarjuk semmisíteni. — Hogy ezt érezzük, hogy nem vagyunk bizodalom és kilátás nélkül, hogy harcunk nem lesz sikertelen, azt sem kell okokból megmutatni, annak világos próbája az, hogy mi itt vagyunk; mert mi hitt minket ide? Ha azt gondoltuk volna, fogyj nem lehet sikerrel folytatni a harcot, nem jöttünk volna; s így ezt a világnak nagyobb okkal megmutatni nem kell, mint hogy mi itt vagyunk. — Á mit a küldöttség eddigi működéséről előleges jelentésében előad, az a mi állásunkon semmikép nem változtat; mi tenni fogjuk amit tehetünk; s azt gondolom, a ki azon nehéz szavakat, a feltétlen megadást kimondotta, érezte és tudta maga is, hogy ez békére nem vezethet, 8 épen azt akarja, hogy a harc folyjék. A ki békét akar, azt ily módon lehetetlenné teszi. Azon hadvezér ki így megkísértette az istent, lehet mondani, az egészet a harcnak kockájára teszi ki. A számítás sokszor meghiúsul; .ős isten, ki a kevélyeket megbüntetni szokta, — bizom igazságában, — meg fogja mutatni itt is, hogy a ki benne bízva az igazságos ügyet követi, nem fog megcsalatozni. Nincs tehát más mód mint harcunkat folytatni, ez legfőbb kötelességünk. — Észrevételt kell

tennem azon előadásra, hogy a küldöttségnek adassék tudtára, miszerint bevégezvén kiküldetését, körünkbe térjen vissza. E részben nem értek egyet. Nem akarom megváltoztatni a múlt év utolsó napján hozott végzést, mert azt ügyünkre nézve célszerűnek és hasznosnak nem tartom, sőt úgy vélekedem, hogy az egyenesen ellenünk fogna lenni. A legelkeseredettebb harcnak idején is van mindig valamely orgánom, melynek működése állal a két harcold fél az egyességet, mikor rá alkalom nyílik, megkísértheti. Amerika elkeseredett harcot vívott az Őt zsarnokilag tapodó Britannia ellen; de mikor a harc legvéresebben folyt, akkor is voltak mindig Amerikának követői, kik minden körülményre vigyáztak, hogy ha lehet békét eszközölhessenek. Oly eredményre jutni, mint Amerika jutott, bizonyos körülmények között mi nem kívánunk, hanem ha Ők többet tudtak elérni, mi kevesebbet kívánunk, tehát könnyebben felérhetjük célunkat. Ha múlt évi végzésünket megváltoztatjuk, sok részben kárt tennénk, s én nem érzem magamat felhíva annak megváltoztatására, melyben világosan ki van mondva, hogy követjeink próbát tegyenek a fővezérnél, s ha ott nem sikerül, tovább menjenek, belátásokra levén bízva a dolog, a mi helybenhagyásunk fentartásával. Még sokat változtathat egy szerencsés csata; az időnek változása, vagy betegség, mely az ellenséges táborban kiüt, vagy a népnek azon vidéken hol az ellenség táboroz, fellázadása, egy-két embernek halála könnyen változtathat a dolgon; csak egy új positio melyet hadseregünk elfoglal, hajlandóvá teheti az ellenséges vezért a békére. Tehát elszántak legyünk a harcra, de a lehetőséget a békére, az egyetlen orgánomot, az egyetlen eszközt, a küldöttséget, ne semmisítsük meg, ne hívjuk vissza. Én úgy vagyok lelkesítve, hogy csak akkor lehet szívből harcolni, ha az ember látja, hogy béke lesz.— Ifi tehát megteszünk mindent amit tehetünk, a 1848-iki törvények fentartására, melyre mi képviselők kötelesek vagyunk, kötelesek önvédelmünkre, mire minden egyes ember egyiránt köteles. A mi ebből folyik, tegye meg a honvédelmi bizottmány és az országgyűlés kötelességét, mi lesz aztán szükséges, a körülmények megmutatják. Azonban a küldöttség visszahívását nem tartom célszerűnek; maga is eddigi működéséről beszél, miből azt lehet következtetni, hogy működését tovább is folytatja. Én hát jónak tartanám, hogy kísértsen meg tovább is mindent, mit a nemzet becsületének, jólétének és szabadságának alapján megkísérthet.

Kossuth: Az örökkévaló gondviselés úgy akará, hogy azon időpercek óta, mióta arról van szó, hogy e nemzet újjá szülessék-e hosszú dicső életre, vagy meghaljon, a körülmények viszontagságainál fogra inkább, mint saját tehetségem s érdemeimnél fogva, nekem azon szerep jutott, hogy nem kevés részt veszek a dolgokban, s azért engedjenek meg a tisztelt képviselők, hogy a most felolvasott válasz értelmezésére nézve, némely körülmények felemlítésével alkalmatlankodjam.

Az ausztriai ház, mely rég nem volna már, ha a magyar nemzetek példátlan hűségű kegyelme nem tartotta volna meg, az ausztriai

ház, mely a múlt időkben is, igazán lehet mondani, ritkán volt isten által megáldva emberrel, ki mondhatta volna: „én tartottam fen a házat“; hanem hol gazságok, hol váratlan körülmények vezették keresztül őket az életen; az ausztriai ház, mely istennek ezen különös kegyelmét — mert csak ez tarthatta fen olyan egyénnel — aszal hálálta meg, hogy minden percet, mely a despotismusnak kedveze, a népnek leigázására fordított, az ausztriai ház, mondom, a múlt mártiusi napokban, Magyarország hűségében találta fel ismét támaszát. Ezt merem állítani, ezt a história igazolni fogja. És a magyar igen keveset kötött ki ezen hűsége feltételül, semmi egyebet, mint a mihez joga volt isten s világ előtt, megtartását azon kötéseknek, melyeknek feltétele alatt tette ezen háznak fejére a koronát; mert legújabb törvényeinkben nincs újabb engedmény, ez Magyarország szabadságát meg nem alapíthatá; mert Magyarország nem hódított tartomány, hanem oly önálló ország, mely három század előtt azt mondotta az ausztriai háznak: itt a korona, uralkodjál, de tartsd tiszteletben szabadságomat, melylyel bírok. Semmi újat tehát az utóbbi országgyűlésen hozott törvények nem adtak, mert az önállás, melyet biztosítanak, ezer éves joga a magyar földnek; más különbség nincs benne, mint pusztán az, hogy a körülmények változatossága szerint, változott a kormányzatnak formája; méltóztassanak visszaemlékezni, váljon magyar királyi helytartótanácsa mindig volt-e a nemzetnek? Nem, csak ámult század második felében alkottatott. Amint fejlődnek a körülmények, s az uralkodási eszmék tágulnak: akkint alkottatnak a kormányok. Előbb voltak nem tudom minő tanácsosok, kormányzók, főispánok, hadvezérek, biztosok: azután jött a helytartótanács s ezután a ministerium, semmi egyéb okból, mint pusztán azon nézetből, hogy testület nem lehet felelős, s azért a helytartótanács dolgait egyes emberekre kell bízni, kik felelhessenek a nemzetnek. Ennyi a változás; de az önállás, melyet az 1790: 10-ik törvény cikk biztosított, kötelessége volt úgy a helytartótanácsnak, mint kötelességévé tétetett a ministeriumnak. Következésképp új adomány, jogszerzés az 1848-iki törvényekben nem foglaltatik, a minélfogva azt mondhatná valaki, hogy nehéz körülmények között csikarta ki talán a nemzet, fejedelmétől, mit kedvezőbbé változván a körülmények, megtartani nem köteles; újabb adomány itt fen nem forog, mert ha a helytartótanács teljesítette volna kötelességét a múltban, mint esküje szerint teljesítőié kellett volna: a magyar önállás, az, hogy Magyarország vére és pénze ne pazaroltassék idegen zsarnokok céljainak kivitelére, szinte kötelessége lett volna a helytartótanácsnak, mint kötelességévé tétetett a ministeriumnak. így áll a dolog s nem itt tettek ez ellen kifogást az első időben; sőt azok ellenében, kik ezen nem jeg, hanem országíási forma ellen feltámadtak, tudja a nemzet s tudni fogja a história, mikép a fejedelem összehívta az országgyűlést, hogy gondolkodják, védelmi eszközökről ázom pártütések elnyomására, melyek arra voltak intézve, hogy az 1848-iki tötvény ne álljon meg; maga hívta fel erre az országgyűlést ama Ferdinánd, ki később midőn felhasznál-

tatott, leugrott a királyi székről. Azon téren áll tehát a nemzet, miszerint a király hívta fél, hogy védelmezze a hazát, mert lázadás és pártütés támadta meg; azon téren állónk, miszerint akkor, midőn erőre kapott a lázadó, a pártütő, kit titkon mindig ápolt, de hogy mégis imitt — amott a legalitás színét viselje, egy pár szóval kárhoztatott az udvar, maga rántotta le később a fátyolt, megfordította a szót, s mondja: „nem az az áruló, kit én királyi esküm szerint annak bélyegeztem, kinek legyőzésére felhívtam e nemzetet, hanem most ti, kiket összehívtam, hogy védelmezzétek a hazát, ti vagytok a pártütők, és ki megtámadta az országot, az az én kedves hívem!” Ezen alapon állunk.

Tehát, ha van még az egekben isten, miről kételkedni nem fogok soha ez éleiben — mert hiszen az élet támaszát veszteném el általa, — ha van igazságos isten, lehet-e hogy megáldja az ily alávaló, az emberi nyelvben ismert szavakkal eléggé nem bélyegezhető, irtózatosan istentelen bánásmódot, melyet elkövetnek? — Ha nyílt harcra léptek volna: nem akarjuk megtartani a törvényt, legyünk ellenségek, — ám jól van; de nem! hanem kivítették seregeinket, felhasználták a szabadság után sóhajtozó népek leigázására, hónapokon keresztül altattak s kecsegtettek; s mikor eléggé elzsibbasztottak, eléggé nevelték a pártütők erejét, akkor hozzáállott a királyi hatalom, és a mi homlokunkra akarja sütni a pártütés bélyegét, s feltétlen megadásról beszél; ami a feltétlen megadást illeti, mely a válaszban írva van, ezt nem akarom saját nézetem szerint magyarázni, hanem magyarázni fogom tények elbeszéléseivel, melyek világosak.

Én az istennek különös rendelete szerint a múlt országgyűlés végén azon vettem magamat észre, hogy a királyi szók zsámolyára voltam állítva, mint a királynak egyik ministere; és mielőtt odaállottam volna, a királynak kezébe esküt tettem le, hogy meg fogom tartani azon törvényeket, melyeket a nemzet alkotott s ő szentesített meg. S én mint pénzügyminiszter, esküm s kötelességem szerint, a magyar nép véres veritéke keserves gyümölcsének az ország céljaira fordítását, s minden pazarlástóli megóvását, kötelességemnek tartottam nemcsak mint hazafi, hanem úgyis, mint a király által kinevezett minister, ki az ő kezébe tettem le az esküt, hogy meg fogom óvni az ország kincsforrásait; de midőn eskümet teljesíteni kezdettem, rász néven kezdték venni, hogy miért tagadom meg az ország pénzét oly céloktól, melyekre azt fordítani nem volt szabad.

Az országgyűlés összehívatott, hogy adjon katonát, s gondoskodjék pénzügyi kútforrásokról az ország védelmére; s midőn az országgyűlés mindkettőről gondoskodott, akkor a király azt mondta: „rá nem állok ám én, hogy jogaitok védelmére állítsatok katonát, hogy legyenek kútforrásaitok a katonaság fizetésére; hanem azt kívánom, hogy olvassátok meg ezen iratot, melyet az én kedves bécsi miniszterem a nem kedves magyar minisztereimhez intéztek, s a szerint cselekedjétek, s amelyben a bécsi miniszterek kimondják, hogy a magyar királynak, ki ausztriai császár is, az ausztriai császár rovására nem volt

szabad oly törvényeket szentesíteni, mint a legutóbbiak“. Ez az országgyűlés előtt felolvastatott, ez a nemzet előtt tudva van; s ebből természetes következés volt, hogy a nemzet azt mondotta: „én nem engedhetem, hogy Rajachichnak, kit a császár hívének nevez, rablócsordái öldököljék a magyarokat 8 pusztítsák falvaikat; nem tűrhetem, hogy az oláhok irtóztos gyilkolásokat kövessenek el, minőket az ember még nem hallott; nem tűrhetem, hogy páter Hurbán toborzza a rablókat s üssön be az országba; védelmezni kell magamat, hiszen hogy is kívánhatná a király, hogy a magyar hajoljon meg a gyilkosok bárdjai előtt“? S ezen védelmi téren állunk most is. Voltak kedvező percek, voltak olyanok, melyek könnyen elragadhaták a meleg keblűeket; de felhívom istent, fel a világot, felhívom a történetet, feledkezett-e meg a magyar annyira, bizakodott-e a szerencse perceiben, mikép kimondotta volna, hogy másképp áll, mint a kényszerített védelem terén? Soha! Eddig ezt az országgyűlés nem tette.

Azok az ármányok, melyek a magyar ministerium megbuktatására elkövetettek, a kisebbszerű dolgok közé tartoznak; hanem végtére, midőn látták, hogy seregeinkkel meghódították Olaszországot,— meddig? az isten tudja, mert nem sokára vége a fegyvernyugásnak — miután Bécs elesett s Ausztria az önkénynek prédájává lön; miután seregekkel melyeket a pártütők gyűjtöttek, meglepni készültek az országot: voltak emberek, kik mondták: mégis különös dolog, hogy V-ik Ferdinánd a magyarok ellen háborút viseljen, különös, mert hiszen ez a becsületes ember megesküdött azon törvényekre, melyeket a magyarok védelmeznek. Azt mondták tehát: tessék leszállni a trónról! Hivatalos hírlapjaikban nyíltan kihirdették, miként ezen változtatásnak oka az, mert Ferenc József meg nem esküdött még a magyar alkotmányra, következőkép lelkiismeretének megsértése nélkül felforgathatja az országot; 8 ezt mondták szemérem nélkül, olvashatta mindenki hivatalos lapjaikban, kinek ezek kezéhez kerültek, én olvastam. Tehát ez alapja Ferenc József trónra lépésének, s Ferenc Józsefnek mint ausztriai császárnak ministeri, a kremsieri országgyűlésen megkérdeztetvén, hogy mit akarnak Magyarország harcával? azt mondták, hogy Magyarországot mint különálló országot túmni, az ausztriai érdekekkel ellenkezik; következőkép azért viselnek háborút, hogy Magyarországot elfoglalják, az önálló nemzetek sorából kitöröljék, s az ausztriai birodalomba beleolvasszák. Ez mondatott a kremsieri országgyűlésen, mire szoktak aztán egy „hoch“-ot kiáltani.

Tehát már most méltóztassanak értelmezni azon szót, melyet herceg Windischgrätz a nemzet elébe szab: „Unbedingte Unterwerfung.“ A tények nyíltan megmagyarázzák, hogy ez nem tehet, nem teszen egyebet, mint azt, hogy Magyarország megszűnjék Magyarország lenni, és legyen az ausztriai birodalom eldiribolt tartományai közül egy, nemzeti lét, országos existentia nélkül, melyet még nehezebb időben is ezredéven át fen tudott e nemzet tartani. Szóval az unbedingte Unterwerfung annyi, hogy írja alá e nemzet saját halálának ítéletét. (Átalános felkiáltás: úgy van!)

Már most kérдем tisztelt képviselőház, kitol a béke ára gyanánt nem kivannak kevesebbet, mint halált, a nemzetnek halálát, ha nem is ember, kiben önérzet van; ha nem is magyar, kinek a múltakra visszaemlékezve kötelességei vannak Ősei és maradékai iránt; hanem is képviselő, kinek szent tiszte megőrizni e nemzet jogait; hanem csak főreg volna, nyomorult főreg, mely a földön csúsz, s melynek azt kötik ki feltételül: béke lesz veled, hanem meghalsz; ha főreg volna, mondom: nem védené-e magát a halál ellen? Mi rosszabb történhetik velünk, mint hogy kitöröljenek a nemzetek sorából? talán, hogy egypárunknak leütik fejét, s az örökkévalóságba hamarabb mozdítanak át, mint a természet törvényei szerint történt volna különben? Ez mind olyan dolog, hol nem arról van szó: meghalni vagy meg nem halni; hanem meghatni holnap vagy egy hét múlva, vagy talán köt esztendő múlva erőkimerültségben. Ez mindössze a változás mely történhetik közöttünk, a megadás vagy meg nem adás esetében. De ha a nemzettől kívánják, hogy haljon meg, nem volna-e, gyávább, alávalóbb, nyomorultabb a főregnél, ha azt mondaná: meghalok? Előbb megkísérti védelmezni magát, — hiszen, ha elvész sem történhetik rosszabb mint hogy meghaljon, de jobb történhetik (Zajos tetszés; éljenzés.) A halál, melyet itt élénkbe szabnak, bizonyos; de mely a harc végen ránk vár, nem bizonyos; mert van isten az égben, és a nemzetben erő, és ha élni akar, — élni fog! (Helyeslés; tetszés.)

Én tehát nem arról beszélek, jó-e tanácsos-e ezen a téren alkudni; hanem azt mondom, hogy nem lehet. Ha a borjút mézsárszékre viszi a mézsáros, hogy leölje, s szabadkozik a kötélén, ez pedig azt mondja: ne szabadkozzál, legyen köztünk béke, de azon feltétel alatt, hogy végezzek ki; mit tesz ez? hiszen ez a legrosszabb, ami történhetik vele. Védjük, tehát magunkat s a békealkudozásról többé szólni sem kell, hanem csekély vélekedésem szerint azt mondani: Magyarország Honvédelem terén áll, oly igazságos téren, melynél igazságosabbat sem ismer a história, mégis kinyújtá az engesztelésre karjait; de azt felelték: halj meg, ha békét akarsz! Ha pedig így felelnek, nem tehetünk egyebet, mint hogy védelmezzük magunkat, mert hiszen halni lesz idő, erre még ráérünk akkor is, ha elvesztettük a nemzeti létnek harcát. Azt kérdi talán valaki: hát lehet-e valami remény a jó kimenetelre? Erre ismét azt felelem: ha semmi remény nem volna is, a nem is valószínűség tehát a véletlenségek sorában megtörténhetik az, hogy megmaradunk, ha védjük magunkat, de ha megadjuk magunkat, úgy bizonyosan elvesztünk. Ha a harmadik emeletről száz ember ugrik le, megtörténhetik hogy talán egy talpra áll, s már most, ha a harmadik emeletben volna a hóhér, ki azt mondaná: leütöm a fejedet, vagy ugorj: bizonyára leugrik, mert még megtörténhetik, hogy életben marad. Ezen a téren vagyunk, s így az sem lehet kérdés, hogy lehet-e jó kimenetel, vagy nem? mert nincs egyéb választás, mint meghalni mindjárt, vagy megkísérteni védelmünket. (Helyeslés.) S ha ezt mondom, ne méltóztassanak biztatás, kecsagetésnek tartani, valamint azt sem, ha mondom, hogy e nemzet, ha élni akar, élni fog. Ha a hon-

védelmi bizottmány, a nemzeti képviselők, vagy bárki azt mondja, ilyen, amolyan erősek vagyunk, ez célra nem vezet; a magyar nemzetnek millióit nem lehet legyilkolni; nem Ausztriának, hanem a világnak sincs annyi hatalma; és ha elvész, csak öngyávasága által veszhetne el. Ha akarja védeni magát, élni fog; ha nem, elvész. (Igaz! Helyes!) Hiában minden kecsegtetés, hogy ilyen amolyan erősek vagyunk, s nem akarom én sem kecsegtetni a tisztelt képviselőházat, sőt azt mondom, ha nem védelmezi magát a nemzet, ha nem áll fel mint egy férfiú, úgy meg fog halni, oly gyalázatosan, hogy a nemzetek pökni fognak a magyar népre; ellenben, ha védeni fogja magát, akkor megél. (Helyes!) Fogja-e est tenni? (Mindnyájan felkiáltanak: Fogja!) Ha fogja, akkor esküszöm az Örökké való istenre, hogy akár én, akár ki a kormányon megmenti e hazát; de ha nem teszi, akkor tessék leütni még ma fejemet, mert nem tudom megmenteni a hazát. (Éljenzés; lelkesedés.)

E körül forog tehát a kérdés, s én azt mondom, hogy mi küzdünk nehézségekkel kétségtelenül, de miben áll ezen nehézség? abban, hogy háromszáz esztendő óta *systhematice* semmivé tették e nemzetben a harcias szellemet, s ha egyes percenetnyi időben felhívták is harcra s felengedték ébredni hősiessé szellemét: de aztán aztán annyival iparkodtak *systhematice* elfojtani azt ismét; s ennek következtése az, hogy — nyíltan megvallom — seregeink nem mindenütt állják ki a tüzet, mint kellene. Már kérem, mi a honvédelmi bizottmányt illeti, én nem a materialis, hanem a morális felelősség tekintetéből, előre kénytelen vagyok kijelenteni, hogy seregeket kiállítani, felfegyverezni élelmezni, bizony nagy bajjal jár, de meg fogjuk kísérteni; hanem arról, hogy ki a harctéren áll, kötelességét bátran teljesítendő-e, jótállni nem fogok, s azért kérem, hogy a tisztit képviselőház hozzon némely határozatokat. (Halljuk!)

Az egyik határozat vélekedésem szerint az volna, hogy méltóztatnék a képviselőház kijelenteni azt, mikép vették azon *declaratiót*, melyben halállal kínálnak; de erre nincs más felelet, mint az, hogy védeni fogjuk a hazát utolsó emberig, kötelességünkhöz híven. Ezt kérem egy rövidre foglalt nyilatkozványban kijelenteni, s ezernyi példányokban a nép között kiosztatni. — Másodsor, — s itt bocsánatot kérek, bizonyára méltóztatnak emlékezni az országgyűlés első' perceiben egy alkalomra, midőn gyenge szózatommal felhívtam önöket, a nemzet képviselőit, hogy gondoskodjanak a hon védelméről: akkor Nyáry Pál s vele mindnyájan, midőn kétszáz ezer fegyveres embert kértem, felállottak: mint isten lelkétől ihletett hazafiak, s felemelt kézzel azt mondták: megadjuk! Kern tehát valamely formális, hanem ily önkényes esküre hívom fel önöket, melyben nyilatkoztassák ki, hogy mi, Magyarország képviselői, a harcnak utolsó percéig együttmaradunk. (A képviselők mind felállnak, s esküre felemelt kezekkel a legnagyobb lelkesedés közt, egyhangúlag kiáltják: együtt maradtak!)

Az uraim meglehet, hogy innen máshova is fogunk menni, és magunkkal viendjünk — mint hajdan a rómaiak, vagy trójaiak, házi

isteneiknek szobrait — keblünkben a hazafiságot és azon elhatározott szándékot, hogy Magyarországot meg kell mentenünk. És ha vándorolni kell helyről helyre, míg önök ez eskühez hívek maradnak, Magyarország nincs elveszve. (Éljenzés.) Ezután a háznak határozatát kívánám arra nézve, hogy azon határozat kihirdetése napjától kezdve a gyáva megfutamlás a nemzet által azok bűnök közé számíttassék, melyek kérelhetlenül halállal büntetettek, halál azon emberekre, mert a haláltél felvén szaladnak; ha fogják tudni, hogy szaladásnk végén halál vár rájnk, előre menendnek. En ezt eddig nem tehettem, de jelenleg szükségesnek tartom, hogy ki legyen mondva, miként Magyarország igazságos harciban a gyáva megfutamlás oly vétek, mint maga a hazaámlás, ezt kívánom határozatilag kimondatni, valamint óhajtom, méltóztassék a ház egy oly határozatot is hozni, mely által ki legyen jelentve, hogy a kormánynak legszorosabb kötelességévé tétetik, mennyire csak emberi tehetségtől kitelik, arra ügyelni, hogy a hadjáratok által a föld népe semmi sanyargatást ne szenvedjen, és ügyelni arra, hogy aki rablást vagy zsarolást követ el a népen, oly kérelhetlenül lakoljon halállal, hogy az istennek könyörgése se menthesse meg. (Közhelyeslés.) És méltóztassanak kötelességévé tenni a honvédelmi bizottmánynak, v hogy mennyire csak az ország ereje engedi, mindazt, mit a nép kiszolgált, igyekezzék részint adóbani elfogadás, részint készpénzzeli fizetés által megtéríteni, és kijelenteni, miként ha valaki az országnak nehéz időkbeni pénzügyi körülményei miatt azon kár megtérítése után, melvet a hadjárat által szenvedett, várakozni volna kénytelen, a nemzeti becsület oltalma által biztosítatik, hogy a had végével kétszeresen fog kifizettetni.

Még egy kérésem van, méltóztassanak elhinni, hogy ezen nemzet jó s a Tiszának népe romlatlan, becsületes és tiszta magyar. Mi itt szent emlékezetek földén élünk, azon időkből, midőn az országnak nagyobb részét a török bírta, épen ugy, mint most Windischgrätz bitorolja. Ne gondoljuk azt, hogy az ország az által mindjárt el van foglalva, ha valamely részen az ellenség keresztülmegy, mert valameddig a dolog úgy áll, hogy egy csatanyerés által kikergettetetik az ellenség Pozsonyon túl, addig az ország meghódítva nincs. Méltóztassanak visszaemlékezni a mohácsi vészre, hol elveszett a nemzetnek virága, azon pillanatban Magyarországnak a török nem birt egy talpalatnyi földet sem, melyről azt mondhatta volna, hogy meg van hódítva, ez később következett be, akkor, midőn az ausztriai háznak uralkodó vágya minden eszközzel utat talált néhány magyarok szívéhez és a hont megvásárolta. ŐB a nemzet felett hatalmát felemelte; ekkor felemelkedett a török is, és kétszáz éven át nyomta a hazát, és azért még nincs meghódítva az ország, mert azt egypár ütközöttel vissza lehet nyerni. Azon időkben, midőn a német császár zsarnokai szívták a nemzet véré, s Erdély a szomszéd Magyarország szabadságharcainak biztos menhelye volt: felállott egy férfiú és a Tiszának népe, a vitéz hajdúk őt körülsegelték és megszerezték a nemzetnek politikai és vallási szabadságát. Itt

állunk, azon emberek maradékai között, kik magokra hagyatva, oly körülmények között, midőn az országnak egy részét a török bírta, más részét a német, harmadik részében megmentették az ország politikai lételét és vallás-szabadságát. Ily népek közepette vagyunk itt, és a néphez szólani kell és fel kell rázni kebelében ámulnak emlékének húrjait, meg kell neki mondani, hogy azon hajdú és a Tiszának azon embere, ki elég gyáva volna elveszteni azt, mit ősei nehezebb körülmények között vérrel meg tudtak-szerezni, nem lesz boldog soha a világon, mert szolgaságra fogja nevelni gyermekét, melynek első szava átok lesz apjára, s ki az isten Ítélete mellett sem fog üdvözülni, mert nincs nagyobb bűn, mint a nemzetnek halálát okozni; halált okoz pedig az, ki elhagyja a nemzetet igazságos harcban, midőn a győzelem bizonyos. Azért én a nemzet szent nevében kérem a tisztelt képviselő urakat, használjanak fel minden alkalmat a néphez szólani, minél nagyobb körben, minél nagyobb kiterjedésben, kiki úgy mint keble istene vezeti, mert a népnek ép érzelme van, azt tapasztaltam. Mi érdemem van nekem? elmondhatom azt, hogy én a népnek hű szolgája vagyok, ki tudott szenvedni érte akkor, midőn kellett, és tudni fog másodszor is, ha kell. (Éljen!) Engem nem vesz ^ körül gazdagság fénye, nekem nincsenek a multakban emlékeim, mégis amerre megyek, a magyar nép szeretettel fogad, miért? mert azt mondom: testvéreim, én a népnek hű szolgája vagyok. Fel kell rázni a népet, mi nem mindenkinek adatott meg. Tudatni az országnak állását, és megértetni vele, mit tesz az, ha élni akar, s hogyha nem védi magát, a halál jövend, mely nemcsak a nemzetre lesz kimondva, de maga után vonja, hogy a mostan élő nemzedéknek népe még azon vigasztalásnak sem nézhet elébe, hogy hazájának szent földén nyugodjanak hamvai, mert ki fogják vinni, leigázni az olaszt és más népeket, és azon elnyomott népeknek átkaival, idegen földben fognak senyedni, mi halála lenne a nemzetnek. Kéréseim ezúttal ezek, én a honvédelmi bizottmány részéről nem sokat ígérek, nem ígérhetek egyebet, mint becsületes igyekezetet, kérem önöktől fontolják meg a körülmények nehézségeit. Könnyű azt mondani, gondoskodjék a honvédelmi bizottmány, de ilyen körülményekben egy nemzet kormányzatának azon aprólékos ágazatai, melyek közül némelyek alig tartathatnak méltóknak megemlíttetni, a kivitelben, az emberek megválasztásának nehézségében megbuknak. Ha az eredményről akarnak bennünket felelősökké tenni, azt el nem vállalom, ha azzal megelégesznek a képviselők, hogy magam és társaim nevében megígérem, miként mindent el fogunk követni, mi a körülmények nehézségei között emberi erőtől kitelik a haza megmentésére, akkor elvállalom a felelősséget. Hanem hogy búza teremjen tenyerünkön, hogy táborainkban ne csak seregünk, hanem az ellenség előtt is megálló seregünk legyen, arra nézve a felelősséget el nem vállalom. Tudom azt, hogy a harciasságnak legjobb nevelője maga a harc; vannak honvédszászlóaljaink, melyek gyakorlatlanok levén, voltak tűzben, és be van nevük iktatva a rendíthetetlen magyar bátorság évkönyveibe, mint a 9-ik honvédszászlóalj; a nélkül, hogy másoknak becséből leg-

kevertet is le akarnék vonni, mely a hadigyakorlottságnak hiányait lelkesedés által pótolva kivivta magának a dicsőséget, úgy mint hajdanokban legharcosabb seregünk, Mátyás feketeserege. Az a fő, hogy az isten áldjon meg jó vezérekkel. Én bennem egy nagy hiba van, nem tudom e szét megfogni: árulás, nem vagyok képes emberről annak lehetőségét feltenni, és ez hiba. A külföldi lapok a magyar kormány terrorizmuáról beszélnek; ugyan kit bántottunk mi eddig? Igaz, hiba az eredményre nézve, hogy nem tettük (Igaz!), nem tehetünk róla, én nehezen hiszem e szét: árulás. Egy pár nap várunk, talán megérkezik egy bizonyos bíróság, ha nem, a képviselőháznak kell arra nézve rendelkezni. (Közhelyeslés.) Sok szerencsétlenségek nem árulásból, hanem becsületes ügyetlenségből történtek. A lehető legdeorganizáltabb sereg, mely oly rémülést terjesztett el, hogy egy bizonyos városbeliek három napig keresték az ellenséget, hogy jöjjön már elfoglalni a várost, most Bem vezérlete alatt dicsőségesen viseli magát; és az tartja magát szerencsétlennek, ki nem vezetetik harcba, hanem valamely város, vagy helyörségre hátrahagyatják. Tehát azt mondom: csak az isten áldjon meg Vezérekkel, és áldjon meg több jó tisztel mint eddig voltak; sajnálom, de már itt az istennek teremtő eszére van szükség, és hogyan fogna ezen bajon a honvédelmi bizottmány segíteni? Azért szükségesnek tartom azon határozatot hozni, hogy aki fut, kivált ha tiszt, találja a halálos golyó hátul. És ezután adjon nekünk az isten egyetértést, egyetértést vezéreink között, hogy egyik a másiknak dicsőségét ne irigyelje és ne calculálja, hogy ha amant segítem az lesz Magyarország vezére; ha nem segítem, elvesz népszerűsége, s ne legyen senki ki azt méri, hogy ez vagy azon embert többnek tartja máról holnapra a közvélemény, mint engem, hanem vállat vetve igyekezzünk egymást segíteni éjjel nappal; ha lelkesítjük a népet és felvilágosítjuk a jelen viszonyok között, akkor nekem ha a nemzet úgy akarja, reményem van, hogy megmentjük a hazát. Ennyit akartam mondani, méltóztassanak megengedni, hű túlcsapongó valék beszédemben; összevonom előadásomat. Mi egyezkedni akartunk, ők harcot akarnak, tehát legyen harc, a védelemnek harca legyen köztünk, és az igazságos isten legyen velünk. Másik az, minek különös fontosságot tulajdonítok, hogy a képviselőház szét nem oszlik, és mindvégig képviselni fogja a nemzetet, mert reményem, hogy így a haza meg lesz mentve. (Általános éljenzés s helyeslés.)

Eubinyi egy vélekedésben van Bezerédy Istvánnal, és azt hiszi, minthogy még a küldöttség munkálkodását be nem végezte, próbáljon meg mindent azon alapon, melyet kitűzött az országgyűlés.

Kossuth: Én a képviselőházat csak azon egyre kérem, hogy valamely oly végzést ne hozzon, mely végre nem hajtható, mindig csak olyant határozzon az ember, mi kivihető. Egyik azt mondja, hivatassák vissza a bizottmány, másik azt, hogy alkudozzék tovább is, igen de ha el sem fogadják és kimondták hogy unbedingte Unterwerfung; sem azt ne mondjuk, hogy visszahívjuk, sem mást, ez haszontalan

beszéd, elég annyit mondani: megkísértettük a békét, nem akarták teljesíteni, tehát védeni fogjuk magunkat, punctum. (Helyeslés.)

Elnök: Közakaratnak és végzésnek kimondom tehát (Nyáry Pál: Én szólni akarok. Felkiáltások: ki következik?)

Irányi: Rövid leszek, mintán Kossuth Lajos szónoklata után felesleges többet mondani, ha csak ellenkezőt mondani nem akarok, mint Kubinyi Ferenc, kinek előadására egy pár észrevételt teszek. Én úgy vagyok meggyőződve, hogy ha nem Windischgrätzhez, vagy úgynevezett ausztriai császárhoz, hanem a kaliforniai kanibálhoz küldötünk volna követtséget, az másképp bánt volna vele, és nem tartóztatta volna le, mert az természet elleni bűn. A ki ily előzmények után egyezkedésről beszél, az minden siker és számítás nélkül cselekszik, és nem akarhat egyebet, mint egy olyas valamit tenni, minek előre is tudja, hogy nem lesz sikere; és az ily végzés, habár nem szándékosan, zsidbasztólag fogna hatni készületeinkre. Ha mással kellene egyezni, nem az ausztriai házzal melyről a szónok úr egykor azt monda, hogy sokat szenvedett a magyar, de soha annyit, mint azon ház alatt, ha mással kellene egyezni nem egy gyermekfejedelemmel, kinek magának sincs elég esze arra, hogy megfontolja, miként nem feladata boszút állani, hanem még akkor is kiengesztelni, midőn részére dől a harc kockája: még akkor sem egyeznék, mert látom, hogy a népeknek szabadságharca ismét és ismét megújul, és én nem fogok egyezkedni királyi házzal többé soha, legkevésbé a Habsburg-Lotharingjai lázzal. Emlékezhetnek a tisztelt képviselők, midőn azt jelentették ki, hogy Ferdinánd lemondása által a királyi trón megürült és Ferenc Józsefet nem ismerték el királynak, mert nem koronázták meg és mégis küldöttek hozzá bizottmányt; látjuk miként fogadta, és mégis egyezkedni akarnak, (felkiáltások: nem akarunk!) ha nincs így a dolog, el kell fogadnunk Kossuth Lajos indítványát egész terjedelmében, és akkor Kubinyi Ferenc csak ily értelemben szólott volna, minek én ellenkező értelmét fogtam fel. 6 fen akarta tartani azon végzést, melyet önök hoztak az egyezkedésről, én pedig ezt megszüntetni akarom és osztom Asztalos képviselő úr indítványát, mely oda céloz, miszerint a bizottmánynak adott utasítás visszavétetvén, a harc-készületek minél erélyesebben folytattassanak.

Nyáry: Tisztelt ház, azt hiszem, Magyarországon igen kevés barátja van annak, kitől tanulnunk kell, és ez Metternich. Metternich azt mondotta, hogy azért nem becsüli a magyart, mert 1719-től fogva semmi újat nem tanult, semmi újat nem tett, semmi újat nem mondott. Nézzünk körül, hogy ugyan nem igazat mondott-e Metternich. Én igen könnyen megbizonyíthatom a mai eseményekkel, hogy tökéletes igazsága van, és azon helyzetbe tette magát, mint két egymásközt perlekedő személy, sőt anynyi esze sem volt, miképen általlátta volna, hogy két egymással ellenkező személy között egy harmadiknak kell kimondani az igazságot, mert egyik is másik is kiabálja, hogy neki van igazsága. Ebből az a tanulság, hogy a kik Magyarországon vezették az ügyet,

nem tudták biztosítani annak hajóját. Az igazság szép dolog; egyrésről emberi találmány, amennyire törvények alkottanak, más részről a romlatlan emberi kebelnek nyilatkozata. Igen, de a kebel annyi, mennyi az ember, és igen kevés dolog van olyan, melyben minden kebel egyformán nyilatkozik. Az emberek, egyesek szintűgy mint nemzetek, fentartják és fentartották magukat, és az a legszegényebb ember, ki örökön és örökké csak azt beszélte: nekem igazságom van. Méltóztatnak emlékezni, a nemesi világban a legrongyosabb emberek voltak azok, kik mindig urodalmakat kerestek, s az igazságot emlegették a helyett, hogy kapáltak volna. Mi hát az igazság a nemzetek között? Egyedül az erőnek, a kifejtett erőnek túlnyomósága. Ezen kellett volna igyekezni, nem pedig tömérdek törvényeket hozni, s mellette tunyán összedugni kezeinket azon hitben, hogy majd az úristen igazságos ügyeinket oltalmazni fogja. Odajutottunk, édes barátim, tisztelt hazafiak, hogy most is sokat beszélünk, oratiókat mondunk, s azt mondjuk, hogy igazságunk van. Ne csalja meg magát senki, hogy Magyarországnak, ha cudarul elfog veszni, igazat fognak adni. A következőzés tehát az, hogy amit elmulasztottunk, azt pótolni kell. — Minden ember tegyen a haza oltárára, amit tehet, egyik eszt, másik materiális erejét, a harmadik pénzét. Jó lett volna, ha a harc kezdetekor tisztában lettünk volna, most jobban állanánk, a nagy igazságnak nagy fýnye elborította fejünket, s nekem nem ment fejembe, hogy lehet a nap alatt oly gazság, mely elkövetetik Magyarország ellen, s jó lett volna, ha gúnyosan nevettem volna magamban, s azt mondtam volna: ennek a kígyónak akarom törni a fejét, a helyett, hogy csudálkoztam. Az ilyen csudálkozás szó hósiesség, mikor az ember veszélyben van, a leggyalázatosabb neme a gyávaságnak. Tehát ne beszéljünk sokat, hanem tegyünk. Miről volt most szó? Magyarország gyűlése deputatiót küldött az ellenség fővezéréhez, s az el nem fogadtatott, mire az egyik azt mondja, hogy nem egyezkedik a világon senkivel. Nem erről van itt szó, hanem arról, hogy tartasuk meg a nemzetet, s nem szükséges olyan túlságos nyilatkozatok, hogy ezért meg ezért nem fogok egyezkedni, mert túlságos nyilatkozatok után a futás vajmi csúful illik, mert ki szétnézett maga körül s az önfentartás érdekében tovább állott, hol a hazának használhat, bizonyosan okosan cselekedett. Hagyjuk el tehát a szószátyárságot, s mondjuk ki, hogy a haza van veszélyben a miatt, mert az aristokratia annak idejében nem engedte, hogy a nemzet magát kifejtse, annak mivé az, hogy nem fejtettek ki közöttünk a tehetségek, melyek most mint Napóleon vagy Washington állanának, hanem csak jó szándékú de gyáva tehetetlen, s a nagy feladatnak megfelelni nemtudó táblabírák vagyunk. Nincs bennünk több, mint jó szándék. Nagy veszélyben van a haza, s nekünk el kell követni mindent, hogy szét ne oszolvék. Itt csak arról van szó, mit bízott reánk a haza, s kikérem, hogy képviselő ennél tovább ne menjen, mert tüstént megszűnt képviselő lenni, mert mikor ki van küldve a képviselő, hogy oltalmazza meg azt, a mi van, s mikor az megtámadtatik, elveti a mankót kezéből, melyre támaszkodnia kell, s más nem ismert dolgok után kapkod, szinte bünt követ el, mintha fel-

adná azt, ami van. — Röviden tehát azt mondom, hogy Kossuth Lajos indítványát elfogadom, azon hozzátétellel, miszerint kimondassák a tisztelt ház által az, hogy a nemzet mindent megpróbált a kiegyenlítésre, s ne higgye senki, hogy ez gyengeségre mutat, mert csak az erős ember tud kérni, a gyenge ember, szinte úgy, mint a gyenge nép, vagy impertinenskedik, vagy hízelkedik; tehát erő van a nemzetben, akkor is, mikor ezt tette, mikor azt mondja: nem akarom, hogy milliók vére folyjék, most is békére nyújtom kezemet. Azt kívánnám tehát kimondatni, hogy mi erőszakkal voltunk a védelmi térre szorítva, hogy védjük magunkat, a meddig lehet, s fel nem adjuk a nemzet jogait, mindamelllett a nemzet törvényes jogainak s függetlenségének alapján minden pillanatban készek vagyunk a békére.

Elnök: A honvédelmi bizottmány elnökének indítványait Nyáry Pál pótlékával elfogadók véleményeiket felállással jelentsék ki.

Kállay: Én kívánom, hogy az indítványokat magyarázza meg az elnök.

Elnök: Az indítványok következők voltak: 1-ször: Miután az utolsó mód a kiegyenlítésre megpróbáltatott, s az ellenség fővezére által feltétlen megadás kívántatik, jelentse ki a ház, hogy semmiféle feltétlen megadás nincs, s a képviselőház elébe téve az életet a halálnak, az utolsó csepp vérig védendi a hazának jogát s szabadságát. (Elfogadjuk!) Második indítvány volt: határozza el a ház, hogy a haza képviselői azon magas tisztet és felséges kötelességeket, melyek vállaikon fekszenek, s a nemzet bizalmából tétettek azokra, felfogni tudván, a harc végső percéig együtt maradandanak. (Ezt már rég elhatároztuk.) Ezen határozatok a népnek szintügy, miot a hadseregnek sok ezer példányban tudtára fognak adatni. 8-szor: Határozassék meg, s a hadseregeknek adassék tudtára, hogy minden katona, kiváltképen pedig tiszt, ki a határozat kihirdetése napjától fogva gyávaságból a harc elől megfut, oly bünt követ el, melyre kérelhetlenül halálos büntetés van szabva. (Elfogadjuk.) 4-er: A kormánynak szoros kötelességévé tétetik, hogy a mennyire eszközölhető, gondoskodjék, hogy a seregnek hadjárata a föld népének minél kevesebb terhével legyen összekötve; ennek folytában a hadseregnek adja tudtára, hogy mindenki, ki erőszakos fosztást, rablást követ el, s a föld népét sanyargatja, oly bünt követ el, melynek kérelhetlen büntetése a halál. (Helyes!) 5-ör: Mindaz, mit a nép természetnyekben vagy egyebekben, a hadseregnek kiszolgált, tüstént igaz árban téríttessék meg neki; a mennyiben azonban netalán lehetne eset, miszerint a közállomány pénztára oly állapotban volna, hogy a fizetést tüstént nem teljesíthetné, biztosíttassék a nép arról, hogy a béke megkötésével, vagy a csendesség helyreállításával, a közállomány kétszeresen fogja a követelést megéríttetni.

Nyáry: Ne mondjuk azt, kétszeresen, hanem inkább kamatostól. (Helyes! elfogadjuk!)

Kazincy: Nyáry Pál záradéka beleértetődik-e Kossuth indítványába?

Kállay: Mennyiben az indítvány új, szót kérek.

Elnök: Nyáry Pál kijelentette, miszerint elfogadja Kossuth indítványát, csupán azt kérné még hozzátéetni, hogy miután a nemzet mindent megpróbált a kiegyenlítésre, s erőszakkal vonatott a védelmi térre, ezen a téren tovább is óalmazni fogja jogait, mindamellet a már kimondott alapokon a nemzet szabadságának s önállásának alapján a békére minden időben hajlandó. (Zaj.)

Bonis egyszerűen óhajtaná kimondatni, hogy miután a nemzetnek halála van Windischgrätz nyilatkozatával kimondva, a nemzet magát óalmazni fogja, de sem arról nem szólana, hogy egyezkedni akarunk, sem arról hogy nem akarunk; ezt felesleges dolognak tartja.

Nyáry: Engedjenek csak a tisztelt képviselők néhány szót, mert az indítványt én tettem. Indítványom motivációjával az időt tölteni nem láttam szükségesnek, úgy látom azonban, hogy nem értettek meg, csudálkoznak kívánságomon. Azon iratnál fogva, melyet követeink küldöttek Bicskéről, tisztában vagyunk Windischgrätzzel és a dynastiával hanem ha azt gondolják, hogy ezen tiszai vidék, mely még az ellenség által nincs megszállva, megtartja Magyarországot, csalatkoznak, én bizalmamat az egész nemzetbe helyezem; mert a nemzet még nincs meghódítva azért, hogy azon része, melynek fegyvere nincs, nem rohan az ellenségre és nem öleti magát rakásra. Ha mi egészen különválasztjuk magunkat az országnak megszállott részétől, akkor én holnap elmegyek, ha valaki azt hiszi, hogy Magyarországnak ezen vidékét kell oltalmazni, az nem lesz egyéb, mint részletes hadviselés, s előre megmondom, hogy cudarul fog végződni, a nemzetre nézve. Mi nem más helyzetben vagyunk, mint mikor az ellenség egy várnak külső sáncait bevette, de a belső sáncok még megvannak. Nem az a cél, hogy megoltalmazzam azt amiben vagyok, hanem vissza akarom nyerni a többit is. Ha ez világos, csudálkozom, hogy van ember, ki nem érti, miszerint Magyarországnak ki kell mondani, hogy a nemzet nevében az oltalmi téren folytatjuk a háborút, de midőn egy zsarnok zsoldosa azt mondja: békéről szó sincs, akkor ennek ellenében nyíltan kimondjuk, hogy Magyarország törvényeinek s a martiusi statusquonak alapján a békére készek vagyunk. Ha azt hiszi valaki, hogy ez benne értedődik Kossuth indítványában, úgy semmit se mondjunk ki, mert minden gondolatom bennem értetik; már most tessék kitalálni, micsoda gondolatom van. Ki kell ezt mondani világosan, mert Pestnek elvesztése akárki mit mondjon, az országnak legnagyobb részére zsidbasztólag hatott. Nekünk nyíltan kell beszélni. Több is mondatott itt, hogy nem vagyunk itt valamennyien, ámde a többség itt van, s meglehet, gondolják némelyek, hogy ma itt összegyűltek azok, kik különös háborút akarnak folytatni, azért tehát ki kell mondanunk, hogy ámbár a háborút folytatjuk, de azért a békére hajlandók vagyunk mindenkor. Hogy ezt felfogadják önök, nem csak az eszélyesség, hanem a dolognak természete is hozza magával. (Zaj.)

Kállay, Madarász, Bernát Nyáry indítványa ellen nyilatkoznak, Bezerédy ellenben azt elfogadhatónak tartja, miután különben is benne értetik Kosuth határozati indítványában.

Kossuth: Igen sok dolgom levén, kénytelen vagyok eltávozni, de nehogy az mondassék, miként nem mondtam meg e részben véleményemet, bátor vagyok egy pár szót röviden szólani. Arra nézve, hogy képviselve van az ország, Nyáry Pál barátom nem mondott semmi olyat, amire nézve azon kérdésnek vitatása itt előfordulhatna. Képviseljük azokat is, kik itt jelen nincsenek, mert megvan a képviselőház többsége, mely megkívántatik a határozathozatalra. Ez tehát tisztában van. — Mi a másik kérdést illeti: megvallom, nem szeretek subtilitásokba bocsátkozni. „Ha benne értetik, miért nem mondjuk ki?“ Azért, mert nem kell a világ teremtésén mindent kimondani; a politikának is megvannak a maga szabályai. Én nem akarok egyenetlen kockával játszani. Különös lenne, ha én az ellenségnek azt mondanám: ha mi léged tönkre teszünk is, nem lesz semmi bajod velünk, mert megelégszünk az 1848-diki törvéynyel minden garancia nélkül; de ha mégis megtámadsz, én neked kinyilatkoztatom, hogy nem lesz köztünk más, mint béke; te pedig ha legyőzöl benünket, tehetsz velünk, amit akarsz. — Az ön előterjesztésében ben van az, hogy teljesen biztosított békére készek vagyunk; de több nem foglaltatik benne; s azért nem szeretnék többet mondani, mert hiszen erre Windischgrätz azt mondaná: das sind ja prachtige Menschen, az 1848-iki törvéynyel megelégszenek. Ez már nem értetik az előadásban.— Bezerédy barátom azt mondja, erőt ad az embernek, ha tudja hogy béke lesz. Tehát hol volt valaha háború, mely háborúért küzdött? Hiszen a háború nem tart örökké; azt minden ember tudja, hogy békeért küzdünk; s hogy a háború örökké nem tarthat, azt nem szükséges kitenni. De annyit kell mondani véleményem szerint, melyből kitűnjék, hogy Magyarország sem megtámadni, sem nj jogokat szerezni nem akart, hanem kényszerítve van a törvényesség ösvényén a hazának ótalmára. És ennyi kétségtelenül benne értetik; többet nem szeretnék mondani. Én akként voltam alázatosan bátor indítványomat tenni, hogy mondjuk ki azt: Magyarország a királyi esküvel szentesített törvénynek alapján áll: ezen a téren megtámadtatott; ezen a téren kiirtó harc folytattatik ellene; Magyarország kényszerülve van a maga védelmére, és mikor magát védelmezi, akkor azt mondja: legyetek méltányosak, igazságosak ne bánjatok minket, hanem egyeztessük ki a dolgot; és nekünk erre azt felelik; „nem, hanem kiirtjuk az országot“. Ha tehát a mi békés a mi törvényes ajánlatunkra kiirtással felelnek, arra mi nem felelhetünk mást, mint hogy: kénytelenek vagyunk magunkat védeni. Én tovább nem mennék. Benne van a törvényes a kényszerített védelemi és hogy mi semmi új jogokért nem harcolunk. De hogy azt mondjuk ki, hogy akármily kigondolható esetekben is (Nyáry közbeszól). Hát vajjon mi az indítvány, méltóztassék kimagyarázni; ha mi kijelentjük, hogy az 1848-iki törvények alapján készek leszünk békét kötni, ha ez az indítvány akkor mondjunk ki annyit, hogy az 1848-iki törvények által szentesített önvédelem terén állunk, de ne mondjuk azt, hogy minden körülményekben be fogjuk ezzel érni, mert akkor egyenetlen harzot vívunk az ellenséggel. Ha csak annyit tesz az indítvány hogy békére hajlunk:

ez igazán magában értetik, mert a harc örökké nem tarthat. Én kimondhatatlan szeretném Magyarország önállását biztosítva látni; és ha azt mondanák: sok adósságaink vannak, segítsetek egy kicsit; én bizony számítást tennék, mert a háború sok pénzbe, sok vérbe kerül; vagy ha azt mondaná Ausztria: mi fogunk benneteket védeni fegyveres erővel, ahányszor Magyarország megtámadtatik pártütők által, de kötelezzétek ti is magatokat, hogy ti is adtok segítséget, amennyi szükséges lesz, szinte számítást tennék. Ez úgy gondolom nincs ben a 48-iki törvényben, hanem a béke okáért calculust tehetnének; de azt nem mondanám ki, hogy nem fogunk kívánni többet semmi esetben, mint a 848-iki törvény. Ha nem ez volt az indítvány, akkor nincs ellene szóm; de ha az volt, hogy bármiként forduljanak is a körülmények, a 48-iki törvények alapján, mindig mindent elegendőnek fogónk találni, akkor nem helyeselhetem.

Nyáry: Nagy figyelmetlenség volt az előttem szólott képviselőktől, midőn azt mondták, hogy én oly bolondot mondtam, miként ha nyerünk is, készek vagyunk akárminő békére. Beszédem elején azt mondtam, hogy a nemzetek közötti háborúban, s viszonyokban az igazság, a hatalom; s ez igen természetes; amelyik győzedelmes lesz, az fog szabni a másiknak szabályokat és törvényeket. Ha Windischgrätz lesz győzedelmes, Ő a maga statutudománya szerint fog intézkedni Magyarországra nézve, és ha Magyarország lesz győzedelmes, nem marad az 1848-iki törvényeknél és az eddigi biztosítékoknál, hanem többet kívánand. Megmondom terjedelmesebben, miért kívántam a békének a határozatba betételét: Magyarországon még senki nem tudja, mert nyíltan e ház sohasem nyilatkoztatta ki, mi téren állunk. Minket megtámadtak, a védelem terére állottunk, s mégis mit mindent Össze nem beszéltek rólunk; egy külföldi lapban azt irták, miként a cél nem egyéb, mint hogy Kossuth Lajos meg akarja magát koronáztatni. (Zaj.) Pedig így van, egyik ezt, másik respublicát mond, és a harmadik nem tudom mi képtelenséget. — Nagyon szükséges, hogy ha valaki a szerencse idején nem volt határozott, legalább akkor legyen határozott, midőn a veszedelem szélén áll. Ne csináljunk illusiót, mondjuk ki tisztán, hogy ha a nemzet nem teszi azt, amit Kossuth L. tisztelt barátunk mondott, el van veszve az ország; nem kell a vész elhárítását egyedül istentől várni. Adott az isten a magyarnak agyába velőt, karjaiba erőt, használjuk fel azt okosan. Magunkra vagyunk hagyva, most Európa sympathiájára ne számítsunk, hanem legalább azon erőket, melyek el vannak tőlünk bizonyos határvonal által zárva, ne hagyjuk ezen titubatióban tovább is, mondjuk meg tisztelt ház, miért nem hagyjuk el a hazát, azért mert feladni a nemzet jogát nincs hatalmunkban, mi nemcsak egyesek, hanem mint tisztviselők, képviselői a nemzetnek nyilatkoztatjuk, hogy nincs hatalmunkban, meg kell azt védni, míg lehet De ha kimondjuk, hogy az 1848-iki törvényt, mert ez a status quo, ez a legkisebb, védjük, azon térre vagyunk szorítva, hogy azt ótalmaznunk kell fegyverrel is, s folytatnunk a háborút, és hogyha látjuk is, hogy nem győztünk, még akkor

sem egyezkedhetünk, mert hatalmunkban nincs, a békét ez alapon soha ki nem zárjuk. Az szintoly kötelesség, hogy a status quot oltalmazzuk, mint kötelességünk az, hogy tovább a dolgot ne vigyük, mint ezen statusquo megtartásig, mielőtt a nemzet egy része elvérzenék vagy az ország egy része elfoglaltatnék, ha lehet békét eszközöljünk. Akkor ha Windischgrätz bennünket legyőz, nem kell béke, akkor békéről nincs szó, valamint akkor sincs ha mi győzzük le Windischgrätzet, mert ekkor senki nem fogja mondhatni, hogy Magyarországnak visszaadatott a dynastia által előbbeni joga. Ha legyőzetünk szabadon rendelkeznek velünk, ha mi győzünk, mi leszünk a szabadon rendelkezők. Egyéb-iránt fogadják el indítványomat, vagy nem (nem!) nem értem azon ellenvetéseket, melyek ellene tétettek, különösen legnevezetesebb volt ezek között az, mit Kossuth Lajos tisztelt barátunk mondott, mit nem is gondoltam, hogy fel lehessen hozni. Én nem Windischgrätz irányában hoztam fel azt, mert vele tisztában van a dolog, midőn azt mondja: Unbedingte Unterwerfuog, hanem felhoztam Magyarország irányában, még akkor is, ha annak egy részében van is az ellenség, mert ha nem tudja az ellenség által megszállott rész, mi alapon vagyunk, s ha egyedül a Tisza környékére, a hol most ellenség nincs, terjeszkedünk ki, ez a vidék soha Magyarországot megmenteni nem fogja; ha pedig az egész ország tudja mi alapon vagyunk, s részt vesz, ha csak morális segélylyel is a védelemben, akkor győzni fogunk. (Szavazzunk!) A szavazás a rendi országgyűléshez hozzáillet, mikor is minden harmadik negyedik szó az volt hogy szavazzunk.

H u n f a l v y Nyáry Pál indítványát pártolja.

Elnök: A kérdés az: Nyáry Fái által tett pótlékot elfogadja-e a ház, vagy nem? A kik elfogadják, álljanak fel. (Néhányan felállanak.) Nincs elfogadva. |

Az ülés délután 3 órakor eloszlott.

III. a képviselőházban

január 14-én. *)

Irányi olvassa a tegnapi ülés jegyzőkönyvét:
 ,792. Olvastatott az ellenséges császári hadsereg fővezére Windischgrätz herceghez fegyvernugvás, s onnan Ferenc József ausztriai császárhoz a Magyarország ellen folytatott jogtalan háborúnak az ország

*) Közlöny 1849 17., 18. lap.

jogai integritása, nemzetisége, és nemzeti becsületének sérelme nélkül leendő békés kiegyenlítése végett a törvényhozó testület múlt évi dec. 31-én kelt határozata erejénél fogva utasított küldöttségnek Bicskén folyó hó 4-én kelt s az országgyűléshez intézett levele, melyben jelenti, mikép a nevezett herceg Windischgrätz a küldöttség egyik tagját gróf Batthyány Lajost épen nem, a többi négy tagot pedig, u. m. Majláth György országbíró, Lonovics József egri érseket, gróf Majláth Antalt és Deák Ferenc képviselőt pedig elfogadta ugyan, azonban nem mint az országgyűlés küldötteit, mivel azt a trónról lemondott 5-ik Ferdinánd király által elosztatottnak állította. A küldöttségnek a békés kiegyenlítésre célzó szavaikra pedig azt válaszolá: hogy azok után, mik az országban történtek, sem fegyvernyugvásról, sem bármi egyéb egyezkedésről szó sem lehet, hanem egyedül csak föltétlen alávetésről, (unbedingte Unterwerfung); hogy ő az országot fegyverrel fogja elfoglalni, katonai kormányt hozand be, s majd akkor Ő felsége fogja elhatározni a jövődre nézve teendőket. Most azonban Ferenc József esásárhoz sem bocsátja a küldöttséget, mert ez őt teljhatalommal ruházta fel s az sem adna egyéb feleletet. Tanácsolja tehát herceg Windischgrätz, hogy feltétlen alávetéssel igyekezzünk kegyelmet nyerni az ausztriai császárnál. A katonaság azonnal tegye le a fegyvert s esküdjék hűséget Ferenc Józsefnek, az elfoglalt várak pedig haladéktalanul adassanak által.

Mely válasz után látván a küldöttség, hogy miután az országgyűlés sem ismertetnék el, s ők országos küldötteknek nem tekintetnek, s Ferenc József ausztriai császárhoz sem bocsátatnak, kérdést tőnek Windischgrätz herceghez az iránt: mikor és mi módon mehetnek vissza? s kérdésükre az válaszoltatott, hogy mivel a herceg tábornoknak előre nyomuló seregei hadimunkálataikat már Buda közelében is megkezdették, a küldöttség visszamenetelére most intézkedések nem tétethetnek, addig, míg azt a hadi munkálatok meg nem engedik. Minek következtében a küldöttség tagjai gr. Batthyány Lajost is ideértve, a kíséretökre rendelt tiszt és többi katonákkal együtt ott tartóztatnak s tartóztatnak mai napig.

Mely jelentés nyomán, miután a magyar nemzet nem valami új jogok megnyerése, hanem csupán királyi esküvel is biztosított, s most hitszegőleg fegyveresen megtámadott ezredéves országos létele, önállása és alkotmányossága megvédése végett kényszerült az önfentartás természetű törvényénél fogva szinte fegyveresen ellenállani; s mintán, hogy a további vérontást megszüntesse, az alkotmány biztosítása feltétele alatt maga részéről békeajánlatot tőn, s a helyett, hogy ez elfogadtatott volna, az ausztriai császár teljhatalmú fővezére által a nemzet küldöttsége népjogellenesen letartóztatott, s föltétlen alávetés követeltetvén, az alkotmány megsemmisítésével az ország elfoglaltatni, s katonai kormány alá vettetni fenyegettetik: a képviselőház ezen feleletből teljesen s a legméltóbb indignációval meggyőződven, mikép az ausztriai ház, mely eddigi fenállásaért is annyi hálával tartozik ezen nemzetnek, oly

fenhézó hangon, s oly zsarnok feltételeket nem átal szabni, minőket még tökéletesen megvert nemzet irányában sem szabad tennie, holott a magyar nemzet eddig nemcsak hogy leverve nincs, sőt seregeink száma és vitézsége, s a nép áldozatkészsége győzedelmet is ígér, egy akarattal elhatározta: miszerint országos lételet, függetlenségét, alkotmányát és nemzetiségét utolsó emberig, utolsó csepp vérig tovább is védekezni fogja.

Mely határozat sok ezer példányokban kinyomatni, a nép és hadsereg közt mielőbb kiosztatni rendeltetett.

793. Kossuth Lajos kormányelnök indítványára minden egyes képviselő ünnepélyes Ígéletet tön, s illetőleg a képviselőház elhatározta,

Hogy mindaddig egy sem fog eltávozni, és a képviselőház együtt maradand, míg a haza megmentve nem leend,

794. Ugyancsak a kormány elnöke további indítványaira még következő határozatokban történt megállapodás:

1-ször: Miszerint ezen határozat kihirdetése napjától, mindaz, ki a harcban gyáván megfutamlik, főkép a tiszték, mint hazaáruló fog büntetni.

2-ször: Miszerint a kormány főbb gondjai közé számítsa, Ügyelni, hogy a hadjáratok által a nép minél kevesebb terhet érezzen: minden zsarolás, bárki kövesse is el, szinte halálbüntetést huzandván maga után. Végre

3-ször: Hogy mindazt, mit a nép kiszolgált, a kormány vagy adóban elfogadja, vagy pedig készpénzben kifizesse, s mennyiben az álladalom pénzereje a tüsténti kifizetést itt ott meg nem engedné: a képviselőház ezennel ünnepélyesen fogadja s ezen kötelezést a nemzeti becsület oltalma alá helyezi, hogy mihelyt a körülmények megengedik, az álladalom részére történt bárminemű kiszolgáltatás törvényes kamatokkal együtt fog megtéríteni.“

Hunfalvy: Nyáry Pálnak tegnapi indítványára történtek felszólalások: voltak ellenzések és pártolások; de azt hogy e tárgyban határozat hozatott volna, nem hallottuk. (Mindenfelől hangos roszalások.) A dolog oly fontos, miszerint méltán követelhetem a háztól, hogy észrevételemet kihallgatni méltóztassék. Én nagyon vigyáztam a tanácskozáásra, mert fontosságát általláttam, és azt is tudom, ha nem történt volna az indítványozás akkor hiányt a dologban nem tapasztaltunk volna; de miután ellene és mellette felszólalások történtek, nem tudom megfogni, hogy lehet az, (csudálkozás) hogy a háznak többsége az indítványt elvetette. (Zaj.) Én ez iránt, ha így marad, még indítványt fogok tenni.

Elnök: Ezen észrevétel nagy részben az elnököt illeti. Hivatkozom a képviselőházra, hogy így tettem fel a kérdést: tetszik-e elfogadni Nyáry Pál úr által indítványozott pótlékot a szerkezeiben, vagy nem? és azt mondtam, hogy azok, kik a pótlékot elfogadni akarják álljanak fel; és felállottak tízen vagy tizenöten, mire kimondtam a határozatot, hogy a többség Nyáry indítványát nem fogadja el. (Tovább!)

A többség az indítványt elvetette, azt vitatás alá venni többé nem lehet

Tegnap a jegyzők választására beadott szavazatok eredménye lön, hogy Gorove István, Hunfalvy Pál, és Szacsvai Imre nyertek többséget.

Asztalos olvassa a nemzethez intézteni határozott s általa szerkesztett proclamációt:

A képviselők a nemzethez.

Az 1847—8-ik évi országgyűlésen alkotott törvények a nemzetnek új chartája.

Háromszáz évi küzdelmeinknek, tizennégy király esküje és hitlevele által biztosított, de azok megszegése miatt soha valósággá nem válhatott függetlenségünknek biztos alapköve tétetett le a törvényekben.

Szöttörettek a hűbéri bilincsek, szabaddá lett a hazának minden fia, szabaddá a föld, a nemzet minden fiának édes anyjává a haza.

Nem erőszak csikarta ki e törvényeket; a fejedelem eljőve önkényt és megerősíté, s ígére királyi hitére, hogy megtartja — s tartatja azokat.

És nyugodtan néze a nemzet jövőjébe, háromszáz éves fáradalmainak s küzdésének sikerét látá; látá e hont, melynek dús gazdagsága századokon át mesterséges utakon szivatyúztatott ki, idegen testek gyarapítására — colonialis s alárendelt aljas állásából föl és kiemelkedni, virágzani jólétben és boldogságban.

Várva várta az alkalmat, hogy a képviselőlet alapján összehívandó nemzetgyűlés, a letett alapokon megkezdhesse nemzeti hajdani nagyságánk 8 dicsőségünk nagyszerű épületének munkáját.

Azonban már május havában a rác lázadás kitört. Első lepezett kísérlete a reakciónak az 1847—8 évi törvények semmivételére.

A király összehívá a nemzetgyűlést, hogy gondoskodjék módokról melyekkel a nyílt lázadást el lehessen nyomni, s a békét helyreállítani.

És a nemzetgyűlés teljesíté föladatát, kötelességét; — de a fejedelem megtagadá megerősítését azoknak, melyek előterjesztésére hívta fel a nemzetet

A reactio, eleméből, a sötétségből kilépett, a szabadsággyilkolás leveté a képmutató álarcot, és nyíltan izent harcot életre halálra nemzetünk ellen.

Az események a nemzet szemei előtt bonyolódtak le — nyílt könyv az, melynek lapjain kiolthatlan betűkkel vannak feljegyezve a történetek — a vad barbár népeknél is tiszteletben tartott eskü és hit megszegése — ártatlan emberek, nők, gyermekek legyilkoltatása, békés falvak fölgyújtása s kipredáltatása, dús, boldog vidékek elpusztítása, a világon leghűbb nép, a magyar nép kiirtása eseményei vannak följegyezve a történetek lapjain; vértől párolognak e lapok, s az utókor undorral fog eltelni ez események olvasásakor, melyek meggyalázzák a a legnemesebb teremtményt az embert, meg magát az emberiséget. —

Ez események kiirhatatlanul vannak és legyenek bevésve a magyar nemzet szívébe.

És miért történt mindez? Az 1847—8-iki törvények tán csorbíták a királyi jogokat, tán megingadoztaták a trónt? Épen nem; sőt ellenkezőleg: szilárdíták azt, mert a trón szűk alapra volt állítva az aristokratia kevés száma miatt s az 1848-iki törvények által 15 millió szabad ember szívében gyökerezett a trón és a király hatalma, tekintélye neveltetett, mert szabad nép és föld felett uralkodandott a király, mert nem biztosabb-e Anglia koronája, mint a muszka autokrata vagy chinai császár koronája? nem fényesebb-e a magyar korona, melyet 15 millió szabad ember tesz föl a fejedelem fejére mint a cseh vagy vas korona?

De történtek ezen undorító s kebellázító események s hitszegések, mert nem tűrhetek azt, hogy az 1847—8-iki törvények által korlátoztatott. 8 megakadályoztatott az osztrák ministerium, hogy fecsérleje, mint eddig, a magyar vért, és pazarolja a magyar kincseket az abszolutismus támogatására 8 más népek leigázására.

Nyíltan kimondatott ez azon okiratban, melyet az osztrák a magyar ministeriumhoz intézett.

Miként intézkedett és mily utat követett a nemzetgyűlés hazánknak e vészes napjaiban és körülményei közt; mily mérséklettel járt el szabadság-és nemzetmentő tisztében; mennyire óvakodott csak a tiszta igazság, a szerződések természete postulatumnak is eleget tenni: tudva van a nemzet előtt. És midőn az ármány a magyar királyt megfosztá trónjától, mily loyalsan és törvényeink, s maga a már egyik rész által megszegett *pragmatica sanctio* szellemében és korlátai közt nyilatkozott, nem titok a nemzet előtt.

A magyar korona szent, s az örökösödés rendé megállapítása óta nem vad erőszak s vérpatakok által lehet és kell ahhoz jutni; öröm, nem a keserűség, nem a kétségbeesés könnyűnek kell a nemzet szemében föltűnni, midőn a fejedelem Európa egyik legszebb koronájával felékesítetik; áldás óhajtásának kell lebegni a nemzet ajkain, és nem az elfojtott átok és boszu indulatának dulongani a keblekben. Reményt s jólétet kell a fejedelemnek első felléptével terjeszteni, nem dülással s rombolással kezdeni meg pályáját!

Olmützben, a múlt évi dec. 2-án történt események következtében, hazánk az osztrák seregek által megtámadtatott — a háború eseményei s az elemek okozták, hogy az ellenség a főváros közelébe nyomult.

A nemzetgyűlés mint egyedül constituált hatalom, melynek vállaira nehezedett a nemzet és szabadság megmentésének magasztos, de vészes kötelessége, a körülmények megfontolása után, a nemzet s szabadság érdekében elkerülhetetlennek tartá ülése helyét megváltoztatni, s nem tenni ki a nemzetgyűlést s a kormányzat szükséges eszközeit s segédforrásait, egy a főváros közelében vívandó csata kétes kimenetelének, nem

magát a fővárost s annak lakóit, az ily harc által csak felbőszíthető soldatesca rombolásainak s vad dúlásainak.

Budapest elesése fájdalmas mindenkinek — fővárosa hazánknak, de nem maga hazánk — szent a hazának földje a dús tereken, szent a hegyek és sziklák kopár ormain — egyiránt ad erőt az elszánt hazafinak kflzdeni nemzeteért, szabadságaért — egyiránt érdemli meg, hogy ki-ontott vérével áztassa azt, mert egyiránt fogamzik meg benne a szabadság gyenge, de hihetetlen gyorsasággal erősödő csemetéje — nincs előnye a haza földje egy részének a másik felett — nincs több igénye Pest pompás csarnokainak, mint a földműves, a napszámos egyszerű szegény gunyhójának — minden része szabad már a hazának, s minden egyesnek számára biztosítani szent kötelességünk.

Ily nézetekből indulva ki, tevénk át üléseinket hazánk szabadságharcaiban kitűnő szerepet vitt Tisza völgye fővárosába Debrecenbe. Innét intéztetik szabadságharcunk nem védőleg már többé, hanem támadólag.

És most kinyilatkoztatjuk a nemzetnek, mint annak bizodalma által hivatottak nemzetünk megmentésére s ősi szabadságunk kivívására: hogy mi feladatunknak megfelelni elszántak vagyunk.

Ezer évig tartá meg az arisztokratia e nemzet életét, voltak dicső fénypontjai — voltak borús kétségbeejtő napjai e hazának. — Egyenetlenkedése a sir szélére vitte, de véráldozatokkal mosta el bűnét, s átadá nekünk a nemzet életét, át a szabadság szűzen megtartott anyagát, melyből tétetett le új chartánk alapja.

Kevés számú volt az arisztokratia, természetesen nem kedvelt és támogatott a nép által, mint a polgárjogok kizárólagos birtokosa — gyűlölt és üldözött fölülről mint az absolutismus ellensége, s megtörhetetlen gátja — és mégis megtartá a nemzetet.

Az 1848-ik évi országgyűlésen a haza független fiai s földje szabadokká lettek — az ármány által a nemesség kezéből kivett fegyver a népnek visszaadatott; a tulajdon varázsereje köt mindenkit e földhez, a hazának néhány százezer természetes védői milliókra szaporodtak — és most veszthetnénk el a szabadságot, most üthetné föl a zsarnokság az absolutismus uralmát e hazában? Nem, az nem lehet, vagy ha gyáván odaengedjük mindezt, akkor megérdemeltük, hogy szolgálk legyünk, s a kérlelhetlen bíró, a história, üsse a gyávaság ezer halálnál becsstelenebb bélyegét e nemzetre.

Nemzetünk! mi érezzük hivatásunkat, látjuk a veszélyt, mely minket fenyeget — ti a szabad Magyarország sorsát bízátok reánk, midőn képviselőül választottatok, mi visszavisszük nektek a szent hitbizottmányt, melyet kezeink közé tevétek le. Nemzetünk! Csak egy cél lebegjen előttünk; ellenségeink megsemmisítése — erre egyetértés, áldozatkészség és elszánt akarat kell, és sírhantjainkon maradékaink áldása leng, tisztelt lesz emlékün, mint őseinké előttünk, kik küzdöttek s elvé-

reztek a szabadságért, melyet hagyának reánk, s melyet megoltalmazni kötelességünk. Nehéz munkában számítunk a nemzetre, mi e véres harcot csak úgy vívhatjuk sikerrel, ha a nemzet el nem hagyja magát, ha erőt teremt és anyagot nyújt, melynek kellő felhasználása s rendezése a mi tisztünk.

E nemzet csak Önmaga által veszhet el, ha egyesülünk, ha akarjuk, nincs hatalom mely megsemmisítsen, ha gyávák leszünk, mely megmentsen.

Éljen a nemzet, éljen a szabadság!“

A proclamatio kinyomatni rendeltetvén, az ülés 12 órakor elozlott.

IV. ülés a képviselőházban

január 18-án.*)

Elnök jelenti, hogy Pálffy alelnök az alelnökségről s a honvédelmi bizottmányi tagságról betegeskedése miatt lemondott. Lemondása elfogadtatott.

Napirendre térvén a ház, Asztalos olvassa az általa szerkesztett s már a múltkor is felolvasott proclamációt.

Madarász a ház engedelmével szinte felolvassa az általa szerkesztett következő a proclamációt:

„A magyar nemzet képviselői a nemzethez.

Háromszáz esztendőök előtt, e Magyarország, szent koronáját azon német háznak adá, amely házból e nemzetnek 14 királya volt.

De isten átka ült azon idő óta mindig e hazán, mert midőn a visszavonás és árulás e hon szent koronáját, a helyett hogy magyart választott volna, mint Hunyady Mátyást, akinél jobb király sohasem volt, a német ház kezére játszotta; e százados bünt a mindenható nem hagyhatta büntetlenül.

Háromszáz év óta esküdtek a német házból királyaink, hogy törvényeink és hazánk épségét mind maguk megtartják, mind másokkal megtartják, s mind a 14 király megszegte esküjét; az ártatlanság elnyomatott, és Mátyás király óta kihalt ez országból az igazság.

A magyarok közül csak annak volt becsülete a királyi ház előtt, aki maga zsírjában segítette meg fojtani a magyart! igazán szólva, aki hazaáruló volt.

*) Közlöny 1849. 20-22., 24-26. lap.

Háromszáz év óta e nemzetnek arany-, ezüst- és sóbányái a most hazánkat pusztító ellenséget hízlalák; a magyar ember szántott, vetett. aratott és nevelt barmokat, kapálta szőlőjét, de búzáját, barmait más ette, borait más itta meg; mert midőn valamit venni kellett, majd mindenét adá érte, midőn eladott, csak alig kapott valamit. — Szegénynyé tették a magyar nemzetet

A magyar népnek sem személye sem vagyona nem volt szabad. Személye nem volt szabad, mert magát és fiait kötelekben fogták el katonákká, egész a halálig. Nem néztek sem istent, sem embert, nem gondoltak vele, ha az elfogottnak szegény öreg apja, vagy anyja, vagy neveletlen gyermekei mindjárt elvesztek is éhen; csak ha pénze volt és megkenhette a zsoldosokat, bújhatott ki; — de a szegényen nem könyörült senki, iránta nem volt semmi irgalom, elhurcolták, s így a nép nem volt szabad.

Rabbá tették a magyar népet.

De a népnek vagyona sem volt szabad! Dézma, robot, kényszerített szolgálatok megkeseríték a nép életét és fogyaszták vagyonát — Egyedül ő adózott, a szegény nép keserves vagyonából elvett fillérekből, beteg feleségeik alól erővel eladott párnák árából dúskáltak háromszáz évek óta a király s úrszolgái.

Mit sem gondolt e királyi ház azzal, hogy e nemzet nélkül csak egy kis fejedelmi ház lenne; hogy Mária Teréziának e nép mentette meg vérének bő feláldozásával a királyi és császári széket; mitsem gondolt vele, hogy a vitéz Napóleon ellen csak Komáromban a hiv magyarok közt lelhetett biztos menedéket azon király, aki a pénz leszállításával e hazában is százezereket tett koldussá,

Kenyérért a királyi ház e nemzetet kövel dobálta.

Irigy szemmel nézte a magyarnak kövér búza termő földeit, sík, baromtenyésztő vidékeit, bányáinak gazdagságát; — s a mellett a nemzet szabadságra, és összeforrásra törekvését; — és neheztelt azért, hogy e nép — habár különféle ajka volt is, mindig dicsőségnak tartá, hogy magyar, és a magyar nemzetiséget mindnyájan istápolván, nématté sohasem akart lenni, és soha szolgává.

Azért mindig vesztét akarta e nemzetnek, és ásta vigyázva s lassanként a sírt, melybe eltemesse.

Isten azonban nem hagyá veszni e nemzetet

Az ország dolgait csak a nemesség intézte ugyan, de az mindig arra törekedett, hogy enyhítsen a nép sorsán és a nép legyen vele együtt szabad, és hogy ez nem történhetett meg már régóta, oka az volt, hogy hogy ezen magyar nemesek közt habár kevesebben, de voltak olyanok, akik a királyi házzal szövetkezve, a nép zsírján felhízva, mindig ellene álltak e szent törekvésnek. — De a bűnösök miatt nem kárhozhatott el el az egész nemzet, és megmaradt a magyar mint szabad magyar.

Tudva lehet az előtted nemzet! mert meg van írva a történet könyvében, hogy a magyarból sohasem aludt ki a szabadság s emberiség szeretete. — S midőn már-már kiirtották a magyart a többi nemze-

tek sorából, sohasem hibáztak lelkes férfiak, akik felkeltek és megmentették a magyar becsületét, mint a Rákócyak, és a bécsi udvart megálázó s a szabad hajdúk segítségével a magyar fegyver győzelmét kivívott Bocskai.

A múlt években ismét megkísértették örökre eltemetni a magyart; a többek közt azt akarták kivinni, hogy a németek adósságait fizessük, hogy csak pácolt dohányt szívhasson a magyar s több ily alávalóságokat.

Ez ellen a magyar nép szeretett férfának Kossuth Lajosnak közremunkálásával összegyűztek a haza jobb fiai; és nemcsak nem ellenkeztek, hanem akarták azt is, hogy ne csak a nép adózzon, a szegény nép, melynek kevese van, hanem adózzanak mindnyájan a haza birtokosai, hogy megszűnjék a nép és nemesség közt minden különbség, hanem legyen mindenki egyenlően szabad.

És midőn a múlt esztendő tavaszán az országgyűlés ezen fáradozott, Franciaországból a nép, amiért rabszolgává akarta őt tenni, elkergette a királyt: és hogy többé mint vérszopó nádaly, egy király se szívhassa a nép életerét, köztársaságot alkotott.

Ez eseményre megrémültek minden királyok, a nép egész Európában mozogni kezdett, s a királyok szaladófélben voltak.

Csak a magyar nemzet országgyűlése volt oly hív a királyhoz, hogy azt monda nekie: király! jer közénk, egyezz meg benne, hogy ezután adózzon minden ember, ne csak a szegény, katonáskodjék aa úr fia is, ne csak a szegényé, szűnjék meg a dézma és robot, válaszsza a nép is a törvényhozókat s a t. és ne féltsd királyi székedet, mi megörzendjük azt minden veszedelem ellen.

A király sokáig vonakodott, de Bécsből el akarták kergeteni, tudta, hogy ha még a magyarokat is eltaszítja házától, elvesznek a szép császárság és királyságok, és megegyezett a múlt tavaszi törvényekben.

Azonban ismét beteljesedett az, hogy jótét helyett jót ne várj.

A már lemondott V-ik Ferdinánd, volt király a magyaroknak köszönhette, hogy egész hazával földönfutóvá nem lett, és mikép hálálta meg?

Felbujtották ellenünk a rácokat, horvátokat, oláhokat, színre összehívták az országgyűlést, hogy verje le az ellenséget, de csak azt akarták elérni, hogy a magyar megijedvén, a sok német adósságot vállalja el, és mondjon le több tavaszi törvényeiről; — és midőn a király azt vette észre, hogy a magyar nép mindenütt felkelt a kiirtó ellenséget legyőzni, hogy örömet adá oda minden becsületes ember — fiát az ellenség ellen, hogy az önkénytes harcosok ezrek számára szaporodtak, és már a rácok odúikba, a Fest felé közelgő horvátok a német földre kergettettek; — látván, hogy míg az országgyűlés meglesz, addig a magyart megrontani nem lehet, el akarta azt oszlatni.

De az 1848-iki 4-ik törvény 6-ik szaka azt parancsolja, hogy míg a számadás megvizsgálva, és a költség meghatározva nincs, az országgyűlést eloszlatni nem szabad.

Az országgyűlés tehát együtt maradt, és elhatározta, hogy a magyar hazát és népét a rabló ellenségnek martalékai oda nem engedi.

Ez alatt azonban a volt király, (szentül azért is, mert furdalta a lelkiismeret, hogy isten nekie azon bűnt, mit a hozzá hív magyar nemzet ellen elkövetett, meg nem bocsátandja soha; hogy tehát ebből valamit leimádkozhassék,) lemondott a magyar koronáról, feloldozott mindenkit a hűségi eskü alól, és a császárságot s királyságot Ferenc Józsefnek, testvéröcscse fiának, átadta.

Igen, de magyar király csak az lehet, kit a királynak halála után is, a magyar országgyűlés koronáz meg szent István koronájával, és ekkor megesküszik, hogy törvényeinket megtartja.

Szent István koronája, magyar nemzet! itt van az országgyűlés birtokában. Ferenc József nem is kérte, de még eddig meg sem koronáztatott, sem meg nem esküdött, és így nem magyar király.

Így most Magyarországon nincs más törvényes hatalom, mely a nemzetnek parancsolhasson, mint az országgyűlés, és ennek megválasztott honvédelmi bizottmánya Kossuth Lajos elnöksége alatt: más hatalomnak senki e nemzet közül engedelmeskedni nem tartozik, és kik nagyobb erőkenyszerítés nélkül, mint amit a nemzet, vagy egyesei meg bírnának semmisíteni, engedelmeskednek: azok e hazának hívtelen fiai.

Hanem, hiszem! ezen Ferenc József ki még a múlt tavasszal szinte a magyaroknak köszönhetette, hogy többi atyafiaival el nem kergettetett, nem is akarja magát a magyar törvényekhez szabni, nem is akar megkoronáztatni.

Mert az országgyűlés, azon okból, hogy minden békeszerető embert megnyugtasson, hogy a vér, ami hazánk földén kiontatik, s a pénz, amibe e háború kerül, nem túlhajtásból ered, az ellenséges tábor fővezérével jónak látta egy küldöttség által tudatni azt, hogy Magyarország csak törvényeit védi fegyveres erővel, s így jónak látta megtudni, hogy hát mit akar az ellenséges sereg? miért pusztítja vidékeinket, s Mdökli a hazát védelmező fegyvereseket?

Az ellenséges sereg közelget Budapesthez, ami seregeinket csak a Tisza tájékain lehetett összesíteni, ezen okból az országgyűlés is kormányával Debrecenbe tette át székhelyét, hogy itt a tiszta magyar faj között éljen a magyar nép szabadságáért, míg élhet, és haljon meg, ha a nemzet alkotmányát és törvényeit meg nem védheti.

Itt vagyunk most Debrecenben, és innen szólunk hozzád, hazánknak mindenféle ajkú bár, de becsületes, szabad, és a magyar hazának hív nemzete.

Ne ütközzetek meg azon, hogy mi Pestről idejöttünk, mert míg az országgyűlés és a honvédelmi bizottmány megvan, addig megvan azon hatalom is, mely törvényszerűit egyedül parancsol most a hazában, mely ellátja és fizeti azon fegyveres erőt, amely máris 120,000 levén, vele ellenségeinket előbb — utóbb megverendjük.

A Tisza vidékeit nem ismeri úgy az ellenség, mint Pestet, itt

széjelszórtabbak a községek, nem árthat oly könnyen, mint Pesten, innen messzebbre van hazájuk, és minél közelebb jövendnek Debrecenhez, annál bizonyosabb lesz vesztésük, és a mi győzelmünk.

Lássátok, ezekért kellett nekünk Debrecenbe jönni.

Most térjünk vissza arra, hogy mit akar az ellenség?

A választ, nemzet! megkaptuk, hallgasd meg ezt oh nép, és figyelmezz reá.

Küldötteinknek azt monda az ellenség fővezére, hogy a császár ötét teljesen felhatalmazta; katonai uralkodást állít fel, adja meg magát a nemzet feltétel nélkül, s várjon a császár kegyelmétől.

Ez annyit tesz, hogy Magyarország ne legyen többé, hanem mi is legyünk német tartománynyá, és minden ember személyén és vagyonán korlátlan úr legyen a császár.

Ezer évnél több már, hogy áll Magyarország, de ily gyalázatos ajánlat neki még sohasem tétetett, és Magyarország soha oly rabszolga földdé nem lett.

Soha, midőn még csak egyedül a nemesség osztotta minden dicsőségben, könnyebbségben, haszonban, és a sok millió nép csak adózott, és küzdött: és most történhetnék az, midőn most már a hazának minden lakosa szabad, egyenlő a terhek viselésében, egyenlő a szabad föld bírásában is.

És még e válasz mellett az országgyűlés küldötteit, s őket kísérő néhány haszárjainkat is letartóztatták, mindezidőig el nem eresztették, holott a legvadabb nemzetek is sérthetlenségül tekintik a béke küldötteit

E választ az országgyűlés illő nehezteléssel fogadta.

Az ellenség azt akarja, hogy mi ne legyünk többé magyarok, hanem váljunk németekké.

Ne legyünk többé szabadok, hanem rabszolgák.

Hogy ezután is halálilag fogdostathasson minden embert katonává.

Hogy annyit adózzunk neki, a mennyit ő akar.

Hogy adósságait mi fizessük ki.

Nem! ily béke mellett élet gyalázat, az ily alku ellen a halál dicsőség.

Az országgyűlés úgy van meggyőződve, hogy e válasz után minden fia e hazának, akiben az emberiség, szabadság, a nemzetiség és hazánk iránti kötelességből még csak a legkisebb szikra is lobog, ha eddig szelidebb volt is mint a bárány, felbőszülend a rabló ellenség ellen, mint felboszantott orosz lány, és ha más fegyvere nem leend is, mint természetből adott körmei, azokkal is ki fogja vájni egy-egy ellenségnek szemét, hogy mint istentől sújtott bűnös, ne lássa többé a napvilágot, melyet a magyar nemzet kiirtására akart szentségteleníteni.

Az országgyűlés úgy van meggyőződve, hogy e gyalázatos törvénysértések, a nemzetirtó ellenség ellen, míg csak egy földdarab lesz széles e magyar hazában, ahol üléseit tarthatja, s míg az utolsó magyar, ez irtózatot szándékot megsemmisíteni fegyvert ragadva el nem esik, a magyar hont és népeit védeni szent kötelessége.

Hiszen ha mindnyájan meghalnánk, és meghalának fegyvereink, rosszabb sors mégsem érheti a hazát

Néhány ezrek élete maradna meg, de a magyar gyáva maradna mind a világ végéig, pedig az soha nem volt, soha gyávává lennie nem szabad.

Az országgyűlés tehát harcot határozott, és ez az egyedüli menekvés és dicsőség e nemzetnek.

Harcban ha elveszünk is, ny veszünk el, mint férfiakhoz veszni illik.

De a harcban győztesek is lehetünk, és ekkor minden meg lesz mentve, meg hazánk, meg nemzetiségünk, meg szabadságunk, meg becsületünk.

És ha erejét összeszedi, és megfeszíti e nép, vesztenünk nem, csak győznünk lehet, csak győznünk kell.

E nemzet 15 millió; az ellenség nem több, mint a mi fegyveres erőnk, tehát csak a nép keljen fel, a közibe botor vakmerőséggel rontott ellenség ellen, csak a nép mindjárt ne essék kétségbe, hanem ahol maga megbírja az ellenséget, ne várjon mindenütt fegyveres erőt, hanem semmitse meg azt; és ha a nagy számú ellenség, a mit meg nem bír, tőle el vonódik, legyen ismét hű engedelme az országgyűlésnek, és a kormánynak, s higyjétek meg, a tavasszal minden német, horvát, rác és cseh és minden ellenséges katona csontjain a Tisza vidékének kányái károgsandanak.

Segítségül hív hát fel az országgyűlés, nemzet! azon férfiak hívnak fel, akiket szabadon választottál a végre, hogy törvényeket hozzanak hogy megmentsek először is az ellenségtől a hazát, és azután könnyebbítse nek sorsodon.

Az országgyűlés volt a mait tavasszal is mely segített rajtad, most is az.

Az országgyűlés ugyanazon haza gyermekeiből áll, amelynek ti is gyermekei vagytok. Mi nem akarhatunk nektek roszt, mert akkor magánknak is azt akarnánk. Mi csak a gyalázatot akarjuk elfordítani hazánktól, mi csak közös anyánk ellenségeit akarjuk kipusztítani, ha kell tűzzel vassal úgy, mint az az ember, aki király akar lenni, csendes hazánkat pusztítja.

Azért számolunk reád nemzet! életre halálra; szét nem oszlan-dunk, és kijelentjük, hogy kötelességünket csak akkor érezzük betöltve, a midőn vagy egytől egyik elhaltunk hazánk védelmi harcában, vagy megverve gyilkos ellenségeinkét, e szép és kedves magyar hazát zabbaddá tevének.

Isten és a hon népe segítsék törekvésünket.

Asztalos: Én ez alkalommal jóformán talis qualis előadó voltam, s nagyon tudom, hogy az előadónak olyannak kell lenni, mint a jó feleségnek, azaz nem szabad semmit akarnia; de lehet az, hogy ezen kvalitásom nem absorbeálja követi állásomat, minélfogva szólhas-sak, bátor vagyok a tanácskozás könnyítése végett egy észrevételt

tenni. (Halljuk!) Én a proclamatio készítésénél azon szempontból indultam ki, hogy abban a képviselőház számot akar adni a nemzetnek arról, mit tett eddig; miért hagyta el Pestet, s mit és mikép kíván cselekedni jelenleg, nem pedig, hogy a néphez felhívás, buzdítás intéztessek. Ha az előbbi nézetben volt a ház, mikor a proclamatio készítését elrendelte, s mintegy számot akart adni a nemzetnek, s okiratoszolgáltatni a históriának: úgy azt hiszem, hogy a választmány által szerkesztett proclamatióknak kell tanácskozás alá jönie; de ha az a cél, hogy a proclamatio mintegy buzdítás legyen a néphez; akkor kétségtelenül a másodízben felolvasottat kell tanácskozás alá venni. Egyébiránt általánosságban, de semmi esetre valamely *figulus figulum* odit-féle nézetből kiindulva, csak azon megjegyzésem van reá, hogy midőn a képviselőház szól a nemzethez, a nemzeti gyűlés egy bizonyos állást sohasem veszthet szem elől, melyet a nép irányában megtartania kell, és soha annyira nem ereszkedhetik le, hogy a nép nyelvének utolsóján szóljon; szóval diplomatikai nyelven kell szólania, és attól soha el nem térnie. Tisztelt barátom Madarász munkáját hevesnek tartanám, ha saját neve alatt, vagy talán valamely hírlapban jelennék meg; de egy nemzetgyűlés azt magáévá nem teheti, mert vannak benne kifejezések, melyek méltóságával meg nem egyezhetek. Mindazáltal ez nem rontja meg az egészet annyira, hogy kihagyva a kihagyandókat, tanácskozás alá ne vétethetnék, ha tisztába jön a ház az iránt, hogy nem szándéka elérni azon célt, melyet említettem, hanem csak egy buzdító felhívást kíván a néphez intézni.

Vlád azt tartja, az országgyűlésnek nem kellene jelenleg proclamatiók készítésébe bocsátkozni. Nézete szerint az volna a legjobb proclamatio, melyben mondatnék, hogy az ellenséget megvertük; ha pedig addig is felvilágosítást akar adni a népnek a képviselőház, bizza ezt a kormányra.

Dedinszky némi stiláris módosítások mellett Madarász javaslatát pártolja.

Bezerédy véleménye szerint Madarász proclamattója nem felel meg a célnak, de modora sem olyan, milyenhez a törvényhozó testnek magát tartania kell. Pártolja a választmány javaslatát

Besze a szerkesztendő proclamatióról hallani sem akar. Szólni kell a néphez, a szó meleg ereje hatást eszközöl a szívben, s fellobbantja nem percekre, hanem állandóan, s fegyvert ragadtat; azért jelenleg tette, rögtöni tette kell felhívni a népet Kétszáznál több képviselő van jelen, (Közbeszólás: háromszáz) vagyunk tehát hála istennek háromszázan. Kiki a kormány és országgyűlés engedelmevel menjen azon vidékre, a hova való, tartson népgyűléseket, adja elő melegen hazánk körülményeit és állítsa ki rögtön a népet; és így, ha a Tisza környékén minden ember fegyvert fog, maga e vidék megmenti a hazát, mert *statistice* véve fel a dolgot, hatvan emberre jut egy ellenség.

Nyáry: Ha Magyarország tavasszal a szerencse pillanatában egy kissé mámoros volt is, követelhetni tőle, hogy most, a veszedelem

pillanatában tisztábban lásson. Én örökké csak a népet és a népet hallom említettetni, s megvallom, hogy azokat, kik mindig arról beszélnek, önkénytelenül Don Quixottoknak tartom, kik egy Rosinantén ülnek, és szünet nélkül azt sarkantyúzván, nem állnak a valódiság terén. Én a népet tisztelem mert a nép az egyedüli hatalom, hanem tessék meggondolni, mi az a nép. A nép nem azért áll össze, hogy bizonyos Don Quixottok által oktalanul és folyvást sarkantyúztassék, hanem azért áll össze, azért választotta képviselőit, és alkotta kormányát, hogy ez intézze dolgait, úgy hogy ő mint nép kötelességének eleget tehessen, és a mellett mind kül- mind belelenség ellen bátorságban lehessen. Ezt akarja a nép és korántsem jut eszébe, hogy ő örökké Don Quixottok ludibriuma legyen, és midőn egyik vagy másik terv nem sikerüi, mindig a népre riadjunk, hogy most ezt, majd amazt tegye. Mit tett Magyarországon a nép? mondjuk meg igazán, Európában a magyar népnél soha egy nép sem tett többet. És abban áll hivatásunk, hogy mi örökké gascognádokkal álljunk elő? azt kívánja a nép, hogy szünet nélkül azzal álljunk elő, mily irtóztató vitéz, és legyőzhetlen nép vagyunk? ki ilyeket beszél, annak szemébe néz a nép, és azt gondolja: én tudom mennyit bírok, ne hazudj; és ha elbírok egy mázsát, arról, ne beszélj, hogy 20 mázsát bírok el, hanem inkább azt mondd, hogy ha én egy mázsát bírok, ha összeállunk ezerén, összesen ezer mázsát bírunk el; ám ha arról beszél valaki, miként a magyar nép olyan, hogy ha három összeáll belőle, ezer mázsát is elbír: akkor majd azt mondják neki, vagy csalni akarod magadat, vagy bolondítani minket, és az ily ember szavát nem hiszszük. (Felkiáltás: ne beszéljünk erről!) De beszélünk, mert a jelen veszedelemben szükség, hogy jöjjünk eszünkre és a népet méltányoljuk. Ha hibát követünk el, ne rovjuk a nép részvétlenségére, mert az tiszteletben áll, és ha a história a mostani eseményekről emlékezve azon népről mindig úgy fog emlékezni a mint kell. A nép midőn fel volt szólítva, megértette a kor szavát és szabadságát, mely a múlt tavasszal kezdődött, minden ellenállás nélkül a legnagyobb lelkesedéssel fogadta. Azt mondják, 120,000 fegyveres emberünk van, azon nép azt kívánja, hogy a 120,000 fegyveres érivél történjék valami az országban, mert még eddig semmi nem történt; kívánja, hogy azon 120,000 fegyveres erő öszpontosíttassék és jól kormányoztassék. És uraim, ha mi nem gondolunk azzal, hogy azon erő jól alkalmaztassák, és Pesttől Debrecenig jöve, elhagyjuk a népet az ellenség martalékául, és a régi nótát kezdjük, hogy gascognádokkal kell a népet lelkesíteni, akkor népképviselői kötelességünknek nem teszünk eleget. Ezek előrebocsátása után a két felolvasott szerkezethez szólván, kérdést nem szenved, hogy tanácskozás tárgyául csak Asztalos Pál képviselő úr szerkezete szolgálhat, mert a másokban sok van hibásan és még több nem igazán mondva. Hibásan van mondva azért, mert azon régi magyar nemeses világból ijesztő képül van a nemzetnek odamutatva a német és mindig csak a német. Ez nem igaz, mert nem a némettel van bajunk, és midőn a

német parlamenthez, mely a szabadságot akarja, nyilatkozatot intéztünk, épen az által keltettük fel az ausztriai camarillának ellenszenvét, mely minden inkább akar lenni, mint német; szláv akar lenni. Uraim! a német Európában szent név, mert a civilisatio, és szabadság eleme, és ostobaság azt ijesztő vázként előállítani; a camarilla által fölkellett szláv elem az absolutismus eleme. Hibásnak tartom, és hozzánk nem illőnek továbbá azt, midőn a múlt korban történeteket egyenesen a király, dynastia, s uralkodó háznak nyakába akarjuk vetni. A magyar aristokratia volt az, mely ha visszaadja a nép jogait száz év előtt, a dynastia és camarilla nem juthatott volna azon erőre, hogy Magyarországgal oly gyalázatosan bánják. Ha valamit mondani akarunk, mondjunk igazat, és helyesen, s ne olyast, miért Európa ránk mondja a condemnót; mi okvetlen megtörténendik, ha a magyar a németet támadja meg, kinek azon baja van, mi nekünk. De azért sem helyes a második szerkezet, mert igen sok gascognadok vannak benne, azon károgó varjuk beillettek egy év előtt azon megyei termekbe, melyekbe 9 órákor bementünk, összevesztünk a főispánnal és igen nagy hazafiaknak tartottak bennünket; de most, midőn cselekvés terére jöttünk, ismét azon flosculusokkal élni, a legkíméletesebb kifejezéssel élve, helyzet nem is mérésnél egyébnek mondani nem lehet (Zaj.) Ezen második szerkezetet sem formájára, sem tartalmára nézve nem tartom olyanak, melyet tárgyalás alá vehetnénk. Asztalos képviselő úr szerkezetének formája jó, elmondja mindazt mik történtek, nagyítás nincs benne és a néphez is szól, véleményem szerint pedig többet nem szükséges a néphez szólani, és nem szükséges a népet Rosinanténak tartani, nem szükség csiklandozni és sarkantyúzni, mert a nép eleget tett kötelességének, de ez a kérdés, ha a nép számat kér önöktől, eleget tettek-e önök kötelességüknek? Még egyet: azon idő óta, mióta Debrcenben vagyunk, egy szerencsétlen nisust veszek észre: azt mondják, a képviselőház és a kormány; ez nem áll, mert ki van mondva, hogy több constituált hatalom nem létezik, mint a képviselőház, mert azzal, hogy néhány embert kiküldött, semmit sem tőn egyebet, mint azon kiküldöttek által kormányoz. Mindenesetre nem jó ily megkülönböztetésekkel élni, nagy szerencsétlenségnek tartom azt, hogy nekünk független kormányunk nincs, mert akkor valamint ideültem, midőn legjobb barátaimból volt alakítva a kormány, ideülnék most is, mint oppositio embere, és folyvást kísérném a kormány működését. Nincs nagyobb veszedelem, mint ha egyes ember szavait isten igéjének tartjuk, az ember sokkal gyengébb állat, mint hogy tájékozni tudja magát; tehát kik kinevezettek kormánynak sem nem oly erélyesek s oly eszélyesek, sem nem tehetnek mindent. Én azt kívánom, miután a kormány magának a háznak kezében van, méltóztassék kormányozni, és ha erélyesebbeket s jobbakat tud nevezni, ne kímélje, mert azzal a képviselőházban senki se vigasztalja magát, hogy ha rosszul mennek a dolgok és szerencsétlenség lesz, a kormányt fogják okozni, mert az átok az egész törvényhozást fogja illetni; valamint azon esetben, ha szerencsés kimenetel fog

lenni, az áldás szinte őt érendi. Annálfogva ne méltóztassalak össze-zavarni az eszméket és nem beszélni a kormányról. (Egy hang: a dologra!) Én a tisztelt követ urat nem kérdeztem, és kikérem magamnak az ily felszólalást. (Egy hang: nincs miért!) Én a világ ítéletére bízom, hogy nagyon is a dologra beszéltem és nem igazat egy szót sem mondtam, azt bizonyosan be fogja látni mindenki, ki egy kevéssé gondolkozott. Méltóztassanak megengedni, és ily félbeszakasztásokkal nem háborgatni. A képviselőház fontolja meg ne csak azt mit tett, hanem minden szavát. Nincs négy napja hogy mondtam: nem abban áll az erő, ha azt mondjuk: itt vagyunk Debrecenben, azon vidéken, hol két három vármegye nincs az ellenség által elelve, hanem abban, ha azon részében is az országnak, melyet az ellenség elfoglalt, sympathiánk van. És hogy az meglegyen, a képviselőháznak sem tettében sem nyilatkozatában nem szabad olyannak lenni, mely viszálykodásokra adjon alkalmat. A tette nézve azt mondom, tegyen a képviselőház minél többet, a nyilatkozatra nézve pedig legyen óvatosabb ne ellenségünk miatt, hanem legyen óvatos barátaink miatt.

Keresztessy Besze indítványához csatlakozik.

Repecky: Asztalos Pál szerkezete a nemzetgyűléshez illő, de némely körülmények nincsenek úgy előadva benne, hogy azt a nép tisztán megérthesse. Világosan ki kellene mondani, hogy Magyarország mostani vésteljes háborújának alapja a híres Denkschriefe. Hiányoznak még a szerkezetben egyes adatok, melyek szívhez, lélekhez és vérhez szólanának: továbbá a háborúnak történeti előadása nincs oly tökéletesen lerajzolva, hogy a kedélyeket felizgatná, pedig azon tájakon, hol az ellenség hódításokat tesz, annyira le vannak hangolva a kedélyek, hogy felélesztésére szükséges nemcsak az észhez, hanem a szívhez is szólani. Egy van végre, mit elmellőzni nem lehet, t. i. azt hogy az ellenség proclamatióját megtekintvén, némi megcáfolási iránya lenne a mi proclamatióknak.

Madarász L. : Hogy kell-e proclamatiót kibocsátani, az nem lehet kérdés többé, ez el van már döntve. A két proclamatio közül a képviselőház határozatához inkább közelít az, melyet Asztalos felolvasott, azért ezt kívánja tárgyalás alá vétetni.

Elnök: A szabályok szerint is legelőször azon munkálatot kell elővenni, melyet a választmány készített, tehát mennénk szakaszonként.

Nyáry: Ne töltsük az időt a mégegyszeri felolvasással. Én röviden kimondom észrevételemet. A proclamatióban az mondatik: „Ily nézetekből indulva ki, tevének át üléseinket hazánk szabadságharcában szerepet vitt Tisza völgye fővárosába Debrecenbe. Innét intéztetik szabadságharcunk, nem védőleg már többé, hanem támadólag.“ Ez nem így áll, mert Magyarország harca mindig egyforma volt. Azért, mert azt parancsolják a vezéreknek, hogy támadólag menjenek az ellenség ellen, tévedés azt hinni, hogy Magyarország harca támadó volna, mert az a stratégiához tartozik. Meglehet, hogy úgy védelmezem

magamat legjobban, ha mindig támadó helyzetben vagyok; ha idegen ellenség tör be az országba, az a támadó. Tehát itt eszmetévedés van, hogy „innen intéztetik szabadságharcunk támadólag.“ Legyen így: „innen intéztetik szabadságharcunk.“ (Elfogadjuk!) Másik észrevételem az, hogy ezen proclamáció inkább a nemzethez átalában, és a nemzetnek csak azon részéhez intéztetik, mely az ellenség által nincs megszállva. Én részletesen egy külön szakaszt óhajtanék a szerkezetbe tétetni, melyben különösen azon részéhez is intéztetnék a felszólítás, hol már ellenség van. Azt gondolom, ezt nem kell motiválni, habár nem hallottuk volna is Repecky előadását; ez a dolog természetében fekszik; s azért igen csalatkozik az ellenség, ha azt hiszi, hogy mivel se-rege bement Budapestre, már Pestvármegyét is meghódította; az nem igaz, mert a nép ágyúk elébe nem szegezi magát, mert kombinált katonai működésnek ellene nem küzd, a nép akkor lenne meghódítva, ha moraliter lenne meghódítva; de mikor azt hallom, hogy vannak egyes községek, melyek mikor tőlük élelem rendeltetik; azt felelik: ha tetszik, tessék rabolni, — ez nem azt mutatja, hogy meg vannak hódítva, Mintán tehát látom, hogy ezen proclamáció meglehetősen van szerkesztve, kívánnám a szerkesztőt megbízatni, hogy még egy szakaszt csináljon, melyben ki legyen azon eszme fejezve, hogy: mi nem hagyunk el beneteket azért, mert ott ellenség van, s mi nem hisszük bármi hosszú lesz a harc, hogy Magyarországnak egysége az által megzavartatik.

Az indítvány elfogadtatik.

Tanári: Egyáltalában nincs szándékomban és rosszul választott pillanat is volna az aristokráciának bűneit, vagy a nép gyávaságát most felemlíteni; de az ami itt mondatik, történetileg nem igaz. Azért az így kezdődő pontot: „ezer évig tartá meg az aristokratia e nemzet életét“ s. a. t. és az utána következő pontot kihagyatni kívánom.

Asztalos: Magam is ráállok, hagyjuk ki. Hogy históriai igazság-e ez vagy sem, arról most vitatkozni sem helye, sem ideje. Buzdításul volt az odatéve, hogy ha a kicsiny számú aristokratia meg tudta tartani a hazát, annál inkább tarthatja meg 15 millió.

Irányi Tanárki indítványát pártolja.

Szavazatra bocsáttatván az indítvány, a többség a szerkezetet meghagyja.

Az ülés délután 1 órakor eloszlott.

V-ik ülés a képviselőházban

január 22-én.*)

Elnök jelenti, hogy Reschnik János Bácsvármegye moravicai választókerülete képviselőjének megbízó levele felküldetett. Ezen irat az igazoló választmányhoz utasítatik. Több távollevő képviselők jelentették, miszerint betegségük miatt Debrecenben meg nem jelenhetnek, mások eltávozásra kérek engedelmet. A képviselőháznak van egy határozata az iránt, hogy rövid időre, három vagy négy napra, az elnök adhat engedelmet eltávozásra: váljon áll-e most is azon határozat? (Áll!)

Madarász J. indítványozza: Számlálja meg a ház, hogy a megválasztott képviselők közül kik jelentek meg Debrecenben, s a meg nem jelentek közül, kik vannak távol akár a ház által adott engedellel, akár kormányi megbízás következtében; végre, kik azok, kik a háznak engedelme és kormányi megbízás nélkül vannak távol? (Helyeslés.)

Bernáth határozatot kért nemcsak a törvényhozó test, hanem a kormány és az ítélőszékeknek tagjaira is, kiknek Debrecenben megjelenni kötelességük lett volna. Ezen indítvány elvileg elfogadtatván, alkalmazására nézve a honvédelmi bizottnak e tekintetbeni jelentése elváratik.

Madarász kimondatni kívánja, hogy azon képviselők, kik a háztól nyertek engedelmet az eltávozásra, 14 nap lefolyta után az országgyűlés székhelyén ismét megjelenni kötelesek.

Asztalos olvassa az utóbbi ülés határozatai szerint módosított proclamatiót. Csekély stiláris észrevételek mellett egész terjedelmében helybenhagyatott.

Az ülés 12 óra után eloszlott.

*) Közlöny 1849. 81., 32. lap.

VI-ik ülés a képviselőházban

január 26-án*)

Elnök jelenti, hogy Tolnamegye bonyhádi kerületében a követ-ségről leköszönt Percei Mór helyébe Üöri Frigyes választatott; Bocsor István enyingi képviselő a követségről lemondott; Csányi László Aszta-los Pál képviselőt magához segédül vévén, annak egy pár hétre enge-delmet adatni kér; (megadatik.) Molnár Péter debreceni r. kath. nép-lelkész egy iratot nyújtott be, melyben Bardóc János ellenébeni eljá-rását igazolja (a kérelmi választmányhoz tétetett át); némely erdélyi menekvők segélyért esedeznek (a honvédelmi bizottmány előlegezés nyújtásra utasított).

A képviselők névsora beadatván, a minden engedelem nélkül távollévők nevei olvastattak fel. Többek mellett igazoló szózatok emel-kedvén, Bezeredy javaslatára megállapított, miszerint az igazolások az elnöknek adassanak át, aki február 1-ig a nem igazoltak névsorát előterjeszteni fogja. Ez okból halasztatott el Madarász S. abbeli indít-ványa miszerint mindazon képviselők, kik kormányi megbízás, az elnök vagy a ház engedelmé nélkül eltávozván, február 10-ig Debrecenben meg nem jelennek olyanoknak tekintendők, kik képviselői állásukat hir-telen elhagyták minek folytán az illető kerületek új választásra utasitan-dók lesznek.

Madarász S. indítványozá továbbá, miszerint a honvédelmi bizott-mány mutassa elő azon polgári és katonai egyének névsorát, kik az ál-ladalom által nyugdíjazatnak, hogy azok, kik nem a hazának tesznek szolgálatot a sorból kitöröltessenek. Ezen indítvány elvileg elfogadtat-ván a honvédelmi bizottmányhoz tétetett át.

Boyer két határozatra hívta fel a házat. Indítványozá először, hogy a hazaáruló szász nemzet minden jószágai a magyar álladalom részére lefoglaltassanak; másodsor: mondassák ki, hogy necsak a hadi költségeket a szászok viseljék, de az egyesek kármentesíttessenek. Ezen indítványok elhangzottak.

Szász: Azon vértfagyasztó tettekhez, melyeket a vad oláh nép már elkövetett, méltóztassanak a január 8-iki nap történeteiből néme-lyeket meghallani. Értem a nagy- ónyedi esetet. Január 8-án az oláh tábor beüzen Nagy-Enyedre, azon városba, mely egész Erdélyországbau a legnemzetiesb, legmagyarabb szellemű, s mely, ha meg nem akadá-lyoztatott volna felsőbb rendeletek által, máskép tüntette volna ki magát; ezen Nagy-Enyedre beüzen egy kilenc ezerből álló oláh csorda;

*) Közlöny 1849. 46., 47. lap.

nagy rettegés volt mindenütt a városban; este felé új követek érkeznek, hogy 8-án nem fognak az oláhok beérkezni. A lakosok lefeküsznek; és 11 órakor felkeltik a puskalövészek; kiszaladnak, és a város legnagyobb utcája lángban van; és a gyilkolás elkezdődött, leölettek irgalom nélkül, öregek, ifjak, asszonyok és csecsemők; egy Török Dániel nevű ügyvéd elevenen megsütöttet; egy 80 éves öreg az utzákon végig hurcoltatott, s azután megöletett; ez történt egy öreg asszonynyal és sok mással. A lakosok akkor voltak kénytelenek künn menedékért futkosni, midőn 15 fokon állott a hideg, midőn az apró gyermekek megfagytak, az öregebbeknek kezei s lábai fagytak el. A szülők gyermekeiket, ezek szülőiket nem találták; közönséges és általános volt az összezavarodás. Akik a városban maradtak, rabságra hurcoltattak. Ily állapotban vannak tehát azon derék szellemű város lakosai. — Tisztelt képviselőház! Erdély különös tekintetet érdemelt mindig, s most is érdemel; legutolsó küzdelmeinknek is Erdély támaszpontja; kérdem, ha Erdélyben oly szerencsésen nem működhetnénk, mint működik jelenleg Bem, ha az annyit gyalázott erdélyiek segítségével nem működhetnénk, váljon hol volnánk most? Erdélyben a magyar szabadságért kínzott, még életben levő nyomorultaknak, hogy biztos menedékük legyen, arra tekintettel kell lennünk, s e tekintetben Nagy-Enyed város lakosait különösen a ház figyelmébe ajánlván, azt indítványozom: hogy az ily utolsó ínségre jutott, elszéledt és magukat bajjal összeszedett, a kolozsvári iskolai épületben letelepedett¹ nyomorultaknak egy bizonyos mérsékelt összegű pénzt határozni méltóztassanak. (Részvét, helyeslés.)

A honvédelmi bizottmány utasított, hogy az ország erejéhez és a szükség fedezéséhez képest nyújtson segílyt.

Az ülés fél 12 órakor eloszlott.

VII-ik ülés a képviselőházban

február 3-án.*)

Elnök bemutatja azon képviselők névsorát, kik február 1-ig Debrecenben meg nem jelentek s elmaradásuk oka senki által sem igazoltatott.

*) Közlöny 1849. 70-72., 74., 75. lap.

Az elnöknek és jegyzőknek kötelességükké tétetik a követi névsort evidentiában tartani.

Madarász L. a honvédelmi bizottmány nevében két tárgyat terjeszt a nemzetgyűlés elé. Az első a „Közlöny“ hivatalos lap szerkesztését illeti. Míután ezen lap nem úgy kezeltek, mint kell, a honvédelmi bizottmány felhívja a házat, miszerint kebeléből bizzon meg egy két tagot, akik felügyeljenek arra, hogy a „Közlöny“-ben az egyedüli constituált hatalom — mely a nemzetgyűlés és ennek kifolyása, a honvédelmi bizottmány — elvei híven vitessenek keresztül.

Bezerédy ebben a censurának legsújtóbb nemét látja rejleni. Véleménye szerint a kormány hivatalos lapjának kezelését oly egyénre bizza, aki azon szellemnek és célzatnak, melyet a kormány elébe kitűz, megfeleljen.

Határozat lón, hogy a ház e tárgyba nem avatkozik, hanem intézkedjék a kormány, hogy maga rendén menjen a dolog.

Madarász: A második tárgy természetére nézve hasonlít az elbőhöz, a mennyiben a honvédelmi bizottmány sehol nem kíván önerejével mindaddig működni, íng utasítása nincs a nemzetgyűléstől. Ezen második tárgy illeti a politikai bíróságot Rögton ítéelő hadbíróóságok vannak felállítva minden térparancsnokságoknál azon bűntények felett, melyek a hadbíróóságok elébe tartoznak; de a honvédelmi bizottmány veszélyesnek látná ezen hadi bíróságokat kiterjeszteni a politikai vétségekre is, mert ezen eljárás által gyakran megtörténnék, hogy a bűnös szabadon bocsáttatik, míg az ártatlan elítéltetik. Hogy e kettő össze ne zavartassék, jónak látta a honvédelmi bizottmány felkérni a képviselőházat, méltóztassék módokról gondoskodni, s oly tudósítást adni, melynél fogva kötelessége legyen a honvédelmi bizottmánynak politikai bíróságot felállítani mindazokra nézve, kik már a háznak kimondott határozatánál fogva a honárulás vétkébe esnek. Ezen előadásomat gyakorlatilag is fel kell derítenem. Debrecen alig lesz képes maholnap befogadni azon sok számú politikai foglyokat, kiket ide a honvédelmi bizottmány tudta és rendelése nélkül, az országban elfogva, egyes községek, és egyes emberek beküldőnek. Lehet mondani, hogy Magyarországon magasztos pillanat az, midőn látja az ember, hogy hol az ellenség átvonul, a város vagy falu feltámad, amint legközelebb — nem hitelesen ugyan — hallottam, hogy Kecskemét önerejével verte ki a hozzá beküldött katonaságot. (Éljenek!) Magok a községek teszik azt, hogy a köztük létező hazaárulókat, kik az ellenséget nemcsak átvonulásakor segítik, hanem utána még élmiszereket is küldenek, ide Debrecenbe szállítatják, mint ez legújabban is történt. Már hogy ezen foglyokkal itt mi történjék, anélkül, hogy a képviselőház megmondja a maga nézetét, és utasítást adjon, igen bajos eldönteni, mert a kormány mintegy önkényileg látszanék a hatalomhoz nyalni, mely önkénynyel a kormányt vádolni csakugyan nem lehet, mert ha lehet vádolni a kormányt valamivel, avval bizonyosan nem, hogy a terrorismus vérpatakos mezejére állallépett volna; sőt kimondom, hogy sok felől azon hanyagságot vetik szemére,

miként a hazának erejét nem férfiasabban ragadja meg bizonyos körülményekben, hanem inkább a barátságnak és kiengesztelésnek mézes madzagával gondolja a hazát megmenthetni, (Úgy van! igaz!) A honvédelmi bizottmánynak tehát nézete öszpontosítva oda megy ki: méltóztassék kijelenteni a háznak, hogy mindazok, kik politikai bűnökért befogatnak, törvényes politikai eljárású bíróság elé állíttassanak, s a kormány ilyen bíróságot mindenütt, ahol szükségesnek látja, a véstörvényeknek alapján, melyet a ház a bíróságra nézve már el is fogadott, alakítson; mert különben oly zavarba jövünk, hogy nem tudjuk, hova tegyük a foglyokat; s mert ha a képviselőház erélyes lépésekhez nem nyúl, rász fordulatot vesznek a dolgok. Borsodmegyében, midőn keresztülvonult az ellenség, a nép egy főbíró, mert Schultzig ellenséges generál parancsolatára a proclamatiókat terjesztette, elfogott, és idehozta. Kötelességem kimondani, hogy ha mi az ily honáruló embereket nem büntetjük, majd nem fogja a nép idehozni, hanem maga fogja büntetni. Szükséges tehát a háznak intézkedni, hogy az ártatlan ember meg legyen mentve, ellenben aki a törvényes bíróság által bűnösnek ítéltetik, az el is vegye méltó büntetését

Keresztessy biztosokat kivan a ház által választatni, minők Franciaországban működtek. Ezen biztosok teljes hatóságú egyének magákhöz vétele mellett alkotnák a bíróságot, mely a büntettek felett ítélt.

Hunfalvy: Véleményem szerint mi e kérdésbe most nem bocsátkozhatunk; hanem szükséges, hogy a honvédelmi bizottmány, melynek kezében legtöbb adatok vannak, egy törvényjavaslatot terjesszen elő, mely kinyomatván a ház által tárgy állassák.

Bezerédy: Míg új törvényt nem hozunk azt hiszem a célnak inkább megfelelünk, ha a rendes hatóságokat bizzuk meg a hatalommal, hogy törvénszékeik működését a politikai vétségekre is kiterjesszék.

Kállay: Hunfalvy képviselő azt monda, hogy a kormány törvényjavaslatot terjesszen elő; ám erre nincs idő, itt rövid úton, gyorsan kell tenni valamit Bezerédy István módosítása megrontja az egész indítványt, mert ha a régi törvénszékekre bizzuk az ily akaratnak végrehajtását, az annyi mint semmit sem akarni, miután már jelenleg nagyobb férfiakban is csalatkozott a hon, és tudjuk-e, hogy a távol vidékekben felállítandó törvénszékek tagjai hívek-e a honhoz vagy nem? Véleményem tehát odajárul, hogy állíttassák fel egy törvénszék itt a közép-pontban, és mikénti alkotása iránt a kormány javaslatot terjesszen elő.

Fekete a felforgó kérdésre nézve Kállay indítványát pártolja, s egyszersmind kérdést intéz a honvédelmi bizottmányhoz, minő lépések tétettek Katona Miklós, Vay Miklós, Nádossy ezredes, Eszterházy Sándor s. a többi állítólagos honárulók ellen.

Madarász L.: Bezerédy képviselő kérdést tön: nem lenne-e helyesebb a megyei hatóságokra bízni azon bíróságot, mint új bíróságot alkotni? Erre nézve csak azt mondom, miként lehetne ezt például Pestmegyében tenni, hol jelenleg már a tisztikar hódolt az ellenségnek,

mikép vélné a tisztelt követ úr ily tisztikarra bízni azon bíróságot? Fekete képviselő úr interpellációjára csak annyiban felelhetek a tisztelt háznak, ha többet nem kíván, hogy igenis tettek lépések, de azt, mennyiben állnak azon lépések, azért lenne káros előadni, mert magával a lépés nyilvánításával megghiúsíthatnák azon egy két napi várakozást, mely alatt könnyen megtörténhetik, hogy azon személyek közül itt Debrecenben is láthatunk valakit. (Helyes.)

Pálffy: Szerintem mi is egy forradalmat élünk és ha nem is annyira követjük a francia forradalom minden phasisait, ezeknek legalább némelyikén keresztül kell mennünk. Egyik legnevezetesebb phasisa a francia forradalomnak az úgynevezett conventi biztosok kiküldése. Ennek következtében bekövetkeztek a lioni, touloni és nantesi vérfürdők, ezután az anarchia keletkezett, s az anarchiával a kényuralom és zsarnokság. (Egy hang: nem igaz!) Azon egy szóval, mely nem igazat mond, a história örök igazságát teszem szembe. Minden szabadságért küzdő nemzet előtt egy cél lehet, a szabadság birtokábai jutás, és e cél oly szent, hogy azért az eszközökben nem mindig szükséges a legnagyobb szigorral válogatni, ennyit elismerek, de többet egy hajszálnyival sem. Ha azt hisszük, hogy azon célra öldöklések, és a legnagyobb terrorismus vezet, csalatkozunk. Meg vagyok győződve, hogy a terrorismus és zsarnokság a szabadságrai eljutásra nem lehet eszköz, és azon tagok, kik küldetnének, nem volnának oly zsarnokok, mert nálunk az idő szelleme sem az, mely volt az első francia forradalomkor, s mert köztünk egy sem lenne ki ismételni tudná azon borzasztó vérengzéseket melyek elkövetettek Franciaországban; ugyanazért nem akarván ügyünk diadalát a véletlenségnek kitenni, ily felhatalmazásokat és megbízásokat nem pártolok. — Fekete képviselő úr interpellációjára következő véleményben vagyok, miként a még elítéletlen egyént megnevezni nem helyes, a bűnöst ítélje el a rendes törvényszék, de addig míg a vád nincs tisztában, senkinek sincs hatalmában megbélyegezni valakit Jelenleg arról van szó, mikép ítéltesenek el a politikai bűnösök? Igen meg voltam lépetve, midőn a napokban egy nyílt ívet olvastam, aláírva egy tisztelt férfiú által, mely ív többet foglal magában, anélkül, hogy tudnók, a kormány adta-e ki, mert azt tudom, hogy a ház nem adta, s azért igen szerettem volna, ha az a közönség elébe nem került volna. Az nem egyéb mint véstörvény, mely kivételt nem tesz férfi és nő, polgári és katonai, törvényhozó és nem törvényhozó egyén között, mert általánosságban szól mindenről. Szükséges hogy a ház a legfontosabb dolgokban véleményét kimondja, és maga szabja meg a teendőket, a nem tartom logikai rendnek, akkor hozni valamit a ház elébe, midőn már megtörtént. — Pártolom tehát e tárgyban Hunfalvy Pál és Kállay Ödön azon indítványát, hogy a kormány terjeszsze a ház elébe azon tervet, mely szerint akar eljárni politikai bűnösökre nézve, akkor a ház vagy helyben fogja hagyni, vagy nem; de rögtönözni egy törvényszéket lehetetlen. Vannak a kormányban férfiak Eszterházy Mihály, Jósika Miklós, kiknek speciális elfoglaltatásuk nincs, ezek készítsenek egy törvényjavaslatot.

Szanyogh: A szőnyegen levő tárgyra nézve felkéri a kormányt, formulázzon egy törvényjavaslatot, mely a kormány egyes tagjai által hozott véstörvénynyel összeülik. Fekete előadására megjegyzi, miszerint nem férfiakhoz illik, s nem parlamentarís modor, hogy egyénekről, kikre az Ítélet nem mondatott ki, mint bűnösökről szóljunk.

M a d a r á s z J.: Pálffy János és Szunyogh Rudolf azt állíták, hogy a megnevezéstől kíméljük meg mindenkit, mielőtt el van ítélve, s az első mindamelltt úgyhiszem Szemere Bertalanra célzólag roszalotta az érintett rendeletnek a ház meghagyása nélküli kiadatását — (Mészáros volt nem Szemere!) mindegy, tehát nem említek nevet — mielőtt figyelmeztetett volna az előeseményre. Midőn ugyanis arról volt szó, hogy a lemondott V-ik Ferdinánd helyébe lépett Ferenc József törvényes királya-e Magyarországnak? a ház egyesült akarattal kinyilatkoztatta, hogy az ily bármi avatkozás bitorlása a nemzeti jogoknak, és hogy azok, kik legkisebb segítséggel vannak e részben, hazaárulók, s mint ilyenek fognak büntettetni; most tehát midőn rendelet adatott ki, csak a ház határozata teljesítetett. Ezt futólag megjegyztetvén, engedjen meg a tisztelt ház, ha azt mondom, hogy Pálffy János a conventi biztosokróli következtetést történetileg roszul húzta ki. Igaz, hogy azon conventi biztosok által sok vér ontatott és sok vér megkíméltetett volna, de az is igaz, hogy azon zsarnokságnak, mely Franciaországban elkövetetett, a Napoleonitanusok voltak okai, és az, hogy még több vér nem ontatott. A késő időkor ítélni fog Robespierre felett. Azt mondják önök, hogy Robespierre vérfürdőt idézett elő Franciaországban, és most bírálják meg önök, hogy azon vér mely utóbb a szabadság érdekében Franciaországban kiöntetett, nem ér-e fel azon vérrrel, mely megkíméltetett az által, hogy némely honárulók megkegyelmeztetek. Én nem vagyok a rémuralom kiválója, noha az ellenség a rémuralmat támasztja fel, mert kimondá, hogy aki hatalmát el nem ismeri, mint lázító elfogatik és agyonlövetik, de kimondom, hogy midőn a rémuralmat nem fogadjuk el, a leggyengédebbek vágyóink. Ha hazánk megmentésére nem látunk más módot, mint azt melyet az ellenség követ, kötelessége minden magyarnak, hogy azt kövesse. Átmelve a dolog tárgyára, véleményem az hogy a kormányt megbízza a ház, miként az ily politikai vétségekre nézve a bíróság megalkotása módját, és a többi hozzátartozandókat javaslatban terjeszsze a képviselőház elébe.

Bernáth: Szerettem volna, ha a honvédelmi bizottmány részéről ezen előterjesztés nem történik, mert meggyőződéseim szerint tisztán őszintén kimondom, hogy én ezt a kormány részéről gyengeségnek tartom, mintán a honvédelmi bizottmány már fel van hatalmazva használni azon eszközöket, melyekkel a hazát meg lehet menteni, s a felelősség az ő vállalkat nyomja, ha túlmennek a határon. (Nagy zaj.) Engem semmi közbeszólás nem zavar meg. Mondtam tehát, óhajtottam volna, ha ez nem történik, de más okért is szerettem volna, mert t. i. szép számmal vagyunk jelen, hála istennek örülök rajta, hanem ezt az okot a képvi-

selőház iránt tartozó tiszteletből elhallgatom, s szabad tért engedek a gondolatoknak, annál fogva, hogy elhallgatom. (Zaj.) Miután azonban elibénk van dobva, azt hiszem, hogy nekünk a hazának ilyen körülményei közt ismét a régi táblabírói modorra visszatérni nem szabad. Hallottam itten többektől, hogy most is a régi hosszadalmas törvényes korlátok közti módokhoz kívannak nyúlni, s törvényjavaslatokat kívánunk beadatni a kormány által. Ugyan kérem alázatosan, ha a kormány formulázná azon javaslatot, s ez ismét a törvényes téren tovább haladva tárgyalatni fog, a discussióknak vége hossza nem lesz, pedig Hannibal ad portal, s addig a haza elvesz. Két ok vezérel engem arra, miszerint a kormány indítványát itten mindjárt határozattá kívánám emelni. Ha azon időszakban volna Magyarország, hogy V-ik Ferdinand ülne még a trónon, akkor a mostani viszonyok mellett egyik azt mondaná: ez áll a forradalmi téren; a másik ismét azt mondaná: én állok a legális téren, s csak a jövődő mutatta volna meg, melyik akarta jobban az ország boldogságát. De nem úgy van jelenleg. Én más pártot mostan nem ismerhetek, mint hazafi-, és hazaárulópártot. Kinek a nemzet a koronát fejére nem tette, s ki a végett a nemzetet fel sem szólította, hanem fegyverrel akarja meghódítani az országot, micsoda kötelessége van minden magyar embernek annak irányában? aki azt pártolja, az hazaáruló. (Helyeslés.) örökké csak nem lehetünk azon amabilis confusióban, hogy minden hazaárulónak gyalázatos tettét a nemzetnek behunytt szemmel lehetne nézni, csak fel kell egyszer lépni; erélyesen; s megérintett Madarász László a kormány részéről egy hűrt de arra az érdemes követurak nem méltóztattak felelni. (Fogunk!) Én is azt mondom, és isten őrizzen bennünket attól, ne kívánják önök, hogy a nép legyen az árulóknak elfogója, bírója és zsarnoka. (Úgy van!) Ne hozzuk elő Franciaországot, az a forradalmat több ízben megpróbálta, de mellette a nemzet normális állását meg tudta tartani, s ha kevés időre megbomlott is a rend, az ország állapota előbb utóbb visszatért a törvényes vágásba. De ha nálunk egyszer megbomlik a rend, s a nép fogja meg a gyepelöt, melyet nekünk kell vezetni a nemzet megmentésére, az olyan képviselőt csak sajnálnám, ki akkor előállva azt merné mondani, hogy mindent megtett a haza megmentésére, s lelkiismeretét meg tudná nyugtani. Én a rémképek előállításának nem vagyok barátja, hanem inkább siettetni kívánom a dolgot, csupán egy hozzáadással, a mely minden polgárra nézve legelső biztosító kellék s mely iránt a háznak van is már határozata: t. i. arra kívánám felhatalmaztatni a kormányt, hogy esküdtszékek állíttassanak fel, melyek az ilyen gyanú alatt levő egyénekre nézve mondják ki előbb azt, hogy bűnösök-e vagy nem. Ha az esküdtszék kimondja, hogy büntelen, további eljárásnak helye nincs; ha pedig bűnöst mond, állíttassák mellé egy törvényszék, mely kimondja, micsoda büntetést érdemel a bűnös. Az ilyen eljárást semmi becsületes hazafi tremendnm judiciumnak nem fogja tartani, hanem csak a hasa megmentése eszközének.

Kazincy: Csodálatos dolognak tartom, hogy midőn a haza ily veszélyes körülményei között, amikor mindenki meggyőződve van, hogy csak erélyes de egyszersmind becsületes erkölcsi szabályoknak életbe léptetése mentheti a nemzetet, a képviselők közül valaki azt indítványozza, hogy azon módoknak életbeléptetése iránt a kormány nyújtson be törvényjavaslatot, találkozzék valaki, ki azt ellenezza, és pedig a törvényhozás tagjai közül, kiknek nem lehet semmi rendszabályhoz megegyezésüket adni, mely nem törvény s mely nem rendes modorban hozatik. Azt hiszem, nekünk egy szerencsétlenségük van s ez abban áll, hogy sokan ismerik a francia forradalmat, hanem az azt megelőző és követő tetteket elfelejtették. Elfelejték, hogy Franciaországban pártok állottak egymás ellenében, melyeknek meg kellett egymást emészteni, hogy egyik a másiknak helyét elfoglalhassa, azon francia közmondás szerint: ereszsz a helyedre, hadd üljek én oda. Ily módon lehetetlen volt a vérfürdőknek nem folyni s annyi töméntelen bűnt s becstelenséget foglal magában a francia forradalom, mennyi a keresztyén vallás behozatala óta még nem történt, mert ártatlanok, nők, gyermekek egyaránt sújtattak. Ilyen eszközök kezelésével részemről nemzetem szabadságát Bem akarom megmenteni! Azt hiszem, hogy valamint a szent Írásban mondatik az istenről, hogy körülölt! magát haragban mintegy palástban, a nemzet azt mondhatja el magáról, hogy körülölti magát becsületeséggel és a törvényesség öntudatával; ez egyetlen védbástyája a nemzet megmenekülhetésének. (Nem igazi — Zaj.) Szép volna, ha ezen hősi szellem a harctéren nyilatkoznék, de a törvényhozási téren nera illik. A nemzetet semmi egyéb nem mentheti meg, mint a mit már kimondott, s melynél többet nem szabad kimondania t. i. hogy a törvényesség terén áll szilárdul s rendíthetlenül, de ezen túl nem; s részemről semmi egyéb rendszabályhoz nem adom megegyezésemet. Az itt ajánlott mód veszedelmes és gyarló; gyarló pedig azért, mert ha a törvényhozó test engedőiméből megy által a nemzet olyanra, mely törvénytelen, akkor a nép fogja a gyeplőt kezébe ragadni, mert a törvényhozásban nem volt erő a gyeplőt kezelni, melyre neki a törvény adott erőt és hatalmat, és ha akkor ragadja a nemzet kezébe a gyeplőt, hiában vigasztaljuk magunkat a nagyszerű rémképekkel, melyek a francia forradalomnak gyalázatára válnak, s melyekből keletkezik az, mi Franciaországban bekövetkezett, t. i. a szolgaság, ilyen vagy olyan alakban. Azt hiszem amit Pálffy János mondott, az helyes. Én mindig anomal dolognak tartottam azon viszonyt, mely a kormány s képviselőház között van, mert olyan férfiakat akarok a kormányon, kiknek szabad működésük legyen, mert a dolgok állását s fordulópontját egy testület nem fogja úgy figyelemmel követhetni, mint egyesek. Én régóta tartozom azon egyének közé, kik azon férfiút tisztelik, kinek neve a Pálffy által említett vésztörvény alatt áll, de az oly lépés, hogy míg a viszonyok állanak a kormány és a képviselőház között, nem kellett volna azt kiadni a ház engedelme nélkül, mert előbb a háznak kell azt szentesíteni; de nem vagyok pártolója azért sem, mert nem áll azon okoskodás, mit Madarász József

mondott, miszerint múlt évi november 7-iki határozatában a háznak kimondatván az, hogy mindaz, ki Ferenc Józsefet királyi felségnek elismeri, mint honáruló tekintetik; de ezzel legkevésbé sincs kimondva a bíróság. Azt hiszem, hogy az, ki törvényjavaslat nélkül akar, mint törvényhozó, bíróságot felállítani, akarhat gyilkolásokat, addig míg reá kerül a sor. (Zaj; mozgás) Bennem lesz annyi bátorság mindig, hogy ellenkező véleményemet akárki ellenében is kimondjam. Mondom, gyilkolásokat akarhat, de véleményem szerint azon állásnak, mely minden törvényhozót illet, meg nem felel, s azt hiszem, hogy most nem lehet egyebet tenni, mint azt, hogy részint ott van, ha jól emlékezem, az iratoknak 16. sz. a. a vésztörvény, mely nem az egész országra, hanem egyes lázadási fészkekre mondatott ki, abból lehet formulázni egy újat; részint utasítassék a kormány, hogy a körülmények szerint terjeszsen elő egy javaslatot, melyet a képviselőháznak a jelen viszonyok közt helybenhagyni kell. Ez a kötelesség, nem pedig hogy általlépünk olyan térre, melynek következéseit által nem látja a képviselőház, s melyre lépni könnyű, hanem az ár folyamát visszatartani igen nehéz.

Besze: Amit Kazincy említett, hogy mint az istenről írva van, miként beleöltözött csupa haragba, úgy mi is öltözködünk csupa törvényességbe, erre csak azt jegyzem meg, hogy majd elmondhatnék akkor: beleöltöztünk a törvényességbe, lehajtottuk fejeinket és meghaltunk. (Igaz! helyes!) Ha a nyílt hazaárulót rögtön a törvény értelmében meg nem büntetjük, s ekkép üdvös példát nem mutatunk, nem akarom, hogy vérfürdő legyen, de mondom, ha egy néhány példát nem adunk: akkor a gyávaságra hajlandó emberiség így fog gondolkozni: a magyar nem bánt, a német felakaszt, kedves a bőröm, hát a némettel tartok! (Úgy van!) Részemről meghagyatni kívánom a kormánynak, miként a törvények értelmében nem új törvényt rögtönözzön, hanem a fenálló törvények szerint alakítson egy bíróságot, mely minden embert, akire napfénynél világosabban kiséül, hogy nem félelemből, nem gyávaságból, hanem gonosz akaratból lőn szerencsétlen eszközévé a hazaárulásnak, minden irgalom nélkül azonnal elítéljen.

Irányi kívánja, hogy a kormány minél előbb formulázva adja elő indítványát. (Helyeslés.)

Elnök: E szerint tehát Madarász Lászlónak indítványa a kormány részéről az volt, hogy a ház utasítsa a honvédelmi bizottmányt, hogy a már átvizsgált vésztörvény alapján politikai bíróságot alakítson. — Madarász József két indítványt adott be. — Az első ez: „Értesítse a házat a honvédelmi bizottmány a felől, hogy tétettek-e és minő intézkedések az iránt, hogy a kormány hivatalok és ítélő székek tagjai az ellenség által megszállással fenyegetett Budapest városában ne maradjanak, és ha ilyen intézkedések tétettek, minő következései lettek?” A mászdik ez: „Értesítse a házat a honvédelmi bizottmány a felől, hogy a Debrecenben megjelent hivatalnokok napidíjaztatnak-e és miképen?”

Mindkét indítvány a honvédelmi bizottmányhoz utasítatott.

Bethlen: Tudva van talán a tisztelt ház előtt, a honvédelmi

bizottmány előtt legalább tudva, mert elejébe terjesztetett, hogy Kolozsvár szerencsétlen eleste óta több helyeken igen sokat kellett szenvedniök az erdélyi kimenekült birtokosoknak, s szenvedték a többi közt azt, hogy minden személyválogatás nélkül azt mondták nekik, menjenek ki eme vagy ama városból. A nem rég múlt, de alkalmasint az újabb időkben mielőtt Nagyváradról ide bejöttem volna, Hodossy kormánybiztos is egy rendeletet adott ki, miszerint ki nem váradi lakos, az menjen ki a városból, s nevezetesen a menekültek azon része, kik erdélyi birtokosok. Már uraim, arra szorítani egyes polgárt lehet és kell, hogy hazafiúi kötelességét teljesítse; de hogy hol tartsa háznépét, erre szorítani nem lehet, nem szabad. Küldjön engem a haza akar hová, de családomat sehova, az legyen ott, hol én akarom. (Helyes!) Arra nézve vagyok tehát bátor felhívni a házat, méltóztassék oda utasítani a honvédelmi bizottmányt, hogy tegyen rendelkezést, miszerint senki sehonnan el ne űztesse. (Általános helyeslés!)

A honvédelmi bizottmánynak meghagyatott, hogy a dolgot megvizsgálván a házat értesítse a dolog felől.

Bethlen: Felolvasta a honvédelmi bizottmány iratát, melyben Mikes János kiről az mondatott, hogy Kolozsvár átadásában részt vett volna a vád alól felmentettnek kijelenti.

Tudomásul vétetvén, az ülés eloszlott.

VIII-ik ülés a képviselőházban

február 8-án.*)

Palócy korelnök a hivatalos küldetésben távol volt Almásy Pál alelnöknek az elnöki széket átadja.

Elnök Almásy: mielőtt napirendre térnénk, Halász képviselő úrnak van előadandó indítványa.

Halász Képviselő! 300 éve, hogy Magyarország Ausztriával vegyes házasságban él, de aligha papi áldással ellátott házasságban, és uraim! bár alkotmányunk szerint független önkormányzatú ország lettünk volna, valóságban nem voltunk az, miért? mert Magyarországnak nem volt független kormánya, és mert azon ausztriai kormány, mely bennünket törvénytelenül kormányzott, alkotmányunkat hálónak tekintette, melyen tetszése szerint keresztül kasul bujkált; és innen volt sérel-

*) Közlöny 1949 86-88., 90-92 lap.

meinknek borzasztó halmaza, melyek fölött habár minden országgyűlésen elkeseregtek is fájdalmainkat, annak semmi eredménye nem volt; miért? mert ismét nem volt felelős kormányunk. Az igen sok sérelem közül csak azon egyet, mi a népet annyira nyomta, a só árát említem meg. Egyszer becsúszott a törvénybe, hogy a király a só árát a szükség legnagyobb esetében törvényhozáson kívül is föllebb emelheti; és csaknem félszázadig tartott béke ideje alatt nem borzadt az ausztriai kormány a király nevében azt hazudni, hogy a nagy szükség mindig tart. Ez történt a sóval, mely nélkül a koldus sem eheti meg száraz kenyérét, és miért? mert ismét nem volt felelős kormányunk. Kérem a képviselő házat, miként a magyar 300 év óta mindennapi kenyéréért imádkozott, nem azért könyörgött-e, hogy kapjon felelős kormányt? végre meghallgattunk, és a martiusi napokban lón Magyarországnak felelős kormánya. És most azt halljuk némelyektől, mintha ezen felelősség nem volna valóság, mintha uem volna felelős kormányunk. Azért e tárgyban hazafi kötelességemnek tartottam indítványt tenni, azt hívén, hogy felelős kormány nélkül alkotmányos szabadság nem létezhetik; mielőtt azonban indítványomat megtenném, méltóztatssanak megengedni, hogy visszapillantsak a honvédelmi bizottmány keletkezése perceire. Méltóztatnak tudni hogy a magyar ministerium akkor, midőn hazánk dolgai veszélyesebbnek kezdtek mutatkozni, felment Bécsbe, hogy a dolgokat kiegyenlítse; de mit tapasztalt? azt, hogy mellőzés és gúny tárgya lett, és semmit ki nem eszközölhetett; a mi magyar ministeriumunk, mint afféle becsületes magyar ember, parlamentaris modort akart követni s látván, hogy semmit nem eszközölhet, leköszönt azon gondolattal, hogy a rendes régi ministerium helyébe új ministerek fognak lépni. Itt ki kell emelnem, hogy az egész ministeriumnak csak egy tagja maradt meg, az ősz bajnok Mészáros Lázár (éljen) a ki le nem köszönvén, megtartotta tárcáját, hogy legyen legalább magva a hajdani magyar ministeriumnak, mely mint emlék fennmaradjon; a miért őt az isten áldja meg. (Zajos éljen.) De nem volt elég egy minister; az ország meg volt támadva sok oldalról az országot kormányozni kellett, az országgyűlés tehát kormányt alakított, és kinevezte a honvédelmi bizottmányt, mert azt hitte, hogy az ország alkotmányos kerékvágásából nem szabad a keréket kidöccentem, mert ha az legtávolabbról is történik, isten tudja, mily nagy bajok keletkezhetnek, pedig tapasztaltuk, hogy az ellenkező oldalon nem sokat törődnek alkotmányunkkal, hanem úgy tekintik, mintha nem is léteznék; a hongyűlés tehát a helyett, hogy az illető tárcákat felelős kormánytagok közt osztotta volna ki, azt hitte, hogy jobb lesz a honvédelmi bizottmányra bízni az ország dolgait. Ezen honvédelmi bizottmány tett, a mit tehetett; leginkább tanácskozott akkor, mikor tenni kellett volna; és ez természetes volt, mert a hol többen tanácskoznak, ott vélemény különbség is létezik. A honv. bizottmány ezt átalátván, felszólította a képviselőházat, hogy célszerű volna a tárcákat kiosztani, mi iránt határozatot kért; a határozatot meg is hoztuk, s a honv. bizottmány elnöke mint becsületes magyar ember azt hitte, hogy őt perc

alatt kiosztja a tárcákat, de a mint tapasztaltuk, az nem volt olyan könnyű dolog és mi, a kiknek vállain szinte feküdtek hazánk bajai, agódtunk, hogy ki melyik tárcát fogja átvenni; Is én voltam ezen szerencsés, ki már akkor kötelességnek tartottam a felelőség eszméjét megérteni, és azon indítványt tenni, miszerint a képviselőház jelentse ki: hogy a kormány elnök a maga felelőségénél fogva nincs kötve a honvédelmi bizottmány tagjaihoz, hanem az egész hazában szétnézhet, és tárcákat úgy oszthatja ki, hogy ne gondolja magát a tagokhoz kötve. És ezen indítvány akkor szépen elhangzott, mert a kormánynak egyik tagja Zsemberi úr azt mondta, hogy így értette azt az elnök úr, és a honvédelmi bizottmány is. Azonban látjuk, hogy a tárcák nem osztattak ki, vagy legalább az országgyűlés tudtára nem adatott; és minthogy azt látom, és hallani lehet kormánytagoktól, hogy itt a ház kormányoz, és mivel a ház kormányoz, természetes, hogy csak a ház felelős; hazafiúi kötelességnek tartom uraim, hogy tovább e tárgyban ne hallgassunk, hanem mondjuk ki azt, miként a magyar honvédelmi bizottmány pótléka a ministeriumnak, és mint ilyen tárcánként fogja az országot kormányozni és mindegyik tag külön-külön egyenként felelős. És uraim kénytelen vagyok okát adni annak, hogy engem mi vezetett ezen indítvány tételére. Nem rég ideje annak, midőn a kormánynak egyik tekintélyes tagja, Nyári Pál elmondotta, miszerint a nép azt kívánja, hogy Magyarországnak fegyveres ereje jól kormányoztassak, mert eddig nem történt vele semmi. Igazsága van, én is ezt kívánom, de ha beszédének szövegén tovább megyünk, — hogy az ország jó kormányoztassák, arra nem azon eszközök főgnak szolgálni, melyeket ő kijelelt, mert azt mondotta, miként veszedelmes dolog, hogy mióta itt vagyunk, oly nisust vesz észre, mintha a képviselőházat és kormányt megakarnék különböztetni. Már ha jól akarunk kormányozni, meg kell különböztetni azt, a ki kormányoz attól a ki által kormányoz. Azt azután ő is elmondotta, hogy a *húz* az által, hogy a honvédelmi bizottmány kifolyása, nem tett egyebet, mint kiküldött bizonyos egyéneket, kik által kormányoz. Igazsága van; de épen azért nem kormányoz a ház maga mert másokat küldött ki kormányozni. És ilyeneket most újabban is hallottunk. Madarász László szinte a kormány nevében tesz indítványt, hogy a ház küldjön ki két tagot, kik a „Közlönyre“ felügyeljenek, hogy az olyast ne írjon, mi nem egyez meg ház szellemével. Ez magában furcsa kívánság; de ha meg tesszük is, mi lett volna belőle? az, hogy a kormánytagok megszapordtak volna kettővel kik nem lettek volna egyebek, mint a Közlöny felügyelői, mely nem más mint kormány orgánuma. Továbbá utasítást kért a képviselő úr az iránt, hogy utasítsa a ház a kormányt, mert azt mondja, hogy sehol sem kíván önerejével addig működni, míg utasítása nincs a nemzetgyűléstől. Már uraim, ez képtelenség. De nem is így van; mert kérdem én, hogy ezen képviselőház mikor avatkozott a kormányzatba? Kérdem, nem független volt-e a mi honvédelmi bizottmányunk? függött-e egyébtől, mint lelkiismeretétől, hazánk törvényeitől? nem hozott-e mindig kívánságára határozatokat a képviselőház? — Az

ily kormány független, de felelős is. — Itt azonban vannak némelyek, kik ezt nem úgy tartják. — Úgy gondoltam, ki kell már mondani, hogy ezen amabilis confusióban nem lehetünk tovább, mert a zavarban nem mi halászunk, hanem az ellenség. És azért tartottam szükségesnek egy percig sem halasztani tovább indítványomat; mert hiszen nevetséges volna, ha valaki azt mondaná, amit a pecsovicok mondtak, hogy a király maga kormányoz azért, hogy a kormány sérthetetlen legyen, hogy felelősségre ne vonassék. Alkotmányos országban ilyet mondani annyit tenne, mint absolutismns felé vezetni az ország hajóját. A király kinevezi a miniszterelnököt, ez alakítja a ministeriumot, s a király megerősíti; de azért isten mentsen, hogy a király kormányozzon; ezt teszi a kormány, és felel a nemzetnek. Mi különbség van az előbbi és mostani helyzet közt? semmi más, minthogy a népfelség jogánál fogva a ház helyébe lépett a királynak, mert kényszerítve volt ezt tenni, és azt mondja, kinevezek elnököt, az alakítson kormányt, és terjessze fel megerősítés végett. Különös volt tehát olyanokat hallani, mintha a képviselőház kormányozná az országot, hiszen ez lehetetlen; azon egynéhány tagból álló bizottmány általlátta, hogy 12 embernek együtt kormányozni nem lehet, mert ha felelős, együttvéve felelős; de ha külön elosztják a a tárcákat, könnyű felelősnek lenni azért amit mindegyik cselekedett. És most bocsánatot kérve, azonnal felolvasom indítványomat.

1. §. Hazánk védelmi harcának, folyamata alatt, az ország kormányzatát, ezentúl a honvédelmi bizottmány fogja az országgyűlés nevében gyakorolni.

2. §. Ezen kormány, mint a független s felelős ministeriumnak pótléka az 1848. 3. t. c. körülményeinkhez alkalmazható elvei szerint, alakíttatván — áll egy elnökből, és kivüle a szükséghez képest megállapítandó: számú kormány tagokból.

3. §. A szükségelt tárcák, kivéve a hadügyit, mely törvényesen bevan töltve, az elnök javaslata folytán országgyűlésileg, határozatnak el.

4. §. Az elnök országgyűlés által választatván, kormányzó társait, javaslatba teszi, és megerősítés végett országgyűlés eleibe terjeszti,

5. §. A kormány minden tagja, hivatalos eljárásáért felelős.

6. §. Az 1848. 3. t. c. 28. 29. 30. 31. 32. 34. §-ai mik a feleltre vonatás eseteit, vád alá vétetést, bíraskodást stb. a ministerium nekie meghatározzák, ezen kormányra is kiterjednek.

7. §. Kossuth Lajos képviselő, mint a honvédelmi bizottmány elnöke, a kormánynak ezen elvek szerinti átalakításával, megbízatok. Utasítatik egyszersmind, hogy a h. v. b. eddigi eljárásárolí számadásokat, illetőleg tudósításokat az országgyűlésnek mutassa be.

Elnök: mielőtt az indítvány tárgyalásába ereszkednénk kifog nyomatni. — (Helyes.)

Napirendre térvén a ház I r á n y i olvassa a következő javaslatot:

Javaslat

rögtön ítélő hadi s polgári vegyes bíróságok felállítása, szerkezete, eljárását és ítélete alá tartozó esetek meghatározása tárgyában.

1. §. A honvédelmi bizottmány felhatalmaztatok, hogy hadi munkálatok, táborozások, vagy rendes katonai parancsnokságok működése helyén, — s általában ott, hol a körülmények megkívánák — rögtön ítélő, hadi s polgári vegyes bíróságot alakíthasson.

2. §. Ezen bíróság, mely az alább meghatározandó esetekben, agy katonai, mint polgári egyének felett ítél, öt tagból fog állani.

3. §. Az elnök lehet akár polgári akár katonai egyén — a közbírák közül pedig kettő mindig polgári, s kettő katonai leend — kiket az országgyűlési testület tagjainak kivételével, —alkalmas egyénekből, a honvédelmi bizottmány nevez — egyszersmind, egyik vagy másik tagnak törvényes akadályozása esetére a bíróságnak helyettesítés által nyomban lehető kiegészítéséről, valamint a bírósági tagok illető napi béréről is gondoskodik.

4. §. Közvádltót, ki a vádlott ellen a közállomány nevében eljár a honvédelmi bizottmány nevez.

5. §. A hisz éven alóliak —öröltek és terhes asszonyok kivételével, — ezen rögtön ítélő bíróság ítélete alá tartozik sors és nem különbség nélkül, a magyar haza polgárai és lakosai közül, legyen az polgári, egyházi vagy katonai egyén:

a) Ki a magyar haza, annak polgári alkotmánya, független önállása, s területi épsége ellen valósággal fegyvert fog, vagy másokat ily cselekvésre izgat

b) Ki az ellenséggel cimborál, annak szabad akarattól, tetteges kényszerítés nélkül, bármi szolgálatot tesz, kémül szolgál, eleséget, fegyvert, pénzt visz, zsoldosokat szerez, utat és ösvényt mutat, írott vagy szóbeli utasítással segedelmére van.

c) Ki az ellenség rendeleteit, intézkedéseit s csábító felhívásait ellenállhatlan kényszerítés közbejötté nélkül foganatba veszi s terjesztgeti.

d) Ki Magyarország katonáját s bármely más polgárát, úgy szintén bármi némü fegyvert, lőport s egyéb hadi szereket az ellenség kezébe szolgálat

e) Ki ellenállhatlan kényszerítés közbenjötté nélkül az ellenségtől hivatalt, vagy bárminemű megbízást elfogad, s annak érdekében működik.

f) Ki az ország hadseregét, vagy annak osztályát, vagy szolgálatban eljáró bármely hivatalnokát, biztosát, futárát, szándékosan tévatra vezeti.

g) Ki az ország seregének, élelemmel, zsolddal, szállásali ellátását vagy tovább szállítását tettegesen, és szándékosan akadályozza.

h) Ki reá bizonyított ártani való rász szándékkal, a népet az el-

lenség hadseregének erejéről, számáról, irányáról, s győzelmeiről, nagyítva koholt álhírekkel rettegésbe hozza, nyugtalanítja, lázítja.

i) Ki az országgyűlés, annak határozatai, rendeletei s intézkedései ellen engedetlenségre izgat.

k) Ki magánál, tudva ellenséges katonát vagy kémeket rejteget.

6. §. Rokoni rajtakapás esetében az ily bűnösök bárki által elfogathatók, de vagy az illető polgári, vagy, a legközelebbi katonai hatóságnak nyomban átadandók.

7. §. A rögtön ítélő vegyes bíróság eljárása következő:

a) A vádlott egyén általadása után legfeljebb 24 óra alatt a bíróság elébe állítandó.

b) A bíróság azonnal összeül s jelen szabályok felolvasása után, a tagok egyenként következő esküt tesznek le: „Esküszöm az élő istenre, hogy minden kedvezést, félelmet s gyűlölséget, s bár mi személyes tekintet felre tévén, egyedül a vizsgálatból kifejlő okok s erősségek nyomán s a felolvasott szabályok értelmében, benső meggyőződésem szerint szabadon s igazán ítélendek.“

c) A bíróság az egész eljárásról készítendő rendes jegyzőkönyv vezetésére, saját tagjai közül jegyzőt választ.

d) A vádlott önmagát védheti vagy tetszése szerint védőt nevezhet, ha azonban ezt a bíróság általi felszólításától számítandó 6 óra alatt nem tenné, részére védőt a bíróság rendel.

e) A vádlott sem vallomásra, sem bármi némű nyilvánításra nem kényszeríttethetik; ha azonban önként nyilatkozni kíván, ebbeli szabad nyilatkozata tulajdon szavaival, az egész bíróság jelenlétében, pontosan feljegyeztetik, mely előtte felolvastván, általa, ha kívánná, a bíróság valamennyi tagja által pedig minden esetre aláíratik.

f) A tanúk és pedig elsöben a vádlóé, úgy a vádlotté, mindenkor az összes bíróság előtt, szemben a vádlottal, a közvádlónak és a vádlottnak vagy védőjének jelenlétében körülményesen kihallgatandók.

g) Mind a közvádló, mind a vádlott és annak védője, mind a bíróságnak tagjai tehetnek a tanuknak kérdéseket.

h) A tanúknak előadása, és a kérdésekre adott minden felelet azonnal feljegyeztetik, s nyomban felolvastván, a bíróság tagjai által aláíratik.

i) A tanúk kihallgatása után kívánhat a közvádló bővebb vizsgálatot is, mely miatt az eljárás felfüggeszthető, de 12 óránál tovább nem halasztható.

k) Ellenben, ha a vádlott kívánja az eljárás felfüggesztését azért, hogy ellenpróbáit megszerezhesse, a bíróság szótöbbséggel fogja meghatározni az időt; meddig az eljárás fölfüggesztetik, figyelmezve különösen arra, hogy az időnek rövidsége a próbák megszerzését lehetetlenné ne tegye. Ily esetben köteles a bíró mindent elkövetni, hogy a vádlottnak ártatlanságát netalán bebizonyítható ellenpróbák megszerzethessenek.

l) Ha azonban a vádlott a vádbeli tetten éretett, agy ha az ellene felhozott és általa meg nem gyengített bizonyítványok oly erősek és nyilvánosak, hogy a vádnak valósága kétségtelen, és a személynek

ugyanazonossága is bizonyos, a bíróságnak joga leend az eljárás felfüggesztését teljesen megtagadni.

m) Ha az eljárás fel nem függesztetett, vagy a felfüggesztési idő lefolytával ismét megkezdett, és a közvádlnak s vádlottnak tanúi rendben kihallgattak: a közvádlo röviden előadja ismét a vádat, annak próbáit, azután pedig a vádlott vagy védője mondják el azt, mit a védelemre szükségesnek látnak, melyek után a bíróság külön szobába vonulva ítéletet hoz, s az ítéletet minden tag aláírja.

n) Az eljárás nyilvános, ha csak az álladalom érdekében felmerülő fontos okok a nyilvános eljárást károsnak nem mutatnák, mely esetben azon okok, melyek miatt a nyilvánosság mellőztetett, jegyzőkönyvbe ígtatandók.

o) A vádnak bebizonyítására mulhatlauul szükséges a vádlottnak a körülményekkel összehangzó elismerése vagy ennek hiányában legalább két, kifogás nélküli teljes hitelű tanúnak összehangzó határozott bizonyítása.

p) A vádlottnak akár elmarasztalására, akár teljes felmentésére minden tagnak egyhangú beleegyezése szükséges.

q) Elmarasztalás esetében csak halálos büntetést mondhat a bíróság, mely mindenkor puskapor és golyó által hajtatik végre, felmentés esetében pedig a vádlott azonnal szabadon bocsátandó.

r) Ha a vádlott sem el nem marasztaltott, sem teljesen ártatlannak nem találtott; a köztörvény szerinti rendes bíróságnak általadandó.

s) A rögtön ítélő bíróság ítéletétől sem fellebbvitelnek, sem kegyelemérti folyamodásnak helye nem leend, hanem a vádlottra kimondott halálos ítélet a vádlottnak azonnal kihirdettetik, s 3 óra múlva a bíróság egyik tagjának jelenlétében végrehajtatik.

t) A végrehajtásnál jelen volt bíróság, a bíróságnak, mely folyvást együtt van, jelentést tesz a végrehajtásról. — Ezen szóbeli jelentés is jegyzőkönyvbe iktattatik, s ekkép a jegyzőkönyv befejeztetvén a bíróság minden tagja által aláíratik, s az igazságügyi ministeriumnak megkötetik.

u) A rögtön ítélő bíróság eljárásának minden esetre nézve, az eljárás megkezdésétől az ítélet végrehajtásáig számítandó háromszor 24 óra alatt teljesen be kell fejezve lenni; kivételnek ezen szabály alól azon esetek, melyekben a k) alatti szabály értelmében az eljárás a vádlott kérelmére lön ideiglenesen felfüggesztve. — Ily esetekben a háromszor 24 óra az eljárás ismét megkezdésétől számíttatik.

v) A rögtönítélő bíróság tagjai az ezen törvényekben megállapított szabályoknak szoros megtartásáért szigorú felelettel tartoznak. 8. §. A hadügyministerinnak f. évi január 28-án 1.21 és 127. sí alatt rögtönítélő haditörvényszék iránt kelt rendeletei, mennyiben a fent elősorolt esetekre vonatkoznak, ezennel megszüntetnek.

Elnök: Méltóztassanak a szabályok értelmében először általánosságban hozzászólani.

Mészáros (hadügyminister): (Zaj és éljen közt a szószékre lép.) Sajnálom, hogy két úrnak nehéz szolgálni; különben többször

lenne szerencsém itt e helyen megjelenni; sajnálom, e református Rómában, itt a baldachin alatt hibázhatásomat be kell vallanom; végre sajnálom azt is, hogy isten átka fekszik minden törekvésemen. (Nem, nem!) Hogy terveim meghiúsulnak, hogy szerencsétlen támadó vagyok, ée mivel a censurában cam sufficienti voltam, szerencsétlen védő is leszek, s akárhogy szeretem is a kiegyenlítést és békességet, magam ellen mégis észrevételeket hívok fel. A ház tudja, hogy első kiköltözésünknel sok érzékeny, érzéketlen kötelékek, barátságok, sőt viszonyok és kötelességek bomlottak fel, következőleg a bnreauk is; mert a mi bureauink nem voltak úgy elkészülve, hogy nec portae inferi non praevallebunt contra eos; a bureauknál csak egy maradt fen, a házasság, hanem ott békesség ngy sem kell. Tudja továbbá a ház, minő fohászokkal és óhajtásokkal jöttünk ide; tudjuk azt is, hogy az ellenséghez mily közel vagyunk, midőn a hatóságok ismételve jelentették, hogy minő rókák kullognak itt civilisált alakban. (Úgy van!) Olyan szerhez kellett nyúlni, melyet nem a régi prókátorok használtak, kik a peres feleket egyik bíróságtól a másikhoz utasították, hanem inkább az orvosok, kik betegeiket gyakran az utolsó ítélethez utasítják, a mely szert rögtön ítélő széknek hívnak. Idejövételünkkor meglehet, hogy a rendelet kiadásával sok hiba történt; hanem hibázhatik mindenki, csakhogy kiki másképpen; következőleg juridicus fiatalságomnak azon hibáját ősz szakállom dacára megbocsátni kérem, azért, mivel azon elvből indultam ki, hogy a hol oly sok árulás történt, egy ijesztő rendszert is kell behozni, és annál ijesztőbbet, minél inkább akarjuk, hogy végrehajtási megkisértésénél annál kevesebbé kelljen használni. —Továbbá ismét azt hallottam, hogy rögtön ítélőszék áll, hanem a törvényhatósági, amiben oly ellensúly van, mely a kihágásoknak elejét veszi, ut figura docet, a mostani törvényjavaslat. A harmadik körülmény az, hogy ha hibák történtek, mégis a szándékot kell tekintetbe venni. Lamartine azt monda: hogy a pokol is legjobb szándékkal van kövezve, vagy pallózva. Evvel tehát csak azt akartam mondani, miként szükséges, hogy azok számára, kik után bőven tapasztaltuk, hogy utoljára ingének sem. hihet az ember, valamely ijesztőt állítsunk fel, mely által elejét vegyük a bűnnek. Különben örülök, hogy a honvédelmi bizottmány a háznak oly törvényjavaslatot nyújtott be, melynek ágazatai ha el lesznek fogadva, csak azon büntettek jönnek hatalmam alá, melyek épen katonai hatóságot igényelnek. (Éljenzés.)

Bezerédy: Igen tisztelt barátomnak beszéde semmi commentárt nem kíván, gondolom, a közfelkiáltás méltányolta, igazolta azokat, miket mondott. — Mi ezen törvényjavaslatot illeti, arra csak azon megjegyzést kívánom tenni, miszerint a dolog fontosságánál fogva megkívánnám, hogy az országgyűlési tanácskozásra szabott formát el ne mellőzzük. A törvényjavaslatot, azonnal midőn a képviselők kezébe adatik, rögtönözve minden kifejtés nélkül, tanácskozás alá venni nem célszerű. Gondolom ezt nem is kell indokolni, A háznak a szabályokat minden törvényes javaslatra nézve meg kell tartani; osztályonként kellene előbb ezt is tárgyalni, ennél fogva nem tudom, szabadságában áll-e a háznak azt

tenni, hogy az osztályok összevonva tárgyalják egy helyen e javaslatot ma vagy holnap; nem tudom, érzi-e magát a ház ezen egyes esetben felhatalmazva kivételt tenni? — Már egy hónapja, hogy itt vagyunk, és most adatott élönkbe a véstörvény; ha eddig el volt halasztva, egy két aap még nem fog tenni különbséget. Én szeretnék mindent eltávolítani, mi ezen t. javaslatra nézve azon észrevételt vonná maga után, hogy mi a dolgot elhamarkodtak. A szabályoktól tehát, jelen t. javaslat tárgyalásában a formára nézve legkevésbé sem szeretnék eltávolozni.

Pálffy: Mielőtt a tárgyhoz szólanék, nyilvánítom azt, hogy senki nincs e házban, ki őszintén mélyebb tisztelettel viseltetnék Mészáros hadügy minister úr iránt, mint én; s azért távol van tőlem, hogy még csak legkisebb kellemetlenséggel is illetni kívánnám. Múltkori felszólalásomnak egyedüli oka az volt, mert az mondatott, hogy mivel Mészáros úr egyszersmind honvédelmi bizottmányi tag is, talán a ház vagy a bizottmány tudtával történt azon rögtönítélőszéknek kihirdetése, mert így nem találtam logioát abban, hogy előbb kiadja rendeletét, s azután jelentse be. Azonban így állván a dolgok, örömezt bocsánatot kérek hadügyminister úrtól. Mi a tárgyat illeti, igen örvendek, hogy a honvédelmi bizottmány ily alakban, modorban adta elő a törvényjavaslatot. Én tökéletesen biztosítva találom ott azt, mit akarok biztosítva látni, t. i. hogy gyors eljárás által a bűnös irgalom nélkül sújtassák, de az ártatlan ne szenvedjen. Tehát Bezerédy úr véleményét nem osztom, hogy a javaslat osztályokhoz adassék. Megvallom, ha látnék a javaslatban valami olyat, mi talán veszélyeztetné a garantiákat, én is azt kívánnám; de azt nem látom, nem tartom a nagy óvatosságot szükségesnek, s kész vagyok a tárgyalásba bocsátkozni

Elnök: Azt hiszem, belemehetnénk a részletes tárgyalásba. Bezerédy indítványa sem kívánta egészen osztályokhoz utasítani, hanem hogy a tárgyalásnak ideje legyen kitűzve.

Hunfalvy Bezerédy indítványát pártolja; Boér, Pap a tárgyalást másnapra halasztatni kívánják. (Számos felkiáltások: Halaszszuk holnapra!)

Elnök: Tehát holnapra halasztatik az általános tárgyalás. (Néhányan: tárgyaljuk ma!) Akik holnapra akarják halasztani, méltóztassanak felállani (a többség feláll), tehát, mint már kijelentem, holnap folytatni fogjuk az érintett javaslatot.

Madarász J.: Talán 12 nappal ezelőtt tettem egy indítványt, t. i. a Debrecenben meg nem jelent követek iránt határozat hozatalára kéröm fel a házat, melynek tárgyalása február 1-sejére halasztatott: azonban ez indítvány máig is tárgyalás alá nem vétetett, kérem a házat, legyen szíves egy határidőt kitűzni, vagy most mindjárt felvenni, és iránta a határozatot kimondani.

Elnök: Ha a t. ház Madarász József úr indítványát fel akarja venni: a jegyző úr be fogja az indítványt hozni, és felolvasni. Míg ez megtörténék, egy pár irat fog a ház előtt felolvasatni.

Irányi jegyző olvassa Illésy János képviselőnek folyamodványát, miszerint eltávoztatásra engedelmet kér a háztól. (Elfogadtatott)

Ugyanazon jegyző olvassa az igazoló bizottmányok jelentését, miszerint Mánits Péter ó-moroviciai követ hivataláról lemondván, helyébe Resnyi János választatott el. Olvassa végre Madarász érintett indítványát

Bezerédy: Én attól tartok, hogy bármi legyen is szó szerint az indítványban, ha az akár elfogadtatik, akár elvettetik, mindenesetre csak káros hatása lehet. Káros hatása lenne az indítványnak, ha elfogadtatnék, mert akkor nem szaporodhatnék többé számunk, mint eddig napról napra szaporodott; de káros akkor is, ha elvettetik, mert ez által nagyon is tág mezeje nyílnék a visszaélésnek, minthogy akkor az lenne kimondva, hogy bármikor jöhetnek elő a távollévők; nem remélve tehát semmi jó eredményt, bármi sorsa lenne is az indítványnak, kérem azt elhalasztatni De magából a discussióból is, mely e kérdés felett keletkezhetik, erősítését állásunknak nem várom, sőt félek, hogy állásunkat gyengíthetné; ugyanazért, mert ettől félek, nem is kívánom az indítványt taglalni, s előhozni a tekinteteket, melyeknél fogva azt mellőzendőnek vélem. S kérem, tegyük fel, ha ezen végzést három héttel ezelőtt, mindjárt ideérkeztünkkor hoztuk volna, ugyan nem hiányoznának e most érdemes követársaink közül többen, kik azóta érkeztek ide? Ami tehát károsan történt volna ezelőtt három héttel, káros lenne jelenleg is. És kérem, mit értünk azzal el, ha többre vagy kevesebbre a választott képviselők közül anathemat mondunk ki? Ez a háznak állását semmi tekintetben nem erősíti, több barátokat, több pártolókat nekünk nem szerez; sőt ellenkezőleg mindaz, kit sújtunk, el van zárva a visszatérhetéstől és ellenségünkké válik. Ezen tekinteteknél fogva én barátomat (Madarász Józsefét) kérem, ne kívánja, hogy indítványát most felvegyük; ha pedig erre nem hajlandó, akkor részemről azt indítványozom, hogy halászszak el, és pedig bizonytalan időre, e kérdés tárgyalását (Felkiáltások: Helyes! halászszuk el!)

Elnök: Legjobb lesz tehát, ha az indítvány kinyomattalak, aztán mikor a ház szükségesnek tartja, fel fog vétethetni. (Helyes!)

Madarász J.: Akármit határoz a ház, akár azt, hogy azokat, kik hitem szerint — talán némelyek — elháríthatlan akadályok de mások ismét rász szándék miatt képviselői kötelességük teljesítése végett meg nem jelentek, továbbá is, mint képviselőtársakat, szívesen fogadja kebelébe, hogy aztán olyanok, kik talán most is az ellenséggel összeszólalkoznak, a képviselői teremben helyeket foglalván, itt felszólalhassanak; akár az ellenkezőt: én mindenesetre felkérem a házat, tudassa a néppel mondom, ha váljon ezen képviselők eleget tesznek-e kötelességöknek, vagy nem? Kívánom mondja ki *a ház indítványom felett ítéletét, s bármi kérdést tesz is fel az elnök: azt szavazat által kívánom eldönteni; mert meg vagyok győződve, hogy oly kerületek is vannak képviselő nélkül, melyeket az ellenség meg nem szállott, és ily esetben, ha a követ nem teljesíti kötelességét, s ez a néppel tudatik, bizo-

nyárt történik e részben változás; amint tudom is, hogy némelyek a nép által kényszerítve érezték magokat, itt megjelenni. Azért ha e ház megmenteni kívánja a hazát, mint a nép, tartós kötelességének kimondani politikáját a részben, hogy osztja-e azoknak politikáját, kik nem lietenek itt megjelenni? Én minden esetre szavazatot kívánok.

Pálffy: Én részemről nem kívánom előttem szólott követársunk indítványát jelenleg tárgyalás alá vétetni, hanem kívánnám, hogy nyomassák ki, s határozatlan időre halasztassék.

Irányi: Uraim! Ha önök Pestről eltávozásuk alkalmával azon határozatot hozták, hogy ki január 10-én itt meg nem jelenik, (Felszólalások: Ez Pestre volt határozva.) Nem voltam jelen, tehát megengedem, hibáztam; de ha azt határozták volna is, mindenesetre csak törvényt, helyest határoztak volna. Most február 8-ika van, több mint egy hónapja, hogy Pestről elköltöztünk, és mégis sokan vannak, kik még meg nem jelentek, pedig megjelenhettek volna; sőt vannak olyanok, kikről nyilvánosan tudatik, hogy hazaárulók és önök nem intézkednek feletők! Van egy, kit önök oly tisztelettel karoltak fel, s oly magas helyre emeltek, hogy elnökül elválaszták, s az ott van, igenis ott Windischgrätz-nél, s önök nem intézkednek! S most indítvány tétetik az iránt, hogy elkülöníttessék a tiszta búza a konkolytól, hogy azon képviselők, kik meg nem jelenhettek, ne kárhoztattassanak úgy, mint kik gazul elmaradtak s önök ismét és ismét el akarják ezt halasztani! Tehát miért akarják őket legyezgetni? Hiszen nem hiszem, hogy azt kívánná valaki, miként azok, kik nem jöhettek el, compromittáltassanak, hanem kívánja azt, hogy azok, kikről constatirozva van, hogy hazaárulói célból nem jöttek el, mondassák ki az ítélet. Nem látom tehát az elhalasztásnak okát, azért kívánom az indítványt felvételni.

Nyáry. Én azt gondolom, oly pillanatokat élünk, melyekben talán jobban meg kell fontolni, hogy mit ne tegyünk, mint azt, hogy mit tegyünk; s megvallom, hogy ezen tárgyat is azok közé sorozom, melyről ha engem úgy magán úton meg kérdeztek volna, hogy vagy azt mondtam volna, egyáltalában ne hozzuk fel, vagy legalább várjuk meg az időt, mikor alkalmasabban felhozathatok. Én most teljességgel nem látom sem okát, sem szükségét. Nem látom okát azért, mert ámbár az ellenség azt szereti elhíttetni azon helyeken, melyeken van, — mert nem lehet mondani, hogy elfoglalta — hogy alig vagyunk itt 50—60-an, pedig tudja mindenki, tudja az ország, hogy képviselői eljárásunknak főkép utolsó idejében, de még eleinte sem voltunk számosabban együtt, mint most, mikor pedig ez így van, nem látom okát, hogy kényszerítő eszközöket használjunk azok ellenében, kik meg nem jelentek. Kérdést nem szenved, hogy kormányozni politika nélkül nem lehet, s ezen politikának fő ága, csak azt mondani ki, mi szükséges! Kérem tehát már most a képviselőházat, miért adunk mi az ellenség kezébe fegyvert, midőn a beszélők közül valaki azt mondja, hogy sokan nem jelentek meg? Ezen kitétel: sokan jelentheti a képviselőház többségét is, pedig nem úgy van. Oly valami tehát ez, melyet az ellenség ellenünk felhasználhat, magunknak pedig nem hasz-

nálunk, hanem ártunk vele a közvéleményben; mert kérem tiszteletre méltó nép a magyar nép, s e nevezet alatt nemcsak a magyar nyelveket értem, mert nem magyar nyelvűek is vannak, kiket minden cselszövény, nem bírt felizgatni; sőt nemcsak cselező vény, hanem bombák sem, s ha azon helyeken, melyek az ellenség által elvannak zárva s melyeket közelebbről nem értesíthetünk, olvassák a „Közlöny“-nek egyik számát, melyben egy tekintélyes szónok azt mondja, hogy sokan nem jelentek meg, milyen könnyű volna elhitetni, hogy az országgyűlés nem is létezik? S ezt csak azért hoztam fel, hogy kitűnjék, van-e ok rá, hogy e kérdést feszegezzük. Mi a jogi szempontot illeti, kimondtam már egy néhányszor véleményemet, hogy az országgyűlés tagjait, a képviselőházat semmi egyéb nem kötelezi, mint a morális kötelezettség, és uraim, óvakodjunk ezen noli me tangere-t illetni. A képviselőház felül van minden hatalmon s ebben van ereje; felül van egy zsarnoknak hatalmán, de felül van minden más hatalmon is; minek tehát oly hatóság után vágyani, melyet ha magunknak tulajdonítunk, zsarnokká válhatunk. (Zaj.) És kiléptünk azon morális hatáskörből, mely sokkal erősebb, mint maguk a bombák is. És uraim nézzük csak, mik voltunk, és mik vagyunk. Ki azon a rendi országgyűlésen meg nem jelent, azt per 800 vagy ezer, vagy el is felejtettem már, hány forintjával büntették, most pedig azon törvényben, mely a képviselőkről szól, minthogy az, ki fogalmazta, értette a dolgot, egy szó sincs a a kényszerítésről: tehát kérem, ha így állnak a dolgok, nem volna-e jobb egy határozatot hozni, melyben azt jelentené ki a képviselőház, hogy azon követektől is, kik eddig meg nem jelentek, megvárja a ház, hogy mihelyest az akadályok, melyek tartóztatták, megszűnnek, azonnal itt megjelennek, fel nem tehetvén képviselőről azt, hogy oly szent hivatásról mint a képviselői, megfélemedkezne valaki, s elhagyná szókét, a nélkül, hogy bejelentené a háznak, hogy arról lemondott? Ez kérem morális, ez erkölcsi kényszerítés, és higgyék meg önök, ha lesznek is kivételek, amint tudom is hogy lesznek, de bizonyosan fognak nyilatkozatok jöni az iránt, hogy miért nem jött el valaki, vagy lesznek, kik lemondanak. Átalában uraim, ha valaha nem volt ideje az indítványok halmazának úgy épen most nincs; mert ha csupán azért akarunk indítványokat, hogy legyen miről beszélni e teremben, akkor elvonjuk figyelmét más szükségesebbekről azoknak, kiknek egyéb dolgaik is vannak, s akkor is kárt tettünk a hazának; ha pedig arra akarjuk használni, hogy most e percben azt tüntessük ki apró dolgokban is, hogy véleménykülönbség van közöttünk, és ha épen úgy jönnek a dolgok, ha mi bizony egymásközt össze is tudunk veszni: akkor lesz a hátunk megett olyan, ki jó ízűn nevet neki, hogy az országgyűlés most is nem komolyan veszi fel az ország ügyét, hanem aprólékos dolgokkal bíbelődik és össze is tud veszni. Én tehát, miután már előadatott az indítvány, kérem a házat, határozzon csak azon körben, melyben határozhat, s ne azon túl; s ne tulajdonítson magának oly hatalmat, melylyel nem bír, hanem jelentse ki mikép elvárja, hogy meg fognak jelenni azok is, s lehet mondani: azon csekély számú kép-

viselők is, kik eddig meg nem érkeztek; mert ha felvesszük azt, hogy nem maguk a követek, hanem a viszonyok okai annak, hogy például Horvátországból, vagy Slavoniából, vagy Erdélyből meg nem jelentek a követek, de folyvást jelennek, amint valamely vidéken ügyünk előmenetelt tesz, ha ezt vesszük, mondom, tehát csekély azon képviselőd száma, az ellenség által megszállott vidékek képviselőit is ideértve, kik meg ne jelentek volna. Így vegyük fel például Pestet, melynek mind az öt követe jelen van, pedig Pesten sokkal könnyebb ám minden embert evidentiában tartani, mint bármely vidékben; de vegyünk más városokat is, mily könnyű lett volna a városi közönséget, vagy, amint ezt devalválni szoktak, mintegy 12 embert rávenni, hogy a követek eljövetelét akadályozzák, és mégis nem történt; elég bizonyosága tehát ez annak, hogy valamely kényszerítő határozatra szükség nincs, méltóztassanak tehát ettől elállni, annyival is inkább, mert a mívelt Európának törvényhozói történetében egy betli sincs, mely az ily kényszerítő eljárás példáját tanúsítaná.

Madarász L. Tisztelt képviselőház! Ha itt politikai elvek nem forognának fen, a tárgyhoz nem is szólnék; de miután Nyáry Pál képviselőtársunk a képviselőháznak magasabb állású jogát fejtegette, és tagadta, hogy a háznak joga lenne kényszerítő határozatot hozni, kénytelen vagyok egészen ellenkezőt állítani, és pedig tettekből merítve állításaimat. Midőn a szász követek elmentek Pestről, volt-e valaki a képviselőház tagjai közül, ki ne osztzott volna azon nézetben, hogy a szász követek hazaárulók? És miért voltunk ezen nézetben? Azon oknál fogva, mert a szász követek engedelem nélkül távoztak el. (Néhányan: nem úgy van!) Én azt mondom, hogy úgy van, tessék azután megcáfolni. Én úgy tudom, miszerint bejelentetett a háznak, hogy a szász követek engedelem nélkül eltávoztak. A képviselőház kimondotta, hogy engedelem nélkül eltávozni nem lehet, s azért a szász követek mint hazaárulók, (felkiáltások: szökevények!), tehát mint szökevények tekintendők. Már most méltóztassék figyelembe venni, hogy a jelen indítványozó úrnak igenis meg lehet fogni aggodását, midőn látjuk, hogy honunkban az ellenség szigorú eszközökhöz nyúl, és ha nálunk hazaárulók vannak, könnyen azon gondolatra vetemednek: jobb az ellenséghez állani, mert az büntet, a másik rész pedig egyebet nem tesz mint fenyeget. Magam is azt mondom, hogy az ártatlant büntetni nem kell, de ha meg volna a képviselőház győződve arról, hogy találkoznak képviselők, kik jelenleg Budán bejelentik magokat, hogy Windischgrätznél kegyelmet nyerjenek, kötelessége a háznak intézkedni ezen képviselők iránt, mert csupán csak a képviselőház intézkedhetik fölöttük; — s ha azt állítanánk fel, hogy a ház nem bír a szükséges hatalommal a követek fölött, ezen okoskodás oda menne ki, hogy a képviselők fölött senki sem intézkedhetik. Osztom azon politikai nézetet, hogy egy képviselőnek tette fölött csupán csak a képviselőház ítélhet, s a befogatást is csak a ház rendelheti el — ez a parlamentális törvény széles e világon — s megfordítva a dolgot, képviselő tette fölött a háznak előleges határozata nélkül sem vizsgálatot tenni, sem ítéletet mondani nem lehet. — Midőn tehát a képviselőháznak ebbeli jogát

megismerem, kérdem a házat, mi fog történni azokra nézve, kik szépen azt írják, hogy ha egészségök meg fogja engedni, idejönnek, azonban elmennek Budára, Wmdischgrätztól kegyelmet kérni, ez a Pester Zeitungban kikürtöltetik s az illető nem közöl cáfolatot. Szinte a Pester Zeitung egyik számában van, hogy Szentkirályi Móric is megjelent Windischgratz udvarlására s ez azt elfogadta. Látjuk tehát, hogy ezen követek megfélekedeznek alkotmányos kötelességökről, azon magasztos jogról, melylyel őket a nemzet felruházta, s a helyett, hogy idejöttek volna az országgyűlés helyére, Budára vágtattak. Tudom, hogy nem szükséges új törvényeket hozni a hazaárulókra nézve, mert ott van törvényeinkben, hogy aki az ellenséggel szövetkezik, hazaáruló, hanem, hogy a képviselőház olyan könnyen bánjék ezen emberekkel, 8 fel se vegye őket, talán azért mert egyik másik jó barátunk, mert sok befolyása van, mert volt elnökünk a ház bizodalmaival tetézte, ez oly vétek volna, mely az elhallgatásban rejlik. Nem kívánom tehát az ártatlant sújtani, de kívánom azon erélyességet a képviselőházban is tapasztalni, melyet restéinek önök, hogy nincsen meg a honvédelmi bizottmányban. (Helyes!) — Én nem kívánok visszatérni azon hűtlenségre, melylyel volt elnökünk, visszaélve a ház határtalan bizalmával, oly rútol megcsalt bennünket, s ha valaki, bizonyosan ő felelős egyenesen a hazának a svechati visszavonulásért; hanem kívánom, hogy a honvédelmi bizottmány tegye a ház asztalára mindazon irományokat, melyekből megítélhessük, váljon igaz-e, hogy ő volt oka annak, miszerint seregeink folytonosan visszavonultak, s ha igaz-e, mint a hírlapok hírlík, hogy magát Windischgrätznél igazolta, s ha megvan az eredeti levél, melyet saját szememmel olvastam, kívánom, hogy mindez szigorúan vizsgáltsák meg. — Az indítványból érttettem azt, miként aggódik minden honfi, hogy nem teszünk meg mindent a hazáért, s ha minket Windischgrätz megfoghat, bizonyos akasztófa lesz a jutalmunk, ellenben pedig, hogy Pázmándy olyan képviselő maradjon mint én, ezt nem lehet akarnom, hanem akarom, hogy osztozzék velem, azon sorsban, melyben neki mint képviselőnek osztozni kell. Én tehát akként kívánom formuláztatni a határozatot, miszerint rendelje meg a ház, hogy bizonyos idő alatt mindazon képviselő, kit betegség, de igaz, nem szívbeli betegség vagy fogság tartóztat, és aki nem kormányi megbízatásból működik, rögtön jöjjön a törvényhozás helyére, különben a ház fog fölöttük ítéletet mondani. — Mi a részleteket illeti, arra nézve csak azon egyszerű határozatot kellene hozni a háznak, hogy miután köztudomás szerint Pázmándy és Szentkirályi Windischgrätznél megtették udvarlásukat, világosítsák fel a ház az iránt, igaz-e ez, vagy nem? Mert kívánom, hogy a ház oly alapra fektesse a maga végzéseit, amelyek megállanak, s kívánom, hogy a ház tisztába jöjjön az iránt, vájjon a nevezettek bűnösök-e vagy nem?

Vlád középutat javasol. Miután t. i. a ház azon határozatot hozta, ki meg nem jelenik adja be írásban az elnöknek elmaradása okait melyeket az elnök a ház elé fog terjeszteni; — akkor tehát a ház fog határozni a fölött, bűnös-e valaki, vagy nem. Ez lenne a középut

Keresztessy: Én úgy gondolom, hogy ha valamely követ akadályozva volt ide jönni, akkor mindig fönmarad a mód saját igazolására; ha nem volt akadályozva, akkor nemcsak polgári kötelességét nem teljesítette, hanem gyáva vagy rász lelkű volt, vagyis magyarán kimondva gazember. (Zaj. Ez nem parlamentaris beszéd volt!)

Elnök. Kérem a képviselő urat, hogy beszédében legalább a parlamentalis formákat tartsa meg.

Keresztessy. Ha gyáva volt, nem volt érdemes a bizodalomra, melylyel őt a martiusi törvény következtében a nemzet felruházta: ha pedig „rász lelkű“ volt, akkor egy bírónak kell lenni fölötte; más bíró jelenleg nincs az isten és az országgyűlésen kívül. Én tagadom Nyáry Pál előadásának azon részét, miszerint azt mondja, hogy a képviselő senkinek e világon nem felelős mert felelős a hazának és a haza kormányának. (Zaj.)

Elnök. Méltóztassanak a szót kihallgatni, különben a szabályok értelménél fogva névszerint is felszólítom azokat, kik a rendet zavarják.

Keresztessy. Mintán látom, hogy a tárgynak talán másféle következményei is lehetnek, a hazának jelen perceiben pártoskodást nem akarok előidézni, hanem kimondom meggyőződésemet isten és világ előtt, hogy azon férfiakat, kik képviselői kötelességüket eddigelé nem teljesítették, valamint voltak esetek, hogy midőn kénytelenek voltunk idejönni, vasúton szöktek meg, gyáváknak, azokat pedig, kik a közvélemény előtt bélyegezve vannak, hazaárulóknak tekintem, és Madarász József indítványát pártolom.

Besze: Nyáry Pál barátomnak előadásában, kit erélyesség emberének ismeretem és most is annak tisztelek, azt hallám, hogy csak hagyjuk a dolgot, hogy ha majd a körülmények változnak, eljönnek a képviselők, ez annyit tesz, majd ha Windischgrätzet legyőzzük, és visszamegyünk Pestre, ismét hozzánk simulnak. Nem értem, hogy lehessen erélyes embernek most ilyesmit mondani, mert hogy akkor jöjjenek el, midőn az akadályok megszűntek, amelyeknek legyőzésére kellene erejüket fordítani, e fölött örömöm épen nem lehet. Mi rögtönítelő törvényeket akarunk hozni, s míg a magunk testületével nem vagyunk tisztában. addig a hozandó törvények malasztja megsemmisül, mert ki magát rendezni nem képes, milliomok felett csak gyengén intézkedhetik. Kívánom tehát, hogy azon követek nevei, kik meg nem jelentek, mint választóik bizalmát meg nem érdemlők az indítvány értelmében küldőikkel tudasanak, mert azok küldőiknek csalói, akik azt gondolják, hogy ők itten képviselve vannak, pedig se ide nem jönnek, se haza nem mennek, hanem kegyelem reményében az ellenséghez mennek, s küldőik azt sem tudják, képviselve vannak-e vagy nem. Az ilyen embereket legyezni nekünk nem szabad, s az ilyen népcsalókat szigorúan büntetni első feladatunk, mert míg fölöttök szigorú rendelkezéseket nem hozunk, minden törvények gyengék leendenek. Azért tehát Madarász József indítványát felvételni, s annak következtében határozatot hozatni kívánok.

S za cs va i: Én Nyáry Pál indítványát nem úgy értettem, midőn azt monda, hogy a képviselőnek itt megjelenése tisztán morális köteles-

ség, mintha a képviselő minden más vétkeért ment lehetne; hanem úgy érttem, hogy nincs más mód, kényszeríteni a képviselőt, hogy állását tartsa meg, mert arról minden percben leköszönhet. Itt a háznak és a tisztelt indítványozó úrnak aggodalma abban van, hogy sok képviselők itt nem jelentek meg, de a sokat nem azon értelemben veszem, hogy nem teljes a ház, hanem annyiban, hogy egy két képviselő van, kik helyes okát nem tudják elmaradásuknak, és elmaradtak, vagy rász akaratuk, vagy fizikai akadályok miatt. Már ha egy határozat által idő tüzetik ki arra, hogy azon képviseli azon ideig jelenjök meg, és ha akkorra meg nem jelenik, a képviselők sorából kitöröltetik, ezen általános határozatnál fogva törvényellenes hatalmat gyakorolna a ház, és bizodalom vesztettnek nyilváníthatnék azon ember, ki semmi vétket nem tett arra nézve, hogy a bizalmat elveszítette. Azon okok, melyek egy követet eltartóztathatnak, helyesek, ha azt mondja egy képviselő: beteg volt és nem jöhetett; ha azt mondja: ellenség volt előtte, hogy letartóztatva volt személyesen. Itt a ház nem tehet egyebet, mintha a birói hatalom részletesen bejelenti, hogy ez vagy ama képviselő hazaárulási vétket követett el, ellene mint hazaáruló ellen hozott birói határozatok életbe léptetessenek. Ezen okoknál fogva önök figyelmét nem untatván, helyesnek találok azon nézetet, melynélfogva az indítvány függőben maradjon, a névszerint megnevezett követekre nézve azonban az intézkedés minden percben megtétethetik.

Török: Madarász József képviselőtársunk indítványa az: tüzetessék ki egy határidő, és amely képviselő arra meg nem jelenik, hazaáruló sat. Ezen indítványnak célja az, hogy azok közfii, akik távol vannak aki akar, jöjjön el. Én Madarász László honv. bizottmányi tagnak, ki hévvel pártolá azon indítványt, egy kérdést teszek: bizossítja-e a házat arról, hogy ha azon indítvány határozattá emeltetnék, eljut mindenhová, hol ezen távollevő követek vannak? Én bajosan hiszem, hogy eljuthasson, miután a „Közlöny“-ben olvassuk, hogy Debrecenről mitsem tudnak a Dunán túl. Már most hogy ér célt azon indítvány? felelet: nem fog elmenni a határozat azon vidékekre és nem jönek el a képviselők; és ha bekövetkezik azon idő, hogy számot adjon távollétéről, azt mondja: nem volt tudtára azon határozat, akkor mit fog tenni a ház? mint Madarász képviselő úr erre felelni fog, a szerint kell határozni.

Simonyi: Azt tartom, minél magasabb polcon áll azon hatalom, mely egy nemzet sorsát intézi, azon kell igyekezni, hogy határozatai végrehajttassanak. Nem első és második, hanem számtalan vol* már azon kérdés, mikép tegyen a ház azokra nézve, kik a kiszabott határidőre meg nem jelentek. Az ily eredmény nélküli határozatok gyengítik a ház tekintélyét. Átalános a panasz, hogy nem büntettetnek azok, kik megérdemlik; és midőn az a panasz, hogy azon képviselők, kik itt fejenként is megvoltak nevezve, a hazának ellenségeivé váltak, mert az ellenségnél udvarolnak, és keresnek menedéket, én azon értelemben vagyok, hogy az indítványt nem lehet elhalasztani, és azért pártolom.

Bezerédy: Azért mondtam azt, hogy halasszuk el az indít-

ványt, mert az elhalasztás magános érdekeket és nem ezen ház állását érdeklí, melynek egy hajszálnyi súlyát sem akarom feláldozni. — Igen érzem azt, hogy van abban valami önelégülés, ha azt mondhatjuk a haza előtt, hogy mi itt vagyunk, és ki itt nincs az nem oly derék ember mint mi; de én azon elégtételnek, mit a jelenlévők érezni fognak, nem akarom feláldozni azt, mi ezen intézkedésből származik. Nem érzi-e a ház, hogy az eddigi tanácskozás is olyan volt, mely állásunkra nézve nem kívánatos; vájjon a kik hatalmunk eredetéről, természetéről vagy annak non plus ultrájáról akarnak tanakodni, nem érzik-e, hogy minden szó gyengíti állásunkat? Vannak oly tárgyak, melyek discussio tárgyává tétetvén erejüket veszítik, előhozattak a szász követek, valljon azon végzés, mely a szász követekről hozatott, visszahozta-e a szász követeket, megtartotta-e nekünk a szász földet, és mi hasznát vette Magyarország azon végzésnek? Kérem továbbá, jó lett volna-e, ha azon indítvány értelmében, miszerint Pesten a ki jan. 1-ső napján reg. 7 órakor a vasútnál meg nem jelenik, halál fia legyen, határozatot hoztunk volna? Vagy jó lett volna-e, ha azt határoztuk volna, hogy a ki jan. 15-ig nem jelenik meg, ki lesz zárva. (Közbeszólások.) A mi akkor nem volt jó, jövendőre nézve is példájával mutatja, hogy nem célszerű bezárni a követek számát. A lelkiismeret és kötelesség érzetnek kell lenni azon hatalomnak és más nincs mi a képviselőt ide hozza, és ne higyük, hogy a kikre azon nagy erő nem hatott, azokat egy kis határozatocskája a háznak ide fogja hozni, azért újra ajánlom az indítványt sem jobbra) sem balra el nem dönteni, hanem maradjon a tárgy függőben.

Zeyk J. Röviden kívánok szólani. Részemről azon okoskodást helytelennek tartom, hogy ez, vagy azon személyt megkíméljük ezen határozat által, ha elhalasztják ezen kérdést; mert nincs senki a ki személy kímélésből indult volna ki okoskodásában, hanem indult ki abból, hogy azt tartotta helyesnek, és Bezerédy képviselő úr azon okoskodására nem teszek nagy súlyt, hogy többeket képviselőtársaink közül kirekesztünk. De nagy súlyt teszek mégis annyiban okoskodására, hogy ezen discussio a magunk kárára szolgál, mert a vitatkozás által kimutatjuk az ellenségnek azt, hogy mi nem találjuk magunkat elegendő számmal (zaj!); kimutatjuk azt, hogy szükségesnek tartunk kényszerítő eszközt használni arra, hogy itt legyenek, kik távol vannak; már pedig igaz az, hogy mi oly számmal vagyunk, hogy Pesten sem voltunk még az első hónapokban is többen, és én ezen állást fenkívánom tartani, hogy üléseinkben oly számosan vagyunk egybegyűlve anélkül, hogy legkisebb kényszerítő módra is szükség volna.

G o r o v e: Madarász József indítványáról az előttem szólók azt jegyezték meg és helyesen, hogy annak létesítése, kivitele majdnem lehetetlen. De én a dolgot nem abban látom főleg sarkallani, hogy az indítványt részemről merőben elhalasztandónak tartom, hanem abban, hogy az indítvány nem foglal magában sem többet sem kevesebbet, mint egy képviselőnek képviselői állásátóli megfosztását, és pedig a nélkül, hogy a ház által kihallgattatott volna. Emlékeztetem a háznak tagjait, kik a

parlamentáris históriákat olvasták, jól fogják tudni, hogy a képviselő termekben a legnagyobb érdekeket csaknem mindig a képviselő tagok valamelyike által elkövetett bizonyos tény feletti bíraskodás szokta felkölteni. Tudok esetet felmutatni, hol a képviselőtagok kizáratásánál a formák megtartattak; itt pedig a forma nem tartatnék meg, mert egy általános határozatnál fogva lenne a képviselő kizárva. Tudnék esetet felhozni, hogy egy ily kizáratás a legnagyobb rázkódtatást idézte elő maga után, olyat, mely a francia népben akkora ingerültséget szült, mely egyik legnevezetesebb oka volt annak, hogy a Bourbonok trónja megbukott. Ezen eset felemlítése által csak azt akartam mondani, hogy ez oly nevezetes kérdés, mely iránt a képviselőháznak nagy mértékbenfen kell tartani figyelmét. A legközelebbi tizedben ismét volt egy ily kizáratás a francia kamarában, és ez a legnagyobb ingerültséget ébresztette föl a francia népben. Ezen fontos kérdést tehát, mely nem egyéb, mint egy képviselőnek legnagyobb állásától való megfosztása, a képviselőház különös figyelmébe ajánlom. — És kérdem, egy oly álladalomban, mint a milyent mi megállapítani tartozunk, hol az egyéni jogok a legnagyobb tiszteletben kell hogy tartassanak, kérdem, lehet-e akkor egy képviselőt egy általános határozatnál fogva a nélkül, hogy a formák szerint meghallgattatnék, állásától egyszerre megfosztani? Véleményem szerint mi, kik az egyéni jogokat tisztelni akarjuk, ezt nem tehetjük; a következés tehát az, hogy csak azon esetben határozhat a ház, ha egy vagy más részletes eset akár az elnök, akár a közvádoló által a háznak bejelentetik. Ez a dolognak formája, mi nélkül sokat vonnánk le magunk méltóságából, s különösen a jövendőre nézve, midőn politikai pártok fognának a hazában alakulni, a minek nyomát, hála istennek, még nem látom — oly veszélyes példát állítanánk fel, mely a közhazára nézve igen káros következményeket szülne. Véleményem szerint tehát csak azon esetben határozzon e kérdés körül a ház, ha részletes eset akár az elnök, akár a közvádoló által a háznak bejelentetik. (Helyeslés.)

Nyáry: Méltóztassék megengedni a tisztelt ház, hogy visszaélek türelmével, mert az én indítványaim nem szoktak pártolásra találni, hanem hivatkozom a jövendőre, ha megérjük, egykor azt fogják mondani, hogy ezen embernek mégis igaza volt (Zaj.) Ha nem akarnak kihallgatni, nem szólok. Magyarországbán a dolgok magasabb szempontból nem szoktak tárgyalatni, és engedjenek meg a tisztelt képviselők, ha hibázom, hanem én annak tulajdonítok sokat, minek a képviselőház a jelen vészes körülmények között nem sok jelentőséget kíván tulajdonítani, és ez a morális erő. A mely nemzetben a morális erő nincs, és a mely nemzet nem számít a morális erőre, azon nemzet elveszett, bár mennyit ijesztgesse a népet, és fenyegetődzék guilottinnal, azon nemzet elveszett Franciaországot szokták felhozni. Minap is az mondatott, ámbár jelen nem voltam, hogy egyedüli eszköz a politikai gyilkosság. (Ezt nem mondta senki!) Nem csak Magyarországbán, hanem sok helyütt mondták azt, és épen azt akarom megmagyarázni: mily nagy különbség van a fogalmak között. Ha Franciaországot akarjuk például állítatni egy

nemzet életének megszilárdítására; az véleményem szerint igen rosszul használt minta, mert Franciaország az emberiségnek 1789 óta minden gyarlóságain keresztül ment; de teljességgel nem következik, hogyha egy nemzet meg akarja szilárdítani a maga nemzeti életét, elkezdje 1789-től fogva, és mindazon esztelenségeket végig táncolja, melyeket Franciaországban kénytelenek voltak tenni, és éppen a magyarnak nincs arra szüksége, mert nyíltan kimondom, hogy a magyar nemzet jelenleg több morális erővel bír, mint maga a francia nemzet is, azt nem lehet semmi egyébnek tulajdonítani, minthogy az alkotmányos szabadság sokkal nagyobb részére terjedt ki a nemzetnek, mint a megbukott alkotmány szerint az egész francia nemzetre, mert Franciaországban a képviselői, sőt a választói jogban sem részesült annyi, mint a tanácskozási jogban részesült Magyarországon. Ennek oka az, hogy sokkal több szilárd nemzeti étellel bír jelenleg is Magyarország, mint bír Franciaország annyi kísérletek után. És azt mondom, hogy a magyar nép élete nem hasonlít annyira senkiéhez, mint az angoléhoz, mert az angolban szilárdság van és ő az, mely meg tudja magát tartóztatni, csak azt mondja ki és teszi, mire szüksége van. (Közbeszólás: az nagyon schulmeisteres!) Meglehet, hogy ez valakinek nagyon schulmeisteresnek tetszik; hanem engedelmet kértem, ha nem akarnak kihallgatni, nem szólok. (Tovább!) Mondom, az angolok élete hasonlít a miénkhez, én már többször felhoztam ezen példát, mit mindnyájan tudunk: mi történt, midőn az orangisták meg akarták buktatni az alkotmányt? ijesztő rendeletet alkalmaztak-e, hogy el van veszve a haza? nem, — hanem a sok actákat letették a törvényhozás asztalára, mikből kivilágosodott, hogy a hannoverai király hazaáruló volt, mit határozott akkor az angol parlament? — azt mondta: „Most már ismerjük, menjünk tovább.“ És vajjon nem nagyobb erőt fejtünk-e ki, midőn úgy cselekszünk, mint az angol parlament és nem 25 mértföldnyire azt kiáltjuk: hazaáruló és azt mondjuk, guillotint alá fogjuk állítani, és nem tudom még micsoda fenyegetőzésekről beszélünk, melyekkel meg fognak büntettetni. Én a morális erőre számítok, és azon majomi utánzásokat nem szeretem, mint a rász szakács., ki nem tud főzni, mindig a szakácskönyvet tartja maga előtt, hogy most vajat, most vizet kell használni, mert azon ember, ki így akar ételt készíteni, sokszor kóficot készít. És a mely törvényhozó bizonyos könyveket nyitva tart, mit estve olvas, reggel elmondja, és nem sokat gondol azzal, hogy a magyar nép hogy áll, és hogy ilyen vagy amolyan eszközökkel élünk, melyeket meggondolva a francia sem választana. Magyarországon oly sokat beszélnek az árulóról. Én abban látom Magyarország erejét, és azért hiszem nem fogja Windischgrätz legyőzni, mert Magyarországon árulókra nem talál, talál gyávákra, kik azt a kis életet féltik, és ha azt mondják nekik, ha nem fogod ezt vagy amazt teljesíteni, felakasztatlak, és az azon kísérletet nem akarja magán megtéetni, hanem azt mondja, hogy most kényszerítének és azt teszem, hanem majd akkor, ha Magyarország ügye közelíteni fog a győzelemhez, akkor nem fogok embere lenni Windischgrätz törekvéseinek, hanem a

magyar ügynek. — A ki Franciaországban az 1781. évtől fogva történeteket olvasta, kivéven a mostani elnökét, ugyan talál-e arra példát, hogy egyetlen egy fractio, egyetlenegy vélemény különbség kevesebb pártolókra talált volna, mint Windischgrätz? A mint olvassuk és halljuk, kérdem van-e annak támasza a népben? Például azt mondják: most ez vagy amaz egyes egyének hódoltak neki, ez oly csekélység, mit nem méltó egy nemzetnek tekintetbe is venni, akkor midőn azon nép lehet mondani, Pestmegyének egyik részében, mert a másikról nem tudunk semmit — a nép kinyilatkoztatta: miként azért, hogy néhány tisztviselői kényszerítettvén, halállal fény égettet vén, és megijedvén, nem akarták magukon azon kísérletet megtéetni, melylyel fenyegettetek, s Windischgrätz parancsait aláírták, tetteikeket semmisnek tartja, s midőn maga előtt látja a bombákat és egynehány ezer embert, semmi rokonszenvet nem mutat. Minek ekkor Magyarországot fenyegetni, és azt mondani, hogy a honvédelmi bizottmány nem volt elég erélyes, és kérdem miért? azért hogy bitófákat nem állíttatott fel, és sükségtelenül nem ijesztgette az embereket. (Zaj — egy hang: hat óráig is elhallgatjuk.) Nem tudom ki volt az, hanem legyenek meggyőződve önök, hogy azzal engem nem sértett meg. Csak az a véleménykülönbség: például az egyik azt gondolja, hogy a pálca, vagy azon kard vagy golyó az, mely imponál, az nem imponál, az csak ijeszt, és hiába beszélünk annak, ki megijed — meg fog ijedni, hanem győzelmes lesz a népnek erkölcsi ereje, arra kell hatni és nem megbecsteleníteni azt. Azért hogy egynehány gyáva és elrémült találkozik, nem kell beszélni általában rémrendszerről, mert arról meg van mondva, hogy azt gyáva emberek találták fel. A francia forradalomban, kik találták fel a rémrendszert? azon gyávák, kik attól féltek, hogy gyalázatos tetteik napfényre jönnek, oly módon gondoltak kézbe nem kerülni, ha el fogja morzsolni azon hatalmat a guilottin. Azon nemzetnek, melyben morális erő van, egy faluját sem tudja az ellenség meghódítani; akkor ne kezdjük azon a dolgot, hogy azt mondjuk, miként magunknak jogokat tulajdonítunk, mert a képviselőháznak minden tagja felül van minden önkényen. De minek is tulajdonítanánk magunknak ily jogokat? mily eszélytelenség volna ez? nézzük, az ellenség beszél-e arról, hogy tőle azon kapitány, vagy bárki más elpártolt és oszt-e annak jutalmat, ki ezt bejelenti, úgy van ha elpártoltak tőle: esze van, és nem akarja ügyét gyengíteni az által, hogy maga mondja, miszerint tőle pártoltak el, és ha az ellenség azt mondja, hogy mi kevesen vagyunk itt, eszélyesség-e azt mondani, hogy sok nincs itt köztünk? ezen eszélytelenség lehangolja az országot, és ha az ellenség azt mondja, hogy mi kevesen vagyunk, azt nem az ellenségnek kell demonstrálni, hanem a háznak, és mi módon lehet azt tenni, meg lehet mutatni az által, hogy itt van a törvényesen alkotott országgyűlés, az működik, s miután a király elhagyta az országot, mert megfosztotta törvényes kormányától, kijelentjük azért, mert a királynak nem tetszik, hogy mi éljünk, nekünk nincs kedvünk meghalni, és nem engedjük a nemzetet meghalni, a ház ennél egye-

bet nem tett, és ez szent kötelesség, melyet a képviselőház minden tagja sértetlennek ismer, mely sértetlenségnek egy tisztelt barátom az ellenkezőjét akarja tenni. Én arra kérem a házat, hogy a morális erőt ne felejtse, mert július 2-dikka óta igen sokon mentünk mi is keresztül, olyanokat tettünk és mondtunk, hogy ha újra kellene kezdeni, másképen rendelkezni; a legnagyobb hiba az volt, hogy soha sem vette a nemzet erkölcsi erejét a ház számításba. Ha el nem fogadja a ház indítványomat, mely csak az: miként megvárja Magyarország képviselő testülete minden képviselőtől, hogy kötelességét teljesítse, ha el nem fogadják ezt, legalább fogadják el azt, hogy hallaszuk el ezen kérdést. Még egy példára figyelmeztetem a házat: Nelson azzal győzött, hogy nem azt mondta, miként minden emberre 25-öt fogok vágatni és ágyút állítok minden katona mögé, ki megfutamszik, hanem azt mondta, hogy hadseregétől megvárja, miként mindenki kötelességét teljesíti, Nelson morális erőre számított és győzött.

Ferdinandi: Csak röviden akarok Nyáry Pál és Bezerédy István előadásaira felelni. Azon tant állították fel, hogy egyedül morális kötelesség lehet az, melynél fogva a képviselő állását elfoglalja, és nincs eszközbe a képviselőt arra kényszeríteni, hogy itt helyét foglalja el. Én is osztom ezen előadást, de midőn nem akarja valaki helyét elfoglalni, azt tartozik a háznak bejelenteni, mert a hazának vésszes perceiben, ki itt törvény szerint kénytelenítettik megjelenni, az ellenséghez megy által és nem jelenti be akarátát a háznak, abból az következik, hogy megmarad követnek, és a nép, mely általa képviselve lenne, itt nem levén követe, az ellenségénél van képviselve. — Én nem akarok kiterjeszkedni mindazon részletes esetekre, miket Madarász László kifejtett, hanem kívánom, hogy ha egy speciális eset a háznak bejelentetik, akkor az iránt intézkedés történjék.

Dobolyi: Ha Madarász József indítványa azon szempontból tétetett volna, mint Nyáry azt felvéve, hogy azokat, kik meg nem jelentek, guillotíroztatni akarná, nem járadék hozzá; de méltóztassanak a jó célból, nyíltan tett indítványt másként nem keresztelni, mert az a ház kisebbségére fog szolgálni, ha a jó célzatú indítvány elferdítettetik. Ennél fogva vagyok kénytelen Madarász József indítványát, mely guillotinnal nem fenyeget, pártolni, mert az csak annyit akar: ha valaki egy kitűzött határidőre meg nem jelenik, a felett határozunk. Kérem önöktől, vájjon nem a háznak erélyessége parancsolja-e azt, hogy e tárgyban intézkedjenek? mert, akármennyit okoskodunk, a ház erélyessége az ellenségnek nem imponál, ha a ház az ellenséget arról meg nem győzi eljárása által, hogy rajta, kötelességmulasztással, senki büntetlenül nem packázhat; ha az ellenség ez iránt tisztában nem lesz, akkor ok nélkül ülünk itt; akkor azon követ közt, ki innen ok nélkül elmaradt, és azok közt, kik a vész óráiban köztök maradtak, semmi különbség sem lesz; és akármennyit beszóltok a morális erőről, az nem egyéb, mint csak a donquixotti lovaglás, mert a morális erő, mely nevelés által még nincs kifejtvé, csak

theorema. Véleményem Bzerint a szabadság szinte olyan , a mint a gyermekkor; lármáznunk kell, a mint láttuk, hogy erősödjék, és Önök ezt meg is teszik, de azt, mi a tárgy fontosságánál fogva nagy figyelmet igényel, ki nem hallgatják. Ha engem ki nem hallgatnak, midőn Nyáry előadására sok mondani valóm van, ne méltóztassék elfelejteni, hogy a közönségnek nem csak egy két beszéd egy oldalú olvasására van szüksége, hanem hogy a dologról teljesen értesülvén, magát tájékozhassa. (Zaj.) Méltóztassanak több türelmet mutatni, mert még vannak mondani valóim. Nem hallgathatom el, hogy Nyáry Pál kereken kimondta, miszerint a mi vallásunk és alkotmányunk Angolhonéhoz leginkább hasonlít. Hiszen ellenkezőbb két állás a világon sincs; Angliában az alkotmányos élet a legaristokratikusabb alapon fekszik Franciaország pedig 1830 óta a legerősebb dynastiát elkergette, és a legjobb alapon áll. Ennyit el nem hallgathattam , mert szégyenére válik egy alkotmányos testületnek ezt ignorálni. (Zaj.) Kénytelen vagyok önöket felhíni, méltóztassanak kihallgatni. Többször lettemen volna bátor szólni, de önök türelmetlensége mindig visszaretente v. Ha önök e nehéz időkben azon apathiával, mely igen szép szavakban erélyesség ürügye alá van helyezve, a követeknek távollétét tovább is elnézik , akkor méltóztassanak kétségben az iránt nem lenni, hogy azon ingatagok is, kik egy erélyes fellépéssel megnyerhetők lennének, elesnek. Másik az, ha az ellenség látja, hogy azoknak tettét, kik kézzel foghatólag hibáznak a legnagyobb kötelesség ellen, a ház a legnagyobb hidegséggel elnézi: ezen körülményt nagy mértékben fel fogja ellenünk használni. — Én önök figyelmét tovább nem fárasztom; hanem felhívom önöket, vegyék e tárgyat méltó tekintetbe, mert a népnek hatalma nálunk van letéve, s ha ezen hatalma oly kevés számbavétellel kívánjuk fent ártani, ez lenne azon véték, melyet a történet soha nem fogna rólunk lemoshatni. Méltóztassanak Madarász indítványát, illetőleg módosítványát pártolni.

Elnök: Nem lévén senki fölírva, első kérdésül kit fogom tűzni Bezerédy indítványát; vájjon kívánják-e a képviselő urak a tárgyat elhalasztani vagy nem? s azután a módosítások fognak szavazás alá kerülni. Azok tehát, kik az elhalasztás mellett vannak, álljanak fel. (Többség.) úgy látom, a többség elhalasztatni kívánja; a többi indítvány tehát elesik. — Épen e percben kaptam a honv. bizottmányi elnök úrtól egy levelet: fel fog olvastatni.

Irányi felolvassa a honv. biz. elnöknek a házhoz intézett levelet, Szemere kir. biztosnak Miskolcraól érkezett tudósításáról.

IX. ülés a képviselőházban

február 9-én.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után:

Elnök: A mai ülésnek tárgya a vésztörvényjavaslat, mely, mint-hogy nincs felírva senki az általános tárgyalásra, szakaszonként fog fel-olvasatni.

Irányi olvassa az első §-oi Erre

Szacsvai: Azt hiszem, annak szükségét mutogatni, hogy a törvényhozás feladatai közé tartozik szerkeszteni és kiadni szabályokat, melyeknél fogva a bűnösök megfenyítessenek, szükségtelen; de midőn célba vétetik a bűn megfenyítése, intézkednie kell egyszersmind arról, hogy az ártatlan még csak perbe se fogattassék. Legfőbb szabály, melyet a törvényhozásnak rendes és rendkívüli állapotban követnie kell, az hogy a hatalmakat összekeveredni ne engedje. A statushatalom magában egy, de három főágazatát ismerem, a törvényhozóit, közigazgatásit, bíróit. A bírói hatalom egyes esetekre vonatkozik ugyan, de midőn egyes bűntényeket büntet, midőn az ártatlanokat a vád alól felmenti, garantiája annak, hogy a másik két hatalom a maga körén túl ne csapongjon; s azért azon véleményben vagyok, hogy, azon bíróság kútfejűl, mely a szőnyegen levő törvényjavaslat nyomán fel fogna állíttatni, egy választmányt kell kinevezni, s ennek kinevezésével nem a honvédelmi bizottmányt megbízni, mely a közigazgatást viszi, mert nem akarom ugyan feltenni, de valamint minden hatalom terjeszkedni iparkodik, úgy itt is megtörténhetnék, és szenvedélyek fognak játszhatni a bevádlásnál a szerepet, s nem lesznek biztosítva az egyes polgárok: ugyanazért válaszson a ház egy választmányt, melynek feladata legyen ezen bíróságot a szükséghez képest kinevezni. (Felkiáltások: maradjon! menjünk tovább!)

Kovács: Csak néhány észrevételem van azokra, miket az előttem szólott képviselő mondott, s mikből én egészen más következtetéseket szeretek kihúzni, noha elvben vele tökéletesen osztozom. Tökéletesen osztozom abban, hogy a bírói hatalom a közigazgatási hatalommal egyesítve nem lehet, s ezért kívánnám az első §-ot a szerint módosíttatni, hogy a helyet, hol e vésztörvények kihirdettetnek, mindig a képviselőház határozza meg. (Zaj.) Nem akartam állításaimnak motivációjába bocsátkozni, de megteszem. Ha vesszük a képviselőház rendeltetését, ez nem lehet egyéb, mint törvényt hozni, s a közigazgatás felett ellenőrködni, s ezen kötelességét kell most teljesítenie. S ha teendőinek ezen ágazatát, s így az alkotmány felfüggesztésének kijelentését is, magától eltaszítja: akkor kérdem, mért ül itt?

*) Közlöny 1849, 96.-98.. 100.-102. lap.

Kívánóm tehát, hogy a véisztörvény hozattassék meg, de a honvédelmi bizottmány előterjesztésére mindenkor a ház határozza meg az eseteket, vájjon bizonyos helyen kell-e a véisztörvényt kihirdetni, vagy nem.

Molnár: Nem ismerek magára a hatalomra nézve nagyobb szerencsétlenséget, mint ha semmi formákat nem ismer; azért azon elvből indulva ki, hogy minden hatalom forrásának egynek kell lenni, a népnek, kívánom, hogy jelenleg minden hatalom e háztól induljon ki, de kívánom egyszersmind, hogy a hatalom külön ágazatai külön kezelés alá bízassanak. S én, midőn a honvédelmi bizottmány egyes vidékeken szükségesnek találja, hogy a véisztörvény alkalmazásba jöjjön, akkor a bizottmányt meghatalmazandónak tartom, hogy a véisztörvényt kihirdesse; de hogy azon birói testületet is, melynek a vádló és vádlott között csak az igazságot kell szem előtt tartania, maga a honvédelmi bizottmány nevezze ki, ezt a hatalom összezavarásának tartanám. Azért egyenesen azt véleményezem, mit Szacsvai követtársunk mondott, a bizottmány nevezzen köz vádlót, de magát a birói testület kinevezését egy az ország népségének képviseletén alapuló comitéra bíznám. Ezen comité, mint legfelsőbb törvényssék, vagy a törvénysséket magából kibocsátó testület, nevezze a birói testületeket, s így meglenne a hatalomnak eredeti kútforrása, de meglenne különböző személyisége is, s nem kellene félni, hogy ártatlanok büntettetnének, s hogy egyes személyekben központosíttassék a hatalom. (Zaj.) Pártolom, mit Szacsvai képviselőtársunk előterjesztett.

Irányi: Igen helyesen jegyezte meg Szacsvai, hogy a hatalmakat összekeverni nem kell; csak hogy azon hibába esett, hogy mit maga hibáztatott, szinte elkövette, szinte összekeverte a hatalmakat, mert a törvényhozói hatalmat végrehajtó hatalommá akarta tenni. Nem ismerek státust, hol bíróságokat a törvényhozó test nevezne ki; hanem ismerek olyanokat, s minden rendezett státusban úgy kell lenni, hogy a bíróságokat a felelős kormány nevezze ki. — Önök azt rebesgetik némelykor, hogy ezen ház bizonyos conventszerű alakot kezd venni; 8 én figyelmeztetem Önöket, ha azt fogják Önök akarni, hogy ezen ház a kormányzásba avatkozzék: akkor meglehet, hogy convent lesz belőle, csak hogy nem mi leszünk ennek okai, hanem Önök, kik ezen térre kényszerítik, és szorítani akarják e házat. Ha Önök azt hiszik, hogy a mostani kormánynak nem lehet azon hatalmat átadni, mely szerint 5 nevezze a bírákat, ebből nem az következik, hogy tehát a ház nevezze a bíróságokat, hanem következik az, hogy más kormányt léptessenek a mostani helyébe, melyet aztán ezen hatalommal felruháznának. Tegnap megtörtént az indítvány, mely rendezni kívánta a kormányt, s Önök ellenezték; (zaj) ha tehát tegnap ellenezték, (felkiáltások: nem ellenezték!) elhalasztották, (felkiáltások: nem halasztottuk!) Én részemről tegnap is tárgyaltam volna, de Önök mondom, későbbi időre halasztották tárgyalását, (zaj) már most hát kérem, addig legalább ne mondjanak bizalmatlanságot a kormány iránt, hanem legyenek következetesek (zaj). Azt mondja Szacsvai képviselő úr, hogy a háznak keljen meghatározni, mely vidékek

tetessenek ostromállapotba, úgy tudom, hogy az alkotmányt felfog-
 gesztem, igenis a képviselőház kizáró joga; de annak alkalmazásba vételek
 hogy melyik vidékre terjesztessék ki az alkotmány felfüggesztése, ez
 nem a képviselőház dolga, mert lehetnek s vannak oly viszonyok, hol a
 képviselőháznak s így a nyilvánosságnak nem is lehet átadni azt, hogy
 például hol van ellenséges mozgalom, hol van például a mi hadseregünk.
 Ezt tapasztaltuk már azóta, mióta Pestről idejöttünk, mikor egyik had-
 seregünkről azt sem tudtuk hol van, s az mondatott, hogy ez a hadi
 tervhez tartozik. S már most kérdem Önöket, ha azt kívánják, hogy
 hol hadseregünk táboroz, ott az alkotmány fölfüggesztessék, s Önök je-
 lelik ki a helyet, hol fölfüggesztessék, akkor nem határozzák-e el azt,
 hogy táborozásaink tervét is egyszersmind a nyilvánosság elébe kell
 hozni? Én tehát pártolom a szerkezetet.

Madarász J.: Két felállított elv miatt köteles vagyok szólani.
 Először Szacsvai képviselőtársunk azt adja elő, hogy nem akarja a tör-
 vényhozói, bírói és végrehajtó hatalmat összezavarni, s ezen okból kéri
 a házat, hogy a honvédelmi bizottmánytól külön választmányt alakítson,
 mely nevezze ki a bíróságokat. De kérem, nem ugyanazon hatalomnál
 fogva teheti-e e kinevezést a boavédelmi bizottmány is, melynél fogva
 ama választmány tenné? s nem volna-e a törvényhozói és bírói jog úgy
 is összezavarva, ha a törvényhozás akar egyik, akar másik választmány
 által neveztetné a bírákat? Hanem tagadom, hogy a bíró egyszersmind
 törvényhozói jogot is ne gyakorolhatna. A bírói és törvényhozói fo-
 galom tökéletes más, és ha azt akarjuk, hogy az ártatlan ne büntetessék,
 mint Molnár képviselő mondotta, és talán ezen oknál fogva nem akarja
 reá ruháztatni a bíróságok kinevezési jogát a honvédelmi bizottmányra,
 hogy az ártatlanok ne bűnhődjenek: én ellenben, nem a bíróság kine-
 vezési jogát venném el a honvédelmi bizottmánytól, hanem hoznék rend-
 szabályokat, melyeknél fogva az ártatlannak mindenesetre fel kellene
 mentetnie s csak a bűnösnek lakolnia. S ezek által a felhozottakat meg-
 cáfolva tartván, hosszasabban nem kívánok szólani, hanem egyszerűen a
 szerkezetet pártolom.

Patay: Nekem az ellen semmi észrevételem nincs, mit Szacsvai
 barátom mondott, hogy itt a ház határozza meg a helyet, hol a vész-
 törvény életbe léptetessék, vagy hogy nevezze ki a bírákat, ehhez a
 háznak joga van; hanem az, hogy neveztesse ki egy küldöttség, mely a
 bíróságokat kinevezze, ez egvenesen kimondva bizalmatlanság a hon-
 védelmi bizottmány iránt. (Zaj.) Ha bizalmatlansággal van a t. ház
 honvédelmi bizottmány iránt, méltóztassék azt kimondani; valóban egy
 cseppet sem fogjuk sajnálni, ha el fogjuk hagyni állásunkat; próbálják
 ezt mások is. A honvédelmi bizottmány nem tulajdonítja magának azt,
 hogy oly nagyon értené a kormányzást; hiszen mindnyájan el voltunk
 zárva a kormányzásbani részvétől, senki sem szereshetett közülünk ta-
 pasztalásokat e részben, és bizonyára, kik utánunk fognak jöni, szinte
 követnek el hibákat, és szinte nem fogják mondhatni, hogy valamely
 kitévő jeles statusférfiak, de ha nincs többé bizalma a háznak a bizott-

mány iránt, méltóztassanak helyünkbe másokat kinevezni, mi meg is köszönjük; hanem addig míg ez állásunkban meghagynak, ne méltóztassanak fáradságunkat azzal jutalmazni, hogy más küldöttséget nevezzenek; hiszen mi is küldöttsége vagyunk a háznak. (Helyes!) Hogyan lehetne tehát a másik kinevezendő küldöttségnek több joga, hatalma, mint nekünk? Tehát csak arra vagyok bátor kérni a házat, hogy míg bennünket állásunkban meghagy, addig más küldöttséget kinevezni ne méltóztassék. (Helyes! Zaj.)

Szacsvai: Nem szoktam sok beszéddel fárasztani a ház figyelmét, de midőn indítványomnak oly értelem adatik, mely távol tőlem; engedjen meg egy kis cáfolatot. Nem bizalmatlanságot akartam kifejezni a honv. bizottmány iránt akkor, midőn kívántam, hogy a közvádlót s bírót ne nevezze ki a honv. bizottmány; hanem aggodalmam abban van, hogy hol a vádlót és bíróságot ugyanazon hatalom nevezi ki, ott a szerepek összezavartatnak. (Zaj.) Ez volt aggodalmam, nem egyéb.

Zeyk S. beszél, de szava részint az általános zaj, részint a gyorsírók környező követek beszélgetése miatt nem hallható.

Elnök: Ha a szólók szavaktól elállnak, úgy szavazással lehetne eldönteni a kérdést. (Helyes!) Azok tehát, kik a szerkezetet pártolják méltóztassanak felállni. (Többnyire felállnak.) Marad tehát a szerkezet.

Irányi jegyző olvassa a 2-ik és 3-ik §-ot, mely utóbbira:

Bezerédy. Egyre vagyok bátor figyelmeztetni a házat, hogy tudniillik a törvényhatóságoknak, s a törvényhatóságok által a népnek ezen bíróságok felállításába befolyását teljesen mellőzve, elzárva látom. Tudom, hogy rendkívüli esetekben a rendes törvénykezési formákat megtartani egészen nem lehet; hanem méltóztassanak figyelembe venni, hogy ha csak lehet bizonyosan a célnak elérésére egy leghatalmasabb eszköz, ha a nép befolyása által történik valami, s a nép magát képviselve s hatalmát gyakorolva látja a bíróságnak agy, mint a közigazgatásnak működésében. Itt a 3-ik §-ban az van mondva, hogy a bírákat a honvédelmi bizottmány nevezi ki; ezt változtatni kívánnám, s egyenesen a törvényhatóságokra, a megyékre s városokra bíznom a bíróságok kinevezését. (Zaj, nevetés.) Igen tudom a nehézségeket, mikkel ez jár; ámbár azon nehézség, mely a múlt napokban egyszer, midőn hasonló értelmében szólottam, ellenem gördítettett, hogy tudniillik ahol a vidék az ellenség által meg van szállva, ott nem lehetne ezt elérni, nem nyom semmit, mert amely vidék az ellenség kezében van, ott, például Pozsonyban úgy is mi sem fognánk állíthatni ilyen bíróságokat, de ahol a törvényhatóság szabadon működik, ott ezen bíróság kinevezését is gyakorolhatja. Ami nehézség ezzel jár, az bőven pótolva van azon morális erő növekedése által, mely épen az által, hogy a nép maga választaná ezen bírákat is, a bíróságnak hitelességére nézve származnék, és eddig is a törvényhatóságokról csak jót tapasztaltunk, s nincs okunk, hogy azoktól tartsunk: és bizonyosan a honvédelmi bizottmány csak onnan fogná kinevezni a bíróság tagjait, mert Debrecenből csak nem fog mindenhova küldeni, hanem a vidéket ismerő egyéneket kellene kineveznie, és nem

ismerné-e jobban ezeket a törvényhatóság maga, mint a honv. bizottmány? És kérem ne feledjük a bíróságnál az önnön maga általi választásnak jószótát s erejét; s miután Magyarországnak sajátságos szerkezeténél fogva azt lehet itt tenni, mit másutt nem lehet; így például angol, francia vagy némethonban, hol a törvényhatósági rendszer nincs annyira kifejlesztve, mint nálunk, ez nehéz lenne, de nálunk igen könnyű í azért nem volna más szükséges, mint hogy a törvényhatóságok, melyek úgy is magok választotta bírák által gyakorolták a statáriális bíróságot, eme bírói hatalmat ilyen utasítás szerint gyakorolják, mint e javaslatban foglalva van, sa honv. bizottmány nem azzal volna megbízandó, hogy nevezze ki bíróságokat, hanem hogy ott, hol szükségesnek látja, utasítsa az illető törvényhatóságot, hogy ilyen bíróságot alakítson. Azt tudom, hogy tökéletesen jót sohasem fogunk elérhetni; hanem én sajátságos országunkra nézve több rosszát látok, ha e részben a törvényhatóságok mellőztetnek, mint jót abból, ha a honvédelmi bizottmány talán hamarább, de nem látom át miért? vagy talán erőteljesebben, de ismét nem látom át miért? működnék; ha ellenben nem maga a törvényhatóság választja az ily bíróságot, akkor egy a maga körében felállított külön hatalmat fog benne látni, s nem fog iránta oly sympathiával viseltetni, mint különben. Ha az esküdszékeket lehet alkalmazni sajátságos szerkezetünkhöz, miért nem azt is, hogy az ily bíróságokat szinte a törvényhatóságok válasszák? Kívánságom az, hogy a törvényhatóságok válasszák a bíróságokat, a honvédelmi bizottmány adja nekik az eljárás iránti utasítást. (Felkiáltások: maradjon a szerkezet, menjünk tovább!)

P a l ó c y: Előttem szólott tisztelt barátunk indítványa már máskor is volt téve, de mint érdemelte pártolásra nem talált s most sem érdemel pártolást. (Tetszés.) Nem úgy kell már most gondolkodni a megyékről mint hajdanában, nem úgy állnak azok, mint ezelőtt; de ha oly állapotban volnának is, ezen bíróságoknak mégis mindenesetre oly általános szellemtől kellene vezéreltetniök, mely az egész országban közös volna, ez pedig csak egy centralis hatalomtól a honv. bizottmánytól folyhat ki. A vármegyékben sokféle gondolkozásmód van, és tulajdonkép mi az, mit mi vármegyének nevezünk? Egynehány előkelő ember, kik közül némeleyeket talán hazafíú kötelességérzet, de másokat talán félelem, vagy egyéb érdek lelkesít. Az ilyenekre nem lehet az ily bíróságok választását bízni, hanem egyáltalában oly embereket kinevezni, kikről a honv. bizottmány legjobb fogja tudhatni, minthogy módja van nyomába jöni, ha vájjon alkalmasak-e vagy nem? És ha netalán valakiben csalatkoznék, könnyen fogja e bajt is orvosolni, míg a választott bíráknál ily esetben nem igen könnyű volna segíteni. Én tehát meghagynám ezen §-ot, amint van, csupán egy szóra van észrevételem. Az mondatik itt: „Valamint a bírósági tagok illető napi béréről is gondolkodik a honv. bizottmány.“ Én azt tartom, nem bérért szolgál a bíró, tegyük tehát: inkább napi díja iról gondoskodik a bizottmány. (Helyeslés.)

H u n f a l v y: Én pedig Bezerédy István indítványát pártolom. (Zaj.)

Elnök: Méltóztassanak kihallgatni a szót!

H u n f a l v y: Én azt hiszem, hogy Magyarország különbözik minden más országtól, s aki ezt nem akarja elismerni, nem ismeri azon földet, melyen állunk, s biztosítva lehet arról, hogy ha az ellenkezőt fogadjuk el, nem fogunk jó végcélt érni. (Zaj.) Azt mondják, hogy a nép bizalmából vagyunk itt, de tudjuk azt is, hogy jelenleg a megyei bizottmányok a nép bizodalmit bírják s ezen bizalomnál fogva működnek. Ha Pesten volnánk, s bizonyos dolgok nem történtek volna, most azonban már nem bírjuk az egész országot, másképen állana a dolog: akkor lehetne mondani, hogy nevezzen a kormány bíróságot: de mintán a szerencsétlenségek során ide jutottunk, tartsuk azt szemünk előtt, hogy az országot magunkhoz húzzuk, s ne válasszuk el tőle magunkat, mert majd az ország bennünket ignorálni fog. (Zaj. Roszálás.) A kormányemberek azt mondják, hogy pártok nincsenek az országban, s a hazaárulások gyéren fordulnak elő, melyek végett nem is igen szükséges rendkívüli törvényeket alkotni. Ha ez áll, kérdem a házat, miért akarják a bizodalmit megvonni a megyei bizottmányoktól, s rendkívüli bíróságot felállítva elmellőzni azokat, kik eddig a népnek bizalmát birták. Ezeket tekintve, valóban nem pártolhatom Palócy követársunknak észrevételét, mert nem sok köszönet lesz abban, ha általános szellem nevezi ki a bíróságot, s inkább akarom, hogy egy bűnös csússzék ki mint sem egy ártatlan az általános szellem áldozatául essék. Pártolom tehát Bezerédy István indítványát.

Horváth: Palócy indítványát lehetetlen nem pártolni annál inkább, mert az első szakasz szavazás útján döntetvén el, benne foglaltatik azon elv, hogy a bíróságot a honv. bizottmány nevezze ki. (Maradjon a szerkezet!)

Elnök: A szerkezet tehát maradni fog azon módosítással, miszerint Palócy indítványa következtében az utolsó sorban a „napi bér“ helyett „napi díj“ lesz teendő.

A 4-ik §-ra nem levén észrevétel.

Az 5-ik §-ra.:

Halász: Tudjuk, hogy a honvédeknek legnagyobb része 20 éves 8 azon alul is van. Ha meghagyjuk azt, hogy csak 20 évesek tartoznak ezen bíróság alá, könnyen megtörténhetik, hogy az országnak némely részeiben a rász akarató emberek azon fiatalabbak által fognak izgatni, kik ezen törvény rendelkezése alá nem tartoznának. Ez oknál fogva a 20 évet 18-ra kívánám leszállíttatni. (Helyes.)

Elnök: Legjobb lesz ezen indítványt szavazat által eldönteni. (Helyes.) Először is kik a szerkezetet pártolják álljanak fel. (A többség ülve marad.) Tehát a többség kívánata szerint a 20 év 18-ra fog leszállíttatni.

Kovács: Rövid észrevételem van. Ezen §. bevezetésében némelyek a törvény súlya alól kivételnek. Úgy hiszem, senki sincs közöttünk, ki azt hinné, hogy a képviselőháznak tagjai bármily körülményekben ezen törvény alá tartozhatuának, ha csak a képviselőház a vizsgálatot meg nem rendeli. Ez itt kimondva nincs. Véleményem szerint

két elvet nem szabad téveszteni szemeink elől. Egyik az, hogy hol a képviselőháznak tanácskozási helye van, ott ostromállapotnak lenni nem szabad. Másik pedig az, hogy a képviselőház tagjai vád alá nem vonattathatnak, ha csak a ház azt különösen el nem határozza. Kívánom tehát, hogy az megemlíttessék, mert könnyen visszaélésekre adhatna alkalmat. Azonban ezen§. bevezetésében a képviselőház tagjairól említést tenni nem kívánok, hanem ez iránt a törvénycikk végére egy külön §-t kívánnék tétetni.

Madarász L.: Én osztom ezen elvet, nem ugyan azon elvet, hogy képviselő nem követhetne el hazaárulási bünt, hanem hogy képviselő ellen általában akárminemű vizsgálatot elrendelni a háznak megelőző rendelete nélkül nem lehet. Tehát hogy ez itten kimondásák, abban megegyezem, mert a képviselőnek önállónk kell lenni ott is, hol veszély van, hogy intézkedéseit semmi ne korlátozhassa. Azonban nera osztom azon elvet, mintha Debrecenben úgy állanánk miszerint ostromállapotnak helye ne lehessen, mert e törvényben ostromállapotról szó sincs, hanem némi kihágásoknak törvényes bíróság általi megbüntetéséről, melyeket mindenhol meglehet s meg kell büntetni. Ezen nézeteknél fogva óhajtom, hogy a képviselőháznak eddigi szabályai szerint az előttem szóló képviselő úr formulázva adja be indítványát a képviselőkre nézve. (Helyes!)

Elnök: úgy látom el van fogadva azon elv, hogy a képviselők irányában a ház előleges elhatározása nélkül a véstörvények nem alkalmazhatók, s felszólítom az indítványozó urat, hogy formulázva adja be indítványát.

Nyáry: Azt veszem észre, hogy itten véstörvényekről vagy szó, azonban az előttünk fekvő javaslat, nem véstörvényről szól, mert a véstörvény nem egyéb, mint egy rendkívüli bíróságnak felállítására a rendes bíróságok felfüggesztésével. E javaslatban szó sincs arról, hogy a többi bíróságok megszűnjenek, s csak ezen bíróság működjék. Méltóztassanak tehát ezt figyelembe venni, s akkor sok ellenvetés el fog maradni. (Helyes.)

Elnök: Nem is oly értelemben vettem e szót véstörvény, hanem olyképen, hogy a mi e törvényjavaslat provisiója alá esik.

Az a, b, c pontokra nem lévén észrevétel a d. pontra.

Irányi: Óhajtánám még e pontnak végére tenni azon szót vagy letartóztat“. (Tovább, tovább!)

Az e. pontra nem lévén észrevétel.

Az f. pontra:

Palócy I: Ezen pont elég világos, de ki nem elégítő. Például ha a futár valakitől a Nagy-Károlyba vezető utat kérdi s ez őt Szoboszlóra utasítja, csakugyan szándékosan tévútra vezet, s ezért méltán lakol, azonban háború idejében a futárt, ki parancsot visz a kormánytól, letartóztathatja valaki úgy, hogy a rendelet nem érkezik el a kellő időre. Az ilyen ember szinte bűnös, de ezen eszme nincsen kifejezve ezen pontban. Én tehát e pontnak végére azon szavak után

„szándékosan tévútra vezeti“ ezt kívánnám még hozzá adatni: „s azok működéseit tetteleg gátolja, vagy személyöket utazás közben letartóztatja.“ (Helyes!)

Pap: Azon esetre, ha a módosítás elfogadtatik, némi észrevételem van azon kifejezésre „tetteleg gátolja.“ Megeshetik, hogy valahol több kormánybiztosok is vannak, például a Jászkun kerületben, a honnan magam is képviselő vagyok, 5 biztos is működik. Az egyik-től érkezik valamely rendelet, az illetők nem tudják, melyiknek engedelmesskedjenek, a rász akarát pedig mindenkor talál ürügyet kibúvni ezen törvények súlya alól. Ezen tehát segítni kellene. (Zaj, tovább!)

Zeyk: (Zaj.) Magam is úgy vélem, hogy ez határozatlan kifejezés, s azért kihagyandó lenne, azon kifejezést, személyöket utazás közben letartóztatja, magam is elfogadom.

Elnök: Palócy indítványát legjobb szavazattal eldönteni. Kik azt pártolják méltóztassanak felállani. (A többség feláll.) Az indítvány elfogadtatott.

Zeyk K.: Ha ezen indítvány elfogadtatik, szózatolást kívánok, mert az első részét az indítványnak a többség nem fogadja el.

Elnök: Méltóztassanak 20-an felírni magukat, 8 akkor követelhetik a szózatolást. (Tovább, tovább!)

A g. pontra nem levén észrevétel.

A h. pontra nézve

Madarász J.: Ezen pontban az mondatik, „ki reá bizonyított ártani való rász szándékkal a népet álhírekkel rettegésbe hozza stb. úgy hiszem ezen §-nak eleje felesleges. — Mert ha bebizonyodik valakire, hogy a híreket elferdítette s úgy lázított, akkor szükségtelen másodsor reá bizonyítani, hogy ezt rász szándékból tette, mert jó szándékból tenni nem is lehet. Azon szavak tehát kihagyandók volnának. (Maradjon.)

Korbuly: (Zaj.) Nekem is ezen eszmére van észrevételem, magam sem látom szükségesnek ezen kifejezést, mert hogy valaki szándékosan lázít, azt nem is kell bebizonyítani. Egyébiránt szükségesnek látnám még azt is hozzá tenni, hogy a ki a honi hadseregnek erejéről kohol álhíreket, s akkor úgy lenne a pont: ki a népet, az ellenség és a hon hadseregének erejéről stb.

Zeyk J.: beszédjét igen gyenge hangja s a zaj miatt érteni nem lehetett.

Beeze: Én minthogy e törvénynek sikert óhajtok, ezen h. alatti pontot egészen kihagyatni akarom; akarom pedig azért mert nincs ember Magyarországon, kire ezen pontot vádképen illeszteni nem lehetne, mert egy nemzet kormányának s országgyűlésének sem szabad titok pályájába burkolni az ország állapotját. Márpedig főkellék a győzelemre tudni az ellenség erejét. Már ha valaki azt mondja, itt van Windischgrätz 60 ezer emberrel, mindnyárt nyakon csipjék azért, mert csak 48 ezerrel jön. Tehát vagy nem tudjuk mint áll az ellenség, vagy pedig rettegésbe jövünk, úgy hogy a polgárnak szabad sem lesz elbeszélni,

hogy itt meg itt vertek meg bennünket. Ha szabad polgár vagyok és szabad hazának fia, bátran akarom fentartani a jogot, ha megverték bennünket, nem hazudni azt, hogy győztünk. Ha én azt ki mondom, csak újabb erőre akarom serkenteni a népet. (Természetesen jó szándékból.) Jó szándék, rossz szándék, az a szívből fakad, s a szív megbírálása csak az istent illeti. Igen könnyen megeshetik, hogy a vádló cifrán elő tudja adni nagyított színéttel, hogy az én beszédem rossz szándékból ered. — Ez okoknál fogra e pontot egészen kihagyni kívánom. (Helyes!)

Buda: Zeyk és Besze képviselő társaimnak nézeteiben én is osztozom, mert ha e pont megmarad, az lesz a következése, hogy egy rozszelkű vádlónak előadására a legártatlanabb is elítélhető, s a rossz szándék bebizonyítása olyas valami, a mit megítélni is alig lehet. Én tehát e pontot kihagyni kívánám.

Madarász L.: e pont felett, két különböző vélemény van s mindegyik extrém. Madarász József úr azt kívánja, hogy az egész pont hagyassék ki. Önök úgy látszik ignorálni akarják a szónak hatalmát, a minnek igen nagy befolyása van. A rossz akarat alkalmazható a gyávákra és a gazokra; más nincs, mert ha valaki azt állítja hogy Windischgrätznek 50 ezer embere van, ez más színben tűnik elő, mintha valaki a piacon feláll és lehangol egész néptömeget. Látjuk, minő zavart okozott azon hír is, midőn itt az mondatott, hogy Windischgrätz serege Tisza Fürednél van. Én egyet kívánok a férfiútól, azt k i. hogy legyen benne erő s ne pletykázzon, ha valaki gyáva vagy gonosz, büntetessék meg. Azon hírlapi cikkekre nem is ki Tanok gondolni, milyenek például a Figyelmezőnek cikkei. Az ilyesmi csak politialis büntetés alá jöhet. — Azonban gondolja meg a törvényhozó test midőn politialis büntetést emleget valaki, akkor non enst emleget. Azt előbb meg kellene határozni. Én a politianak határozatlanságát az igazsággal nem kívánom összekeverni. A bűntényeknek meghatározása teszi azon pontot, melynek következtében a határozatlan politikának nincs azokhoz semmi köze, hanem a törvényes bíróságnak. S ezen meghatározás nem a véstörvény alá esik, hanem a háznak megmentésére szolgáló eszköz, s a bíróság ítélni fog a felett, ki tettel és szóval megsértette a hazának szabadságát. Én a veszélyt kétféle képen látom. Az egyik karddal megy a haza ellen, s ez nem oly veszélyes, mintha öszvegyűjt 100 embert s azokat a hazának szabadsága ellen lazítja. Magános véleményem az, mert méltóztassanak megengedni mindenik magából meríti az okot, hogy gyávaság által s szóval is a haza ellen bünt elkövethetni, B ha mi ezen pontot kihagyjuk, akkor a pletykárok és rossz akaratú szájhősöknek egész seregét hagyjuk ki, Ez magános véleményem.

Kovács: Valóban bámulom az előttem szóló képviselőtársamnak előadását, ki mint politiafőnök, miután rendőri törvények nincsenek, a politialis kihágásokat azon törvényszékhez utasítja, hol legkisebb büntetés a halál, saját előadása szerint ő a gyarlóságot és

pletykázást akarja büntetni, s én úgy tartom, hogy szerencsétlenebb formulázott §. nincs, mint ez. Ha már bővebb elemzésébe kell bocsátkozni ezen §-nak, hogy az ellenség erejéről, számáról, győzelmeiről nem beszélt volna egyik is álhíreket közlünk, tagadni senkisémet fogja. Pedig azért beszélünk, mert magunk is kaptunk álhíreket, (zaj!) még a kormány sem volt mindenkor a körülményekről értesítve, s ez is több ízben szükségesnek tartotta nekünk sokat meg nem mondani. Mi volna tehát a garancia arra nézve, hogy valaki álhírek miatt meg ne büntetessék? Az volna a garancia, hogy az ártani akaró rász szándék bebizonyíttassék. Azonban a rász szándékot csak maga az isten bírálhatja meg. Most minden ember hírterjesztő, melyeknek kilenc tizedrésze álhír. Ha nem akarjuk veszélyeztetni polgártársainknak életét, ezen §-t egészen kihagyandónak vélem, mert ezen §-ban gyarlóság a kültényekkel bámulatosan van összetévesztve. Rettégésbe hozni valakit, csak az illető egyénnek, kinek hírt mondunk, bátorságától függ. A gyarlóság tehát össze lévén keverve bűnnel, legcélszerűbb volna ezen §-t kihagyni.

Irányi: Azt hiszem, hogy önök kik jobbara bírák is voltak a törvényszékeken, tudhatják, hogy a bűnösség fokozatát a rász szándék szerint is szokták mérni. Azt hiszem ha bírák voltak önök, bizonyosan nem ítélték halálra azt, ki véletlen ütött valakit agyon, hanem azt, a ki kiszámított szándékkal ölte meg embertársát. Tehát önök igen jól tudják azon teoriát, hogy ámbár csak az isten vizsgálhatja a veséket, a bíróság mégis kipuhathatja a rász szándékot. Lehet hogy önök azon híreket, melyek az ország sorsát dönthetik el, apró gyarlóságnak fogják keresztelni és valóban, a tiszafüredi hír, mily lényeges mozdulatokra adott alkalmat. Ezek fontos dolgok. Azt hiszem, hogy a beszámítás nem csak attól függ, mit mond valaki, hanem attól is, minő következései vannak beszédjének. Ha tehát valaki rász szándékkal híreket terjeszt, melyeknek rász következései vannak, megérdemli a büntetést s a szegény ember ha rász szándékkal kohol valamit, úgy megérdemli a kötelet mint a gazdag.

Kállay: Azt tartom, hogy ezen egész munkálatban nagyobb óvatossággal szerkesztett cikk alig van mint ez. Tudják önök az ellenségnek semmi sincs annyira érdekében mint a népet lehangolni, és kedvetlenné tenni azon ügy iránt, melyhez ragaszkodik; tudják azt is, hogy azon célt az ellenség leginkább kémei által szokta eszközölni. Ha ezen cikk kimaradna, úgy ítéletlenül fogna maradni az ellenségnek fele kéme, melylyel oda működik, hogy a népet elkedvetlenítse, s ha elkedvetleníti, akkor az ellenség győzelme bizonyos. Hogy helyes ezen cikk, mutatja az, hogy benne van „kire a bizonyított ártani való szándékkal“ természetes, hogy ezen előzménye a h. pontnak védeni fogja azokat, kiket Madarász képviselő úr említett, hanem azokat büntetni fogja, kik rász szándékból izgatnak. Tehát ha az ellenség kémeit nem akarjuk büntetlenül hagyni, akkor a h. pontnak maradni kell.

Pálffy: Én pontosan sokat látok olyant, mely által a közbátorság igen nagyon veszélyeztethetik, és veszélyeztethetik különösen, ha az ember a dolgot psychologice is veszi. Én igen sokszor hallom azt, hogy ez, vagy amaz ember félénk és gyáva, én azt hiszem, semmisen oly relatív, mint a bátorság és félénkség. Azt hiszem, hogy azon rövid idő alatt Magyarország históriája, mely legfontosabb Magyarország közéletében sok esetet fog előmutatni olyat, hol történtek oly emberektől a legnagyobb félénkségi jelenségek, kik legtöbbet említették mások gyávaságát, utalok Pestrőli eljövételünkre, (Zaj — a dologra! — Elnök: méltóztassanak kihallgatni a szót.) Csak két példát hozok elő, csekélységnek látszó, mégis fontos következésű ezen pont a bekövetkező eredményre nézve. Nemrég történt Pestrőli kivonulásunk napjaiban, midőn egy egyén igen közel állott ahhoz, hogy életét bevégezze azért, mert azt monda: Pest el van veszve. Még egyet mondok: ma nekem egy becsületes derék ember és barátom azt monda, hogy hallotta hogy egyike hadvezéreinknek visszavonult, igen könnyen megtörténhetik, hogy a bírák némelykor oly egyénekből alakulhatnak össze, azt mondják azon emberre, hogy ő rossz szándékból terjesztette azon hírt, és azon ember halállal fog büntettetni. Tisztelt ház! én őszintén kimondom, hogy a halált nem tartom elég büntetésnek arra, ki szándékosan hazánk szent ügyének bármi tekintetben ártani kíván, és azt szándékosan teszi, annak a halál kevés büntetés de azt hogy valaki a nélkül, hogy e haza szent ügyének ártani kívánna, szót ejt, és azt rossz hajlam, önzés, félelem vagy bármely okokból oda magyarázhatná, hogy azon ember életével lakoljon, ez nem a 19-ik, hanem a 15-dik századba illő tett, mit nem pártolok, mert az nem volna egyéb az úgynevezett pletykaságnak halálos büntetésénél. Igen is értem azt, ha valaki azt mondja, hogy az ellenség 60 ezer emberrel közelít, és nincs több 5 ezernél és megfordítva, ha azt mondja valaki, hogy az ellenség 5 ezerrel közelít, és többje van 60 ezer embernél, ez több hibánál, mert ez által elveszthetjük az országot, itt különbséget kell tenni, és az előttem szólók egyikének is indítványát nem pártolom, és meg vagyok győződve, hogy a ki nagytítja az ellenség erejét, vagy kisebbíti, veszteséget okoz nekünk és az büntetésre méltó, de a ki azt mondja, hogy az ellenség itt vagy amott győzött, mit a kormány hivatalos lapjában azután megcáfolt, az azért azon büntetést érdemelje, mit a hazaáruló, azt a legnagyobb zsarnokságnak találom, azért a h. pontból kihagyandónak vélem ezen szavakat, ki az ellenség hadseregének erejéről, számáról, irányairól, s győzelmeiről nagytítva koholt álhírekkel stb.

Zeyk K.: Senki sincs ki azt mondja, hogy az itt elősorolt bűnököt nem lehet büntetni, sőt lehet, de nem azon bíróság által, mely ezen §-ban a legnagyobb bűnök büntetésére van felállítva, és nem rögtönítelő bírósággal, mely kimondván ítéletét azt változtatnia nem lehet. Nem áll az, hogy a ki férfi tartóztassa magát, és ne mondjon álhíre-én is azt mondom, de vannak férfiak is, kik a pletykát úgy sze-

retik mint a nők, (nevetés). A dolgot komolyan kell venni, és nem kell valakinek életét csupa beszédért kockáztatni, mint a milyen a felhozott füredi példa, mert az nem alkalmazható ide, mert a kormány tudja hol áll az ellenség, és nem fog álhíreken elindulni. Mi a kémeket illeti, azokra nézve van itt már egy pont, hogy megbüntetésnek, de hogy valaki elbeszéli az ellenség állását, és a mieink visszavonulását, azért e §. súlya alá nem eshetik; mert tudok rá példát, hogy Pesten jött egy ember Győrből, jelentvén Görgeinek Győrbéli visszavonulását, kivezették mint kémeket, és ha akkor ezen bíróság már áll, föbe lőtték volna, holott a dolog csakugyan valósult — azért a h. pontot kihagyni kérem.

Elnök: Ha elállnak a képviselők a szőlástól, szavazunk. (Elállunk!) Tehát a h. §. így szól. (Felolvassa.) Három indítvány tétetett ezen pontra nézve, az első ki akarja hagyni ezen szókat „ki reá bizonyított ártani való rászándékkal“, második indítvány volt, mely kihagyni kívánta a h. pontot egészen; a harmadik indítvány volt, mely csak ezen szavakat „ki a népet az ellenség hadseregének erejéről, számáról, irányáról, s győzelmeiről nagyítva koholt álhírekkel rettegsébe hozza, nyugtalanítja, lázítja.“ Az első kérdés az, kik a szerkezetet egészen pártolják, méltóztassanak felállani. (Felállanak). A szerkezet nem talált többségre. Második kérdés: kik a szerkezetet kihagyni kívánják, álljanak fel. (Feláll a többség.) A szerkezet kihagytik.

Bezerédy: A végzést elnökünk kimondá, hogy t. i. a h. alatti czikk úgy mint áll, kimarad, az ellen nem szólok, hanem egy módosítással kívánok előállani. (Zaj — tovább.)

Olvastatik az i. alatti pont.

Borbély: Az i. pontba kívánom ezen szavakat is tétetni: és a honvédelmi bizottmány határozatai stb.

Halász: Hazánk jelen vészes perceiben legnagyobb fontosságú dolognak tartottam, hogy a honvédelmi bizottmány rendeletei a legnagyobb pontossággal teljesíttessenek, mert csak így remélhető, hogy honunk védelmi harca szerencsésen fejeztetik be, annál fogva, miután az i. pontban egyedül az országgyűlés rendeletei és határozatai ellen tett izgatás említetik, mivel az országgyűlés a honv. bizottmány által kormányoztat, s illetőleg a maga határozatait is az által hajtja végre, szükségesnek találtam, hogy ezen pontban a honv. bizottmány rendeletei elleni izgatás is megemlíttessék.

Mert különben igen könnyen megeshetik, hogy ha valaki az országgyűlést megdicsérvén, a kormány rendeletei ellen izgat, és e miatt bíró elébe állíttatik, és védője azt mondja védelmére, hogy azon ember tiszteli az országgyűlést, csak a kormány ellen izgatott, a bíróság nem fogja tudni, mit cselekedjék, mert nincs kitéve, hogy e szó alatt „országgyűlés“ a kormány is alatta értetik-e vagy nem? ez nagy fontosságú kérdés, azért nem kívánom elmellőzni. Azt tartom, vannak sokan, kik egy más bizottmány által neveztetik ki a rögtönítélő bíróság-

got, mert nem tartják jónak, hogy a honv. bizottmány nevezvén a bírakat, mintegy maga látszassék ítélni maga ügyében. Uraim, ha nem volna parlamentarizmus, ha mint a régi slendrián szerint a királyi táblát, ezen bíróságot oly kormány nevezné, mely nem felelős, nem járulnék hozzá, mert tudjuk, hogy a királyi tábla a legbecsületesebb polgárokat, kik mindent feláldoztak a hazáért, miot árulókat ítélte el. Mi, ha a kormány felelős lett volna, sohasem történik. Azért azt indítványozom, hogy ezen cikkbe tétessék be világosan az: „ki az országgyűlés és az annak nevében kormányzó honv. bizottmány határozatait, rendeleteit és intézkedéseit ellen engedetlenségre izgat.“ Azt mondják némelyek, hogy ezt nem lehet betenni; ha azt mondják, akkor kimondják azt is, hogy a hazát megvédeni nem lehet. Igenis, a legfontosabb dolgokban intézkedik a kormány, például a katonaság élelmezése, felruházása stb. és ha ezt be nem tesszük, akkor a kormány elles izgató perbe fogathatik ugyan, de a bíróság kénytelen a dolgot a törvény rendes útjára utasítani, azért a honv. bizottmányt az i. pontba betétni kívánom..

Aidinger: Magam is betétni kívánom a honv. bizottmányt

Gróf Bethlen: Azt látom, hogy itt eszmezavar van, mert állítják némelyek, hogy az által, mert valamely bűntény nem sorozatik ide; nem is értetik ide; s ez nem áll. Itt csak azon bűnökről lehet szó, melyeket olyanoknak tartunk, hogy megérdemlik, hogy a törvényen kívül más, súlyosabb büntetést Itt ezen pont, ha a „kormány“ betétnék, úgy szólna, mintha felségsértést foglalna magában, holott alkotmányos országban kormány ellen felségsértést elkövetni sohasem lehet. Én souverainitásnak nem ismerem el egy kormányt is, mert a kormány különösen választatik, azért a kormányt betenni nem lehet.

Pálffy: Mi azon kifejezéssel, hogy a kormány az országgyűlés kifolyása' játékot űzünk. Egyszer azt mondjuk, hogy kifolyása, tehát kiegészítő része a kormány az országgyűlésnek, másszor úgy vesszük, hogy a kormányon az országgyűlés fölül áll. Azon elvet elfogadom, mely fel volt állítva, hogy a honv. bizottmány, az országgyűlés kiegészítő része, mert ha az országgyűlés határoz, annak a honv. bizottmány hódolni köteles, ha a honvédelmi bizottmány határoz valamit, ezt az országgyűlés helyben hagyja, vagy nem, és az nyomja rá a pecsétet. Én nem akarom azon elvet felállítani, mintha a honv. bizottmány csalhatatlan és sérthetetlen volna, mert megeshetik akárhányszor, hogy lesznek a kormánynak tettei, nem mondom, hogy most volnának, de lesznek oly egyénei, kiknek eljárását és működését nem fogom helyeselni, és én ezt ki ne mondjam? vagy ha kimondom, reá üssék a bélyeget, hogy azon alkotmányszerű ellenzés nem egyéb mint hazaárulás? azért ezen cikket kihagyatni kívánom.

Madarász!.: Én a szerkezet megtartása mellett szavazok; de engedje meg a tisztelt ház, hogy nyíltan kimondjam, miként mindenestre különbség van a között, ha valaki a törvényhozó testület a

kormány tettét roszalja, s a között, ha ellene engedetlenségre izgat. Én a fogalmat akarom kifejtteni, mert abban különbség van. Én nem ajánlom az i. pontot a honvédelmi bizottmányra kiterjeszteni, meg fogná hozni azon törvényt az országgyűlés. Engedjen meg at. ház, hogy azzal szemben, mi Pálffy János által előhozott kimondjam véleményemet. Vannak sok tények, melyek magokban bűnök, és csak az erkölcsiség súlyával büntetettnek, de az ellen izgatni, hogy az országgyűlés eljőjön-e Pestről vagy ne, az nem tartozik egyes polgár véleményére, az már meghatározott tény, mely szerint Magyarország gyűlése kimondá, hogy a nép souverainitását átteszi Debrecenbe és ez nem a poltronság bélyegét viseli homlokán, mint némely képviselő sejtí, hanem viseli annak jelét, hogy a nemzetgyűlés az ausztriai hadsereg ellenében a hazát megvédi, és e végből Debrecenbe teszi állomását. Ezt azért kell kijelentennem, mert több ízben hallám, mikép a törvényhozásnak Debrecenbe áttétele gyávaságból történt, tehát kimondom azt, mit Pesten kimondottam, hogy azt gyávaságnak nem tartom, mert a törvényhozást ki nem tenni, és kézbe nem játszani az ellenséges hadseregnek több erőre mutat, valamint kimondani azt is, hogy Ausztriának bérencei ellen meg fogjuk védeni a szabadságot, és nem kockáztatjuk az ellenségnél kegyelmet kereső fejeink által a hazának életét. Ezt azért jegyzem meg, nehogy valaki e teremben az országgyűlésnek Debrecenbe áttételéről ily véleményben legyen, és azt a közvéleménynek általadja (zaj, egy hang: személyes sértés) kijelentem, hogy én ezen észrevételemet megtettem a nélkül, hogy személyességre mentem volna az által; az i. pontnak meghagyását kívánom.

Bezerédy: Nem tartom helyén, hogy az előbbi események indokait vitatás tárgyává tegyük, s mi indította legyen egyiket másikat, kiki vessen számot magával, elég az hogy eljövételünk végzésé lett, és azt nekünk tisztelni kell, mint azt én is tisztelettel fogadom, és az iránt többé ne tusakodjunk (helyes). Mi illeti ezen §-t én arra figyelmeztetem a házat, hogy ezen kifejezés, ki ezen inézkedés ellen engedetlenségre izgat, nem eléggé praecis. Figyelmezzünk fenebb az a) pontra, hol az áll „ki a magyar haza, annak polgári alkotmánya, független önállása s területi épsége ellen valósággal fegyvert fog, vagy másokat ily cselekvésre izgat“, ott is mint itt szükséges volt az engedetlenségnek oly fokozatát jelezni ki, mely törvény előtt mint büntett állhat. Én tehát ezen pontot így módosítanám: „ki tettelesen ellenszegül, vagy tettelesen ellenszegülésre izgat.“ (Helyes). Mi illeti a kormánynak, megemlítését azt szükségesnek tartom oly annyira, hogy ha nem tesszük, akkor ezen pontot inkább egészen hagyjuk ki, mert ritka eset lenne, hol törvényesen meg lehessen mutatni, hogy az országgyűlés határozatának szegült ellen, és én oda tenném: „az országgyűlés által felállított kormány határozatai stb.

Csíki: Én a azon értelemben vagyok, mikép ezen pontba to Ml foglalni egyszersmind a nemzet kormányát is. Hiszen ha mi

azt mellőzni akarnánk és be nem iktatnánk, miután már e teremben is emeltetett szó a kormány irányában, mi lenne az eredmény, csak az, hogy az ki az országgyűlés és illetőleg a nemzet által megalkotott kormány irányában akár engedetlenséget, akár pedig más bántalmakat elkövet az alá a bíraskodás alá esnék, mely a nemzet elleni vétségek büntetésére, itt ideiglenesen megállapítva van; én így kívánám ezen pontot szerkesztetni: „ki az országgyűlés és az által alkotott nemzeti kormány határozatait, rendeleteit és intézkedései ellen engedetlenségre izgat.“ Mit Bezerédy képviselő úr mondott, azt készséggel elfogadom.

Kovács: Ha ezen §. úgy marad meg, a mint formulázva van, az egész sajtót izgásba lehet általa hozni, mert izgatni leginkább hírlapok által lehet; és ha az országgyűlési határozatok sajtó útján megvitatnak, ez az izgatásnak olyan neme, mely sokkal kiterjedtebb annál, melyet szóval lehet végbe vinni. Engem tehát megnyugtat azon szerkezet, melyet Bezerédy előadott, t. i. „a ki tettelesen ellenszegül, vagy tettelesen ellenszegülésre izgat“ A „kormányt“ részemről kihagyni vélem, mert a fennebbi f. pont alatt már meg van mondva „a ki bármely hivatalnokot tévútra vezet“, miután a kormányt is tévútra vezetni nem szabad.

Besze: Többeknek aggodalmát, kik, ha a kormány be nem tétetik nyílt kaput látnak nem engedelmességet, megnyugtathatom az által, ha felkérem, hogy olvassák el még egyszer a fennebbi pontot, mert abban már a kormány benne van. Egyébként nem képzelek oly kormányt, mely más intézkedéseket tenni merészelné, mint mit az országgyűlés határozott. (Közbeszólás.) Ha a kormány másképen intézkednék, engem igazol ezen közbeszólás is, ha az országgyűlés ellen tenne, annak már annál fogva nem kellene engedelmességet. (Horváth csanádi püspök a terembe lépve éljenzéssel fogadtatott) Az ily közbeszólásnak örülök; isten adja, hogy hazánk több püspökeinek éljenzéssel kiálthassunk. A kormányról említést tenni nem kívánván, megtartom a szerkezetet

Elnök: Ha nem méltóztatnak többen szólani, az első kérdés az: a szerkezetet a mint nyomtatva van, elfogadják-e a képviselő urak vagy nem? kik elfogadják álljanak fel. (Nem fogadtatott el!) 2-dik kérdés az: megemlíttessék-e a kormány a szerkezetben vagy nem? kik megemlíttetni kívánják, álljanak fel. (A többség ülve maradt.) 3-ik kérdés: belémenjen-e a szerkezetbe Bezerédy úr indítványa „a ki tettelesen ellenszegül, vagy tettelesen ellenszegülésre izgat“, a kik ezt kívánják, méltóztassanak felállani. (A többség felállott) Tehát bemegy.

Olvastatik a k. pont.

Szász: Nekem a k. pontra van észrevételem. Azt tartom, midőn rögtönítelő székek állítanak fel, szükséges azt kijelenteni, hogy rögtönítelőszék tárgya csak az lehet, mely azután történt, miután a rögtönítelőszék felállítva volt, mert előbb kell lenni a törvényszéknek, azután az esetnek (Tovább!)

Irányi: Ezen esetekhez még egyet kívánok adatni, mert ha magánembernek nem teszem is kötelességül vagy büntetésre méltónak nem találok, ha önkényt nem értesíti a netalán közel fekvő hazai sereget az ellenség mozdulatáról, de büntetésre méltónak tartom azon tisztviselőt vagy hatóságot, mely ha lehet, nem értesíti a magyar hadsereg parancsnokát, ennél fogva egy cikket indítványozok, mely ekkép szól: „azon hatóság és illetőleg tisztviselő, ki az ellenség mozdulatáról a legközelebbi hazai sereg parancsnokságát, ha lehet, nem értesíti.“

Madarász L.: Irányi úr hozzáadását nem fogadom el, mert először testületet sújtani ily rögtöni eljárással nem lehet, másodsor, mert kivéven a bírói hivatalokat, a többi hivatalok az ország törvényei szerint elmozdíthatók; és ha a kormány olyanokat nevez ki, kik kötelességüket nem teljesítik, ott van a törvényes eljárás. De én megkülönböztetem Magyarországon jelen helyzetét; és most nem látom ezen hozzáadásnak szükségét fenforogni, mert ritka helyen találtatt oly tisztviselő, ki azt mit kellett, a kormánynak fel ne jelentette volna.

Bernáth: Méltóztatnak megengedni ha egy új pontot indítványozok a kimaradt h. helyett. Tudva van, hogy a vizözön előtti kormány idejében a régi kormányférfiak is megállapodtak a legborzasztóbb veszélyek közt — midőn a szabad gondolatnak sem engedtetett tér — abban, hogy csupán szóval nótát elkövetni nem lehet, s ezen véleményben a curiának főbb emberei is megegyeztek, hogy csak azon esetben áll a nóta, ha netalán a szót valóságos káros tett is követte; ha oly helyeken történt a beszéd, hol az magánál a beszélőnél is értelmesebb emberek közt meg nem fogamzott, az a nóta esetei közé nem számíttatott; ha például az elmondott igék nyers felkelést okoztak, igenis a nóta esetei közé tartozott. Méltóztatassanak tehát megengedni, ha a kihagyott pont helyébe, melynek kihagyatásához magam is hozzájárulok, egy más indítványozok, mert ha a legkisebb óvszert nem méltóztatnak határozni, az előbb utóbb rosra fog vezetni.. Tehát röviden ezt kívánom az utolsó pontba tétetni: „Aki az ellenség állásáról gonosz szándékkal a népben és a hadseregben lehangolásra szolgáló álhireket hinteget és ezen bujtogatás a házára nézve veszedelmes következéseket állít elő.- (Tovább.)

Elnök: Úgy látom, ezen indítvány nem talál pártolásra.

Sz á s z felolvassa fenebbi formulázott indítványát.

Elnök: Azt hiszem, semmi törvénynek visszaható ereje nincs, s azért ennek betétele szükségtelen. (Tovább!)

Olvastatik a 6. §.

Buday: A befogott egyént akkor tartom büntetésre méltónak ha a bíró kimondja a büntetést; de mielőtt ez megtörténik, minden befogott egyének személyét sérthetetlenek nézem. Példákat tudnék felmutatni, hogy a rögtöni ítélet elvénél fogva egy parancsnok, ki a hazát megcsalta, több egyént pusztán gyanúból befogott, a minnek szomorú következményei voltak; egyik megőrült, a másik nyomorék lett. Tehát

e 6. §-ban tisztán szeretném kitéteni, hogy a befogott egyének személyes bántalom nélkül adassanak által a hatóságnak. (Helyes!)

Madarász L.: Helyeslem a követ úr nézetét, de azon nézetet nem egy törvénybe kell igatni, hanem azon eljárásról, melylyel a bíróság eljár, mindenkor számot lehet kérni. Ha ily barbárságot követ el valaki mielőtt a befogottat bűnösnek találja a törvény, az megbüntetik; azért azon utasításba való az, hogy a befogottakkal miként járjanak el. Hanem nekem magára ezen kitételre, egy szóban, van észrevételem; a §-ban ez áll: „vagy az illető polgári, vagy a legközelebbi katonai hatóságnak.“ Ezt jobb volna így tenni: „Az illető vagy polgári vagy a legközelebbi katonai hatóságnak.“

Bnday: A törvény akkor célszerű, ha körül van írva, helyes lesz tehát, ha ez egypár szót beteszszük: „személyes bántalom nélkül.“ (Helyes!)

Zeyk: Ruday Sándor indítványát pártolandónak tartom, mert sok helyen azokat, kiket befognak, három napig is kötözve tartják, és minden sanyarúsággal illetik, ez némely helyen annyira szokásban van, hogy a befogottaknak ezen eljárás alóli feloldozását a nép ellenzi, mert azk véli, hogy ha valakit ki nem kötnek, el sem lehet ítélni. Ezt egy pár szóval tehát ki kell jelenteni. (Szavazzunk!)

Elnök: Első kérdés a szerkezet, ki azt pártolják, úgy amint van, méltóztassanak felállni. (Nem álltak fel.) Akik Buday úr indítványát pártolják, álljanak fel. (A többség elfogadta.) Végre, amit Madarász úr előadott, hogy az „illető szó legelől álljon, úgy vettem észre, közpártolásra talált. (Elfogadjuk!)

Olvastatik a 7. §.

Palócy: Nekem a d. pont ellen nincs kifogásom, hanem utána én új §-t szeretnék tenni. Megvallom, azoknak, kik ezen határozati javaslatot szerkeztették, munkáját és szellemét magasztalom és pártolom, mert ezt azon szellem lengi keresztül, hogy senki addig, míg a bíró az ítéletet ki nem mondja, bűnös, ne bűnhődjék. A javaslat minden módot elkövet, hogy e legroszabb vétket, a hazaárulást megérdemlett büntetéssel sújtsa; de a bíró elébe utat és módot mutat, hogy a vádlott magát védhesse és kitiszthassa. Annálfogva én egy módot akarnék javasolni, hogy az ártatlanok meg ne fosztassanak egy hatalmas módjától lehető ártatlanságuk kivilágításának. Javaslatom ebből áll: tudjuk, hogy ily zavaros időben szoktak lenni sok feladások: lesz oly becsületes hazafi, ki a feladást azon tiszta indulatból teszi, hogy hazáját vésszel fenyegető valamely rász tettét akar felfedezni, és az ilyen ember becsületes ember, de az emberi szívnek, ki ismeri minden labyrinthusait, vannak rász akarók, kik mást hogy veszedelembé keríthessenek és ítélőszék elébe állíthassák, hamis feladást tesznek; tehát ha ki nem mondjuk a feladóknak nevét, nagyon meg fognak az ily titkos ellenségeskedő feladások esetei szaporodni, mitől óvakodni kell. Ez nem újság előttünk; van törvényünk, mely azt tartja, hogy a vádlottal közöltessenek az acták, ezen törvény szól a főispánokról, hát oly esetben, hol a bün-

tetés por és golyó, hogy ne lehessen megengedni, hogy tudja a vádlott, ki adta fel, és ki az, ki őt porba akarja sújtani, hogy tudhassa, mi ellen védelmezhesse magát; akkor a vádló, ha tudja, hogy meg fogják nevét mondani, óvakodni fog, mert tudja, hogy ha nem bírja bebizonyítani feladását, elégtételt vesznek rajta. Én tehát a d. pont után ezt tenném: „Ha a bíróság elébe állítás valamely feladás következtében történik, a feladás és a feladó neve a vádlottal minden esetre közöltessék. (Azonnal!)

Madarász L.: Azt is be kell tenni, mennyi idő alatt.

Elnök: Elfogadja-e a ház Palócy László előadását? (Elfogadjuk!) A többség a d. utáni pontot így kívánja tétetni: „Ha a bíróság elébe állítás valamely feladás következtében történik, a feladás és a feladó neve a vádlottal és védőjével azonnal minden esetre közöltessék.“

Kovács: Én azon módosítást több praecisióval kívánom tétetni, csupán az elejéből hagynám ki azt: „Ha feladás következtében történik,“ mert lehet feladás hiteles jelentés következtében is, és csak az mondassék, hogy a vádlottal a vádbeli irományok mindenestre közöltessenek.“ (Tovább!)

Olvastatik az e. pontot.

Keresztessy: Ez úgy nevezett szóbeli eljárás volna, mire nézve mint ügyésznek sok tapasztalásom volt. Nem akarom ugyan a bíróságot részrehajlással vádolni, de találkozhatnak sok roszelelkű bíró, ki e tekintetben a vádlottnak kárára lehet. Van sok ember, kinek az isten aem adott oly észtehetséget, hogy saját ügyét előszóval jól előadhassa; s egy roszelelkű bíró nem úgy vezet be az előadást a jegyzőkönyvbe mint kellene. Nézetem tehát az, hogy a vádlottól az írásbeli védelem a kitűzött határidő alatt megtagadtassék. A szerkezetbe tehát ezt lehetne tenni: a vádlottnak ebbeli nyilatkozata tulajdon szavaival, vagy pedig tulajdon írásbeli előadásával sat. (Tovább!)

Elnök: Az indítvány a ház által nem pártoltatik.

Az f. pontra nézve:

B o é r: Ezen pontban az foglaltatik, hogy a tanuk szemben a vádlottal hallgattassak ki. Úgy gondolom, hogy a törvénykezési eljárással nem egyez meg; a tanukat előbb magánosan kellene kihallgatni, aztán szembesíteni a vádlottal. (Marad a szerkezet.)

Elnök: Ezen indítvány sem pártoltatik.

A g h i k: pontokra nem levén észrevétel, olvastatik az l. pont.

S z a b a d f y: Nekem e § ellen észrevételem van. Én az önkénynek soha barátja nem voltam, és arra utat szolgáltatni nem akarok, annyival inkább a bírónak. Ha azt mondjuk, hogy a bírónak időt adunk az elhalasztásra, akkor önkényre adunk alkalmat, habár minden reá sül is a vádlottra, akkor a bíróság elhalaszthatja, holott elhalasztani a dolgot nem szabad, és kötelessége időt nem engedi.

Olvastatik az m. pont.

Baternay: Én ezen pontban egy lényeges hiányt látok, mert

nincs tisztán írva, hogy a bűnös elmarasztalása szavazatok többsége által, vagy általános szavazással döntenek el. (Ben van!)

Hevesy: Az nem áll e §-ban, hogy ha a bíróság ítéletet hoz, azt okokkal támogassa, és azért azt szeretném betétni.

Elnök: Méltóztatnak ezen indítványt elfogadni? (E!) Kik pártolják, méltóztassanak felállani, (A többség feláll). Tehát elfogadtatik hogy ezen kifejezés: „okokkal támogatott ítélet“ beletéssék.

Komán: Úgy hiszem, nem akarják önök megtagadni a vádlottól, hogy ha ennek a bíróság valamely tagja ellen kifogása volna, azt megtehesse, mert sok embernek lehet a bírák közt ellensége.

Madarász L.: Méltóztassék a követ úrnak ezen indítványt formulázni, annál is inkább, mert a 2. §-ban ben van, hogy a honvédelmi bizottmány egyik vagy másik bíró tagnak törvényes akadályozása esetére a bíróságnak helyettesítés által leendő kiegészítéséről gondoskodni fog. (Jól van!)

Az n. pontra nézve.

Buday: Nekem ezen §-ra észrevételem van. Itt az mondatik, hogy „az eljárás nyilvános, hacsak az álladalom érdekében felmerülő fontos okok a nyilvános eljárást károsnak nem mutatnák.“. Elismerem azon elvet, hogy a haza érdeke mindenképp felett áll, és annak a személyes biztosságot is alárendelni kell. Lehet oly eset, hogy az álladalomnak kárt okozhat a nyilvános eljárás, és azon esetben kívánnám, hogy ne hozatnék rögtön ítélet, hanem függesztetnék fel; azért ezen §-t így kívánnám módosíttatni: „az eljárás mindenesetre nyilvános, hacsak az álladalom érdekében felmerülő fontos, okok a nyilvános eljárást károsnak nem mutatnák; ezen esetekben a bíróságnak köteletségében áll az Ítéletet mindaddig felfüggeszteni, valameddig az álladalom körülményei az ítéletet megengedik;“ — mert a személyes biztosság mindenképp felett áll. (Maradjon!)

Hunfalvy: Ha az előttem szólott követ úr indítványa elhangzott, akkor indítványozom, hogy az n. cikk így módosíttassék: „az eljárás mindenesetre nyilvános“; — vagy pedig azon indítványt kell elfogadni, mert azt hiszem, nehezen vannak oly okok, melyek az ember életét ne pártolják.

Olvastatik az o. pont.

Kállay: Nem látok okot reá, miért kellene megengedni, hogy a törvényszék titkosan ítélhessen.

Elnök: Megnyugtatóására mindenkinek szavazzunk a tárgy felett. Azok, kik pártolják a szerkezetet, álljanak fel. (Nagy rész feláll.) Tehát marad a szerkezet. (Zaj!)

Vlád: Ez fontosabb dolog, hogysem oly egyszerűen mellőzni lehetne; névszerinti szavazást kívánok.

Pálffy: Méltóztassanak meggondolni, minő garantiája lehet a vádlottnak a bíróság ellenében. Mielőtt ezt kimondanám, szükségesnek látom megjegyezni, miként ha az ember véleményét kimondja, ez nem

annyit tesz, hogy a kormányban bizalmatlankodik. Most a dologra. Mi a kormány kezébe adtuk a bírák kinevezését és a vádló kinevezését, mi marad tehát fen a vádlottnak? Csupán csak a nyilvánosság s azért a nyilvánosságot semmi esetre megszorítani nem akarom.

Csiki: El van már döntve a tárgy, többé felvenni nem lehet (Zaj.)

Madarász L.: Előbb is mondtam, hogy ha a kérdés tisztán fog felvételni, akkor a ház az előbbtől különböző határozatot hoz, mert én sem fogadom el azon alternatívát, hogy vagy a nyilvánosságot engedjük meg, vagy a bírónak adjunk jogot felfüggeszteni az ítéletei. Hogy az eljárás mindenesetre nyilvános legyen, abban garantiát látok, a bíróságnak pedig nem kívánok hatalmat adni, hogy a bűnt kicsúszathassa; hogy talán a körülmények változával a fogoly kiszabaduljon. Tehát mivel nem tudok körülményeket, melyekben az eljárás nyilvános nem lehetne, kívánom, hogy az eljárás tökéletes nyilvános legyen.

Ivánka: A haza jelen állását figyelembe véve eltérő nézetben vagyok a t. szónok nézetétől. Azt hiszem, hogy ha állandó törvényeket akarnánk alkotni, akkor nem találkoznék hang, mely a nyilvánosság ellen emelkednék; de jelenlegi körülményeink szerint lehetnek esetek, s ezek mint a törvényjavaslatban is mondatik, jegyzőkönyvileg fognak indokoltatni, hol az ülések nyilvánossága megszüntethetik. Nem szeretek általános vitatkozásoknál casuisticára térni, de most ezt tenni kénytelen vagyok, s felhozni, miként lehet sok, és nem a legkritikább eset e jelen körülmények közt, midőn például valamely elfogott kémnek valamását veszi ki a bíróság, s ez esetben bizony csupán a nyilvánosság kedvéért, a haza javát kockáztatni csupa elvből, eszélytelenség lenne; azért pártolom a szerkezetet.

Csiki: Én a szerkezetet teljes értelmében pártotom, mert eleendő garantiát találok azon pontnak végsoraiban, hol az mondatik, miképen azon okokat, melyek miatt a nyilvánosság mellőztetik, jegyzőkönyvbe igtatni kell. Előbb azon értelemben voltam, hogy miután a szavazás megtörtént, ezen §-t új vita tárgyává tenni nem lehet. De mintán tőbb módosítás javasoltatik tételni, ezen módosításra nézve elmondom nézeteméit. Én azt gondolom, hogy a szerkezetnek maradni kell, mert mostani állásunk az előbbeni állásunktól nagyon különbözik. Az előtt, mikor még a cancellaria állott, kik kormányoztak bennünket, nem tudtuk, csak a sújtást fájlaltuk, mely bennünket talált, akkor én a kormánynak olyan hatalmat, melynél fogva némely kivételes esetekben is, vagyonom felett ítéletet hozhasson, nem adtam volna kezébe; most azonban, mikor a nemzet kormánya a nemzet összes akarátának kifolyása, s mihelyest a nemzet akarja, változást tehet rajta, s mikor az ő érdeke a mieinkkel összeolvadva vagyon, akkor megszűnik az indok, hogy remegjünk az önkénnytől. Ha tehát a bírák azt látnák, miszerint az álladalom érdekéből nem kell az eseményeket nyilvánosság elébe adni, attól én legkevesebbet sem tartok, s ezen §-nak teljes megtartásra szavazok.

T ó t h: Én a nyilvánosságnak barátja vagyok; eleget firkáltam is

mellette, — de kénytelen vagyok kimondani, hogy nagy, szépenhangzó, phrasisoknak nem kell a dolog lényegét feláldozni s nincsen olyan nagy elv, melyet végső analysisig kellene vinni a practicus életben. Kállay barátom nem lát okot arra, hogy a nyilvánosságot korlátozni kellene. Ez ellen csak egy pár esetet leszek bátor előhozni. Például elfogatik egy kém, és felfedezéseket tesz az ellenséges tábor mozgalmairól, melyek következtében táborunk mozgalmainak új irányt kell adni. Már kérdem, óhajtják-e a képviselői, hogy ezen esetben a kémnek felfedezései nyilvánosság elébe jöjjenek? — Továbbá van egy összebonyolult többtagú, összeesküvés, melynek egyik tagja a bíróság elébe állíttatik, akarják-e, hogy meggátoltassák a nyilvános vizsgálat által az összeesküvés egész állapotának felfedezése? — Ezekoknál fogva a szerkezetet kívánnám megtartatni.

B e s z e: Azon eset, mit Tóth Lőrinc barátom felhozott, engem az ellenkezőről győz meg. Midőn egy kém megjelenik s egyet mást elbeszél a bíróság előtt, nem látom át, miért ne történhessék ez nyilvánosan. A hadviselések most nem mennek úgy, hogy hónapok jönnének közbe a dislocationál, s míg a hadseregben rendelkezések történnek, ez ítéletet is végre lehet hajtani. Ez nem oly argumentum, hogy egy embernek életét öt embernek becsukott kamrájában hagyjuk elintéztetni, midőn az ítélettől még csak az istenhez sem lehet appellálni. Szigorúaknak kell ugyan lennünk, de sohase vonjuk el az alkalmat, hogy az ártatlan felett gyengébb ítélet hozathassék. Erre nézve a nyilvánosság a legjobb kútforrás. Öt ember könnyen rámondja valakire a bűnöst, de midőn jelen van 5—600 ember, könnyen előáll egy, ki talán a viszonyokat jobban tudja, mint a bíróság, s felvilágosítja a bíróságot azon vádak felől, melyek a vádlott ellen felhozhatnak, és ezt megmenti. Azért én a nyilvánosságot semmi kémeknek kedvéért feláldozni nem akarom.

Nyáry: Tóth Lőrinc figyelmeztetett bennünket, hogy minden dolgokat a szélsőségig vinni nem lehet; ez nagy részben igazságtalanság, sok részben pedig eszélytelenség volna. Ha arról van szó, hogy az álladalom és a nyilvánosság érdeke ne veszélyeztessék, nem az következik, hogy tekerjük ki egyik-, vagy másiknak nyakát, hanem fontoljuk meg, mi módon lehet mind a kettőnek érdekét fentartani. — Mi is tartunk titkos üléseket, és azt gondolom, oly fontos dolgokban, minő egyes emberre nézve az, ha valljon bűnös-e vagy nem, — ezen titkos ülések a nyilvánosság elvével nem látszanak ellenkezni. Ez úgy van az egész világon. Tessék megolvasni a bírói eljárások statisticáját. Oly álladalmokban, hol esküdtszékek vannak, voltak mindenkor esetek, hogy az eljárás bizonyos időig felfüggesztetett. Tehát vagy azt fogadjak el, hogy oly esetben, midőn az álladalom érdekét veszélyeztető körülmények jönnek elő, halasztassék el az eljárás; vagy pedig el kell fogadni a szerkezetet. Én ezen indítványt jobban szeretem, mint a szerkezetet. Ez által mind a nyilvánosság eléretik, mind az álladalomnak érdeke megmentetik. Hogy valaki ma vagy holnap végeztesse ki, az az álladalomnak érdekét nem veszélyezteti.

Irányi: Helyesen jegyezte meg Nyáry Pál, hogy ott is, hol a szabadság legtűzpróbáltabb barátai készítettek törvénykönyveket, a nyilvános eljárás a kevesebbé fontos esetekben is meg szokott szoríttatni a közilldelem szempontjából. Ha tehát így lehet megszorítani a nyilvánosságot, miért ne lehetne egyes esetekben azt tenni a haza tekintetéből midőn a bíróra a legszigorúbb felelet terhét kimondjuk? A kérdés előttem igen egyszerű: akarják-e önök a nyilvánosság biztosítékának utána teni a haza érdekét, vagy sem?

Zeyk J.: Az országgyűlés és a bíróság titkos ülései közt nagy a különbség; a háznak titkos üléseiben határozatot hozni nem lehet, ellenben a titkos ítélőszék ítéletet mondhat Egyébíránt én részemről megvallom, mikép leghajlandóbb volnék azt elfogadni, mit Nyáry Pál előadott, hogy t. i. azon esetben, ha a nyilvánosság rögtön káros hatással lehetne a hazára, halasztassék el az illy ügy feletti bíraskodás; de ettől talán már el vagyunk ütve, e minthogy el vagyunk ütve, (Felkiáltások: Nem vagyunk!) tehát azon vélekedésben vagyok, hogy miután eredményre nézve ugyanoda vezet, tétetnék úgy, hogy az ily ülések mindenestre nyilvánosak legyenek. így ha például egy kém elfogatik, és el akarják ítélni; de a kormány látja, hogy rögtön ítélőszék elébe állítván, a nyilvánosságnál fogva valamely kár káromolhat az álladalomra: akkor nem az a következés, hogy szabadon fog bocsáttatni a kém, hanem hogy nem fogják rögtön bíróság elébe állítani. Mind a kettő tehát eredményre nézve ugyanoda vezet, azért kívánom, hogy e §. akkép módosíttassék, miként mindenestre nyilvános legyen az eljárás.

D r á g o s: Ha szavazattal kell eldönteni a kérdést, úgy a szótól elállok. (Felkiáltások: Eláll!?) Már egyszer szavaztunk is e kérdés felett, s különösnek tartom, hogy miután szavazás már történt, még egyszer tanácskozunk felette; s megvallom azt is, hogy ámbár nem kétem, mikép az elnök meggyőződése szerint jelentette ki a többséget: én mindamelllett a nyilvánosság mellett hiszem azt lenni. (Zaj.) Nem is bukott volna meg a kérdés, ha határozottan állíttatott volna fel, miszerint mondassék ki, hogy a bíróság ülései mindig nyilvánosak legyenek. Mert hiszen különben elvennők minden erejét a közvéleménynek; ha zárt bíróságok vannak, akkor minek nagy szavakkal emlegetni a közvéleményt? (Zaj.) Emlékezzenek önök O'Connell esetére, — mi mentette fel őt? A közvélemény, mely a reá kimondott ítélet ellen nyilatkozott: (Felkiáltások: Nem azért mentetett fel, hanem formahiány miatt!) Ha nem lesz nyilvánosság, akkor a bíró önkényétől fog függni, ez vagy amaz esetre azt a címet mondani, hogy ellenkezik az álladalom érdekével; én tehát részemről határozottan azt kívánom, hogy a törvényszékek ülései nyilvánosak legyenek.

Pap: Röviden kívánok szólani. Azt hiszem, minden időnek kell bizonyos sajátsággal bírnia, úgy a mostaninak is sajátságosnak kell maradnia. Az oppositio, mely az 1848-iki törvényeket kiküzdötte, a sajté szabadság, a nyilvánosság mellett agitált; itt van tehát az idő, midőn a hatalom kezébe került protegálni ápolni azt, különösen pedig a törvény-

hozásban. Vissza vezetem önök emlékezetét a históriára. Nézzék Rómának Capitoliumát, ott mindenkor nyilvánosan ítéltetett el a hazaárulási bűn. De mire is vezetne az e részbeni tartózkodás? hiszen nem lehet tudni, hogy mit fog vallani a vádlott, a törvényszék előtt; s mégis ott volna a törvényszéknek kibúvó ajtaja, melynél fogva mondhatná: ez vagy amaz ember olyanokat fog felfedezni, mik nem a közönség elébe valók. Én tehát valamint ez előtt is mindig a nyilvánosság mellett küzdöttem, úgy most is arra szavazok.

Szász: Én nem találok e kérdést szavazattal eldöntve. Igenis szavazat alá bocsáttatott azon módosítás melyet Budai követ úr feltett, miszerint t. i. a nyilvánosság némely esetekben fölfüggesztessék; de a második kérdés, az általános és mindenkori nyilvánosság kérdése még szavazat alá nem került. Ezt kívánom tehát szavazat alá bocsáttatni. (Szavazzunk! Zaj).

Aidingert a folytonos zaj miatt hallani nem lehet.

Elnök: A kérdéses cikk ellenében két indítvány tétetett. Egyik az, hogy a törvényszékek ülései mindenesetre nyilvánosak legyenek; a második indítvány pedig, mely formulázva is van, ez: „Az eljárás mindenesetre nyilvános leend; ha azonban az álladalom érdekében felmerülő fontos okok a nyilvános eljárást károsnak mutatnák, akkor a bíróság az eljárást elhalaszthatja.“ Tehát ezekre kell szavazni. Az első kérdés mindenesetre az, hogy marad-e e a szerkezet? Kik a szerkezetet pártolják, méltóztassanak felállni. (Kevesen állnak fel.) A szerkezet nem marad. Már most a kérdés az, hogy mindenesetre nyilvános legyen-e az eljárás? Kik ezt kívánják, méltóztassanak felállni. Többen felállnak.) Tehát mindenesetre nyilvános lesz az eljárás.

Nyáry: A kérdéshez akarok szólni. Három kérdést lehet és kell e részben feltenni. Az első kérdés az, hogy marad-e a szerkezeti s önök azt mondták, nem marad. A második kérdés az, hogy nyilvános legyen-e mindenkor az eljárás; s azt mondtuk, igenis legyen. De kérem azon indítvány, melyet Buday tett és én is pártoltam s melyre Irányi barátom is oly argumentumokat hozott elő, hogy ha azokat nem méltányolja a ház, akkor nem tudom mit fognak mondani ezen határozatról, hogy az eljárás mindenesetre nyilvános legyen, megegyez az, mit az álladalom érdeke szempontjából az én indítványom hozzátesz, hogy t. i. az eljárás mindenesetre nyilvános legyen, ha azonban az álladalom érdeke bizonyos ideig meg nem engedi valamely körülménynek közzétételét, ezen esetben a bíróság eljárását elhalaszthassa. Ezt kérem szavazat által eldöntetni.

Kálai: Miután az indítvány Buday által feltételezett, azt hiszem, minden egyes tagnak e házban joga levén követelni, hogy indítványa kérdésül kitézessék, o is elvárhatja, hogy indítványára szavazzunk. S mintán már felhozott egy példa, tehát bátor vagyok egy előfordulható esetre figyelmeztetni a házat, ha t. i. egy kém állítatik bíróság elébe, és ez felfedezhetné, miként egy pár óra alatt, vagy talán másnap az ellenség ide vagy oda akar vonulni, s önök javaslatában az van, hogy a

vádlott 24 óra alatt bíróság elébe állítandó, ha már elfogadják a feltétel nélküli nyilvánosságot, akkor oda jutunk, hogy azon kémet kénytelen lesz a bíróság maga elébe állítani s ott a dolgok állását a közönség előtt felfedezni. Méltóztassanak meggondolni, minő káros hatása lehetne ennek az álladalomra nézve; ellenben ha elfogadjuk az indítványt, mit Buday előterjesztett és Nyáry többekkel együtt pártolt, akkor a Nyilvánosság is meg lesz mentve, s a status érdeke is megkímélve. Kívánom tehát hogy ezen indítvány tűzessék ki kérdés alá.

Elnök: Én úgy fogtam fel a dolgot, hogy midőn azt állítja a ház, miként mindenesetre nyilvános legyen az eljárás, akkor semmi egyének nincs helye; de ha méltóztatnak parancsolni, tehát Buday Sándor és Nyáry Pál urak indítványát szavazat alá bocsátom. így van formulázva: „Az eljárás mindenesetre nyilvános leend; ha azonban az álladalom érdekében felmerülő fontos okok a nyilvános eljárást károsnak mutatnák, a bíróság az eljárást elhalaszthatja.“ Kik ezt elfogadják, méltóztassanak felállani. (A többség feláll.) A többség elfogadja.

S z a c s v a i: Úgy méltóztassanak ezt szerkezetbe foglalni, hogy ne legyen ellenmondás a törvényben. Azt mondjuk, mindenesetre nyilvános legyen a bíróság eljárása, vigyázni kell tehát, nehogy e kitételnek más helyen ártsunk. Ugyanazért véleményem szerint ott, hol mondatik, hogy a bíróság 3 nap alatt tartozik eljárni, szinte oda kell tenni, hogy az itt felelített okoknál fogva a bíróság eljárása elhalasztathatik,

Nyáry: Miután bizonyos az, hogy csupán azért nehogy az ily eljárás egy pár napig elhalasztassék, a haza érdekét feláldozni nem akarjuk: szükségkép meg kell ezt a 3. §-ban is említeni. (Helyes!)

Elnök: Tehát a 3-ik §-ban is meg lesz ezen körülmény említve. Későre haladván az idő, az ülés eloszlik.

Az ülésnek 1½ órakor lőn vége.

X-ik ülés a képviselőházban

február 10-én.*)

Elnök: Az ülést megnyitom s a jegyzőkönyv fog felolvastatni. Irányi felolvassa.

Elnök: Mielőtt napirendre térnénk által, Madarász úrnak van a házhoz jelentése.

Madarász L.: A képviselőház megnyugtatóására, s azon rász hírek megcáfolására, melyek tegnap a városban keringtek, t. i. hogy Aradot elvesztették volna seregeink, hivatalos értesítés nyomán bátor

*) Közlöny 1849. 103—106. lap.

vagyok tudósítani a házat, hogy az nem áll, és Aradot most is seregeink bírják, noha annyi igaz volt, hogy Aradra újra bevonult azt ellenség, de tetemes veszteséggel újra visszaverettet; a Leiningen ezredből vagy 300 elfogatott, igen sokan lekoncoltattak annyira, hogy az utcák holt testekkel valának borítva, és azon ágyúk is, melyek eddig elvesztve voltak, seregeink birtokában vannak. (Tetszés.)

Madarász J.: Egy pár nappal ezelőtt a honvédelmi bizottmány kérést intézett ide a Közlöny hivatalos lap iránt, miszerint rendelkezék a ház, hogy a Közlöny az országgyűlésnek és a honvédelmi bizottmánynak legyen kifolyása. Hogy ez nem történt, most nem fogom a honvédelmi bizottmányt kérdéssel terhelni; de miután oda utasítottatott a ház által a honvédelmi bizottmány, hogy maga rendelkezék önerejével, hogy ezen kormánylapnak nem hivatalos részében más cikkek meg ne jelenjenek, mint melyek a háznak és a kormánynak kifolyásai, részemről, ha azok, melyek a Közlöny tegnapi számában mondatnak, a kormány szellemével ugyanazonosok volnának, kötelességemnek tartom két kérdést intézni a kormányhoz; először, teljesítette-e a háznak azon határozatát, hogy a Közlönyben egyedül a ház és a honvédelmi bizottmány elveivel rokon szellemű cikkek jelenjenek meg; 2-szor a Közlöny 23-dik számában Jókai Mór aláírással megjelent cikk szellemét magáévá teszi-e a honvédelmi bizottmány? (Madarász László: dehogyan teszi.)

Nyáry: Hallottam, de nem voltam szerencsés jelen lenni, midőn a honvédelmi bizottmány felszólítását félreértve, némelyek censurának gondolták azt a mi teljességgel nem censura, t. i. hogy a honvédelmi bizottmány és az országgyűlés által kinevezendő két tag mindig olvassák meg azon cikkeket, melyek a hivatalos lapban kijéne, melyek nem hivatalos közlemények, hanem olyanok minden esetre, melyek a honvédelmi bizottmány és a ház többségének meggyőződésével megegyeznek. Miután Bezerédy indítványára oda utasítottatott a honvédelmi bizottmány, hogy maga rendelkezék, tehát rendelkezett is: azon hivatalos lapot a honvédelmi bizottmány egyik tagja Jósika Miklós mindennap átnézi, s csak az ő átnézése után igtattatnak a cikkek a Közlönybe, és épen azon cikkek is, melyek a Közlöny 23-dik számában megjelentek úgy szólván a honvédelmi bizottmány átnézésével. Ennyit felelek. A háznak nagyobb része ezt osztja vagy nem osztja az más kérdés; de így történt.

Irányi: Én azt kívántam volna, hogy ezen interpellatióra ne a kormánynak egyes tagja, és ne a mai napon, hanem a legközelebbi ülésben válaszoljon az összes kormány, miután azt maga bizottmányi ülésben felvette és tárgyalta; most én azon elvek iránt tisztában akarok lenni a kormánnyal melyeket követni akar ezen túl; a honvédelmi bizottmány mindig azt mondja, hogy a képviselőháznak kifolyása; és hogy az helyén van; de én tagadom, hogy azon elvek, melyek a Közlöny tegnapi számában kijelentettek és magyaráztatnak, a képviselőház elvei lennének. És urak, nem vagyok barátja a censu-

rának, akarom a sajtó szabad legyen; de akkor ne legyen azon hírlap a kormány orgánuma, és ne mondja a kormány, hogy a ház kifolyása, hogy nem tesz mást, mint a mit a ház határoz, és szellemével megegyez. A múlt alkalommal, midőn Halász által indítvány tétel, mely a kormánytagok felelősségét kívánta életbe léptetni a honvédelmi hízottmánynál is, beleegyeztem abba, hogy az akkor rögtön ne tárgyaltság; nem akartam a kormányt izgatni; de azt sem fogom mint képviselő engedni, hogy a kormány megtagadja azon elveket, melyeket mi képviselők vallunk; a kormány a képviselőknek alatta áll, azon elveket kell követnie, melyeket a képviselők vallanak; ha nem akarja — ne legyen kormány. En hivatkozom önök többségére, mely azt határozta, hogy a trón üres, önök többségére mely most nem szól sem királyról, sem köztársaságról, hanem beszél arról, hogy védeni fogjuk Magyarország szabadságát utolsó csepp vérig; hivatkozom azon többségre, mely nem coquetiroz, nem kandikál semmi királyi személyekkel, sem senkivel, hanem szeme előtt van a nagy cél, a haza függetlenségének kivívása. Figyelmeztetem önöket, hogy ez sokkal fontosabb dolog, mint önök egyelőre gondolják, annyival inkább, mert a kormány egyik tagja azt mondja, hogy ez a kormánynak általnézésén keresztül menjen Nem akarom a vitát keserűvé tenni, hanem kívánom hogy a kormány ezen tárgyat saját, de a haza érdekében is vegye fel bizottmányi ülésében, nyilatkoztassa ki a legközelebbi ülésnek, valljon az összes kormánynak elvei-e azok, vagy annak egyes tagjai ily elvűek. önök urak azon elvekkkel, melyek a Közlöny tegnapi számában vannak, csak zavarba hozzák a népet; a nép nem fogja tudni hányadán van, változott-e a képviselőház szelleme, hogy tökéletesen másképen szükséges beszélni febr. 10-én mint jan. 10-én beszéltek. És mi fog ebből következni? önök azt kívánják, hogy ezen házat a nép bizodalma támogassa; és valljon fogja-e bizodalommal támogatni, mikor oly homlok egyenest ellenkező dolgokat hall a nép, melyeket hozzá előbb nem beszéltünk. Ismétlem tehát kívánatomat, hogy ezen újterpellatióra az összes kormány nyilatkozzék, miben feleletét elvárom. (Némelyek: napirendre.)

Gorove: Képviselőház! Én csak a formákra nézve akarok szólani, mert azt hiszem, hogy mi azon fonalat, melyet a haza kezünkbe adott, nem ejthetjük ki anélkül, hogy a zavarok tömkelegébe süllyedjünk, melyből kibontakozni igen bajos és gyakran sokkal bajosabb mint talán céljában volt annak, ki a ház szabályait megzavarni talán jónak találta. Én úgy tudom gyakorlatilag a dolgot, ha interpellatio történik, a kormány arra felel, a többség határoz rá, megvan-e elégedve a felelettel, vagy nincs? Ennélfogva szükségesnek tartom, hogy az elnök szöllítsa fel a házat, valljon azon felelettel, melyet a kormány egyik tagja adott mert az egész kormány úgy sem felel soha, a ház többsége megvan-e elégedve vagy nincs? Ha az interpellatióra adott felelettel a többség megelégedve nincs, akkor egyes képviselőnek a mint minden más tárgyra, úgy e tárgyra is, mely körül az interpellatio forog, joga

van indítványt tenni; az indítvánnyal miként kell eljárni, a ház szabályai meghatározzák; beíratik az indítványkönyvbe, s az indítványt tevő indítványát indokolhatja, és tárgyalását követelheti, a ház határozza aztán el, felvétel-e az indítvány vagy nem? Ez a ház szabályai szerinti eljárás. Ennélfogva ha a ház többsége Nyáry úr által adott felelettel megelégedve nincs, és ha Irányi úrnak tetszik indítványt terjeszteni elő a felett, hogy a kormány egyik tagjának ezen adott feleletével megelégedve nincs, vagy pedig azon cikknek, mely a „Közlönyében a ház, tulajdonképen a nemzet orgánumban jelent meg, szellemével megelégedve nincs, és ellenkezőnek tartja azt a ház határozataival; tökéletes jogában áll indítványt tenni, mely a kormánynak eljárását bírálat alá vegye, és akkor az indítvány a maga formája szerint a ház által tárgyalathatik akármikor; de hogy mi interpellációk után most a dologhoz tovább is hozzá szóljunk, a ház szabályaival ellenkezőnek tartom, és ellene nyilatkozom minden további vitatkozásnak, ha a ház elhatározza azt, valljon az adott felelettel megvan-e elégedve vagy nincs. (Helyeslés.)

Maczell: Irányi indítványát pártosa.

Pálffy helyesli Gorove Istvánnak azon észrevételét miszerint parlamentarisan kormányban az interpellációkra nem a kormány in corpore hanem annak egyik tagja felel azért felhívja az elnököt méltóztassék a házat határozatra felszólítani megvan-e a ház a felelettel elégedve vagy nincs?

Elnök: A szabályok értelmében felteszem a kérdést. A kormánynak egyik tagja által adott felelettel megelégszik-e vagy nem? A ki megelégszik, méltóztassanak felállani (felállanak). Hogy a többség teljesen világos legyen, megfordítom a kérdést; azok, kik nincsenek megelégedve az adott felelettel, álljanak fel. (Felállanak.)

Csiki: Azon feleletre, mit a kormány egyik tagja adott. értelmem szerint lehetetlen nem mondani, hogy a ház meg van elégedve, mert a kérdés lényege az volt, valljon a „Közlönyében tegnap és ma megjelent cikkek a kormány által megbízott tag vizsgálatán által mentek-e vagy nem? erre a kormány egyik tagja világos feleletet adott, hogy azon cikkek igenis a honvédelmi bizottmány egyetértésével adtak ki. De itt egy második kérdés is fordul elő, valljon azon cikkekbe szőtt elveket sajátjainak vallja-e a honvédelmi bizottmány, és minő elveket akar a kormányzatban követni? Ezen második kérdésre nézve fenmarad az indítványt tevőnek azon joga, hogy megtegye indítványát, mire a ház határozni fog, akkor, ha a honvédelmi bizottmány a kérdésre határozott nyilatkozatot mondott.

Elnök: Azt hiszem, a kérdést mindenki tisztán megértette; s a mint a képviselőház nyilatkozott, lelkiismeretem szerint oda mondom ki a többséget, hogy a ház nincs megelégedve az adott felelettel. Ennek következtében nincs más teendő mint az interpelláltat, a honvédelmi bizottmánynak tudtára adni. Most hát tovább mehetünk.

Nyáry: Azt hallom mondani, nincsenek a felelettel megelégedve. A kérdés az volt: tudott-e erről a kormány? s én azt mondtam, tudott, mi módon? oly módon, hogy a honvédelmi bizottmány-nak egy a végre kinevezett tagja a lapot megvizsgálja. Tehát szükségtelen volt arra szavazni, hogy a felelettel meg van-e a ház elégedve, mert azzal meg kell elégedve lenni, mintán a dolog úgy történt. Hanem más az, ha egyéb kérdést tesz a ház, t. i. meg van elégedve a kormány eljárásával. Nem látom által, ha tőlem azt kérdik, kétszer kettő hány? s én azt mondom: négy, a velem meg nem elég-szenek; de az más kérdés, meg van-e valaki azzal elégedve, mit a honv. bizottmány tesz? (Tovább, tovább.) Én nem tartom oly gye-rekségnek Magyarország állapotát, hogy ily dolgokra azt lehessen mondani „tovább.“ A ház határozatának ellenszegülni nem lehet; de engedje meg nekem, miután a h.-b.-nak szinte egyik tagja vagyok, hogy figyelmeztessenem a házat és minden hazafit, miről van itt kérdés? A házat meg kell menteni, és nem úgy, hogy számtalan vélemény-különbségre oszljunk, mintegy készakarva, hanem meg kell menteni; nekem, ki a kormánynak és e háznak tagja vagyok, nincs más poli-tikám; s ha egyszer meg van mentve a haza, akkor véleménykülön-bségben határozzon a többség a felett, mit kell tenni? (zajongás). Ta-lán megengedik nekem, ki a honv. bizottmánynak tagja vagyok, hogy beszéljek, mert igen furcsa, hogy egy részről azt mondják, hogy meg vannak, vagy nincsenek megelégedve a honv. bizottmány eljárásával, s más részről, ha a honv. bizottmány egy tagja beszél, nem aknrják kihallgatni. Igen rövid a calculus, hamar bevégezzük a számadást egy-mással. — Meglehet, hogy én azok közé tartozom, kik nem fogják fel a haza jelen körülményei közt azt, mit tenni szükséges; én azt sokszor mondtam kisebb nagyobb körökben, én a ki soha kormámi sem egyéb hivatalra nem vágyódtam, soha senki kezéből el nem fo-gadtam, mert feladásomul azt tűztem ki: mihelyt a haza rendes álla-potban lesz, figyelemmel kísérni a kormányt, akár milyen lesz eljá-rása; hogy nekem senki hivatala, sem címe, sem díszjele nem kell, azt bebizonyítottam a múltban, s ha élni fogok, bebizonyítom a jö-vendőben; én szabad ember vagyok, annyira szabad, hogy nem vol-tam befolyása alatt a hatalomszónak, de nem voltam befolyása alatt a tömegnek sem. Ha szabad, a nélkül hogy magamnak érdemet tulaj-donítanék, hivatkozni a martiusi napokra, fognak engem ismerni azok, kik elfogulva nincsenek. Ha én a martiusi napokban a pünkösdi király-sággal kacérokodtam volna, tudtam volna magamnak azon helyet meg-szerezni, melyről mást én utasítottam volna el; de én még azt sem kí-vántam, hogy valami elnök legyek, mert tudom azt, hogy a ki a hatalmat nem ismeri, azt a hatalom elnyomja, mert nem bír vele. — Én tehát szabadon beszélhetek, annyival szabadabban, mert engem talán egy két kérdést kivéve, nem is pártoltak, tehát a bizodalomért nincs mit kö-szönni, én minden felől szabad vagyok. — A mint egyszer egy conferen-ciában kimondtam, september 11-től óta többször ismételtém, hogy min-

den magyarnak csak egy véleményben szabad lenni, a e vélemény az, hogy a hazát meg kell tartani. Második politikai elvem az, hogy minden érdeket pártolni kell; harmadik: ellensége a hazának az, ki véleménykülönbségéi visszavonást akar előidézni. (Igaz, úgy van!) Én érzem, meglehet hogy nem jól fogom fel, — ha nem ez a ház politikája, nem tartja meg, hanem elveszti a hazát. September 11-ke óta a mint elnök tapasztalhatták, többet beszéltem, de nem azért beszéltem nyíltan, mert valakitől félttem volna, — én senkitől és semmitől nem félek, ezt bebizonyítottam, és be fogom bizonyítani, — hanem azért, mert akkor, mikor az ausztriai kormány oly kezek által intéztetik, melyeket önök nem látnak, akkor nevetségesnek tartom factiosus vitákba ereszkedni a felett, mi a teendő. Most a politikának olyannak kell lenni, mely kezet fogjon abban, hogy megtartsuk a hazát, nem pedig bőbeszédűnek az iránt, hogy egyik vagy másik úton mentjük meg a hazát; ez végre farizeusi szerep lenne, miről meg van írva a bibliában, hogy a farizeusok és saduceusok azon veszték össze, hol kell dicsérni az istent, végre mind a kettő megbukott, és álhírnek neveztetett. Nem az a kérdés, hol és miként? hanem hogy kell. Én nem nézek véleménykülönbséget, baráti kezet nyújtok minden véleménynek a nélkül, hogy a magamét feláldoznám. Azt mondom: meg kell menteni a hazát; a többire nézve majd eljön az idő, mikor szabadon mozoghat minden véleménykülönbség; akkor szétoszthatunk véleményben; részemről ha legjobb barátaim lesznek is a kormányon, épen oly figyelemmel kísérem tetteit a kormánynak, mint máskor, s ha hibázok, nem fogok ellenmondani, hanem meg fogom magamat győzni. A múlt kormányban nekem a legjobb barátaim voltak, és én ki-mondtam, hogy a kormány eljárásával nem vagyok megelégedve; oda öltöm az ellenzéki padra, és barátim által kormányhivatalra voltam felszólítva, s némelyek azt mondták, azért nem vállaltam el, mert csak altitkárnak neveztek, a nekem oly emberrel, mint Szemere szolgálni kisebbség lett volna. Azok engem nem értettek, kik ezt beszéltek. De vártam hogy engem magamviseletéről megértsenek. Mikor én fel voltam híva a kormányra, nem fogadtam el a hivatalt soha, nem a nemzettől, nem a hazától, mert azt hiszem sem én, sem azok, kik most a kormányon vannak, nem valók arra, hogy kormányoznának, hanem valók arra, hogy a kormányt, akár milyen legyen az, szilárddá tegyék az által, hogy folytonosan működj ének; csak a bizodalom, melyet önök kifejeztek, tett képessé bennünket a kormányra, és nem is leszünk rá képesek, ha önök a bizalmat megvonják, és elvesztik a hazát; és miként kell a kormányt pártolni? minden felekezetességnek véget kell vetni, minden dicsvágynak, minden emberi gyengeségnek ellene kell mondani, és kezet fogni abban, hogy megmentjük a hazát. — Én egy példát hoztam fel egy jó barátom előtt, ki engem megértett, és azt mondta, hogy igazságom van; arról volt szó, ha valljon ezen úgynevezett honv. bizottmányon valami változtatást tegyünk-e vagy nem; de midőn a hírlapok azt mondták, igen csudálkoznak azon nyomorúságos viseletén a bizottmányoknak, hogy azóta már egy vagy más részre határozot-

tan nem nyilatkozott. — Én azt elszenvedtem, és fogok is többet elszenvedni, sőt elszenvedtem még, hogy csaknem kimondták nevemet, hogy még valami botrány is történhetett volna; tehát én attól sem félek, nem azért, hogy meg nem történhetik, mert velem is a mi emberrel lehet minden megtörténhetik, hanem az nem történik meg soha, hogy meggyőződésemet feláldozzam. Tehát azon jó barátom, mikor azt mondta, hogy talán mégis kellene valamit tenni, egy hasonlatossággal álltam elő, és azt mondtam: ha nekem egy zsúpra vagy kévére van szükségem, s az egészet akarom, ha azon politikával élek, hogy az egynehány legmagasabban álló szálát fogom meg, s azt húzom ki, az egész kévét elvesztem. Ha már most a véleménykülönbségnek fogunk engedni, az történik velünk, hogy néhány szál a kezünkben marad, hanem az egész kicsúszik kezünkől és nem a miénk. Tehát ha az egészre van szükségünk, sokkal jobb politika a derekát megfogni, ott vannak az apró és hosszú szálak, azok mind tényezők a haza megmentésében, és nem csak azon véghetetlen nagy tehetségek, melyeknek ha az ember szemökbe néz, nem oly igen nagyok; hanem Magyarországnak szüksége van most minden magyarra; és azért mondtam én és mondok most is: ha valahol nagyobb száma emberek összejönnek, ne azt kérdezzék egymástól mily politikai hito, hanem álljanak egy tömegbe, a helyett hogy külön fractiót szerezzenek. Tehát ebben méltóztassanak praeter propter megítélni, hogy mily politikám van; ha ez a háznak nem tetszik, örömet átadom helyemet, méltóztassék olyannal betölteni, ki a háznak politikáját képviseli, de fájdalommal kell kimondanom: ha a háznak nem ez a politikája, ez a ház néhány hétig együtt ülhet, de soha a hazát meg nem mení.

Elnök: Azt hiszem, hogy a háznak akarata oda terjed ki, hogy az egész honv. bizottmány nyilatkozatát kívánja hallani az interpellatióra. A határozatot már kimondtam, tehát ne méltóztassanak többet hozzá szólni, mert ha mindig hozzá szólunk, a mi már bevégeztetett is, soha sem lesz dolgainknak vége. Méltóztassanak abba beleegyezni, hogy az elhatározott tény, a mi végzésül kimondatik. Ez nem volt bizalmatlanság a kormány iránt; hanem a ház az egész kormány feleletét kívánja tudni. (Napirendre.)

Ezután a napirenden levő törvényjavaslat a rögtönítelő bíróságok iránt tárgyalatott s csekély vita után megállapítottott.

Jegyzés: Jókainak ezen ülésben vit a alájött cikkei következők:

I.

(Közlöny febr. 9-iki szám.)

„Magyarhon népei!

Úgy legyen rajtunk isten áldása, a mint ti nektek igazat fogunk mondani s legnagyobb áldása legyen: hogy ti elhigyjétek szavainkat.

A mit ti nektek mondunk, a mit számotokra leírunk, a mindenható ítélőszéke előtt legyen mondva és leírva.

Hallja meg az isten, hallja meg a nemzet igazságunk szavát s legyen ég és föld bírása fölkarolt ügyünknek s hozza meg reánk ítéletét, oly igazságosat, oly részrehajlatlant, minőt csak isten és nemzet hozhat.

Országunk feje, a király; ki magát ellenségünké tette, idézett bennünket e törvényszék elé, midőn bennünket pártütőknek nevezett.

Mi megjelenénk a törvényszék előtt, s higgadtan komolyan, mint illik férfiakhoz, kik egy nemzet nevében szólnak s kiknek szavait nemzetek hallgatják, felelünk e vádra.

Mi nem vagyunk, mi nem voltunk pártütők soha.

Nem egy párt, nem egy felekezet, nem egy nemzetiség érdeke az, melyet mi védünk; egy alkotmány az, mely mindenkié, ki ez ország földén lakik: magyar, szláv, vagy oláh, óhitű vagy protestáns, úr vagy szegény.

Ez alkotmányt mi nem kértük, nem kaptuk a királytól. Mienk volt az, mióta e jóidét Magyarhonnak híják, azon frigidáda ez, melyre a királyok esküsznek, mely egy a nemzet életével, összetartó kapocs egy ország népei közt, egyesek jogainak biztosítója, mely úr a király és a nemzet fölötti

Ki ez alkotmány ellen föltámad, az a pártütő.

Mi ez alkotmányt védeni, a király megsemmisíteni fogott fegyvert.

S mégis a király minket nevez pártütőknek, s mi mégsem nevezük a királyt pártütőnek soha.

Midőn isten kegyéből viruló hazánkat tulajdon jobbagya polgárháborúval támadta meg, a király e lázadót nyíltan pártütőnek nevezte, bennünket fölhívott fegyveres önvédelemre a belháború támasztója ellen; s most a király ugyan e pártütő megkezdett harcát folytatja ellenünk, ugyanazon seregeket küldi országunkra, melyet saját királyi szavával pártütökké bélyegzett

S mégis a király minket nevez pártütőknek s mi még sem nevezük a királyt pártütőnek soha.

Országunk vérbe lángba van borítva, a népfajok egymással irtó háborút viselnek, névtelen szörnyettek kiáltnak az égre. Ki idézte elő az iszony harcot? kinek szavára támadtak egymásra a századok óta nyugvó elemek? Nem királyi parancs gyújtá-e meg a lángokat, miket most emberi kéz eloltani nem bír, nem a királyi címer volt-e a vérengzők megismertető jele? Nem segítette-e őket a király pénzzel és fegyverrel és tanácsadással emberiség-szenyező dulongásaikban? S nem nevezték-e e gyilkosokat a király személyének helyettesítői testvéreik, barátaiknak.

S még is a király minket nevez pártütőknek, és mi még sem nevezük a királyt pártütőnek soha.

Nem nevezük Őt annak, mert nem akartuk elzárni a kibékülheted útját.

Egy nemzet nem másíthatja meg szavait mint egyes emberek.

Kit a nemzet egyszer pártütőnek nevez, azt többé királyának nem nevezheti, az iránt többé viszonya nem lehet egyéb mint bírónak a vétkező iránt.

És a magyar nemzet még sem nevezte királyát pártütőnek.

Még akkor sem, midőn általa annak neveztetett, s midőn azt önmentségére kellett volna kimondani.

Mert becses volt előtte a polgárvér, mert megakarta óvni hazáját a háború pusztításaitól, mert imádta hazáját jobban, mint a dicsőséget 8 inkább akart érte áldozni, mint neki sebeket szerezni.

Íme mielőtt a harcot elfogadtuk volna, megkísértők a kibékülés útját, nem kértünk semmit, a mi nem a mienk s ígértünk áldozatot mindenből, kivéve alkotmányos jogainkat.

Ajánlatainkat nem volt, ki elfogadja. Dicsvágyó hadvezér, kinek eleme a háború, hallgatta ki békeajánlatunkat, és visszavetette. Es utasított bennünket a harcok ítélszéke elé.

Mi számot vetettünk magunkkal, megmértük erőnket s kiálltunk a síkra.

Nekünk nem lehetett az elég: hogy igazságunk van azt tenni, a mit teszünk, azt is kellett tudnunk: hogy erőnk van hozzá.

S e tudatunkban nem csalatkozánk.

Erő, akarat, lelkesedés, maga a sors biztatólag jött elénk.

De amint a nehezebb napok elcsüggedésre, úgy a derültebbek elbizottságra nem ragadtak bennünket.

Mi még most is azt mondjuk:

Mi nem akarjuk a királyt trónjától megfosztani, hanem azt akarjuk, hogy teljesítse kötelességét, ami egy király kötelessége.

Ezt mondjuk mi az eldöntő csaták előtt

Még nem dőlt el a harci kocka, még nem jött el a mindes napok vége, még van idő megállni.

De a mi a harc kezdetén lehetséges volt, az nem fog az lenni a harc végén.

Mi ha veszünk, mindet elvesztünk, de a király is mindent elveszthet, ha a sors számára vetett vakot.

Neki a mi veszteségünkéből semmi haszna, nekünk az övéből semmi. És a harc kimenetele kétséges.

Mi féltő kincsnek tartjuk alkotmányunkat ily kétséges kimenetre kockáztatni s óhajtjuk: hogy a király is tartsa ily féltett kincsnek koronáját.

Mi a harcot nem kezdtük, mi a harcot nem dicsvágyból fogadtuk el, mi megtámadott alkotmányos jogainkat védni fogtunk fegyvert s mihelyt azok biztosítva leendnek, megszűnünk áldozni a nemzet vérével, s legyen bárki, ki Magyarországot hitünk s meggyőződésünk szerint boldogítani tudja, helyt adunk neki az ország kormányán, más föltétel alatt soha is senkinek.“

II.

(Közlöny febr. 10-ki szám.)

„Debrecen február 8.

Mentül belebb megyünk a harci mozgalmakba, annál több adunkt van arról meggyőződni: hogy sem a császár, sem a praetendens, sem tán maga az egész császári család nem factor a mostani eseményekben.

Hogy a császári család személyileg nem vesz részt nagyobb szerű politikai combinatókban az régi dolog, és mindig így volt Vagy eapacitás hiánya, vagy testi gyöngeség, vagy hajlamok gátolták őket ebben. Egy szóval ők mindig inkább hagyták magukat jó embereknek, mint eszes embereknek nevezni, s ez dicséretükre válik.

Jelenleg is a császár Prágában, a praetendens és István herceg a Hradsinban, mind a hárman hihetőleg orvosi felügyelés alatt vannak, Sófia hercegasszony ez alatt Münchenben, János herceg pedig Frankfurtban mulat.

Mindannyian távol e mozgalmak színhelyétől, még tán hirétől is.

Azonban itt nem a dynastiát képviselő személyekről, hanem azoknak érdekeiről van szó.

Épen ezen érdekek nincsenek e háború factoraiban képviselve.

Windischgrätz által ugyan sehogy sem.

A dynastia érdekei:

1. Osztatlan ausztriai monarchia.
2. Státusadósságok letisztázása.

Lássuk minő haladást tettek a császári vezérek ezen érdekek elérése végett

Ausztria egysége meg van ingatva, annál jobban, minél tovább tart a háború.

Kik magukról azt mondják, hogy a dynastia érdekeit képviselik, csak bontottak, a helyett: hogy egyesítettek volna.

Oly népiségeket izgattak föl territoriális önállóság követelésére, miknek históriai léte nem volt soha, oly kapcsokat szakgattak széjjel, miket összeforrasztani többé nem tudnak.

Eltépték Magyarországtól Horvátországot s ígértek neki független nemzeti léteit!

Föllazították egy önálló Illyria követelésére.

Amott a szerbeknek vetek oda a Banatust s adtak nekik zászlókat egy támadandó Újszerbia kivívására.

Erdélyt elszakíták természetes testvérétől, s lángba boríták: hogy egy soha nem létezett Dacoromania égjen ki belőle.

Erőszakos kényszerrel lázíták föl az egymást soha nem gyűlölt nemzetiségeket, gyalázatos, természetelleni, történet-szennyező harcra.

Ezek mind a bomlás eszméi, nem az egyesülésé.

Jaj azon birodalomnak, mely maga magának belháborút készít, azt táplálja, terjeszti s mint a bukást érző adós, akkor pazarol legjobban, mikor már semmije sincs.

Ha azok, kik a dynastia nevét viselik szájukban, Ausztria egységére gondoltak volna, lehetetlen, hogy Magyarországot ily körülményekbe hozzák.

Ausztriának csak ott lehet középpontja, hol legtöbb ereje van.

Mutatják a tények, hogy a középpont Magyarország.

Elfoglalva minden oldalról nemtelen belháborúval, még is annyi erő kifejtéssel tudott föllépni az összes monarchia reá nehezülő hatalma ellen: hogy ha az első találkozásra le nem győzte is, de mindenesetre félelmes vetélytársul mutatta be magát.

Ha az ausztriai monarchia egy akart maradni, azon percben, midőn Magyarország alkuval kínálta, ennek pártfogását, nem meghódítását kellett volna keresni.

Hogy ez nem történt azt igen jól tudjuk.

Ausztria háborút csinált békés tartományainak, hogy azokat szövetségeseiből meghódítottaivá tegye.

Itt világosan látható, hogy nem a dynastia: hanem egyesek érdeke dolgozik.

Hódítással egyesített birodalom sohasem élt soká. Azon fejedelem, ki midőn a szeretetet választhatná, a félelmet választja kormánybotul, rosszul gondoskodik az utódjairól.

Pedig a habsburgi fejedelmi család mindig jól tudott gondoskodni unokái jövődjéről.

E harc fordulhat jóra, fordulhat roszt: a dynastiának csak kára van belőle. Birodalma foltokra van tépve, tekintélye megingatva, székhelye elpusztítva. Hogy ebből nem következik a birodalom egysége, azt látja mindenki, beszél róla és cselekszik ellene.

De senki sem tesz ellene annyit, mint maguk a császári hadvezérek.

Ausztriának statusadósságai vannak.

Ha ezeknek letisztázása a hadvezérekre van bízva, akkor esek ismét rosszul képviselik dynastia érdekét, ha egy beláthatlan végű háborút kezdenek a tartományokkal.

A háború költségbe kerül, s szaporítja az adósságot.

A háború-költségeket a legyőzött fél viseli. De itt a legyőzött fél magának a monarchiának egy része, a mit attól elvesz, magától veszi el, a mit azon pusztít, önmagán pusztítja,

A tartományok inségre jutnak. A harc elfogja a munkás kezet a földtől. A hadjáratok fölemészti az élelemfölösleget. Ipar és kereskedés pang és capitalisták kiköltöznek. Az ércpénz lassanként eltűnik.

A hadvezérek sarcolják a gazdagabb városokat.

Összelövelték Milánót, össze Bécset, Prágát, Lemberget. Maga Milánó százezer lakossal kevesebbet számlál mint egy év előtt.

Olaszország pompás vízvezetői semmivé téve, kereskedése végpusztulásban. Galliciában éhínség és Banatus depopulálva, falvai leégetve, hidak, utak, folyók, elrontva, elzárva. A népek minden oldalról zaklatások által megfosztva a munkavágytól. Mindenütt előkészületek egy általános elszegényüléshez, mely ha az osztrák generálisok terveikhez hívek maradnak s azokat keresztül vihetik, okvetlenül befog következni.

S ily tönkretévesi procedúra nem állhat érdekében egy oly dynastiának, mely népei segítségével küladósságaitól akar menekülni. Mert egy belháború költségeit a győztes és leggyőzött egyformán viselik.

Belháborút egy uralkodó család nem folytathat, mihelyt azt haszonnal bevégezheti.

Belháború nem ad sem dicsőséget, sem hasznot az uralkodónak még teljes győzelem esetére sem.

Az pedig: hogy valaki csupa vérengzési vágyból, tulajdon haszna ellen tartományokat depopuláljon, ha emberi szenvedély volna is, de bizonyára nem a habsburgi család szenvedélye.

Itt egyesek érdekei dolgoznak.

Főszerepet visznek mindenesetre a cseh aristokratia követelései. Még a múlt nyáron tervben voltak ezen fellépések a birodalom minden részeiben felmerülő demokrat tendenciák ellen, mint erről akkori kormány férfiaink egyike körülményesen értesítve lón, s adja isten, hogy csalódjunk, de mi azt hisszük, hogy e tervezetbe az egész birodalmi aristokratia kisebb — nagyobb részben be van avatva.

Ezek esküdtek össze a népérdekek ellen, kimondatták a királlyal, hogy nem volt joga aláírni azon törvényeket, melyek a nép jogait szentesítik, kényszeríték koronájáról lemondani, impossibilissé tették az uralkodó család többi tagjait. Egyiket elküldték alkotmányos szemfényvesztőt játszani másikkal eljátszatták egy egész ország bizalmát, a királyt tehetlennek hagyták kikiáltani, a királynét visszaküldték rokonaihoz s testvéreihez, Sónia hercegasszonyt, mintán minden gyalázatot el hagytak rajta követni; szinte elküldék rokonaihoz, s ekkor kezükbe vették az elejtetett királyi pálcát.

Ezek a háború geniusai.

Mit bánják ezek: ha az országok depopulálva lesznek, ha a monarchia szétbomlik, ha a status megbukik s ntána esik a dynastia; — az ő érdekeik sértetlen maradnak, — az aristokratia hatalma annál nagyobb lesz.

A pénzaristokratia mennél kisebb, a születési aristokratia annál nagyobb.

S mikor az ipar és kereskedelem forrásai kiszáradtak, a család-fák és címerek akkor vannak legszebb virágukban. Olygarchák hatalma akkor legnagyobb, mikor nép és fejedelem egymással háborút viselnek.

Itt van a kígyónak a feje.

Nem az a mi vétünk: hogy önálló kormányt követeltünk, nem az, hogy a király szemébe kemény szavakat mondtunk, nem az: hogy magyarok vagyunk, nem az: hogy a státus adósságokat el nem vállaltuk; hanem az: hogy a mit tettünk, mind azt a nép nevében, a nép érdekében tettük.

Ez szerzett minékünk ellenségeket, kik midőn engesztelő jobbnakat nyújtottuk, azt felelték: „föltétlen megadás!”

E szóról ismertünk rajok.

Jaj a dynastiának ha ők fognak győzni!

Jaj neki mert barátai helyett ellenségeire bízta jövődjét. . .

E reactió vezére herceg Windischgrätz.

Ő az ki legerősebben kovácsol Magyarországot leigázásán s a népérdek felforgatásán; nem azért mintha mindannyi között ő volna a legjobb hadvezér, vagy legerősebb gyűlölője a magyar nemzetnek, hanem azért, mert iránta a dynastia némi pénzbeli tartozással (mint mondják húsz millióval) van lekötelve, melyet azon esetre vél megnyerhetőnek, ha egyszer valahára az uralkodó családot adósából hitelezőjévé teheti.

Mint tudva van, a habsburgi család nem a leghíresebb adósságfizető s egy legázolt nép legjobb fundus egyes olygarchák meggazdagodására.

Jaj nekünk, jaj az igazságnak, ha bennünket ily érdekek emberei le tudnak igazni. De jaj a dynastiának is, mely birodalma jövőjét olygarchák kezeire bízta.“

JÓKAI MÓR.

XI-ik ülés a képviselőházban

február 12-én.*)

Madarász L. indítványára a javaslat 8-ik §-a a felsőháznak tettelesen jelenlevő, vagy engedelemmel távollevő tagjaira is kiterjesztett.

A ház tisztviselőinek és szolgálóinak napidíjai iránti intézkedésre a ház elnöke utasított.

Kossuth honv. bizottmányi elnök: Kötelességemnek tartom jelenteni, hogy seregeink tegnapelőtt február 10-én Kassára bementek; és így valamint Miskolcra seregeink általi megszállása következtében Borsod, Zemplén vármegyék, úgy ismét Kassárai bemenetek által,

*) Közlöny 1849. 108., 109. lap.

s a mik az előtt történtek, Abauj és Sárosmegyék, mondhatom, a reakciónak Magyarországon egyik nevezetes fészke, valamint szinte a derei Szepesvármegye ismét a nemzetnek rendelkezése alatt áll. (Éljenzés.) A további munkálatokról nem szólok; annyit azonban sajnálattal vagyok kénytelen kimondani, miként még a jövődőtől kell várnunk és remélnünk; hogy a csapatvezérek ne okoskodjanak, hanem engedelmeskedjenek, és tegyék vakon azt, vakon, mondom, mit a fölibek helyezett főnök, vagy a constituált hatalom parancsol; mert ha e részben nem történt volna egy kis hazafiúi hév kitörése, talán több eredményekkel is szolgálhatnák. Most nem mondhatok egyebet, mint-hogy Kassa kezünkben van, hanem Kassával Schlick nincs kezünkben de talán ez is lesz a napokban. — Hadsereginknek egyéb állásáról, méltóztatnak kegyesen megbocsátani, hogy ne szóljak; annyi megnyugtatót jelentvén, hogy a mi kívántatott a partialis tervnek végrehajtására a dislocatiókban, az már a napokban effectuálva van. — A consumált tényekről majd tán többet lesz szerencsém jelenteni.

Ennyit a hadi munkálatokra nézve kijelentvén, a tisztelt ház parancsa következtében a múlt napokban történt interpellatióra kötelességemben áll a honvédelmi bizottmány nevében feleletet adni; azon interpellatióra, mely a Közlönyben megjelent némely cikkekre nézve közbejött, s a melyre a honv. bizottmány egyes tagja által adott felelettel, a ház nem elégedvén meg, azt méltóztatott határozni, hogy magától a honvédelmi bizottmánytól kivan e részben nyilatkozatot.

Legelőször is annyit kénytelen vagyok kijelenteni, miként sajnálom, hogy az interpellatio hírlapi cikk körül forog. (Helyes!) Én komolyabbnak tartom ezen időt, mintsem hogy ilyessel foglalkozzunk s hogy erre nézve a kormánynak kelljen nyilatkozni. Ezt előrebocsátom. Azonban a képviselőház parancsolt; s nekem nyilatkoznom kell.

A honv. bizottmány érezte annak szükségét, tisztelt ház, hogy a sajtónak hatalmas eszköze a közvélemény tájékozásában annál késésbe hanyagoltassék el, minthogy az ellenség a közvéleményt Magyarország dolgainak állása iránt mindenféle gyanúsításokkal, és fonák elterjesztésekkel iparkodik megmérgezni és félrevezetni. Pesten a sajtó szabadon működött, mert hiszen a magyar országgyűlésnek, és az ennek kifolyását képző honv. bizottmánynak terrorismust vetni szemére csakugyan nem lehet; igazán mondom, sok vád van a világon, ami alapos, és sok a mi nem alapos, hanem ezen vád már legyen érdem, vagy legyen hiba, igazán nevetséges, ha terrorismus vettetik szemére akár a képviselőháznak, akár a honvédelmi bizottmánynak. — De az ellenség részéről azt mondják Pesten, a Figyelmezőben lehet olvasni, hogy nálunk nem lehet szabadon szólani, nem lehet szabadon írni; én pedig a mennyire tudom, elítélés csak egyetlen egyszer, vagy egyszer sem történt; a sajtónak szabad tér engedtetett azon reményben, hogy a sajtó olyan, mint Achilles lándzsája, mely ha sebet ver, maga

legjobban gyógyítja meg. E részben nem is kellett volna annyit engedni, a mennyi engedtetett, s ha a hiba történt, az abban állott, hogy egy kissé nem voltunk kemények. A pesti catastropha után nagy változás történt a sajtóra nézve, a nyilvánosság orgánumai megkevesedtek, és úgy szólván az Alföldi hírlapot kivéve a magyar *journalistica*. a Közlönyre volt reducálva. Ezen lap rendeltetésénél fogva egyáltalában nem volt más, mint hivatalos értesítés, tényekről, és rendeletekről; de teljességgel nem az, a mi az időszaki sajtó többi orgánumainak rendeltetése: hogy véleményt képviseljen; és mivel más orgánum nem volt, más részről pedig a népben csaknem általánosan elharapózott azon gondolat, hogy a mi a Közlönyben van, azt a kormány mondja, habár az a nem hivatalos részben álljon is: arról gondolkoztunk, hogy meglévén ezen vélemény, és nem lévén más orgánuma a sajtónak, a vélemények szabad sűrűlódás általi tisztázására, valljon, nem lehetne e részben intézkednünk? hogy mi a Közlönynek nemhivatalos részében mint vélemény okoskodás, résonnement jelenik meg, a kormány gondolkozásának lehessen mondani. Gondolkoztunk tehát, hogy lehetne ezt elérni? de nehézséget találtunk; s őszintén megvallom, sok *journalisticai* talentumot ismerek, de senkit kivéve, s alkalmasint a ház tagjai is így vélekednek, senkiről el nem ismerem, miként valakinek véleményét úgy tudja képviselni, hogy csak valaki is általánosságban rámondhassa: ez épen úgy van írva, mintha magam mondanám. Azt gondoltuk, tehát hogy miután a kormány ezen lapnak tulajdonosa, úgy kellene eljárnia, mint egy laptulajdonos szokott, ki maga, vagy szerkesztője által minden cikket megnézet előre, s azt mondja, hogy: ezt felveszem, ezt nem veszem fel; s így a Közlönyben is a mennyiben kormányvéleményt képviselt, megnézettek a cikkek hogy nem ment-e az belé, mi az országgyűlésnek, s ennek kifolyásának a honv. bizottmánynak gondolkozásával ellenkezik.

De ebből még nem következik, hogy mind magáénak vallja a kormány azt, a mi belemegy, hanem csak az, hogy ne menjen bele az ő nézeteivel ellenkező. Erre nézve nem tudtunk mást tenni, mint felkérni a képviselőházat, hogy a bizottmány részéről kiküldött egy tag mellé, egy pár tagot rendeden a felügyeletre. A ház ezt nem találta jónak, mert, mint hallám, a censuráról tétetett említés, pedig nem az volt nézete a kormánynak, csak azon viszonyban vélte magát lenni, a mily viszonyban áll, egy lapnak szerkesztése irányában a tulajdonos, ki azt veheti fel lapjába mi neki tetszik. Így lévén a dolog a honvédelmi bizottmány egyik tagját, Jósikát kérte meg, miként vállalná magára a Közlöny felügyeletét, hogy ne menjen bele olyan, mi a kormány nézetével s irányával ellenkezik, s ennek következtében azt adta utasításul Jósikának, hogy előlegesen tekintse meg a Közlönybe iktatandó cikkeket. Jósika azonban ezt *inpracticus* dolognak tartotta s az *interpellatio* következtében tanácskozával a bizottmány, Jósika azt jelentette, hogy ezen megbízatásnak az által vélt eleget tenni, ha azoknak, kik fel voltak szólítva, hogy írjanak a Közlönybe,

néhány általános utasítást ad miszerint tájékozhasák magokat, hogy olyasmit írjanak mi az országgyűlés többségének politikájával nem ellenkezik, s adta nekik a következő utasítást: 1-ör: Hogy a kormánynak politikája, legyőzni az ellenséget, s megmenteni a hazát. 2-or: az 1849-diki törvények által biztosított országos jogoknak hatást, elfogadást és tiszteletet szerezni. 3-or kikerülni mindent, mi szakadást okozhatna. 4-er: az ellenünk szórt rágalmakat megcáfolni, s 5-ör: a Közlöny stylusában azon decorumot tartani meg, mely egy hivatalos lap fontosságával s komolyságával megegyező. (Helyes!) Ezen utasítást adta Jósika azon íróknak, kik a Közlöny számára cikkek írásával foglalatoskodnak, s előlegesen nem nézte meg a beigtatott cikkeket. Egyik feleletem tehát az, hogy a kérdéses cikkekről a honvédelmi bizottmánynak semmi előleges tudomása nincs B nem volt; hanem ha azt kérdő a ház utólagosan, hogy hát magáénak ismeri-e a kormány azt, a mi a Közlönyben írva van, erre nézve, általánosságban, anélkül hogy megmondatnék, mit kivan különösen a ház, nem lehet felelni, mert nincs a föld kerekségén egy cikk is, akárki írja, melyet magam részéről aláírnék, mert lehetnek benne olyan dolgok miről talán egyik ember azt mondja: ez igaz, a másik azt mondja: ez igaz ugyan, de nem kellett volna kimondani, a harmadiknak pedig a stylus és az összeállítás nem tetszik. Én tehát hírlapi cikket egészen magaménak ismerni nem fogok, valamint arra sem lehet senkit is felszólítani, hogy mondja meg, miszerint magáénak egészen nem ismeri, mert vannak olyan dolgok a cikkben, melyeket az ember elismer, s vannak olyanok melyeket el nem ismer. Alázatos kérésem tehát az volna, hogy arra nézve, valljon a kérdéses hírlapi cikkeket a honvédelmi bizottmány magáénak ismeri-e vagy sem, ne kívánjon a ház feleletet. (Helyes!) Hanem ha a ház valamely cikkben kijelentett elvre, nézve szólítja fel a kormányt, valljon követi-e azon elvet vagy nem erre nézve a kormány tartozhatik felelettel, s én ismervén a háznak bölcsességét, az interpellatiót nem is érttem másképen, minthogy a ház a kormány politikáját akarná tudni. Ha ezt méltóztattak alatta érteni: van egy rövid, de igen rövid feleletem, s az egyértelmű azzal, mit sok izben volt szerencsém a ház előtt kinyilatkoztatni, egyértelmű azzal, mi eddig a ház határozatait nagy körülményekben és kérdésekben vezette. Én t. i. a politicát úgy definiálom magamnak, hogy a politika az exigentiák tudománya. Ha tehát azt kérdi valaki a honvédelmi bizottmánytól, minő politikát fog követni mához 3 hónapra, arra nem tudok felelni, mert a politika az exigentiák tudományaik. Ha azt kérdik tőlem, miképen akarom, vagv pedig miképen akarná a honvédelmi bizottmány Magyarország dolgait bevégezni, erre nézve mint politikai kérdésre nem tudok felelni, mert a politika az exigentiák tudománya, mert nem ismerem a körülményeket, melyek közt Magyarország állapotát bevégezni kell, tehát nem tudom miképen lehet bevégezni. Nekünk, kik a haza védelmi terén állunk, csak kettő lehet feladatunk k i. óvakodni attól, hogy a jelen körülmények vontató kötelére akarjuk

vonni a jövőt, melyet nem ismerünk, hanem védelmezni a hazát akképen, hogy Magyarország dolgai becsületes kiegyenlítésének semmiféle ntja bevágva ne legyen. (Helyes!) Hogy a nemzet bölcsesége és a körülmények szerint akként intézhesse el a dolgait, mint legjobb és, legtanácsosabb. (Helyes!) Ha tehát a ház tőlem, Kossuth Lajostól azt kérdi: republicanus vagyok-e vagy monarchista, erre nem felelek hanem ha azt kérdi: mit akar a kormány s micsoda politikát követ? azt mondom: követi azt a politikát, hogy védeni kívánja a hazát igazságtalan megtámadás ellen s e védelem közben semmi utat nem akar elzárni, hogy Magyarország ügyei, a nemzet jogai, becsülete és szabadsága alapján úgy egyenlítettethessenek ki, mint a körülmények szerint kiegyenlíteni legtanácsosabban lehet. (Helyes! Éljen!) Több politikát nem vallok be e percben s többet bevallani nem lehet. Ehhez még azt adom, hogy jövőre nézve, mi a politikát illeti, ismerem a kormánynak kötelességét, hogy bármi is történjék velünk, soha semmi esetben nem engedi Magyarország ügyeit olyan irányba sodortatni, akárki által is, hogy akárminő egyének akár egyénisége akár politikája decidáljon a nemzet sorsa felett, hanem hogy mindenkor a nemzet maga decidáljon. (Helyes! Éljenzés.)

Madarász J.: Képviselők! (Zaj, az elnök csendet kér.) Ha előre tudtuk volna azt, mit a honv. bizottmány elnöke most kinyilatkoztatott, hogy t. i. a bizottmány óhajtja maga, miszerint a kormány véleményével egyezők legyenek a Közlöny cikkei, de ebből még nem következik, hogy minden cikket magáénak valljon: nem tettem volna az indítványt. (Kár is volt tenni.) Elöttem az vala tudva, hogy a hazának jelen körülményeiben a sajtó leginkább csak a Közlönyre van szorítva, s tudtam hogy a mi abban megjelenik, a nép azt úgy szokta tartani, hogy az a háznak és a kormánynak szeleme. Vannak azon cikkekben olyanok, melyekről tudtam, hogy az előadott öt pont szerint a honv. bizottmány azokat magáévá nem teheti, mert az foglaltatik benne, hogy le kell győzni az ellenséget, s párt szakadást nem idézni elő, midőn az osztrák dynastia seregei küzdenek ellenünk, s egy cikkben az jön ki, hogy az osztrák dynastia nem vett részt a háborúban, akkor elleneinknek adunk kezébe fegyvert, mert a nép azon cikkek folytán ellenkezőről győzetik meg, mint a mit neki mondani kellene. Én tehát tökéletesen ki lévén elégitve a honv. bizottmány elnökének felelete által, ezt kinyilatkoztatni hazafiúi kötelességemnek tartottam. (Napi rendre!)

Ezután olvastatik a vésztörvény-javaslat 5. §. végére teendő pótlék Madarász L. módosítása szerint.

Marad a szerkezet, az egész törvényjavaslat holnap fog felolvasatni. Az ülés 11 s fél órakor eloszlott.

XII. ülés a képviselőházban

február 13-án.*)

Olvastatván a tegnapi ülés jegyzőkönyve, miután a ház tisztviselőinek napidíjai iránt hozott határozat kimaradt belőle, a hiány ki fog pótoltatni. Ez alkalommal Szaploncay előadá, miként véleménye szerint ezen tárgy halasztható lenne addig, míg a kormány Madarász József e tárgybani interpellációjára felelni fog. Az elnök e tárgyban, a ház tegnapi határozata következtében már rendelkezett, felkérvén hivatalosan a pénzügyministeriumot, miként a ház tisztviselői és szolgálóinak napidíjait azon arányban utalványozza, a mellyben ezek, az álladalom többi tisztviselői számára a kormány által utalványozhattak.

Elnök jelenti, hogy Antal Imre, marosszéki képviselő orvosi bizonyítvány melléklete mellett jelenti, mikép betegsége miatt nem jelenhetett meg. Tudomásul vétetik. — Nagy Károly székvárosi képviselő engedelmet kér, hogy egy pár hétre haza mehessen, zavart házi körülményeit elintézendő. (Megadatik.) Szivák képviselő, valamint Bagossy Sándor is, orvosi bizonyítvány előmutatása mellett jelentik, hogy betegségek miatt nem jelenhetnek meg. Tudomásul szolgál. — Bernáth Zsigmond ungi főispán, felterjesztvén a kormányhoz báró Luzsinszky Jánosnak abbéli levelét, melyben előadja megnora jelenhetése okait, miután a kormány ez iratokat hozzám áttette, jeleotem a tisztelt háznak, mikép b. Luzsinszky János azért nem jelent meg, mert a vidék, hol tartózkodott, mindenünnen ellenség által volt környezve. Ez is tudomásul vétetik.

Ezután olvastatott a rögtönítelő törvényszékek iránti törvényjavaslat, mely az egész ház által elfogadtatván, az ülés eloszlott.

XIII. ülés a képviselőházban

február 26-án.*)

A z e l n ö k jelenté, hogy a honvédelmi bizottság elnöke szükségesnek látta a hadseregek egyesítése végett néhány napra a hely színére távozni.

Szaploncay felszólalására Madarász József indítványa a Debrecenben megjelent és meg nem jelent képviselőkre nézve holnap tárgyalatni fog.

*) Közlöny 1849. 109. lap.

**) Közlöny 1849., 137-139. lap.

Napi renden volt Halász Boldizsár javaslata a honvédelmi bizottmányról.

Halász: Mint indítványozónak meg fog a tisztelt ház engedni, hogy indítványom indokait némileg megújítsam. Az indítványt elméleti és gyakorlati szempontból lehet felvenni. Mi az elméletit illeti: a status-tannak egyik alapelve az, hogy az országé hatalmakat, nevezetesen a törvényhozást és végrehajtást nem szabad összezavarni a nélkül, hogy az alkotmányos szabadság veszélyeztetve ne lenne. Tudjak, nálunk a törvényhozói hatalmat az országgyűlés, a végrehajtást a honv. bizottmány gyakorolja; vannak azonban némelyek, még kormánytagok is, kik azt mondják, hogy maga az országgyűlés kormányoz, és minthogy annak kifolyása a honv. bizottmány, mintha azzal egy volna, és nem volna külön kormány. Ezen elvből indulva ki, tettem az indítványt, és én veszedelmes dolognak tartanám statustanilag, ha valaki azt hinné, hogy Magyarországon a törvényhozás és kormányzat össze van keverve. Ugyanezen statustannak másik elve az, hogy alkotmányos országot csak felelős kormány által lehet jól kormányozni. Más okom volt indítványom tételére mert vannak kik azt hiszik, hogy ha van is felelős kormány de a collegialis kormányzat természete miatt a felelősség annyira el van osztva, és utoljára annyira reducálva csaknem a semmiségig, hogy egyik a másikért tartozván felelni, senki nem felelős, sőt azon collegialis kormányzatban lehető felelősség is a képviselőház köpönyege alá bújik. Nem tekintve a kormány egyéneire, elvből úgy győződtem meg, hogy az olyan collegialis kormányzat békés időben sem volna kielégítő, annival inkább jelen veszedelmes percei közt a hazának, midőn sokszor fűig van egy két pillanatnyi idő tanácskozásra, hanem rögtön tennünk kell. Ezek elvileg felvett okai indítványomnak; de vannak gyakorlati szempontból eredett okaim is. Hiszem és vallom, hogy a felelősség a kormányban magában erélyt fejt ki, a népben bizodalmat, és ezen bizodalomból származik az önkényes s pontos teljesítése a kormány rendeleteinek. Már most lássuk, a kormányban mikép származnék azon erély, Úgy, hogy a felelősség eszméje s a szoros kötelesség érzete némileg jogot ad, mert a kötelesség és jog mindig viszonyban áll egymással. Ha a kormány tudja hogy felelős, van joga tenni is, és attól ki alája van, rendelve pontosságot követelhet. Az atyának honnan származik gyermekei feletti joga? onnan, mert kötelessége, hogy őket a haza jó polgáraivá nevelje. A fejedelmeknek népeik feletti jogai is azon kötelességből erednének, hogy Őket boldoggá tenni kötelesek. De fájdalom, hogy Ők e kötelességet nem ismerik, csak jogaikat, és midőn a nép alkotmányos szabadságát követeli, mint a boldogság egyedüli alapját, akkor azt mondják, nektek jogaitok nincsenek, megvan a ti köteleaségtetek, engedelmeskedni, különben karddal fogjuk hátatokra írni a jogot. Már most a népben miért származik bizodalom a felelős kormány irányában? azért mert általában a nép nem igen szokott nagy politikai bölcseséggel bírni, hanem annyit mégis átlát, hogy a kormányra csak tudományos művelt férfiak jöhetnek, és ha azt is tudja, hogy azok felelősök, tovább nem okoskodik, hanem

azt mondja, hogy egy okos és felelős ember nem adhat ki oly rendeletet, melyből veszedelem háramoljék a hazára, mert akkor felelősségénél fogva magának, is kárt okozna. Innen származik a bizodalom, és ahol bizodalom van, ott van a pontosság, engedelmesség és a kormány rendeletének szíves teljesítése. Példa erre az, midőn az ellenség elfoglal valamely helységet és abból lábát kivonja, azonnal megszűnik az engedelmesség, mert ott az engedelmességnek alapja a szurony vagyis a félelem, és miután a felelőség eszméje a kormányban erélyt, a népben bizalmat gerjeszt, az volt gyakorlati szempontból felvett alapja indítványomnak. Itt berekeszteném indoklásaimat, de mintán e ház nyilvános ülésében némely észrevételek tettek indítványom ellen, bocsásanak meg a tisztelt képviselők, hogy azokra kiterjesszem figyelmemet Halottuk azt, hogy most nincs más politika, mint megmenteni a hazát, mert akinek más politikája volna, hazaáruló és azt fel kellene magasztalni; de hogy miként mentjük meg a hazát, az eszközök megválasztásában lehet véleménykülönség; nézetem szerint első eszköz a haza megmentésére egy oly kormány, melyben egység legyen; másodsor legyen, ki számon kérhesse a kormánytól tettét, ez az országgyűlés. Azért tettem tehát indítványomat, mert össze vannak keverve az országie hatalmak, pedig az országgyűlésnek én egyéb kötelességét nem tudom, mint számon kérni a kormánytól amit tesz, és hogy ezen eszmezavar, hogy t. i. az országgyűlés a kormánnyal össze van keverve, megszűnjék, akartam hogy legyen tisztán független és felelős kormány mint feltétlen eszköze a haza megmentésének.

Némelyek azt hiszik, hogy úgy mentjük meg a hazát, ha nem teszünk semmit, mi véleménykülönséget okozhat. Én erre egy igen egyszerű példát hozok fel, teszem, ha most egy teljhatalmú gyorsfutárt akarunk küldeni Erdélybe Bem tábornokhoz, azt mondván neki: indulj! mozdulj! de ő látván, hogy a koci rász, a ló sánta, béna, így szól: uram! én keresek jobb alkalmat, mert ezen nem érek oda a kitűzött időre; de mi hatalmasan fülébe dörögjük, most nincs más politika, mint indulj! a szegény futár, hogy véleményharcot ne idézzen elő, elindult; de az első állomáson eltörik tengelye, a ló elakad a sárban, s nem mehet sem ide, sem oda. Így állunk mi. Ha valaki azt hiszi, hogy kormányunk mostani alakjában hagyásával nem lehet megmenteni a hazát és indítványt tesz annak rendszeresítésére, az inkább akarja biztosítani a haza megmentését, mint a ki azt mondja, ne tegyünk semmit. Azt is mondják, semmi olyast nem kell felhozni, mi véleménykülönséget idéz elő. Hiszen nincs oly csekély fontosságú tárgy a világon, mely iránt véleménykülönség és pártok ne keletkezhessenek. Nem áll az, hogy ne tegyünk semmit, mi vita tárgya lehetne, mert úgy e házban semmit tanácskozás tárgyául kitűzni nem lehetne. Nem áll talán az ellenvetés az indítványra nézve; de nem áll elvileg sem, mert szeretném azon embert látni, ki Magyarországon az indítvány elvét, a felelőséget meg akarná támadni, ezt nem is teszi senki, hanem azt mondják, hogy

most nincs ideje, hanem majd máskor; amint szokták hajdan mondani, hogy a népnek ne adjuk meg jogait most, hanem akkor, midőn megérett azokra, holott annak ideje mindenkor jelen van, a nép mindenkor érett jogai gyakorlatára. Nekünk képviselőknek kötelességünk oly kormányt alakítani, mely Magyarország megmentése nagy kötelességének megfelelhessen; és kérdem, mi lehet indítványomban az, mi pártokat idézhetne elő? Az elv nem, tehát a személy? Ugyan van-e oly személy Magyarországon ki magán érdekét ne tenné a haza érdeke után? Itt elvről van szó, vegyük gyakorlati szempontból. Ha például elfogadtatnék az én indítványom, mi következnek belőle? A kormány elnöke szép csendesesen minden lárma nélkül vagy megtartaná azon egyéneket kik most a kormányban vannak, s azt mondaná, van homogeneitás a kormányban, nem kell változást tenni és megmarad a kormány, de ha változás történnék, nem tartatnának meg a mostani egyének, mert ha valaha, hazánk mostani percei kívánják, hogy a kormányban homogeneitás és egyesített erő legyen és senki ne takarózzék az országgyűléssel, hanem legyen kijelölve minden tárgyra az egyén, hogy mondhassa az országgyűlés, ezt te tetted, felelj róla. Hírek után halljuk Eszék várának feladását és gyalázatos elárulását, ha valakit feleletre kívánunk vonni, például a hadügyministert, az azt mondja: az igaz hadügyministernek írom magamat, hanem bizony mi a honvédelmi bizottmányban együtt működünk, s így egyik is, másik is Péterről Pálra hárítja a felelősséget, és utoljára igen bajos a felelősséget, mint az elvileg állana, gyakorlatba venni. Annálfogva miután meggyőződtem arról, hogy egy collegialis kormány nem egyébre való, mint kísérletre békeséges időben, de most, azáltal Magyarországot megmenteni akarni, — meg vagyok győződve, az nem egyéb erőltetésnél. Itt nem lehet eszembe nem jutni Aesop békájának, midőn felpuffeszkedett, és akkorára akarta magát felfújni, mint a bika, és végre megpukkadt. Végül bocsásson meg a ház, s ne vegye szerénytelenségnek, ha személyemről szólok, mit nem tennék magamért, hanem az indítvány érdekében kénytelenítetem kijelenteni, hogy miután gyanúsítások történtek, és vannak, kik szeplőtelen hazafiságot nem tudva képzelni, azt hiszik, hogy midőn ilyen indítvány tételik, mellékes célok vannak kítűzve, én nem magamért tettem az indítványt, és nem sokat törődöm a gyanúsításokkal, hanem az indítványról a legkisebb mocskot is le akarom mosni, azon kijelentéssel, hogy nekem soha semmi hivatal nem jutott eszembe, és én hazánk védelmi harcának diadalát mint képviselő akarom bevárni és addig mint képviselő függetlenül fogom a kormány tetteit szem előtt tartani. Ezzel tartoztam magának az indítványnak, és nem tűröm, hogy az indítvány, mely szent célból és elvből indult ki, bemocskoltassék. Ezzel eleget tettem kötelességemnek, méltóztassanak felette határozni.

Mészáros (hadügyminister): Megbocsásson a t. képviselőház, ha — mivel gyógyíthatlan betegségem van, s ezen betegségem mellett még egy nagy calamitas is fekszik személyemben — unalmas

fogok lenni. (Halljuk.) Halász képviselőtársam indítványnak helyét láttam volna Pesten, midőn mind a két ház együtt volt; akkor biztosabban, jobban, s talán törvényesebb eredménnyel tanácskozhatott volna. Midőn az ellenség bejött hazánkba, ideje lett voloa, egy erős kormányról gondolkozni, de mivel akkor e dolgot mellőzni méltóztattak, azóta Pestről el is költözködtünk és ide Debrecenbe érkeztünk, most nem tartom tanácsosnak e felett tanácskozni, azon okból, mivel mindazon erőket, melyek már egy cél felé összpontosítva vannak, már működnek is, melyek fő célja a haza megmentése, akadályozni bármivel is, célszerűnek és tanácsosnak nem tartom, nem tartom pedig azért, mert ha a netán ujlag alakítandó kormány egyéneinek gondolatát s nézetét ismernők, és bennök egyesülést találni gondolhatnánk akkor jó volna ezt a dolgot elővenni,— de miután a jelen kormányt a törvényhozó test teremtette, védelmezte és ótalmazta, benne tökéletesen megnyugodott, de megnyugodott az ország is, s mert annyit, amennyi tőle kitelt, tett is, azt mondom: hogy ha most változtatnék a kormányt, megengedem, hogy talán jobb lenne a kormány, de nem találok jónak, most tenni experimentumot a felett: jobb lenne-e megtartani a jelen kormányt, hogy elkezdett pályáján haladjon, vagy pedig megváltoztatni. Én tehát ezt az egész indítványt mellőzni akarnám, megtartani a kormányt, és elhalasztani változtatását akkorra, midőn Pestre szerencsésen visszaérkezendünk, ott lehet majd egy erősebb kormányt alakítani, mely vigye az ország ügyeit.

Mi képviselőtársam indítványának másik részét, t. i. az interpellatiót illeti: én, igaz, még most is hadügyminister vagyok, hanem csak annyiban, mennyiben még helyettem újat nem választottak, de nem szeretnék — mivel én hadügyministernek tartom még magamat — magam állni, és kilenc rémkép között ülni, mint a Machbet operában, hol sok vendég ül s egyetlen egy rémkép van; — hanem, ha méltóztatnak mint bajai képviselőt — kinek küldői szerencsétlenségre már in partibus infidelium vannak, — némelyekre felhívni, s türelemmel lenni, mint voltak Pesten, míg valódi minister voltam, hol feleletemmel jól vagy rosszul megelégedtek; — ha a hazának érdekét a nyilvánossággal nem fogom veszélyeztetni, szívesen szólalok; s Eszékről is felelek. (Halljuk!)

Mi ami szerencsétlenségünk? Az ami sok tudósok-é! Azt, mit a tudósok bizonyosnak tudnak, egy ívre rá írják; de amit hisznek, ezer teve el nem viszi. A mi szerencsétlenségünk az, hogy nekünk mindenre van szükségünk, és hogy ha az egyetlen prókátoroskodást kivesszük, a többiben talán valami kis fogyatkozást találunk (tetszés és helyeslés) fogyatkozást pedig legjobban abban, amit én képviselek, az ész- és emberiségellenes mesterségben a katonaságban. Tudjuk azt, hogy száz évek óta miként neveltettünk, más nyelven nógattattunk, s mint Festetics György monda: hogy kedves atyánkfiait más nyelven taglaltatják, hát mi kiszoktunk a katonaságból; tudjuk azt,

mert magam is voltam úgy, hogy haza nem eresztettek, és midőn kapitányságig jutottunk, azt mondtuk, én kapitány vagyok, nem hagyok magamnak parancsolni, otthon úr vagyok, s úgy is volt; de látjuk most elhanyagoltatásunk következményét, hogy amidőn sokféle tulajdonokkal bíró s tündöklő tehetségű emberek kellene, bizony keresni kell őket, mint Diogenes kereste a becsületes embert, mert nincs mindenhol. — Én mint hadügyminister most a hadügy élén állok, bár azt akarnám, s akartam, hogy okosabbnak adassék át, de a haza meghívott s én vezetek, holott jobb lett volna ha vezettettem volna. így van ez a többiben is. — De menjünk át Eszékre. Gróf Batbyányi K. midőn visszafoglalta Eszéket, emberre volt szükség, azaz várparancsnokra, ezen várparancsnokság ezelőtt nyugdíjazási hely volt. Mi éppen fővezérek hiányában voltunk, azért kénytelenek voltunk főhadnagyokból teremteni tábornokokat; ezt ugyan, ha oly bőségében lettünk volna a tábornokoknak, mint Franciaország, nem kellett volna tennünk, hanem le kellett volna előbb lovag sarkam yuját tenni, aztán azzá tenni, mit mi jóváhagyás reményében tettünk meg, mert kevés volt és szükség volt rá. Tőlem kérte: kit akarsz odatenni várparancsnokul? Én Édert becsületes embernek ismerem, azt mondtam, és hogy jó magyar ember, bár a neve német, meglehet neki is betegsége van, mint nekem, Ő nyilatkozott, de mindenesetre nem úgy, mint talán váratott — némely más beszélgetések után, mert tudjuk azt, hogy a főlebb valók as alattvalójuknak soha eleget nem tesznek — akkor jobbat nem tudtam, azt mondtam, adjuk oda Édernek, ő becsületére fogadta, hogy megtartja és hiven teljesíti kötelességét; de hogy aztán még legyen ellenörködése és támasza is, tősgyökeres magyar és híres embereket is küldöttünk oda, egy Földvárit, egy Rácot, egy Villámot, ott volt maga gr. Batthány K. is. Hát most az isten szerelmeért, mit kellett volna tenni többet? mikor a törvényben megvan, hogy a legutolsó hadnagynak is megvan azon joga és kötelessége, hogy ha a várparancsnok nem teljesíti a maga kötelességét, befogathatja. Ahol annyin vannak, és mindent megadtunk nekik, én bizony nem tudom, az én választottam-e hibás, vagy pedig a többiek közösen; ez majd világosságra fog jöni, ha a lassan lassan idekullógó tiszt urakat kérdőre fogjuk venni; mert azt vetették okul, hogy nem volt nekik puskaporuk!? — nem volt — csak 2400 mázsa, úgy hogy ha mindennap 500 ágyúból 5 óra hosszáig lövődöznek, még akkor is 33 napig lehetett volna magukat kitartani; de ők nem is lőttek, mert némelyek azt mondják, meg is tiltották löni, miért, mert újonc tüzérek voltak! — persze, mert minden tüzér újonc volt, de meg volt parancsolva, hogy gyakorolják őket de nem is gyakoroltattak, és így elfelejtették. Volt pénzök, volt eleségük, derék magyarok voltak, a legénység is derék volt, és mégis feladták a várat! Ez szerencsétlenség, oly szerencsétlenség, melyet az isten adjon, hogy meg ne sirassunk, nem azért hogy általa a haza volna még inkább veszélyeztetve, isten mentsen, hanem azért, hogy ne legyen valami ragadós nyavalya belőle, melynek hogy elejét vegyük, minden más várparancsnokság legényeit felhívtak,

hogy ne higgyenek a csábításoknak, még nincs meghódítva Magyarország, csak legyen határozott akarat mint eddig is volt, meg fogja hazáját, melyért eddig is vérét ontotta, menteni nem sokára az ostromlástél. — Nem tudom, van-e még, a mit meg kellett volna említenem, hanem záradékol csak azt említem még meg, hogy én a változást most nem tartom tanácsosnak azért, mert véleményyszétágazást nem akarok, s hogyha eddig akár jól, akár roszul — mit a következmény fog beigazolni — működött a kormány, ne változtassuk azt most; ha majd Pestre megyünk, én leszek első, ki azt fogom mondani: tegyenek egyszer már ministereket, hogy ne egyedül legyek, kin fát vágjanak, mert hogy ha többen leszünk, könnyebben el lehet szenvedni.

Madarász J.: Engedjenek meg, hogy a kormány felelőssége melletti azon okozat iránt, melyet hadügyminister mint követ és honvédelmi bizottmányi tag előadott, hogy t. i. ő igen óhajtott volna azon intézkedést akkor, amidőn Pesten volt az országgyűlés amidőn a felsőház is együtt ült, mikor törvényesebb szint öltött volna magára elintézni, egyedül azon ok miatt is felszólalni kötelességemnek tartom, hogy midőn a haza megmentéséről van a szó, ha volt is felsőház s nem tartotta kötelességének itt Debrecenben megjelenni, hanem jobbnak látta önszemélye és vagyona megtartása végett a hazafiatlanság azon szegyenét magán hordani, hogy itt Debrecenben meg nem jelent, akkor kötelessége a háznak, nyíltan megismerni, hogy miután a képviselőház itt megjelent, e ház a törvényesség terén van, s minden határozatai oly érvényesek, mint ha a felsőház tanácskozásain is keresztülmentek volna, a mely felsőház nem tartotta kötelességének a haza megmentésére itt megjelenni. — Én mindenesetre nem tartom azt, hogy a kormány felelőssége kimondása által azon egység, mely megmentheti a hazát, veszélyeztetve volna; én azon egységet a haza megmentésére a kormányban úgy látom, ha a kormánytagoknak általában egy működése és öszhangzó politikája van. Azt tartom, e hazában egyetlenegy férfiú van, aki képes a hazát megmenteni és ez Kossuth Lajos (nagy éljenzés); a haza példakkal bizonyította be, hogy ezen férfiú legyen a kormányon s annak politikáját kövessék azon egyének, kiket ő a kormányra kinevez, és a haza mindenesetre engedelmisséggel járul a kormány iránt s e kormány képes megmenteni a hazát. Én tehát nem teszem fel, hogy a honvédelmi bizottmány tagjai közt véleménykülönbség van, korán sem, de ha van, akkor midőn Kossuth a jelen kormányt felollos kormányvá alakítja s megtartja azon egyéneket, nem lesz változás, hanem csak ki lesz mondva a felelősség elve, mely most jelenleg nincs kimondva; ha pedig létezhetik véleménykülönbség, akkor kötelessége a háznak most hozandó határozatával azon súlyt elvenni a véleménykülönbségtől, mely kárt okozhatna a kormányban. Azt kimondom, hogy én monarchiában felelősséget nem látok, felelősség mellett a monarchiát képtelenségnek tartom, mert ekkor kevés kormány felelős; ha forradalom nem volt, alkotmányos monarchiában mikor vonatott felelősségre a minister? Absolutisticus hazában van e felelősség? de min-

denhol felelős kormányzatot nem tudok. Hazánk jelen helyzetében, hol egy monarchia sem. Jegyezgeti a felelős kormánynak gyengeségeit és bűneit, a forradalom idejében minden embernek kötelessége a haza megmentése mellett dolgozó és törekvő tagokat pártolni. Itt látom én a felelősség eszméjét Halász Boldizsár képviselőtársam indítványában, mit, mint amely hazánk egységének nemcsak nem árt, hanem azt előmozdítja, szükségesnek és pártolandónak tartok.

Tóth: Idején kivülinek látom azon térre bocsátkozni s arról-vitatkozni, hogy alkotmányos monarchiában lehet-e felelősség,?agy nem. Csak azon állításra, mit Mészáros Lázár követőtársunk méltóztatott mondani, hogy „főrendi tábla Debrecenben nincs⁴, kívánom azt megjegyezni, hogy „van“ és hogy ezen főrendi tábla ezideig üléseit azért halasztotta, mert elnöke b. Perényi Zsigmond beteges volt, most már meggyógyult, és lehet remélni, hogy a felsőház is legközelebb megkezdí üléseinek tartását. (Helyes!)

Palócy: Némely általános észrevételeim vannak az előterjesztett indítványra. — Már korom is azt hozza magával, hogy csendeséget és oly módokat szeretek keresni, melyekre nézve, meglehet, hogy talán azért, mert fejem sötét, át nem látom a mondottak igazságát; de amelyeket jóknak nem látok, azokat nem pártolhatom. Én az indítványozó úrnak, és mindazoknak, kik indítványát pártolták, nemeslelkűségét, hazafiúi tiszta szándékát jól ismerem: de épen azért, mert meg vagyok győződve, s szentül hiszem, hogy nem rosztat, hanem kétségtelenül a legjobbat akarják a hazára nézve eszközölni, méltóztatassanak megengedni, hogy megjövendöljem,— bár adná isten, hogy jóslatom ne teljeseádnék, — de tartok tőle, hogy ha egyszer azon ösvényre lépünk, melyet javasolnak: akkor noha ők nem akarják, de viszálkodást és egyenetlenséget fognak behozni a hazába. (Felkiáltások: igazi helyes!) Tisztelt ház! annyszor hallottuk már teremünkben, főleg még Pesten azon jelentékeny szavakat hogy: „a haza veszedelemben van“; pedig e szavakkai ritkán kellene élni, mert nagy jelentőségüknek kell lenni, és van is, hol nem phrasist, hanem valóságot fejeznek ki; de mi annyira emlegettük már, hogy szinte jelentékenyságüket kezdik veszteni. Ke éljünk háté szavakkal oly könnyedén, hanem tanuljunk más nemzetektői, és ha valamely jó példát látunk, azt kövessük. így az én tudomásom szerint, ha a szabad Angliában valamely akár külső, akár belső“ baj van, a király, vagy most a királyné, a ministereket elküldi a parlamentbe, s ezek azt mondják: halljátok, a király azt üzeni, hogy a haza veszedelemben van, mentsétek meg. S mi történik ekkor az angol parlamentben, hol szüntelen súrlódások vannak a felek között, s vannak toryk, hoch-toryk, ultra-toryk, whigek, hoch-whigek, ultra-whigek, reformerek, radícalok, chartisták, s kitudja még micsoda pártok, melyek mind arra törekszenek, hogy a kormányzási hatalmat kezeikbe kerítsék? Amely pillanatban megszületik például egy tory-ministerium, azon pillanatban oppositio lesz a whig-párt, s iparkodik, hogy ő jusson a kormányzásra; de mikor azt üzeni a király, hogy a haza veszedelemben van, megszűnik azonnal

minden pártszínezet, nincs többé tory, nincs többé whig, csak követei vannak a nemzetnek, és összevetett vállakkal igyekező a haza baján segíteni, kérdik a ministereket: mit kívántok, hogy mentessék meg a haza? S ezek természetesen felelik: „kívánunk pénzt, katonát; kívánjuk, hogy a Habeas-corporis aktát, a magna chartát bizonyos időre felfüggeszessék“ s így tovább. S ez megtörténvén, a haza megmentetik. Mikor pedig jelentik ismét a ministerek, hogy a király szerencsét kíván, a haza meg van mentve, amint e szót kimondották, azonnal kiki visszamegy padjára, s lesz tory, lesz whig, szóval lesz, ami volt, mert megvan mentve a haza. Hagyjuk tehát mi is az ily pártokra megoszlást azon időre, mikor meglesz a haza mentve; addig pedig ne szórjunk égő üszköket hazánk keblébe. Egyetértésre van szükség, kerüljünk tehát mindent mi azt gyengíthetné. A historicsok azt mesélik rólunk magyarokról, hogy mi scythák maradékai vagyunk; feltéve, de nem állítva, hogy igaz, volt a scytháknak, állított elődeinknek, mint Justinus említi, egy Mycipsa nevű királyuk, kinek sok feleségétől 80 fia volt, s ezeket halálos ágyához összehíván intette őket egyetértésre; s egy csomó nyilat, melybe 80 nyílvesző volt egybekötve, adott kezeikbe, mondván: törjétek szét; de míg a nyílveszők mind összekötve voltak, addig el nem törheték. Ezután mondta nekik: most kísérsétek meg egyenként széttörni a vesszőket; s egyenként széttörték. Ekkor monda: így jártok halálom után. Ha összekötve, vagyis egyetértésben maradtok, úgy senki benneteket meg nem semmisíthet; de ha különszakadtok: elvesztek. Tanítson ezen példa bennünket, s azokat is, kiknek az amerikai köztársaság ideáljok. Nekem nem ideálom, s nem is lesz mindaddig, míg harmadfél millió szerezsen rabszolga lesz benne; de a kiknek ideáljok, nézzék meg címerét; egy sas az, mely a levegőben felfelé repül s egyik körében egy csomó nyílveszőt tart, ezen körülírással: „Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.“ Ne térjünk tehát mi se azon ösvényre, mely egyenetlenségre vezet. De egyébiránt az előterjesztett indítványt szükségesnek nem látom leginkább még azért sem, mert azon határozatban, mellyel a ház a honvédelmi bizottmányt kirendelte, világosan befoglaltatik az is, hogy a bizottmány az országgyűlés örökösége s felügyelése alatt áll, s ennek tartozik felelősséggel. Ei van tehát mondva a felelősség. És végre az interpellálhatóság joga is fenmarad még mindenkinek, az interpellatióra pedig a kormány felelni tartozik. Ez véleményem az előadott indítványra nézve, valamint hitem nekem is az, mi már többször kimondatott, hogy először győzzünk, aztán számoljunk és végtére rendelkezünk magunkról. (Helyes! Éljen!)

Elnök: Nem lévén senki felírva, szavazás útján fog eldöntetni a kérdés. A kérdés az: elfogadjatik-e Halász képviselő indítványa, vagy nem? Kik elfogadják, méltóztassanak felállni. (Kevesen állnak fel.) Tehát a többség az indítványt nem fogadja el.

Halász: A kérdésre nézve azon észrevételelem van, hogy azt kétségbe sem lehetvén vonni, mi indítványomban foglaltatik, t. i. a kormány felelősségét, nem annak el, vagy el nem fogadásáról van szó, hanem

arról, hogy indítványom tárgyalása elhalasztatik-e vagy nem? (Felkiáltások: természetesen!)

Madarász L.: Nem ezen tárgyhoz szólok; de mivel e kérdésbe beszövetett az eszéki vár, engedje meg a képviselőház, hogy felhívjam egy határozat hozatalára. A honvédelmi bizottmány mint hadügy-minister nr monda, azt vélte, hogy Eszék vára tökéletesen van biztosítva, vélte az által, mit hadügyminister úr előadott, mert 5000 főnyi őrsereg volt a várba helyeztetve, s a sereg magyar volt, annyira, hogy először három honvédzászlóalj volt ott, másodszor 2400 mázsa puskaapor, és harmadszor a vár három hónapra volt ellátva eleséggel, és azt gondolta a honvédelmi bizottmány, hogy Rác őrnagy, kinek feljelentésére mindazon egyes tisztek, kik veszélyeseknek látszottak, elmozdítottak, nem lehet hazaáruló; azért a honvédelmi bizottmány elegendőnek vélte, oda küldeni Földvárit, ha magában a várparancsnokban nem volna meg azon biztos kezeség, hogy a vár elegendő biztos kézben van; a honvédelmi bizottmány annál inkább biztosítva vélte a várat, mert a hadi törvények szerint, minden tisztnek jogában, kötelességében és hatalmában van, ha a várt tarthatónak találja, magát a várparancsnokot is fogolylyá tenni. Hogy mi történt, kénytelen vagyok a honvédelmi bizottmány nevében kijelenteni, miszerint onnan hivatalos tudósítás hozzánk nem érkezett, hanem amit a dologból tudunk, oda mutat, hogy a vár feladása egyenes árulásnak következése, mert minden országban, hol a míveltség honos, a kapitulációnak első feltétele szokott lenni, hogy a kormánnyal a várnak feladását kourir által tudassák; ez nem egyébre vezet, mint azon hitre, hogy árulás által történt a feladás. Miként viselte magát Eszék vára gr. Batthyány Kázmér eltávozta után, ki dolgait végezvén azonnal visszatért, tudhatjuk épen gr. Batthyány Kázmér főispán úr által tett hivatalos jelentésből; tudunkra van adva, hogy a várat az ostrom alatt már nyitva tartott kapukkal védelmezték; ez bemutatott tény előttünk, melyet a szerteszállongó tisztek is híreszteltek. De a honvédelmi bizottmány Eszék vára biztosítására az által is intézkedett, hogy Nemegyei vezérlete alatt 5000 főnyi csapatot parancsolt Eszék védelmére; és hogy Nemegyei nem azt tévé, amit neki parancsoltak, hanem általtette seregét más vidékre, azért ő elfogattatván, most Szegeden hadi törvényszék előtt áll. Azt gondolta tehát a honvédelmi bizottmány, hogy ha egyes vár, mint p. o. Arad 1500 főből álló sereggel oly sokáig védelmezhetette magát: 5000 ember elegendő lesz Eszék várának fentartására. Midőn tehát azt látjuk, hogy nem több, mint 12000 főnyi ellenséges sereg vonnl Eszék alá, mely oly nevetség, hogy három-négy annyi sereg sem lett volna képes hosszabb időig a várt bevenni; midőn ezen hallatlan árulást tudjuk, a honvédelmi bizottmány oly intézkedést tart szükségesnek, mely szerint mindazon tisztek, kik ezen várból kijöttek, azonnal befogattassanak, és hadi törvényszék elébe állíttassanak. Ennek folytán felkéri a honvédelmi bizottmány a képviselőházat, méltóztassék kijelenteni: hogy mindazon tisztek, kik az eszéki vár feladásán jelen voltak, mindaddig becstelenségnek tekintessenek, míg vétlenségöket be nem bi-

zonyítják; legalább a kár el fog háríttatni, mit hadügyminister úr megemlégett Indokolja a háznak e végzését azon tény, hogy minden tisztnek ki a várban van, hatalmában áll, a parancsnoknak ellenmondani, s azt be is fogatni. Akik tehát be nem bizonyítják, hogy kötelességüket teljesítették, mondassanak ki a ház által becstelenségnek. (Felkiáltások: hazaárulóknak!)

Bezerédy L: Nem tudom jól értettem-e az előttem szólót. Ha ő úgy érti, hogy akik a hadi törvényszék előtt nem fogják tudni ártatlanságukat bebizonyítani, becstelenség lesznek: úgy nincs észrevételem; de ha ő azt értette, hogy mi előre mondjuk ki rájuk a becstelenséget, azt gondolom, az az egyszerű törvénykezés eszméjével ellenkezik. (Zúgás.) Én ez előadást úgy értem: hogy az eszéki sereg hadi törvényszék elébe állítandó, s aki ártatlanságát be nem bizonyítja, becstelen; de kihallgatás nélkül előre ezt kimondani nem lehet. (Zaj.)

Irányi: Ha áll az, hogy nemcsak a főbb tiszteknek, de minden egyesnek kötelessége fogollyá tenni a várparancsnokot ha a várat fel akarja adni; s ha a tiszt az nem teszi: úgy annak is kell állani, hogy azok mind hazaárulók és nem becsületes emberek. Szerintem nem szükséges minden egyes esetre kimondani, ki becstelen, ki nem; meg van írva, hogy az olyan áruló; hanem szükséges, hogy felhívjuk a kormányt, hogy a véstörvény alkalmazása iránt mielőbb tudósítsa a házat váljon fel vannak-e állítva a rögtönítelő bíróságok, s életbe lépett-e a ház határozata?

Madarász L.: Ezen közbeszólásra kijelentem, hogy Szegeden, Nagyváradon és Miskolcon már fel vannak állítva a rögtönítelő hadi törvényszékek, s ennek folytán ítélnék is.

Kállai: Miután Nemegyei vádolva van, sokan hiszik, hogy ő áruló. Én jónak látnám, azon ítéletet, melyet felette a haditörvényszék hozni fog, a ház elé terjesztetni.

Elnök: Még egyszer felolvasom a ház előtt előadott indítványt. „Mindazon tisztnek, kik az eszéki vár feladásánál jelenvoltak, mindaddig becstelenségnek és hazaárulóknak tekintessenek, míg a hadi törvényszék előtt vétlenségüket be nem bizonyítják.“ (Helyeslés.) Akik ezt elfogadják, méltóztassanak felállani. (A nagy többség felállott.) Egyéb tárgy nem levén, vége az ülésnek.

Az ülés fél 11 órakor eloszlott.

XIV. ülés a képviselőházban

február 27-én. *)

Boér indítványozza, hogy 1849. jan. 1-től az elnökséget vivő képviselők rendes elnöki fizetést húzzanak.

Elfogadtatott.

A b o n y i: Uraim! Oly nehéz időket élünk, hogy minden j óraivaló hazafi keheinek csak egyetlenegy óhajta és imádsága lehet, ezen kegyetlenül, igazságtalanul megtámadott haza megmentése; szükséges és kötelessége a nemzet képviselőinek kétszeres óvatossággal eljárni mindazon tényezők körül, melyek e magasztos cél elérésére megkíván tatnak. E tényezőket én meggyőződésem szerint a pénz és haderőben tekintem; a pénzerőben, mely által egyedül lehetséges hadakat kitarthatóan és győzelem reményében folytatni, miután a kormány erélye, gazdálkodása, nemkülönben a hazafiúi lelkesedés, áldozatkészség és elszántság haderőnket oly állapotba helyeztette, hogy a haza szabadsága, függetlensége biztosítására teljes reménnyel van. De nemzeti harcunk s függetlenségi háborúnk folytatása végett temérdek pénz és áldozatra van szükség. Azért ha valaha volt szükség szigora kíméletes gazdálkodásra, most van ideje. (Közhelyeslés.) A józan gazdálkodás kulcsa abban áll, hogy utolsó fillérünket is feláldozzuk a szent célra, t. i. hazánk megmentésének magasztos céljára; nem kell sajnálni semmit onnan, a honnan és a mitől a nemzet jóléte és jövője függ, egyébiránt elvonni a legutolsó krajcárt is onnan, a hol a status ereje ok és haszon nélkül emésztetik fel s csak egyedül némely magánérdekek biztosítására szolgál. — Tekintsünk szét nemzeti gazdaszatunk körében, hogy áll? Itt van a szép tejjel mézzel folyó Kánaán, a nagy és szép haza, és alig van valami jövedelme, hónapok óta hazánk majd minden része ellenséges erő által megtámadva; jövedelem kutforrásai részint bedugulva, részint kiasasztva, semmiből jövedelmet nem látunk, a napi szükségek rengetegsége egyedül bankjegyekkel fedeztetik. Uraim! a bankjegyek kibocsátásának is megvan egyszer a maga határa; óvatossnak kell lenni a nemzet képviselőinek, mert a milliók a nemzet vállaira nehezedenek, azon nemzet vállaira, mely az urbériségi kármentesítést legalább is egy pár száz millióra rugó összegig becsületszavával biztosította; a vasutakat, közlekedési eszközöket újra száz milliókkal kell előteremtteni, azon nemzet millióiból, mely a papság congruáját is biztosította. Figyelmezzünk ezekre, előttünk fognak állani a milliók, pedig ha a hazát megmenteni óhajtjuk, és ha szívünk mélyén fekszik hazánk jóléte, igyekeznünk kell, nehogy a megmentendő haza koldusbotra jusson (helyeslés), hanem benne a jólét virágozzék, azért

*) Közlöny, 1849.141-141 lap.

önök becses figyelmét azon egyre kérem fel, méltóztassanak a legszigorúbb és legóvatosabb statusgazdálkodási rendszert felállítani. Nem akarom én onnan elvonni a költséget, a hova szükséges, mert utolsó fillé-
rünket is feláldozzak oda, a hova kell, t. i. a hazamegmentési célokra; de a legkisebb kiadás is tetemes ott, hol a status ereje szükség nélkül s nem a haza megmentése céljára fordítaták. Ennélfogva két indítványt vagyok bátor tenni (halljuk!) először, hogy a kormány több álladalmi hivatalnokot ne nevezhessen ki. Méltóztassanak visszaemlékezni a múlt nyáron történt osztályokbani tárgyalásokra, a mikor a budget tárgyalta-
tott; több osztályokban voltam jelen, s alig találtam osztályt, hol az álladalmi tisztek roppant számától vissza ne hökkentek volna. A volt min-
isterium oly pazarul bánt a hivatalnokok kinevezésével, hogy a hol a volt kormány két hivatalnokot tartott, ott a ministerium 10—12 öt alkalmazott, s a bureau tele volt emberekkel, úgy hogy magam hallot-
tam, hogy vannak hivatalnokok, kik kineveztetésök óta semmi egyebet nem tettek, csak nyugtatványaikat írták alá, pedig nem 600—800 fo-
rintosak, hanem 2000, 3500 forintos hivatalnokok. — Vannak továbbá oly hivatalnokok, kiknek egész munkájuk nyolc hónap alatt, míg Pesten voltunk, nem tett egy ívnyit, és mégis 50—60 ezer pengő forintot szívtak ki, s látjuk most mégis itt Debrecenben az álladalom rovására széltibe neveztetnek ki hivatalnokok, pedig jelenleg leginkább csak a haza meg-
mentése, a hadsereg ellátása körül forog a szükség, a többi gépezete a státusnak meglehetősen pangóban van, mind a mellett a hivatalnokok mint a gomba úgy szaporodnak; olyanok, ki maguk bevallják, hogy semmi dolguk a világon nincs. Első része tehát indítványomnak az, hogy a kormány több hivatalnokokat ne nevezhessen ki a ház engedelmé nélkül, és ha valamely hivatalnak ágazatában felesleges egyének vannak, tétessenek át oda, a hova szükséges. Másodszor indítványozom, hogy miután Debrecen tartományi város, Pest pedig főváros, összehasonlítva a tartományi város és főváros sajátságait, a főváros roppant költséggel jár, ott az élelem sokkal drágább (felkiáltások: nem drágább) magam tapasztalása szerint azt mondhatom, hogy mégis Debrecenben olcsóbban lehet élni, mint Pesten. (Tagadás.) Nem akarok részletekbe bocsátkozni, s kombinálgatni az élelmi cikk árát, de mindenesetre nem drágább mint Pesten, mégis a fővárosból, Pestről elköltözve e tartományi városba, oly tisztviselők, kik oly fizetéssel vannak ellátva, milyent az előtt a nagy hivatalnokok nem húztak, itt roppant napidíjakat kapnak. Ezt a józan gazdálkodással összeegyeztetni nem tudom, mert a status nem egyes emberekért áll, hanem az egyesek vannak a statusért, ezért köteles a status ügyelni s azon kárhozatos napibért, mint az álladalom pénztárának szipolyát tökéletesen megszüntetni. Elismerem azt, hogy vannak az álladalmi hivatalnokok közt oly egyének, kiknek családjaik Pesten maradtak, fizetések pedig nem valami bővében mérve van, mint valami nagy tisztviselőké, ezeknek 800 vagy 1200 pfrtra méltóztassanak emelni fizetéseiket, vagy házbért vagy más mérsékelt fizetést szabni. — Képviselők vagyunk uraim! a kik a nép érdekei fölött

kötelesek vagyunk örködni, azon nép érdekei felett, a mely óriási elszántsággal viszi a haza megmentési terhét; és vigyáznunk kell, hogyha magunk erejével megmentjük e szép hazát, ne találjunk oly elviselhetetlen terheket, melyek az életet a megszabadított hazában nyügössé tegyék. Örködni kötelesek vagyunk, és mindazt a mi a népet terhelné, óvatosan eltávoztatni tartozunk. Ezt lelkiismeretes kötelességemnek ismerem a ház elébe terjeszteni, ajánlom becses figyelmökbe. (Közheyleslés.)

E l n ö k: Az indítvány két pontot foglal magában, egyik az: hogy ezentúl a kormány új hivatalnokokat ne nevezhessen ki a ház engedelmével; a másodikra nézve emlékezetébe hozom a háznak, hogy ez előtt több hetekkel Madarász József azon indítványa fogadtatott el, hogy a honv. bizottmány adja elő, vannak-e és mikép díjaztatva a kormányhivatalnokok? Ez mind ez ideig nem teljesített, pedig ezt teljesíteni kell, különben csak elvből szólhatunk hozzá, tetszik-e ezt most eldönteni vagy pedig bevárni, míg a kormány beadja jelentését.

Madarász L.: Az előttem szóló képviselő úr indítványában kettőt látok, s előadásának első pontját sokkal nagyobb szerűnek találom, s kívánom hogy ezzel együtt fogadja el a ház azt is, miszerint válasszon meg a képviselők közül néhány tagot, kik a kormánynak számadásaira nézve vizsgáló bizottmánnyá alakuljanak. Mi azt illeti, hogy több hivatalnokot ne nevezzen a kormány, kénytelen vagyok a honv. bizottmány nevében kijelenteni, hogy a vád azon alapon áll, miként ki van nevezve a budget tárgyalása után 50 egyénből álló számvevőség a postai osztályra nézve; az igaz, de ha azt nem kívánják önök, hogy ezentúl a bécsi és a magyar ministerium együtt vizsgálják meg a számadásokat, akkor nem lehet rosszallani, hogy olyan tisztségeknek felállítását is szükségesnek látta a honv. bizottmány, mely eddig nálunk nem létezett. A többi tisztviselőkre nézve azt tartá szem előtt a kormány, hogy azon tagokat, a kik ide érkeznek, s illető ministeriumuk nincsen itten, máshová kívánta alkalmazni. Azonban itten összeütközések adják elő magokat, mert szakértő embereket más körben alkalmazni, a mihez nem értenek, igen bajos dolog. (Közbeszólás.) Ha valaki azt hiszi, hogy könnyű minden embert a törvényt készítő osztályba állítani, ám higgye, én nem bánom, csak azt akarom kijelenteni, hogy ezen alkalmazásokra a honv. bizottmány is ügyelt, s az illető egyének alkalmazás végett a finansministeriumhoz utasítottak. Hogy a kormány több hivatalnokot most már ki ne nevezzen, ezen rendelkezésnek szüksége nem forog fen, mert a honv. bizottmány nevében kijelenthetem, hogy többet nem is fog nevezni. Ezt azonban határozatilag általánosan kimondani nem lehet. Arra nézve, hogy vannak sok tisztviselők, kik nevezetes fizetést húznak, s még talán hivatalos körükben nevüket sem irták alá, ezek ellen kikelni nem akarok, mert az egyedül csak a körülmények mostohaságának tulajdonítható, hogy a hivatalos működési térről leszorítottak. E tekintetben mégis kijelenthetem, hogy az álladalomnak Debrecenben kevesebb tisztviselői léteznek

mint a mennyi a kormányzatnak pontos vitelére megkívántatnék, s minden dolgokat alig lehet elvégezni. Így vagyunk például az igazságügyi ministeriummal, hol fennakadásba jöttünk, melyen segíteni ezen az úton nem lehet. Most arra kívánok felelni, hogy a napi díjak iránti jelentést miért nem adta le a honv. bizottmány. Ezen kérdés a képviselőház asztalán levén, meghagyatott a honv. bizottmánynak, hogy iránta minél előbb tegyen jelentést E részben is történt lépés, de maga a honv. bizottmány nem foly be egyenesen a dologba. hanem csak határozólag és rendeletileg, mennyiben ez a pénzügyi ministeriumnak kérdése. Meghagyta tehát a pénzügyministeriumnak, hogy minél előbb a tisztviselők névsorát s a napi díjaknak jegyzékét elkészítvén, terjessze elő. Én magam is azon elvből indulok ki, hogy a napi díjakat nem kell oly nagy mértékben adni s erre nézve kérem önöket, hagyják meg ismételve a honv. bizottmánynak, hogy két vagy háromnapi határidő alatt tartozzék bemutatni a jelentést, mert ennek elkészítése a financministeriumnak már kötelességévé van téve. Mivel pedig ezen indítvány egyenlő Madarász Józsefnek ez iránt tett indítványával, ezt tehát nem is kell formulálni, hanem egyenesen Madarász Józsefnek indítványát felvenni. Azonban ne mellőzze el a képviselőháznak figyelmét abbeli indítványom, hogy a képviselőház nevezzen ki egy vizsgáló küldöttséget a számadásokra nézve, minden pénzkezelő tartozik számadással, és önök azzal ásnák alá a kormány fönnállóságát s maradandóságát, ha önök mint képviselők nem teljesítenék ebbeli kötelességöket. Holnap tehát kiki magával hozhatná egy cédulán felírva 15 tagnak nevét, kikből a küldöttség állhatna. Azon magasabb nézetre nem kívánnék jelenleg átmenni, hogy a kormány derítse fel az egész financügynek jelenlegi állását, ez csak titkos ülésben történhetnék, mert e részben óvatosnak kell lennünk, nehogy magunk szolgáltassunk ellenségeinknek tág mezőt; de előre is mondhatom a képviselőháznak, hogy minden visszaélések és csalások mellett, melyeket némely pénzkezelők itt-ott elkövettek, nem költetett el egy harmada azon sommának. mint a mennyit önök talán gyanítanak.

Abonyi: Igen jól tudom, hogy a jelenidők nem alkalmasak arra, hogy Magyarországnak pénzügyi állása most a ház előtt nyilváníttassék ez a státusnak inkább kárára válhatnék; hanem azt tudom, hogy szükséges a háznak az iránt intézkedni, miszerint a státusnak oknélküli kiadásai meggazdálkodtassanak, s minden fillér a haza céljaira fordíttassék. Ilyen eszköznek találom, hogy az álladalmi hivatalnokok száma ne szaporíttassék, ide nem érve a hadügyministeriumot. Mi a napi díjakat illeti, eziránt tett előadásomat Madarász József indítványával összefüggőleg tárgyalatni kívánom. A mi Madarász László által felhozott indítványt illeti, az meggyőződésemmel megegyez, s óhajtom, hogy a ház parlamentáris küldöttsége által vizsgálta meg a kormány számadásait, mert a ház tele van aggodalmakkal, hogy a kormánybiztosok igen sokat elfecséreltek, s alig van egy kettő közülök, a kik számadá-

saikat előterjesztették volna, pedig a becsület hozza magával, hogy a ki másnak pénzt költi, az rögtön számoljon arról, s látni akarjak, ki költötte el a pénzeket számadás nélkül. (Helyes!)

Halász: Még azt is kívánom, hogy a haszontalan hivatalok szüntethessenek meg. Kívánom tehát, hogy a kormány terjesszen elő véleményt arra nézve is, hogy micsoda hivatalokat nem tart szükségesnek. (Helyes!)

Elnök: Ha nem kíván senki a tárgyhoz szólani, abban látom központosulva a dolgot, miszerint a ház elfogadja, hogy az álladalmi hivatalnokok száma ezentúl ne csak ne szaporíttassék, hanem azon hivatalok is, melyek szükségtelenek, eltöröltessenek. Másodszor: az elfogadott elvek és határozatok nyomán kívánna a ház a napidíjakról is rendelkezni, de hogy ezek iránt rendelkezessék, meghagyatik a kormánynak, miszerint 2 vagy 8 nap alatt a tisztviselőknek névsorát, azoknak fizetéseit s napdíjait terjeszse a ház elébe. (Adjunk reá 3 napot.) Ez tehát a pénteki ülésben megtörténhetik. 3-or a ház szokott parlamentar formák közt a kormánynak eddigi számadásait megvizsgálni kívánván, küldöttséget fog választani azoknak megvizsgálására, s ezen küldöttség véleményét a ház elébe fogja terjeszteni. Most csak az a kérdés, hány tagból álljon a küldöttség? (Öt tagból!) Tehát holnap reggeli tíz órára méltóztassanak a választandók neveit magokkal elhozni.

Madarász L.: Kérem a házat, vegye figyelembe, hogy jelenleg a kormányelnök nincs Debrecenben, s nem tudjuk bizonyosan, mikor jön meg, olyan határidőt szabjunk tehát, hogy nélküle e részben ne történjék semmi.

Elnök: Tehát a jövő hétfőt tűzhetjük ki határidőnek.

Madarász L.: Legcélszerűbb volna azt határozói, hogy a kormányelnök hazajövele után három nap múlva adassék be a jelentés. (Helyes!)

Elnök: A küldöttségi tagok neveit holnap méltóztassanak elhozni magokkal. Méltóztatnak abban megnyugodni, hogy a küldöttség öt tagból álljon? (Kilenc tagból! Helyes!) Tehát kilenc nevet méltóztassanak felírni.

Hajnik: Kívánnám kimondatni azt is, hogy aki kormánybiztos volt, vagy másképen pénzeket kezelt, a küldöttségnek tagja nem lehet. (Helyes.)

Elnök: Az olyan egyén tehát, aki kormánybiztos volt, vagy más hivatalos kiküldetési alakban az álladalomnak pénzt kezelte, a küldöttségnek tagja nem lehet. Most következik a napirend. Jegyző úr fel fogja olvasni a háznak a meg nem jelent képviselők iránt hozott határozatát.

G o r o v e jegyző olvas: „Az elnök által a távollevő kép viselők névsora bemutatván, a bemutatott névsor kellő kiigazítása és elkészítése tekintetéből a távollevők közé netalán hibásan írott képviselők felszólítatnak, hogy magokat f. évi febr. 1-ig a ház elnökénél jelentsék, azon időre halasztván tárgyalása fejérmegyei képviselő, Madarász József azon in-

dítványának, miszerint azon képviselő, kik f. évi febr. 10-éig Debrecenben meg nem jelennek, a képviselők sorából kitörlendők és illető kerületeik más képviselők választására felhívandók lennének.“

Elnök: Méltóztatnak emlékezni, én voltam akkor szerencsés kegyességekből az elnökséget vinni; Szacsvai jegyző úrral ketten elkészítettük a névsort, de akkor nem méltóztattak felolvasatni, hanem csak tudomásul vették; ha tehát most parancsolja a ház, Szacsvai úr felfogja olvashatni. (Szacsvai akarja olvasni, de többen kiáltják: szólunk e tárgyhoz!) Kíván a ház előbb átalánosságban a tárgyhöz szólani? (Sokan: igen!) Tehát méltóztassanak.

Irányi: Azon határozat után, melyet tegnap hoztunk, s mely szerint Madarász József képviselő indítványát tüztük ki tárgyalásul, remélem, hogy az indítványhoz nem lesz szükséges sokat szólani; hanem miután az indítvány főleg azért, mert bizonyos határidő van benne kitűzve, a mostani körülményekhez képest nem tökéletesen kielégítő, bátor leszek némi módosítványt a ház elébe terjeszteni, mely lényegére nézve szinte azt foglalja ugyan magában, mit az indítvány, csak Elhagyatott belőle a határidő, amiért is véleményem szerint inkább megfelel a mostani körülményeknek. Egyébiránt azt hiszem, hogy sem jogosság, sem szükségesség, sem tanácsosság szempontjából alaposan nem lehet megtámadni az indítványt, melynélfogva intézkednék a ház azon követek irányában, kik nem tartották kötelességöknek megjelenni Debrecenben, mint a törvényhozás mostani székhelyén. Jogosság szempontjából, úgy hiszem nem; mert bár az összes nép összpontosítja magában a souverainitást, mégis, miután mi a népnek választottai, küldöttei vagyunk, mi vagyunk most a souverain hatalom; azonban senki egyes a souverainitással magát felruházottunk nem tarthatja, hanem csak Összességben vagyunk souverain; a souverain hatalomnak pedig joga van egyes tagjai felett is határozni. A képviselői tiszt, amint egy részről fényes és magasztos jog: úgy más részről kötelesség is, melytől nem dispensálhatja magát senki sem, ha egyszer elvállalta; vannak azonban, ámbár korántsem oly számosan mint talán gondoltak volna — de vannak oly hűtlen fiai e hazának, vannak tisztokról megfélekedett képviselők, kik nem átalották eldobni maguktól a nép bizalmát, s átmenni az ellenséghez, vagy elég gyávák az ellenségtől! féltőkben elmulasztani kötelességük teljesítését. A képviselőháznak tehát amint joga van ezek iránt intézkedni, úgy másrészt szükséges is és itt az ideje, hogy intézkedjék. Tegnap megemlítették, mikép. Komárommegyében, ba még nem történt is választás, de történendőben van, és említettett továbbá, hogy ha az újonnan választott képviselők meg fognának jelenni, váljon jogosan fognák-e elfoglalhatni helyeiket? Én azt mondom: jogosan; de hogy minden keletkezhető vitának elejét vegyük, szükséges, hogy most intézkedjünk e tekintetben. Én tehát részint ezen okból, részint pedig hogy a parlamentaris eljárást kellőleg megtartsuk, miszerint ne engedjük kisurranni kezeinkből, azon hatalmat azon jogot, melynélfogva csak a képviselőház jelentheti ki valamely követi széknek

megüresültét, s csak a képviselőház felhívására szabad új követeket választani, ezen okoknál fogva, mondom, vagyok bátor a szoba hozott indítványnak módosítását a ház elébe terjeszteni, mely módosítvány ekképen szól: „1. §. Azon képviselő, ki a) engedelem nélkül távozott el; b) a nyert engedelmen túl távol maradt s elmaradását nem igazolta; c) ki a mai napig Debrecenben meg nem jelent s távolléte igazolva nincs, a képviselők sorából kitöröltetik, és az illető választókerületek új választásra fognak utasíttatni. 2. §. Az elnökség a jegyzőkkel együtt az 1. §-ban elősorolt három kategóriába eső képviselők névsorát elkészítvén, ezután három napon keresztül, bizonyos előre kihirdetendő órákban összeülvén, a benyújtandó próbák szerint eljárni, és az eredményről a háznak jelentést fog tenni, tartozván a honv. bizottmány a kiküldetés folytán távollevő és tényleg működő képviselők neveit az elnökséggel haladéktalanul közölni.“ — Ez módosítványom, mit a tisztelt ház pártolásába ajánlok. (Több oldalról helyeslés.)

B e z e r ó d y I.: Én azt hiszem, igen célszerűen cselekedett a ház, hogy eddig ezen kérdésbe nem ereszkedett, és az eredmény igazolja eljárásunkat, miután napról napra több érdemes képviselőkkel látjuk szaporodni számunkat; azonban jelenleg, úgy gondolom, itt van ideje, hogy e tárgy felől intézkedjünk, s nem ellenzem részemről én sem, hogy az indítvány tárgyalás alá vétessék. Ha jól érttem, előttem szólott érdemes képviselő úr indítványában az foglaltatik, hogy terjesztessék a ház elébe azon követek névsora, kik eddig Debrecenben meg nem jelentek, s be nem írátták magokat; mert kik innen engedelemmel távoztak el, azok a megjelentek közé sorozandók. Azok iránt kell tehát csak intézkedni, kik ide nem jöttek; s már ezekre nézve egyszerűen kimondani, hogy kitöröltetnek a képviselők sorából, nem tartom sem jogszerűnek, sem célszerűnek; nem pedig azért, mert valakit meghallgatlanul teljesen elítélni nem lehet a nélkül, hogy veszedelembe ne esnénk, mikép oly egyéneket is törölnénk ki, bélyegeznénk meg, s magunkat részvételtől megfosztván ellenségünké tennénk, kik erre elég okot nem adtak. De másrésztől átlátom azt is, hogy az országot most már oly állapotban hagyni nem lehet, hogy a jelen nem levő képviselők elmaradása miatt az ország képviselőisége folyvást csorbát szenvedjen; valamint ismét vigyáznunk kell arra is, hogy teljes épességben fentartsunk a háznak jusait, melyekkel bírnia kell s melyeket a törvény csakugyan meg is ad s melyek nélkül önálló képviselőház nem is létezhetik, hogy t. i. új követválasztások csak a ház rendelete folytán történjenek; ezeknél fogva a jelen rendkívüli körülmények közt, midőn alig van az ország vidékeivel némi közlekedés, és ezért alig tudjuk, mikép áll az ország valamely része ez vagy ama tekintetben, én azon egyetlen módot látom célszerűnek, mely mindkét célnak megfelel, hogy t. i. sem ártatlanul valaki ne sújtassák, sem a háznak jogai fel ne áldoztassanak, s mindemellett az ország képviselőisége csorbát ne szenvedjen, s ezen más az, ha a még mindeddig Debrecenben meg nem jelent képviselőkre nézve azt határozzuk, hogy az illető választókerületeknek szabadság adatik,

hajónak látják, új követeket választhatni. (Zaj.) Igenis, ha jónak látják; mert nem kívánok parancsot adni a választásra, hanem csak szabadságot, minthogy teljes bizonyossággal, úgymint a képviselőháznak tudnia kell, nem tudhatjuk, ha vájjon az egyik vagy másik követet nem felülmúlhatlan akadályok gátolták-e megjelentetésében; ellenben az illető kerületek ezt sokkal jobban tudhatják, s csak akkor fognak élni választási jogukkal, ha célszerűnek fogják látni, ha pedig látják, hogy a követ felülmúlhatlan akadályok által van gátolva, akkor újat választani nem fognak, ezen indokoknál fogva kívánnám a ház határozatát az általam előadott értelemben megállapíttatni; mert így meg lesznek óva a háznak is jogai és szükségtelenül ellenségeket sem csinálunk magunknak, s a dolgot rendben és mentve látnám. De ha továbbmegyünk, ha meghallgatlanul sújtó Ítéletet mondunk valakire: akkor úgy hiszem nem azt tettük, mit képviselői állásunk kíván, B nem azon politikát követtük, melynek köszönhetjük, hogy egy pár hét óta is 10—20 tagokkal szaporodott a ház száma, és melynek követése mellett szaporodhatnék ezentúl is; ha pedig ellenben az általam előadott alapra fektetjük határozatunkat: akkor állásunknak is megfelelünk, sem ellenséget nem szerzünk magunknak, sem a kétkedőket el nem zárjuk, és végre az ellenségtől is elvonjuk a módot, hogy ezen ürügy alatt nekünk árthasson.

Tóth: Én az indítványt örömezt pártolom s azon aggodalmakat, melyeket Bezerédy követársunk egyes helyekre vagy egyénekre felhozott, eloszlatva látom az indítvány utolsó pontja által, hol minden olyas egyes esetek megvizsgálása a verificationalis választmányra bízatik, mely bizonyára teljes nyugalommal, higgadsággal és lelkiismerettel fog eljágni. Egyébiránt én az indítványhoz még egy speciális toldalékot kívánnék adni. Én t. i. főkép azért látom az indítványt szükségesnek, mert választási esetek a képviselőház engedelmével már fordultak elő, és nem akarom, hogy oly tények, melyek a legbecsületesebb hazafiúi szándékból erednek, összeütközésbe jöjjenek oly gyökeres elvekkel, melyeket szinte mellőzni a képviselőháznak sohasem szabad. Ugyanis Komárommegye hazafiúi érzelmű népe nagy és méltó indignatiót érzett azon renegát képviselők ellen, kik épen a vész percében, minek a férfiút szilárdságában csak edzeni kellene hagyták el a hozzájuk bizalommal viseltetett nép ügyét, s megfélekedve kötelességükről, itt nem jelentek meg; amiért Komárom népe azon választókerületekben, melyek ki vannak tisztítva az ellenségtől, milyenek a csallóközi és udvardi kerületek, a választást megrendelte. S ezen buzgalmat a kötelességteljesítésben, a részvétet a közügy iránt, a legméltányosabban kell nézetem szerint fogadni; de más részről átlátom igenis, hogy vannak elvek is, melyeket mellőzni a képviselőháznak soha sem szabad, s ezekhez a képviselőház souverainitásának, önállásának és méltósága fentartásának elve, mely abban áll, hogy valamint a képviselőház maga verificálja tagjait, úgyszinte csak a képviselőház mondhatja azt is, hogy valamely követnek helye üres s azért be kell tölteni. S épen abban különbözik a népképviselői ház egykori utasításokkal ellátott mandatáriusok táblá-

jától, hogy azokat valamint egyes megyék választották és utasították, úgy vissza is hívhatták, s Péter helyett Pált ültethették a követi székbe, amint elámított kortesek akarátja rendelé; ellenben a népképviselők kerületeik által választatnak ugyan, de az egész nemzet számára, tagjaivá oly souverain testületnek, mely maga felett bíróságot nem ismer. Nem akarom hosszasan fejtegetni, mi következhetnék, ha ezen elvektől egészen eltávoznánk, hanem röviden csak azt érintem, mikép megtörténhetnék, hogy a törvényhozói hatalomnak focusa megváltozván, a törvényes követek helyére törvénytelenek Hihetnének, vagy hogy prókátoriasan fejezzem ki magamat, a képviselői jogokat császári donatió tárgyává tennénk ki akkor, mikor azon jogoknak törvényes tulajdonosai sem defectusba sem hűtlenségbe nem estek. Nem akarom, mondom ezeket hosszasan fejtegetni; hanem szükségesnek látom, hogy a tényeket melyek e részben előfordulnak, öszhangzásba hozzuk az elvekkel s azért az indítványt fogadjuk el. S minthogy Komáromban az eset előfordult, (felszólalások: az Privát dolog, a ház nem tudja hivatalosan!) tehát addig, míg ez megtörténnék, méltóztassanak Komárommegye csallóközi és udvardi kerületének a választást megparancsolni.

Kovács: Az indítvány érdeméhez jelenleg szólani nem akarok, mert már eddigi tárgyalása alatt is sokkal fontosabb kérdések merültek fel, hogysen azok felett most rögtön határozhatnánk. (Zaj.) Jól említette Tóth Lőrinc azt, hogy a képviselőház meg nem engedheti mikép a küldők magok önkénye szerint változtathassák a követeket; de méltóztassanak meggondolni azt is, hogy képviselői önállásunk csak úgy van a törvények szerint biztosítva, ha az egyes képviselőnek állása a háznak többségétől függővé nem tétetik. S ez sokkal fontosabb s nehezebb megoldású kérdés, hogysen legalább én részemről, most röviden az indítvánnyal együtt elhatározatni akarnám; azért kívánnám, méltóztassanak elhatározni, hogy a módosítvány, mely részletes és fontosabb is, mint az indítvány maga, nyomatassék ki, s tárgyalassék azután részletesen. (Zaj.)

Nyáry: Igen sokat beszéltünk és beszélünk a politikáról. Annyi mindenesetre áll, hogy azt nem a táblabírák találták fel. Azt akarom ezzel mondani, hogy a politika a statuséletnek azon normája, melyet nem írnak könyvbe, melyet nem könyvből tanulnak meg az emberek, hanem mindig a pillanat szükségéből és felfogásából; ez egy receptibilitást feltételez azokban, kik a politikával foglalkoznak; valljuk meg, nem nagy mértékben bírnak ezen receptibilitással, mert különben ily indítvánnyal nem állanának elő. Engem azzal vádolnak, hogy ügyetlenül tanítani akarok. Én nem akarok tanítani, hanem el akarom mondani azt (figyelmetlenség) aminek szükségét érzem. Már, hallgatnak meg önök, teljesítik, vagy nem; nem tehetek róla, csak fájdalom, ha nem teljesítik. Most már a dolgot ne táblabírói szempontból vegyük, hanem vegyük politikai szempontból. (Zajongás.) Minden parlamentben megvan azon szokás, hogy azok, kik aszólót nem akarják hallgatni, kimennek és rágyújtanak; ha valaki engem nem akar hallgatni, méltóztassék magát commoditásba tenni, és nem hallgatni. — Ha politikai

szempontból vesszük fel a kérdést, a nemzetek életében a legnevezetesebb erő kifejtés az, midőn arra jutnak, hogy képviseleti rendszerrel bírnak; ez oly „noli me tangere“, oly szentség, hogy valamint a királyoknak sérthetlensége állíttatik, úgy a képviseleti rendszer magasztosságánál fogva, a képviselőház szentsége, szükséges hogy valóság legyen. És kérdem, valóság-e azon szentsége a képviselőháznak, ha önök magok rontják azt meg, ha magok tulajdonítanak magoknak jogot, mely soha egyetlenegy politikusnak eszébe nem jutott; t. i. a képviselőház hozzon határozatokat tekintélyének, szentségének, sérthetlenségének megrontására. Azt hiszem ebben mindnyájan egyetértünk. Felkiáltások: „dehogy értünk!“ Elhiszem, azt is tudom kik nem értenek egyet. (Zaj.) Úgy remélem, hogy a ki tudja, mi a képviseleti rendszer, ezt nem fogja tagadni; mert különben azt is fogná tagadni, hogy kétszer kettő négy. Hanem hol távoznak el a vélemények, ha oly esetek jönnek elő, midőn valaki a képviselők közül engedelem nélkül az országgyűlés helyére el nem jő? Itt a politikának azon iránytűjét kell követni, melynek szinte oly fontos azon része, melyben nem beszélnek, vagy keveset beszélnek, sőt talán fontosabb, mint az, melyben nagyon sokat kívánnak határozni. Ez a régi táblabírói világból való, mikor hozzászoktunk, hogy minden közgyűlésen ezer egynehány számból álló határozatok voltak; de azért mi tisztviselők megfeleltünk kötelességünknek. — A politikában bizonyos tapintatnak kell lenni, s aki azzal nem bír, engedjenek meg önök, ha én azt az egész világ előtt kontárnak tartom; azon tapintat mutatja meg azt, mit kelljen tenni; meglehet, hogy hibázok most is. Én tapintatnak azt tartom ám, hogy a képviselőház azokat, kiket az illető kerületek az itt meg nem jelent követek helyébe választottak, elfogadná, s nem szólana semmit. (Helyes!) Ha törvényileg akarnánk az okokat fejtegetni, ezeket is tudnék felhozni azért is, mert a törvény a képviselőházra azt nem bízta, hogy innen valakit kirekesszen, hanem azt reá bízta, hogy ha valaki ide akar jőni, elfogadhassa, vagy nem? A képviselőház Európa közvéleménye előtt lesz felelős, ha oly határozatot hoz, mely által valakit a házból kilök. Meglehet, hogy többsége lesz az indítványnak; és mi fog történni akkor azon emberekkel? hátha azon emberek nem mind félelemből, nem mind roszaságból nem jöttek el? s így örökre meg lesznek bélyegezve; én tudnék azok közül néhányat mondani, kiket a legbecsületesebb hazafiaknak ismerek; és már most ily bírósággá fog a ház átváltozni azért, hogy a több között egy két férges találkozott? És ne tessék azt hinni, hogy nincs minden embernek környezete, és hogy a vágás s a szúrás akárkinek jól essék. Ha azon becsületes hazafiak, kik talán igazolni is tudhatják magokat, megbecsteleníttetnek, azt fogják hinni, hogy az országgyűlés itt bátorságban volt, igen hatalmas határozatokat hozott, és nem tekintett arra, hogy mily körülmények tehettek némelyek elébe akadályt. Én azt hiszem vannak is azok közt, kik meg nem jelentek, olyanok, kik megérdemlik a büntetést, stb.; de ekkor kérdem önöktől, azt hiszik, hogy lehet nagyobb büntetés, mint a közvéleménynek büntetése? hiszik önök, hogy köt

bennünket más mint az erkölcsi kötelesség? tehát ezen erkölcsi kötelezettség megszegésénél lehet-e nagyobb büntetés, mint egy országnak átka? Hiszen önöknek nincs hatalmukban azokra, kik a nemzetet ily nagyobb mértékben megsértették, oly nagy büntetést szabni, mint a közvélemény büntetése; minek nyúlnak önök elébe a közvéleménynek? önnök sokkal kisebbek, mintsem hogy itt a közvéleményen fölül cselekedhetnének. (Visszatetszés.) Azt gondolom, hogy a házat meg nem sértettem; nem szeretném, ha valaki a házban az által, mit mondtam, magát sértve érezné; akárki hallotta, vagy olvasta, vagy fogja olvasni az én szavaimat, azt fogja mondani, hogy én becsültem Magyarország képviselőházát. — Minek akarnának önök oly bíróságba elegyedni, melyhez nincs joguk? hagyjuk Magyarországra; nem oly kiszerűen fog az a bűnösök fölött ítélni. Ha Magyarország elvész, akkor minden becsületes ember elvész, vagy azon emberek, kik így megszegették a morális kötelezettséget, kénytelenek lesznek futni Magyarországból. Ne sértsék meg tehát önök a képviselőház szentségét, s vezéreltessenek azon érzememtől: ha egyik vagy másik kerület követet választ, ne szólnak ellene apró formalitásokért, hanem fogadják el, ekkor eleget tesznek a képviselői kötelességnek és a közvéleménynek.

Csiki: Most az indítvány lényegébe bocsátkozni feleslegesnek, haszontalan időtöltésnek látom. Nem az forog most szőnyegen, vájjon az egy vagy más okból elmaradt követeket elfogadjuk-e vagy sem, vagy jogunkban van-e a kerületeket más választásra felszólítani; ez iránt kimondom annak idejében nézetemet, azt hívné, hogy ha annyi jogunk sem volna, úgy a képviselőház joga csakugyan igen szűkkörű, — hanem azt tartom, hogy ezen indítvány tárgyalás alá nem kerülhet, amiért ia az indítványtól visszalépést és annak kinyomatását sürgettetni kérem; majd megfontoljuk akkor bővebben, s leszünk a nemzet irányában annyi figyelemmel, hogy oly lépéseket nem teszük, melyek mindnyájunk által mára lennének.

Bernáth: Megvallom, soha nagy jurisconsultusságot magamnak nem tulajdonítottam, nagy politikus soha sem voltam; de azt az egyet követelem magamnak, hogy becsületességben minden emberrel mérközöm. Én bizony sokszor hallom azt a leckézést, hogy „ehhez nem tudunk, ahhoz nem tudunk“; a ki mit tud, tartsa meg magának; de én ezen az úton a politikában sem akarok eljárni. — Egyébiránt mi Nyáry észrevételeit illeti, én az általa felhozott okokból épen az ellenkező következtetést tudom kihúzni, mert én is azt mondom, hogy a királyi jog és személy sérthetetlen, és innen kiindulva a képviselőház is sérthetetlen; de a háznak joga van hozzányúlni, mert különben a választók, a nép nyúl hozzá s mert nem akarom, hogy ami ma Péteren megesik, az holnap Pálon történjék; meglehet, hogy a nép igazságtalanul, ok nélkül fogja azt mondani, hogy nekem nem tetszik ezen képviselő, választok mást; tehát hol van ekkor a garancia? Azért épen ezen testületnek áll jogában és kötelességében hogy bíraskodjék, s mondja meg, hogy ezen ember nem idevaló, mert oly bűnt követett el, mely miatt nem érdemes arra,

hogy itt helyet foglaljon; ha valaki akar morális, akar politikai tekintetből ily bünt követ el, az e testület gyalázata nélkül itt nem ülhet, az nem lehet többé követ, és ekkor tért kell nyitni a választéknak, hogy éljenek jogukkal. Én ezt az indítványban feltalálom, annyival inkább, mert senki felett pálcát nem tör; a vizsgálat fogja megmutatni, kik azok, kikre határozatot hozunk. Tehát Irányi indítványát pártolom.

Dobolyi: A vita két részre oszlott; egyik az indítvány ki nyomatását kívánta, a másik érdemileg a dologhoz szólott Részemről a vitakozási gazdálkodásnak oly módját helytelennek tartom, mely szerint azt kellene előbb elhatározni, szóljunk-e tárgyhoz vagy nem. Én az indítványt és módosítást ezúttal tárgyalandónak tartom, mert minden parlamentáris eljárásban meg van azon helyes szokás, hogy az ügynevezett amendement soha külön nem tárgyalatik, mert akkor egy pffiffel akár mely tárgyat hirtelen keresztül lehetne hurcolni. Az indítvánnyal tehát a módosítvány annyinál inkább felveendő, mert a módosítványban az elv legkisebbé sincs érintve, hanem magának az elvnek részletes kifejtése van a dolog könnyítéséért előadva. E szerint ily csekély dologért napokat kellene adni azoknak, kik egy percet sem érdemelnek önöktől. Mivel tehát a módosítvány az indítvány lényegével nem ellenkezik, kívánom elhatároztatni, tárgy altassák-e most, vagy nem? fentartván jogomat a lényegéhez szólhatni.

Elnök.: Miután az indítvány ki volt nyomatva, és fel van véve, Irányinak előterjesztése pedig csak módosítás: kérdés sem lehet az, most vegyük-e fel vagy máskor; tehát méltóztassanak a dolog érdeméhez szólni. (Helyes!)

Dobolyi: Szólok hát a dolog érdeméhez. Valósággal önmagát inkább pofozó véleményt még nem hallottam, mint mikor az mondatott, hogy a képviselőháznak szentségéhez nem szabad nyúlni, s ugyanakkor kimondatott az, hogy egy hatóságnak, a ház megállított szabályaival szemben szabad legyen követet választani. Ezen vélemény maga magát pofozza. És ennél fogva ha a képviselőháznak szentségét védeni kívánom, azon szabályokat, melyeken a képviselőháznak szentsége nyugszik, mindennek felett megóvni akarom. Ilyen az, hogy a hatóságnak nem szabad ide követeket választani, míg a ház ez iránt nem rendelkezik; ha tehát önök ezen szabályokat elvetni nem akarják, nem szabad követet elfogadni, ki nem a ház előleges intézkedésének nyomán lön elválasztva. A főnebbi vélemény mondójától még oly véleményt is hallottam, melytől hátam borsózott; ő azt monda, hogy a képviselőház sokkal kisebb, mintsem hogy a közvélemény felett és Annak ellenében valami intézkedést tehetne. Már kérдем, hol lehetett tanulni ezen igazságot? Vájjon valamely Journal megtámadta-e a parlament eljárását, azért hogy annak méltóságát egy percig is kisebbíteni kívánja? Vájjon a közvélemény irányát nem a parlament eljárásának kell-e tenni? És ezen kívül létezik e magasabb értelmi erő, mely magát fölébe tehesse? hát a nimbus? .... Az mondatott, hogy szent ezen háznak méltósága; és ugyanazon ember, ki ezt mondja azt állítja, hogy sokkal kisebb a

ház, mintsem hogy néhány bűnös tagja felett intézkedhessek. Kérem, hol áll azon szabály, mely a közvéleményt oly útba indíthassa, hogy a parlamentnek fölébe állhasson? Ez képtelenség; e szerint mi képviselők semmik volnánk. Egyébiránt már többször voltam szerencsés ily véleménypofozódást hallani; — azért nem mondom, hogy a véleményt ki ne hallgassuk; de senki azt ne tulajdonítsa magának, hogy itt a ház felett oly dogmát állíthat fel, mely ha a ház többségének akaratával nem találkozik is, bizonyos tekintetért már tekintetet érdemel. Ha önök azt hiszik, hogy némely tagok vétke felett nem intézkedhetnek, akkor mondják ki önök azt, hogy Bentham nem tudott semmit, mert az minden parlamentarizmus életben megtörtént, hogy a parlament szabályai ellen vétkezett képviselő maga a parlament által lett megbüntetve; különben az következne, hogy a tetemesen vétkező tagokat büntetni sem lehetne; hogy egy tag erősebb, mint az egész testület, s hogy egy tag sérthetlenségét az egész ház nimbusa alá akarjuk pakolni, hogy egy némely tag büntetlenül vétkezhessek. Ezeknél fogva, akármily parlamentarizmus taktikát veszünk fel, a parlamentnek hibás tagjai megbüntetendők; akik ily sokáig itt meg nem jelentek, mindenesetre hibásak; s azon esetre, ha hibájok olyan, mely igazolható, az indítvány szerint a legtágabb parlamentarizmus út van nyitva az igazolásra; miért nem akarhatjuk, hogy a ki nem is igazolja magát, maradjon büntetlenül; nekünk uraim akarnunk kell a konkolyt a tiszta szemektől elválasztani; ezért Madarász indítványát Irányi módosítása szerint elfogadom.

Keresztessy: Bezerédy képviselő társunk azért kívánja az indítványt elhalasztatni, és némileg módosítani, hogy egynehány képviselő az elmaradottak közül még megjöhessen, azok t. i. kik hazafiúi kötelességöket eddig nem teljesítették. De én csekély véleményem szerint mostani helyzetünkben ezt sem üdvösnek, sem lehetségesnek nem tartom, nem üdvösnek s lehetségesnek azért, mert én a nép politikai jogát központosítva látom ugyan itt a nemzet képviselőjében, de a nép ezen politikai jogát veszedelemben forogni nem látom az által, ha a képviselőház ítélt azon egyesek felett, kik a nép bizalmát, a nemzet akaratát kijátszva, gyávaságból vagy roszakaratból képviselői helyeiket elhagyták. S épen azért, mert a népek politikai felsőségét a népképviselőjében központosítva látom, épen azért nem kívánom követni azt, mit Nyáry képviselőtársunk mondott; mert a népet nem akarom szenvedtetni az által, ha valamely képviselője rosszlelkűleg megszegi kötelességét. Ezen oknál fogva, miután úgy is már több ízben ezen ügy parlamentarizmus taktika által elhalasztatott, vagy háttérbe szorítottatott, kívánom, hogy most rögtön tárgyaljassék, s Madarász József indítványa elfogadjassék.

Ivánka: Én a szönyegre hozott indítványt nem pártolom, nem célszerűtlensége tekintetéből, s annál fogva mert igen látom ha mi itt kimondjuk azon kárhóztató ítéletet, melyre nem vagyunk jogosítva, olyanokat is sújtunk, kik nem érdemlik meg, hogy pelengérré állítsanak, de nem pártolom azért is, mert ha azon indítvány végzés erejére emeltetnék, megeshetnék, hogy a ház határozata compromittáltatnék,

mert megtörténhetnék, hogy a ház n_j választást rendelne, de a választók nem választanának, vagy ha választanának, történhetnék oly eset, hogy olyan választatnék, ki a dolgok mostani állásában el nem foglalhatná azon helyet, hova választói meghívták. Továbbá azt hiszem ezen indítvány elfogadása által pártoskodást idéznénk elő itt, és in partibus. Egyik azt mondaná valakiről, hogy hazaáruló, másik azt, még nem bizonyult be a hazaárulás, s a dolog függesztessék fel; azért én az indítványt nem pártolom, elegendő az, ha itt vagyunk sokkal nagyobb számmal mint kell, naponként küldének szét biztosokat közülünk és számosan mennek ideiglenesen haza szabadsággal, határozat hozatalára mégis elegen vagyunk. S akik távol vannak, a jövődő mutatja meg, hogy jó hazafiak, holott talán azok közül, kik itt vagyunk, akadhatnak olyanok, kik kevésbé fogják hazafiságukat tanúsítani. Azt szükségesnek látom, hogy a ház valamit tegyen a végett, hogy a közvélemény előtt tudva legyen az, kiknek jelenléte által emeltetik a képviselők száma annyira, mennyien vagyunk, és szükségesnek látom, hogy a hivatalos rovatba igttassék be az itt levők sorozata, valamint azoké is, kik jelen nincsenek, s minő minőségben működnek az országban.

Madarász L.: Nyáry képviselő úrral azon egy eszmében egyet-érték mikép vannak oly kérdések melyek mint axiómák tűnnek fel, és azokat vitatás tárgyává tenni felesleges. De én is azon axióma körül látom forogni véleményemet, mely mellett Nyáry Pál úr véleménye forog. Mert elvileg arról intézkedni, vájjon a képviselőházat illeti-e a képviselőségről rendelkezés, olyannak tartom, mit ha vitatás alá vennénk, nevetségessé lenne; ha valamely képviselő el akar távozni, engedelmet kell kérnie a háztól. Eszerint már ezen axiómában benne van az, hogy a ház ítélőszéke elébe tartozik az, ki megszegte a ház törvényeit, alapszabályait, engedelem nélkül távozik el, vagy a kiszabott határidőn túl elmarad. Ezen tárgyat elkülönzőm azon összezavart eszmétől, hol a képviselő feletti ítélet, a képviselőség feletti ítélettel összezavartatik. Én két bűnt látok, 1-ször a követ lehet bűnös az által, ha elhagyja állását, 2-ször lehet bűnös, ha nemcsak elhagyja állását, hanem az ellenséghez szökik. Én ezen második tényt, mely némely egyének által elkövettetik, nem a tanácskozás körébe valónak találom, hanem az, hogy a követségnek Üres vagy nem üres volta felett határozzon a ház, köréhez tartozik. Nem azt akarom kimondani, hogy a hazaárulásba keveredett egyén más bíróság alá tartozik, kimondván a ház, hogy azon követ ellen határozassék el a vizsgálat: hanem úgy veszem az egész tárgyat, hogy Magyarországon azon régi táblabírói modor, a revocatio álljon-e a követre nézve, vagy pedig azon minden parlamentben bevett szokás, hogy a ház valamely követnek követségét a közbejött okoknál fogva felfüggesztesse? Ez utolsót tenni itt az idő, és ne vezéreljük vissza azon régi táblabírói modorú revocatiót, mert mi lesz abból egyéb, ha például Komárom maga választván követeit, elfogadjuk, mint az, hogy tacite elfogadjuk a revocatio helyességét. Én nem kívánom a parlamentaris jogot feláldozni, nem szólok egyénekről, hanem a fő elvről, és épen

kezet fogok abban Nyáry Pállal, midőn azt monda, hogy a nemzetnek közvéleménye Ítéljen; de mikép nyilatkozik a közvélemény? petitiók által, — és hol van erősebb petitió, mint ott midőn Komárom ideküldi petitióját, miszerint előbbi köreteit törvényteleneknek látván, ide küldi élő petitióját. A közvélemény azon fenálló rendszer mellett, mely van, nem nyilatkozhatik, hacsak fegyverhez nem nyúl. Épen azért, mert a közvélemény nyilatkozni kezd, igazsága van a törvényhozásnak, és ne engedje magát vitetni, mert valamint eddig az országgyűlés vezette ügyeit, vezesse ezután is. Engedjenek meg, hogy a megnemhallgatás eszméjét, miket követársunk felhozott, megérintsem. Hisz akkép soha sem ítélné a parlament a követség betöltésére nézve, ha csak az illető meg nem jelenék és ki nem hallgattatnék, teszem azon esetet, ha meghalt a követ, akkor sem rendelhetne a ház új választást? Nem az a kérdés forog fen, hogy hallgassuk meg a követet, csak azt akarom fentartani, hogy midőn visszamegy az országgyűlés Pestre, ítéletet fog mondani a törvényes bíróság a hazaárulók felett, és eddig terjed a háznak hatásköre. Osztom tisztelt elnökünk azon nézetét, hogy ez módosítása levén az indítványnak, azt kinyomtatni felesleges, mert újabb ok nyílna arra, hogy egy jó vagy rossz indítványt ezer évig lehessen halasztani és ismét új módosítást adni be. Megmondom mi a baj, elhatározott lépés, ez más kérdés, ez egyike Magyarország parlamentek legelhatározottabb lépéseinek, miszerint kimondja a ház, hogy kötelessége a képviselőnek a vész pillanataiban úgy, mint akármikor jelenlenni a törvényhozás helyén. Ez azon lépés, melyben nem a vérpadrai vezetés, hanem azon magasztos kötelességérzet vezeti a képviselőt, mellyel jelenléte Magyarország megmentésére működik. Igen sok van közöttünk, ki belső szívvágyból igen szeretné ezen helyet feláldozni a becsület korlátai között, de mi az, mi összetart bennünket? az igaz hazafiság becsület érzése, de az lehetetlen, hogy azokat ne sújtsuk, kik gyávák és gazok, kik hazánk veszélyes perceiben meg nem jelenve közöttünk, az ellenség táborában cimboráskodnak. Lehetnek távol ártatlanok is, és azokra nézve elegendő azon óvatosság, mely kijelentetik az indítványban. Én tehát azt akarom, hogy a ház mindenesetre figyelmébe vegye azt, hogy ezen kérdés elhatározó lépés, és a ház ezen politikájának szükséges azon kerékvágásban menni, melyet magának kijelel. Emlékeztetem a t. házat, hogy midőn a kormánytól erélyességet és elhatározottságot kíván, akkor szinte kötelessége elhatározottsággal előmenni. Én azt látom ezen dologban, hogy nem a képviselő büntetéséről, hanem a követség ürességéről van szó, mely felett a ház határoz, ezt kétségbe hozni nem lehet, s arra nem kívánok terjeszkedni, hogy ha a komáromi követek idejönnek, fogadjuk el, mert olyan követeknek, kik a parlament szokásait és aktáit nem bírják, itt-létök visszasodorna bennünket az arisztokraták korába és Pozsonyban képzelnék magunkat a tettes karok és rendek gyűlésében, azért az indítványt tárgyalatni kívánom.

Nyáry: (Hosszas ideig tartó zaj). Eddig meg tartatott azon szokás, hogy azok, kik a kormányban voltak, beszélhessenek.

Kállay Ö. (Zaj.) Én épen az ellen akarok szólani, mit Nyáry Pál gyakorlatba akar hozni. Igen célszerűnek és igazságosnak látom, hogy a kormány tagjai oly kérdésekben, melyek a kormányzatot illetik, bármikor is felszólalhassanak, valamint akkor is, midőn a kormány irányában történik intézkedés; de hogy akkor, midőn mellékes kérdés jön vita alá, egy kormánytag ötször hatszor felszólalhasson, azt tagadom, mert micsoda előny volna az felettünk, ha a kormány tagja, ki utolszor szólott, kétszer, háromszor ismét felállhatna és refutálhatos ellenét, mi következménye volna ennek? Minket választóink azért küldöttek ide, hogy a kormánytagokkal ilyféle kérdésekben egy alapon álljunk, és ha nekünk egyszer van jogunk szólani, akkor ők sem szólhatnak többször, ez minden parlamentben így van, és hogy az utolsó szó mindig a kormányé legyen, azt tagadom.

Elnök: A törvény a miuisterekről mondja, hogy mindig közbeszólhatnak. midőn szólani akarnak, ez nem ministerialis kórdós, s a képviselők a szerint szólhatnak, mint magokat feljegyeztetik.

Nyáry: Ha ezt nem tartják önök ministerialis kérdésnek, akkor jó éjszakát.

Bezerédy). (Hosszas ideig tartó zaj, s az elnök több ízben csenget)

Szacsvay: Hiában beszélünk a közvélemény előtt a hátnak méltóságáról, ha a ház méltóságát saját tetteink és okos eljárásaink nem fogják fentartani. Minden eljárásnál legelső, egyszerűsíteni a kérdést, amennyire lehet, és visszamenni a vita azon mezejére, hol egyszerűen megfontolva érett határozatot hozhatunk. Az indítvány arról szól: hogy a képviselők számláltassanak meg, ezzel a másik indítvány összekötésben van s tovább megy, mert azt mondja, hogy a meg nem jelent követek kitörlendők, és a választókerületek új követválasztásra felhivandók lesznek. Nem említem azon-szerencsétlen eltérést, hogy azon egyszerű kitörlés kérdése a hazaárulási vétekkel összekötöttük. Maradhatunk-e egyszerű kitörléseknél? Nem ismerem időt, melyben emberek éltek volna, s azon körülményekhez képest, melyben éltek politikát ne követtek volna. Nekünk is van politikánk s általánosan szabad politika e jelen esetben ezen kérdést tenni fel: célszerű, szükséges és kivihető-e a kitörlés? Én bátor vagyok mondani, sem szükséges, sem célszerű, sem kivihető. Nem szükséges azért, mert ezen ház által megállapított szabály a képviselőknek bizonyos számát kívánja meg arra, hogy a magyar nép nevében erélyes határozat hozassák, és hála önöknek, ha egyéb morális kötelezettség ennél nincs, a határozott számot túl haladták. De nem szükséges azért mert célszerűtlen, elő fogják venni a listát, egyik tagról van tudomásunk hírlapok útján, de nem hiteles, másokra nézve kit védelmezni akarunk, van tudomásunk, de ez sem hiteles; mi történik ekkor? Másik célszerűtlenség az, hogy kitörli a ház a meg nem jelent követet, ám a választókerület újra megválasztja, s a ház kénytelen elfogadni. A legnagyobb ok, mely ezen határozat sikertelenségét mutatja, az, hogy kivihetetlen mert kitörlenek oly választókerület követét,

melyhez azon határozat el sem juthatott, és így oly határozata a háznak mely minden választókerületre nézve érvényes volna ugyan de némely kerületnél hajótörést szenved és kivihetetlen, a ház méltóságának ártani fog. A politika azt parancsolja: hogy a ház, azon esetre, ha valamely választókerület, melynek követe meg nem jelent az országgyűlésen, ny választásra kér engedelmet, ezt megadja, de általánosságban venni a határozatot szükségtelen, célszerűtlen és lehetetlen.

Szaploncay: Elfelejtette Szacsvai képviselő úr, hogy jegyzőnk nem a kinyomatot, hanem egy más indítványt olvasott tel. Az első indítvány Madarász Józseftől jött, hogy t. i. számláltassanak meg a tagok, azután következett egy másik indítvány, az én indítványom, mely az volt, hogy mi történjék a mégsem jelent követettel? Ezen előttünk álló s kinyomatott indítványhoz adatott be egy módosítvány Irányi Dániel által. Tegnap indítványt terjesztettem elő, hogy ezen tárgy tárgyalás alá vétessék, esnem más okból, minthogy a körülmények változtak, bele egyezvén annak tárgyalásába, mert itt oly kérdések kerülnek elő, melyeket elhárítani kell. Most oly térre jöttünk, hogy ha valamely kerület megválasztott és ideküldött követét elnézzük, feladjuk jussainkat. Átlátván hogy a háznak legnagyobb jussát csonkítjuk az által, ha mi azt ekézzük, azért akartam megelőzni, hogy arra mondjon a ház fehéret vagy feketét; de mindenesetre határozni kell, mert ily eljárás által a ház tekintetét kockáztatni nem akarom. Az mondatott, hogy a meg nem jelent követet elmozdítani nem lehet, holott megtörtént dolog, midőn Trefort Ágoston helyébe más követ választott csak azért mert elutazott más országba (lemondott) nem tudtunk róla hazaárulást bünt, sem semmit, de nem jelenvén meg, a kerület utasított, hogy más törvényes követet válasszon. Ha normális állapotban volnánk s egy lelkes kerület követet választana, mi azt visszautasítanék, azt • mondhatnánk, úgy is elegen vagyunk, de jelenleg tudom, mily veszedelmet hozhat egy kerületre, ha elválasztott követét visszautasítjuk, és így jobbnak látom felhatalmazni a kerületeket, hogy választhassanak követeket. Tökéletesen pártolom Irányi Dániel módosítását, mert itt nem mondatik ki semmi bűn, hanem csak azt mondja a ház, hogy ezen s ezen képviselői szék megürült, a kerület tehát új követválasztásra utasítatik.

Kovács: Azt hallám, hogy a parlamentarizmus formákat nem kell mellőzni, és ezen tárgy felvételénél mellőzzük. Midőn ezen tárgy felolvasatott, akkor még kezemben nem volt, csak a felolvasott határozatban emlékeztem arra, hogy azon indítványban arról van szó, mi történjék a meg nem jelent követekkel. Jelenleg azonban azon indítványban, mely mai napra kitűzve volt, semmi más nem foglaltatik, mint hogy adassék be a meg nem jelent követek lajstroma. Az általános tárgyalás kitézetett, és ha hallotta valaki hogy az általános tárgyalásnál módosítás adatott valaha elő, akkor megadom magamat. Az általános tárgyalásnál egy módosítás adatott be, mely nem arról szól, miről az indítvány, hanem hogy az indítvány következtében mi történjék azon követekkel. A formákat a ház eddig mindig tiszteletben tartotta,

és méltóztassanak megengedni, hogy azon részletes indítvány bővebb tudomásszerzés végett kinyomattassék és azután vétessék határozat alá, mert ha az általános indítványban a részletek bejönnek, lehetetlen a képviselőnek azon higgadtsággal hozni a törvényeket, melyre minden képviselő hivatva van.

Szász: Én kereken azt mondom, hogy Irányi képviselő által beadott irat nem módosítás hanem új indítvány. Madarász József indítványa sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint hogy a tagok véteszenek számba, ellenben Irányi Dániel indítványa ellenkezőt és egyebet tárgyaz. Én méltánylom Kovács Lajos előadását, én azt kívánom, hogy az indítvány úgy tekintessék, mint indítvány és nem módosítás, és a legközelebbi ülésre tűzessék napirendre.

Elnök: Értsük meg egymást, nem ezen kinyomatott irat van itt most tárgyalás alatt, hanem a ház határozata, mely január 20-án hozatott s így szól: (felolvassa) Irányi Dániel adott be egy módosítást, mely azt mondja, hogy kell történni valaminek, de nem oly praecisióval, mint itt van a határozatban, hanem némi módosítással.

Besze: Azt hiszem, mit Kovács Lajos előadott, az már túl ment a dolgon, és én jelenleg a tárgyhoz szólok. Hallám említettni a politikát; furcsa dolog az a politika, minden embernek más nézete van, sok ember van, kinek Pesten más politikája volt. Jelenleg egy politikája lehet a magyarnak, és ez az, hogy a hazának ellenségeit és árulóit törvény értelmében a legnagyobb szigorral sújtsa. Csak ezen politika mentheti meg a hazát, mert különben a jelen országgyűlésről évek múlva a történetíró azt fogja írni, hogy igen gyengék és mindent elnézők s legyezők voltunk, és a hazát meg nem mentettük, mivel a kártékony embereket méltán büntetni és sújtani nem tudtuk. Van-e nagyobb bűnös Magyarországon, mint 30,000 ember gyalázatos megcsalója? van-e nagyobb bűnös, mint ki az országgyűlést feladja? Tegnap a tiszteket a legnagyobb szigorral és becstelenséggel sújtottuk, mert feladták Eszék várát, és mi azon követeket legyezzetjük, kik feladták az országot, a hongyűlést? (Tetszés). Sok ember politikája azt kívánja, hogy a magyar csak fenyeget, a német pedig nyakaztat, combinál és azt mondja, jobb nékem vagyonom mellett maradni, így nem bánt a német, de ha Debrecenbe megyek, elveszi, és a politikája, hogy otthon marad, mert gyáva és gyávasággal elárulta a nemzetet és mint kislelkű szörnyeteg az ellenséghez csatlakozott. Azért tehát uraim! az oly követ, ki törvényes akadály nélkül ide nem jött, hazaáruló, azt nemcsak kitorölni, de mint köteletségének meg nem felelőt, ki 30,000 ember képviselését eljátszotta, megbélyegezni kell. Azt mondják némely politikusok, hogy nincs hatalmunkban kizárni az ilyent. Nincs oly szentséges testület a világon, melynek egyes tagját kimustrálni nem lehetne, a legkisebb casinóig; minden egyes testületnek érdekében áll magát a szennyes, erkölcstelen egyvénektől megtisztítani, és akkor lehet méltóságos helyzete az országgyűlésnek, ha az ily hazaárulóktól kitisztítja a házat. Én tehát uraim t nem az indítványt, hanem az annak következtében tett módo-

sítást, melynek tárgyalásában már ben vagyunk, pártolom, és felhívom Önöket mindnyájokat, hogy ha valaha, most van ideje, ha valakit, épen társainkat nem legyezgetni. Ha életbe léptetjük más hazaárulók ellenében a törvényt, legyen első a követ, ha hazaáruló, és háromszorosan kell sújtani. Szacsvai barátom figyelméből kiment egy körülmény. Azt monda, hogy ha folyamodik a kerület és választani akar, engedtessek meg a választás. Igen, de némely választók oly helyzetben vannak, miként nem tudják, hogy nincs itt követük, hogy visszamaradt és ott schmachtol Buda várában, és a paszomántos generálisokkal barátságot köt, és valamely casinóban whistez, és maga részére ha nem is amnestiát, legalább mildet koldul. Az ily emberekről nem tudják hogy nincsenek itt. Azért alkalmat kell nyújtani, hogy az ily cégéres emberek neve országszerte köröztessék és a küldőknek tudomásukra jöjjön, hogy követük nincs Debrecenben, hanem ott coquetíroz a zsarnok kegyelmeért. gyáva élete és vagyona megmentéseért, Én az egész szerkezetet pártolom.

G ó z m a n: Sokszor hallám azt, hogy az itt eddig meg nem jelent követeket büntetni kell, de csudálkozom, hogy tudunk olyasmiről tanácskozni, midőn egyről sem tudjuk hitelesen, hogy hűtlen fia legyen a hazának; én ugyan hiszem, hogy többen vannak, de hitelesen senki sem tudja közülünk, kívánom tehát, hogy előbb tudassák ki, kik azok, akik büntetésre méltók. Mi a komárommegyei választásokat illeti, bámulok rajta, mikép történhetek azok, holott a háznak van ebbeli eljárása, mely szerint el lehet intézni a kérdési Ha csakugyan történtek Komáromban választások, azok a verificación fognak keresztülmenni, s akkor lesz ideje hogy felette a ház határozzon. Kívánom tehát, hogy mielőtt Irányi Dánielnek különben igen helyes indítványa tárgyalatnék, először tudjuk meg, kik azon képviselők, akik hűtlenek lettek, másodsor a komáromi választások kérdése halasztassék el; ha a választás nem volt törvényes, a ház úgy is elutasítja őket, ha pedig törvényes, akkor nincs hozzá szólása.

Pap: Az indítványt elfogadandónak vélem, de úgy látom nincsen más benne, mint hogy számoltassanak meg azon képviselők, akik meg nem jelentek, de továbbá ennek ellenében Irányi egy módosítást adott, mely lényegére nézve a másiktól egészen eltér, s benne az foglaltatik, hogy egy képviselő, ki már verificálva volt, képviselői állásától megfosztassák A törvényben szó sincs arról, hogy a képviselőháznak hatalma legyen valamely tagot kebeléből kirekeszteni, s ha mostan a jelennem levőket összeszámítván, azt fogjuk mondani, hogy az illető választó kerületek új képviselőket válasszanak, kérdés: nem jön-e zavarba a választókerület az által, hogy már előbb megválasztott képviselőjét kizárjuk a nélkül, hogy bűnös volna. Azért hogy valamely követ nincsen jelen, még nem tartom hazaárulónak. Mit nyerünk azzal, ha ki-mondjuk is, hogy aki jelen nincsen, az hazaáruló? Ez által csak erőszakolva kényszerítünk a követeket, erre pedig szükség nincsen. Azon esetre, ha szigorún fogunk bánni, azt fogják mondani, hogy kényszerülve

ülnek itten, nem szabad akarattól. Véleményem szerint tehát, mielőtt a tárgy lényegébe bocsátkoznánk, célszerűnek látom, hogy a módosítvány elébb nyomassák ki és akkor tárgyalassék. (Zaj.)

Elnök: Ezen már túl vagyunk.

Bethlen: Azt hiszem, hogy mindenféle erőszak, mi az emberen történik, keserű szokott lenni. Itten indítvány volt téve melynek ellenében beadatott egy módosítás, mely attól egészen eltér, s a szabályok értelmében megkívánhatom, hogy időm legyen a tárgy felett gondolkozni, és ez olyan kívánság, melyet a többség sem tagadhat meg tőlünk és annak megtagadását impoliticus lépésnek tartom. Ezt csak a többiekre nézve kívánom, mert részemről megfontoltam a tárgyat s azt hiszem, hogy a vitákból kivilágosodott az, miszerint az indítványnak nemcsak az a hatása lesz, amit általa el akartunk érni, mert mi csak annyit akartunk elérni, hogy a megüresült követi állások töltessenek be, s az kerekedett ki belőle, hogy a hazaárulót büntetni kell, mert a vitatkozásból csakugyan azt tetszik ki, hogy büntetést akarunk kimondani. Én tehát az indítványt célszerűnek nem látom, mert ha az illető kerületeknek nem lesz módja választani, úgy se fogjuk betölteni a megüresült követi székeket.

Szűnyog: Én a formakérdéshez semmit sem szólok, hanem a dolgot veszem fel amint nézetem szerint áll. Az országgyűlés Pestről idejött, határozatot hozott, hogy minden képviselő febr. 10-ére jelenjék meg itten, s Madarász József indítványa következtében a felett, aki meg nem jelent, a háznak határozni kell és lehet. S csakugyan itt van már ideje, hogy e kérdésben a ház határozzon. Nincsen bűn, mely embert jobban sújtson, mint a hazaárulás bűne, és nincsen ember, ki méltatlanabb legyen az életre, mint a hazaáruló követ. (Helyeslés.) Az olyan képviselő, ki állását elhagyja megcsalója az egész országnak, 8 tit gondolom, hogy példát kell adni az országgyűlésnek, hogy az ilyen csalások szigorúan büntetessenek. (Helyes!) Én tehát az indítványt tárgyalatni kívánom, s kimondatni azt, hogy azon követek, kik itten meg nem jelentek, meg nem jelenésöknek elegendő okát nem tudják, megszűnnek követek lenni, s választókerületeik odautasítandók hogy új választásokat tegyenek. Szász Károly azt monda, hogy ilyen határozattal egy már verifikált követ ellenében más képviselő fog választatni. Magam is azt mondom, ha normális állásban volnánk, más úton kellene e dolognak menni, de mostani helyzetünkben szükséges az ilyen lépéshez folyamodnunk, mert gondoljuk csak meg, hogy azok, kik most Windischgratz táborában vannak, a dolgok jobbrafordultával ide fognak jönni. (Szavazzunk!)

Elnök: A ház parancsából térdeket hajtok, ha azt parancsolja, hogy arról beszéljünk, hogy elhalasztassék a módosítás tárgyalása. Egyébiránt nem tudom mire való volna az elhalasztás, s miért kellene módosítást új indítványnak nevezni, midőn ebben is csak az van, ami Madarász indítványában, csak azon kivétellel, hogy akik febr. 10-ig meg nem jelennek, azoknak nevei a lajstromból töröltessenek ki is módot is

nyújt arra, hogy mindenki igazolhassa magát. Egyébiránt a módosítás által nem ontatik semmi (zaj!) Tehát az alapszabályok értelmében a kérdést szavazásra tévén, az az első kérdés: áll-e az indítvány vagy nem amit ezennel újra felolvasok? (Felolvassa a jegyzőkönyv kivonatát, illetőleg Madarász József indítványát.) Akik ezt pártolják méltóztassanak felállani

Madarász J.: Az indítványba én tettem febr. 10-ét mint határ-időt, s azóta is érkeztek képviselők, ami azt mutatja, hogy indítványom már nem jöhet szavazás alá, én tehát az általam tett indítványtól elállva, kérem a képviselőket, legyenek szívesek Irányi indítványát elfogadni.

Elnök: Az indítvány fel fog olvastatni, méltóztassanak reá figyelmezni

Irányi olvassa újonnan az általa javasolt módosítvány t.

Elnök: Az indítvány általánosan tárgyalatván, már most lehetne szakaszonként is rajta végig menni (Felszólalások: Ki kell nyomatni! Tárgyaljuk részletesen holnap — Zaj.) Tehát a ház kívánsága szerint a részletes tárgyalás holnap tíz órakor fog felvétetni.

Ezzel az ülés d. u. 1 órakor eloszlott.

XV-ik ülés a képviselőházban

február 28-án.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után.

Szacsvai olvassa a következő módosítványt: 1-leg. Azon képviselő, 1-ször aki mai napig Debrecenben meg nem jelent, és távolléte igazolva nincs; 2-szor aki engedelem nélkül távozott el; 3-szor a nyert engedelmén túl távol maradt s elmaradását nem igazolta; a képviselők sorából kitöröltetik, s a választókerületek új választásra utasíttatni fognak. 2. §. Az elnökség a jegyzőkkel együtt az 1-ső §-ban elősorolt három kategóriába eső képviselők névsorát elkészítvén, az igazolási választmánynak adandja által, mely azt kinyomatván s a jelenlevő képviselők közt kiosztván, ezután három napon keresztül bizonyos előre kihirdetendő órában összeülvén, a benyújtandó próbák szerint eljárni, s az eredményről a háznak jelentést tenni fog; tartozván a honv. bizottmány a kiküldetése folytán távol levő és tényleg működő képviselők neveit az elnökséggel haladéktalanul közölni.“

Tóth: Mielőtt e módosítvány részletes tárgyalásába bocsátkoznánk, minthogy tapasztaltam, hogy a házban sokan vannak, kikben e módosítvány egyik vagy másik kifejezése aggodalmat okoz, bátor leszek egy módosítást benyújtani s néhány szóval indokolni. Midőn tegnap Madarász József indítványának ezen módosítását Irányi úr előadta, mi

*) Közlöny 1849., 146-148. lap.

annak lényegét többen pártoltuk, de főképp azon okból, hogy a ház souverainitásának nagy elve, melynélfogva a ház csupán csak maga rendelkezhetik az új választások iránt, épen tartassák, és a már netalán történt vagy megtörténhető tényekkel öszhangzásba hozassák. Ez volt az indoklás; s épen ezen indoklásból tetszik ki, mit akartunk kimondani; azt t. i. hogy a ház nem akar átmenni büntető térre. Midőn tehát úgy tapasztaltam, miként sokan épen abban találnak aggodalmat, ha ezen módosítás úgy, amint van, elragadtatik, mert ez által a hazát valamely büntetői szerepbe avatkozni vélik; később talán előfordulhatnak gondolnak oly esetet is, milyen volt Manuel francia követnek a kamarai tagok sorából physikai erővel lett kilöketése, ezen általam különben épen nem osztott aggodalom eltávoztatására e módosítványból azon kifejezést mely némileg büntetésre mutat, kihagyatni kívánom, különösen az 1. §. 3. pontját, hogy a képviselők sorából ez vagy amaz követ kitoröltetik; s módosításomat azon térre állítom át, melyet Madarász László tegnap ügyesen kifejtett, megkülönböztetvén a büntetés terét a másik tértől, hogy t. i. az üresen maradt képviselői helyek betöltessenek.

Bátor leszek tehát módosításomat felolvasni. 1) A képviselőháznak igazoló bizottmánya meg fogja vizsgálni a távollevő képviselőknek az elnökség s jegyzőség által készített sorjegyzékét, úgy a távollevők távollétének okait is, s munkálatát a ház elébe terjesztendi. 2) Mindazon rálasztókerületek, melyeknek képviselői távol vannak s távollétöknek törvényes és helyes okát nem igazolhatják — a körülmények szerint szükségesnek található új választásokra a képviselőház által felhatalmaztalak.

Boér: Ezen al módosításnak nevezett szerkezet nézetem szerint a tanácskozás alatti indítványt elvben változtatja meg. Nem kívánom, hogy valamely büntetést vagy kárhozzatást mondjon ki a ház ezen határozatával, mert én is osztom Madarász Lászlónak tegnap előadott nézetét, hogy egészen más tér az, mikor büntetésről lesz szó, és más tér a jelen; de még sem kívánom azt, hogy a hibásakat előre legyezzessük; nincs abban semmi haszon; sőt az által a népet, mely már nagy is alkalmasint látja hogy sokban igen legyezőleg járunk el, még mintegy boszantanók. A felolvasott al módosításból merőben ki van hagyva az, hogy köztudomásra jusson azoknak névsora, kik jelen nincsenek. Egyébiránt ezen módosítás előadásának nem most, hanem az általános tárgyaláskor lett volna ideje. Irányi indítványának részletes tárgyalását kívánom.

Szaploncay: Nekem is a formákra van észrevételem. A parlamentáris modorral nem fér össze az, hogy akkor adassék elő valamely módosítás, midőn maga a fő tárgy az általános tárgyaláson már keresztül ment; a részletekre vonatkozó módosítványokat a részletes tárgyalás alkalmával is elő lehet adni. Irányi módosítása tegnap általánosságban tárgyalatván, kívánom azt egyszerűen felvételni; méltóztassék aztán minden részre nézve a módosításokat beadni.

Elnök: A hitelesített jegyzőkönyv értelme szerint az általános

tárgyalás tegnap befejeztetvén, mai napra a szakaszonkénti tárgyalás Tan kitérve; ez azonban ki nem zárja azt, hogy valaki módosítást adjon elő. Méltóztassanak tehát az első §-ra majd szólni, s ha valaki módosítást tesz, meglátjuk mit határoz a többség.

S z a c s v a i olvassa módosítvány első §-át.

Elnök: Van-e valakinek észrevétele?

Tóth: Ezen §. helyébe adtam be módosításomat; kérem elfogadtatni.

B e z e r é d i I.: Elnökünk kijelentése feleslegessé teszi azt, mit, mit a forma iránt tett ellenvetés visszatartására mondani akartam, miszerint a szabályokkal megegyezik az, hogy a szakaszonkénti tárgyalás alkalmával mindig lehet tenni lényeges ellenvetéseket, másként nem is volna értelme a szakaszonkénti vitatkozásnak. Sőt én tovább megyek. Midőn egy törvényjavaslat általment a szakaszonkénti tárgyaláson, ha az általános és utolsó felolvasás történik, azt a ház egészen elvetheti. Ezt a szabályok elég bőven kifejtik. Azonban nem tartom jónak, túlmenni a célon. Minekünk itt az a célunk, hogy kiegészítsük az országnak képviselőiségét; ez pedig a beadott indítvány szerint megtörténhetik azon a módon, melyet az országnak rendkívüli állapota szükségessé tesz; mert minek Sopronba és Pozsonyba különösen, határozott választási parancsolatot küldeni, midőn azt a kerületek nem teljesíthetik, mert nem is választhatnak? nincs tehát más mód, mint ily általános, nem parancsolattal, hanem engedelemadással, felhatalmazással megengedni a választást. Így meg van mentve azon tekintet is, hogy kiegészíteni akarván képviselőiséget, semmire nézve a képviselőiségnek fő elvét, a függetlenséget nem vetjük akármily hatalom alá, mit megtévén több kárt tettünk volna, mintha néhány kerület képviselő nélkül maradandóit is. Mindig, de most kivált, mikor a hatalmakat ezen ház egyesíti, óvatosan és féltékenyen kell azt megőrizni. A mi állásunknak alapja, hogy amiről csak istennek és lelkiismeretünknek adunk számot, semmiképen meg ne gyöngítsük, mert ha meggyengítetik a képviselőház hatalma, mindazon eredmény, mely a házra nézve csak ezen ház működése után fog eredhetni, veszélyeztetve és megdöntve van. Azért én az indítványt szerencsésnek tartom és pártolom, mert általa célunkat elérjük, és azon bajt, melyet, ha tovább mennénk, magunkra hárítanánk, eltávolítjuk

Bernáth: Én is azt tartom, mit az előttem szóló mondott, hogy istennek és lelkiismeretnek számolunk, de hol? ezen a helyen, az itt történt előadásainkért, de nem az e helyen kívüli cselekvéseinkért, kivált oly cselekvésekért, melyek a hazaárulási bűnnel határosok; tehát a követ úr okoskodásának eleje a végével ellentétben áll. — Mi a szönyegen levő indítványt illeti: azt tegnap is pártoltam és nem látok szükségesnek semmi módosítást. Amint az egyszerű felolvasásból észrevettem, Tóth Lőrinc és a vele rokon véleménynek erős kifejezésnek tartják ezt „kitörültetnek“; én ebben semmit nem látok, mintán elég biztosíték van adva az által, hogy magokat igazolhatják, még határideje

sem levén szabva az igazolásnak. — Egyébiránt az sem áll, hogy itt a ház hiába rendelkezik, mert a többség elhatározta azt, hogy jogaihoz tartozik, egyes tagokról rendelkezni. Ellenvetették, hogy nincs haszna a rendelkezésnek, mert ha kitöröltetik is a követ, azt újra megválaszthatják. Ez meglehet az ember képzeletében, inert lehet mondani, hogy a toronynak is neki mehet valaki, stb; de nem ismerek az országban oly népet, mely ide küldje azt, ki hazaárulónak mondatott; azonban ha a nép mégis szerencsétlenül tévútra vezetnék, azon embernek nem képezlek annyi lelkületet, hogy ő, miután megkapta a háznak bíráló Ítéletét, melynél súlyosabb nem lehet, magát szemtelenül feltolni fogná. Tehát ezen almódosításnak semmi szükségét nem látom.

B e s z e: Véleményem szerint semmi nem gyengítheti a ház méltóságát, a ház hatását, mint a félszeg rendelkezések. Érezzük mindnyájan, hogy bűnösök, hogy hazaárulók azok, kik ok nélkül elmaradtak, s a hazát a legveszedelmesebb percekben feladták; érezzük ezt mindnyájan, és mégis — isten tudja miért — nem akarjuk rájuk kimondani a bűnöst. A ház méltósága legtöbbet vesz az által, ha hímezget, bámozgat, íme s ezt látom abban is, hogy a hűtlenül elmaradtak kitörlését nem akarja kimondani. Uraim! az oly emberekben, kik a haza veszedelmes perceiben meg nem jelentek, ha később megnyerjük is őket, nyeresége nincs a hazának; az ily embereket megnyerni akarni, semmit sem tesz egyebet, mint jövőre ismét kétséges értelmű emberekkel szaporítani akarni a törvényhozó testületet, (Úgy van, helyes!) Uraim, ha térden állva csúsznának is élőkbe az ily emberek, mikor majd dolgaink jobbra fordulnak, mindent el kellene követnünk, hogy a honfiúi ájtatosság termébe, a haza törvényhozó testületébe bele ne imádkozhassak magukat; mert csak egyenetlenséget fognának köztünk támasztani, s előbb utóbb a már fejledezésnek indult zsenyéjét ifjú szabadságunk meg fogják mérgezni; az ily embereket pedig nem körünkbe befogadni, hanem a legirgalmatlanabbul sújtani kell, s kevesebbet egyáltalában már mondani sem lehet róluk, mint hogy az ily érdemetlen az ellenségnek kegyelemért kunyoráló, fejőket vesztett semmi emberek a képviselők sorából kitöröltessenek: azért az indítványt egész kiterjedésében pártolom.

H u n f a l v y: Ezen tárgy feletti vitatkozás már tegnap is bizonyosan mindegyikben, ki nem csak a jelen pillanatokat tartja szem előtt, hanem a haza jövőjét is tekinti, már tegnap is, mondom, bizonyosan rossz érzést okozott, azon oknál fogva, mert nem tudtuk tisztán megkülönböztetni azt, mit Madarász László követársunk igen világosan mondott ki, hogy t. i. midőn itt arról szólunk, megürült-e valamely képviselői hely, mi örökké az árulást hozzuk elő, s minthogy a mai vitatkozás is ide látszik kimenni: már ennél fogva is meggyőződhetik a t. ház, hogy a harmadik pontban foglalt kivételeket elfogadni nem lehet; mert a minta ház kimondaná, hogy ez vagy amaz követ megszűnik képviselő lenni, a tegnapi és mai vitatkozásnál fogva azt hinné a világ, hogy

egszersmind azt is kimondta, hogy hazaáruló, ezt pedig a ház tenni nem akarja. (Zaj.) A vitatkozásnak veszedelmes oldala abban áll, hogy egykét olyan egyénért, kiknek körülményeit jobban ismerjük, határozatlan számú követársainkra akarjuk kimondani a hazaárulási bünt; erre pedig a háznak joga nincs, mert nem Ítélszék. (Zaj.) A vitatkozás tehát, mely tegnap és ma a házban előfordult, int bennünket, hogy óvatosak legyünk emez eljárásunkban: ugyanazért, minden további indokolás nélkül, noha még sokat lehetne felhozni, röviden kimondva, Tóth Lőrincnek indítványát pártolom, minthogy azon sorok, melyek Irányi módosítványában foglaltatnak, örökké hazaárulást fognak kifejezni, ezt pedig a ház tenni nem akarja. (Zaj.)

S z á s z : Csekély nézetem szerint az eszmék, melyek a tegnapi és mai vitatkozásban mindkét részről előhozattak. egyiránt hibás extremumba tévelyegnek; minthogy némelyek azt tartják, hogy azért, mert valaki nincs itt, s mert módja nincs igazolni magát, ebből azon következtést még nem lehet húzni, hogy hazaáruló s azért az ilyenek kedvezni akarván, a valóságosan bűnösöket is legyezzetik; a másik extremum pedig az, melynél fogva némelyek azok iránt, kik a hazát a legveszedelmesebb percekben elárulták, felboszankodva büntetésöket kívánják, s nehogy ez alól kibújhassanak, az ártatlanokat is készek sújtani. Véleményem ezen két szélsőség közé esik. s kívánnám, hogy azon követársaink iránt hozandó határozatunk, kiket sorainkból kitörülni akarunk, akkép módosítsuk, hogy senki, ki valósággal bűnös, ki ne maradjon; de ismét más részről szinte senki a maga igazolhatásától, — ha ezt mindjárt a jelen percben nem is tehetné — el ne zárassék. Vélekedésem az, hogy határozatunkban ne ily negatív kifejezésekkel éljünk. mint minők a szerkezet második, harmadik és negyedik pontjaiban foglaltatnak, hanem pozitív határozatot hozzunk. Positív okot, melynél fogva a követet a képviselők sorából kitörülni lehet, kettőt tudok az egyik az, ha meghalt, a másik, ha hazaáruló, s világosan az ellenséggel tart. Ha például Windischgratz, ki Magyarországon birtokos és indigena, követnek volt volna elválasztva, a mint a haza elleu sereggel jött, hazaárulóvá lett, s így pozitív adatunk lett volna, hogy hazaáruló, ez esetben őt a követek sorából kitörülni lehetett volna. De úgyhiszem, nem szükség, ebbeli nézetemet hosszasabban indokolni, csak azt akarom megfélemlíteni, mikép a képviselőkről szóló törvények meghatározzák a kelléket, mint az életkort, birtokot, vagy más kelléket, mely, hogy valaki képviselő lehessen, megkívántatik, s ugyanazon törvények, megadják a képviselő háznak a hatalmat, hogy ezen kellékek megléte, vagy nem léte felett őrködjék; de arról, hogy a megválasztott és igazolt képviselő a követek sorából kitöröltethetnék, a törvényekben szó sincs; és pedig nincs azért; mert, a képviselő eszmeijével, s az Európában bevett parlamentarizmus szokásokkal az ellenkeznek, hogy a megválasztott és igazolt követ a képviselőházból kirekesztessék. Angliában kinevetnék,

vagy le zúgnak azt, ki indítványozni merné, hogy az igazolt képviseld kitoröltessék; s Franciaországban egyetlen egy példa adta elő magát e részben, s ez is igen botrányos példa, midőn a despoticus kormánynak nógatására felállott egy ember, ki azt monda, hogy Mánuel ki kell a házból kergetni, s az ekkori servilis többséggel el is határozatá kirekesztését; de ez európai botrány volt, oly botrány tényezője volt az 1831-iki forradalomnak is. Igaz hogy nincs mely egyéb közelebbi következményein kívül, nem csekély oly tárgy, mely felett a háznak többsége ne határozná, a mit többen akarnak, annak kell megtörténnie; de csak úgy, ha a ház a tárgyra nézve határozhatási kompetenciával bír; mert ha a gyűlést mindenféle határozathozatalára competensnek mondjuk, akkor nem kell egyéb, mint hogy a többség megegyezék, s a kisebbséget a házból kidobja. Az ilyen eljárás igen szomorú eredményeket szülne. Ismétlem tehát, hogy igen is ki kell rekeszteni az oly képviselőt, ki a hazával nyíltan szemben áll, s egy pár emberről, elég szerencsétlenségünkre, tudjuk is, hogy az ellenséggel összetart, s ezeket tehát sorainkból kirekeszthetjük; de csak azért, mert valaki meg nem jelent, s mert módja nincs, meg nem jelenését igazolhatni, ki nem rekesztethetik, nem főleg most, midőn tudhatjuk, a mint én több tisztelt barátimról tudom is, hogy csak azért nincsenek itt, mert jönniök lehetetlen, mert felülmúlhatatlan physikai okok akadályozzák megjelenőtöket. Nem vagyunk gyermekek, kiknek diligentiát, vagy negligentiát fel kellene jegyezni; a képviselő oly ember, ki a választóinak benne helyezett bizalmánál fogva reáruházott jogot a törvény engedelmével akkor használja, mikor neki tetszik, és ha megjelenvén, kötelességét teljesíti, jól van, ha nem, akkor senkinek sem tartozik e tekintetben számadással; mert a képviselő, küldőinek teljes bizodalomával van ide küldve, azon bizodalommal, hogy kötelességét bizonyára teljesíteni fogja; és ha nem teljesíti, akkor nem az következik, hogy a képviselők sorából kitoröltethetnék, hanem az, hogy mint küldőinek bizalmát nem érdemlő követ, a legközelebbi választáskor újonnan el nem választatik, hanem kihagyatik. De hogy mi e házból valakit, a hazaárulást eseten kívül, kirekeszszünk, ez nem lehet; ugyanazért az indítvány ellen szavazok, s negatív kitételei ellen, s azt mondom, hogy csak azt lehet a képviselők sorából kitoröltölni, ki az ellenséggel nyíltan cimborál. (Zaj).

Kovács: Az előttem szóllott tisztelt képviselőtársunk előadásával elméletileg tökéletesen egyet értek; de a történt események után, azon ponton nézetem szerint nem állunk, mint ő előadta. Azt tartom, a legszerencsétlenebb térére állunk ekkor, mikor e kérdést elméletileg akarjuk fejtegetni; de nem akarván a kérdés kényességéről többet mondani, csak azt kérdelem: van-e oly többsége a háznak, mely engem követi állásomtól megfoszthatna? Nincs? (Közbeszólások: van! Hosszasan tartó zaj.) Azt hiszem, hogy miután én a képviselőház által igazolt követ vagyok, ezentúl független vagyok minden oldalról; s a képviselőháznak joga van, vizsgálatot rendelni ellenem, s engem bírósághoz küldeni; de többsége által követi állásomtól nem foszthat meg.

és miután más nemzetek hosszú parlamentáris életéből, épen az előttem szóllott Szász Károly képviselő úr csak egyetlen egy példát tudott felhozni s azt is elég szerencsétlent: nálunk pedig a parlamentararis élet kifejtve, és a formák tisztán meghatározva nincsenek: nem látom sem idejét, sem helyét, hogy épen a magyar parlament, épen ez időben az epuratio azon formáitól eltérjen, melyeket más nemzetek tartanak. — Azt mondották az indítvány pártolói, hogy semmi nem sülyesztí. annyira a ház méltóságát, mint a félszeg szabályok, s legyezgetése azoknak kik helyeiket elhagyták, és hát nem merjük-e ezekre kimondani a bűnöst? Hiszen tisztelt ház! ha épen merészségre kerülne a dolog, úgy alkalmasint másoknak kellene itt ülni, kik politikai tekintetben bátrabb emberek lehetnének; de hiszen nem félszeg szabályokról nem merészségről van itt szó, hanem arról, hogy igazságosoknak és megfontolóknak kell lennünk. S vegyük praktikus téren a javaslatot, mi fog történni? A kiküldött választmány azt fogja mondani: ezek, s ezek az emberek nem jelentek meg, s távollétüket nem igazolták, s ezek közt lesznek olyanok, kik a hazaárulás gyanújában állnak előttünk; de lesznek oly tiszta jellemű férfiak is; kiket már előre az ország s közvélemény előtt megbélyegeznünk nem kellene, nem szabad; mert a mint magam is tudok példát, a testvér testvérnék halálos ágyánál maradt, s ez idő óta nem jöhetett ki Pestről, és hány ily eset adhatta még magát elő, s mind a mellett ki nem törölhetjük az ilyeneket igazságosan sorainkból, noha távollétüket nem igazolták. Nem erről van tehát szó, hanem arról, hogy igazságosak legyünk, s vonjunk határvonalat, melyen túl senkit felmenteni, és senkit büntetni nem akarunk, s ezen határvonal az, melyet Tóth Lőrinc kijelelt, a midőn mondotta, hogy a kerületek hatalmaztassanak fel, de ne utasítassanak új követválasztásra, mert az utasítás positiv parancsot foglal magában, míg a felhatalmazás csak engedelmet ad; — s miért kell ezt tennünk? Mert most csak azt mondhatjuk, hogy e vagy ama képviselők nincsenek jelen, s távollétüket nem igazolták, de egyebet nem; s legszerencsétlenebb azoknak okoskodása, kik hazaárulást, s ki tudja még mit emlegetve, a kitörlést akarják; mert ha árulást követ valaki el, akkor a kitörlés nem elég, hanem akkor bírakká kell átváltoznunk, s ez esetben tényeket kívánok, melyeknél fogva ítéletemet kimondhassam; de hogy a képviselőház előre, mielőtt a dolgot megvizsgálta volna, ítéletet mondjon valamelyik tagja felett, s elmaradására basírozva, reá mondja a hazaárulási bünt, — ez a józan eljárási móddal össze nem fér. (Felkiáltások: úgy van, helyes! Zaj!) És én ezen térre sem vittem volna az indítványt, ha a komáromi eset nem adta volna elő magát; de igen is elismerem, hogy lehetnek physikai okok, melyek, teljes ártatlansága mellett is, visszatartoztatják a követet, és melyek miatt nem tudathatja a küldőkkel vagy velünk megnem jelenhetése okait, s így igazolva nincs, de azért a kerületet képviseletlenül nem hagyhatván, új választásra adhatunk engedelmet; ítéletet azonban, a jelen nem levő felett nem mondhatunk. Ez az utasítás még azért is impracticabilis, mert az ellenség által elfoglalt részeknek hiába

adnánk utasítást; mert vagy nem történnék, vagy megtörténnék, de oly befolyás alatt, melytől igen is óvakodnunk kell. Én tehát pártolom Tóth L. indítványát

Csiki: Én a tárgyat oly fontosnak találom, mely alkotmányunknak tökéletesen lényegébe vág, és alapkellekét teszi a képviseld önállásának s függetlenségének. — Tegnap a dolog érdemére nézve egyes véleményemet nem nyilvánítám, most azonban annak érdeméhez kellett-vén szólni, bátor vagyok egyéni véleményemet előadni. Előrebocsátom, mikép egyértelemben vagyok Irányi képviselő társammal és indítványát egész lelkemből pártolom, pártolom pedig azért, mert nem áll az, mit az előttem szólott képviselő úr mondott, hogy ti. azon többségek, mely a képviselők testületét képezi, egy követnek tisztétől megfosztására vagy a képviselők sorábóli kitörlésére nézve határozatot hozni jogában nem áll, mit én leginparlamentarisabb, leginpraktikusabb, és a legveszélyesebb elvnek tartok, azért, mert azon esetben törvényt sem alkothatna azon testület. Már pedig ha nem képes törvényeket alkotni, szabályokat hozni, és érvényes határozatokat létesíteni, mivé törpül akkor Magyarország parlamentje, mi lesz azon határozatokból, melyeket eddig alkotott, ti tartozik neki engedelmisségei? Senki. Ha nem volt joga határozatokat hozni és szabályokat alkotni, akkor nem tartozik neki senki engedelmeskedni. Én pedig azt tartom. (Zaj.) Méltóztassanak megengedni, hadd fejezzem ki magamat — én azt látom azon módosításban rejleni, mikép azon esetre, ha mi nem vagyunk képesek egy tárgyban határozatokat, szabályokat és törvényeket alkotni, nem tehetjük ezt más tárgyban sem. Már pedig mindig hozott a ház szabályokat A minap is az hozatott, miszerint az elnöknél jelentse magát, ki eltávozni akar, mert a ház engedelme nélkül eltávozni senkinek sem szabad, és csak az távozhatik el, ki a háztól vagy az elnöktől bizonyos határidőig engedelmet nyer; ha tehát engedelem nélkül senki el nem mehet, a képviselő, már tetteleg gyakorolja felette jogát és hatalmát, mert nem csak egyes képviselőket képvisel a ház, hanem képviseli az összes nemzetet, az összes nemzetnek pedig minden egyes tagja alárendelve van, és az alárendelt tagra nézve az összes nemzet képviselősege határozatot hozhat. Azt mondják sokan, hogy büntetni nem kell senkit, az pedig büntetés volna, ha valaki kitöröltetnék a ház köréből. Én azt büntetésnek nem tartom, mert a büntetés másutt hozatik nem itt. Ha valaki honáruló, arra nézve fog egy rögtön ítélő hatalom felállíttatni, a politikai nagyobb vétségekre nézve, és az fog felette ítéletet mondani, mert az alá tartozik a honáruló. Nekünk csak annyi a mondandónk: minden követnek megvan a maga joga s kötelessége, s a ki kötelességét teljesíteni nem akarja, nem érdemes arra, hogy jogokat gyakoroljon, ha jogot akar gyakorolni, teljesítse kötelességét. — Az a kérdés: a követ azért küldetett-e ide, hogy magát a ház szabályainak alá ne vesse, azért jött-e ide hogy holnapokig távol legyen, és helyét üresen hagyja, és kerületét képviselő nélkül? A képviselőnek kötelessége itt tartózkodni, ha akadályoztatva van, azért nem mondom ha kitörültetik hogy honáruló valaki,

hanem az lesz ha kötelességét nem teljesíti, és mivel kötelességét nem teljesíti, megérdemli, hogy kitöröltessék, és választ helyette a kerület mást, ki kötelességét teljesíteni akarja. Ily állásában a dolognak, én az indítványnak kitörlést tartalmazó g-át helyén látom és elfogadhatónak tartom. — Tóth Lőrinc javaslatát azonban, mely határozatlan és nagyobb veszélyt rejt magában, nem pártolom.

Szaploncay: (Zaj: nem lehet kétszer beszélni!) Eddig a formákhoz szólottam, most azonban úgy látszik félre fog vettetni Tóth Lőrinc indítványa, tehát a tárgyhoz. Ha valaki hazánk sorsát nem tudná, és Kovács Lajos beszédét végig hallgatta volna, azon hiedelemben élne, hogy Magyarországon semmi ellenség sincs, és a legnagyobb csend és béke uralkodik. A képviselő úr, elfejtette hogy ellenségünk — nem tekintve az európai modort, parlamentáris szokásokat és formákat — egy követársunkat, kit a nemzet küldött a fejedelemhez elfogatott, elítélt és megbüntetett. Midőn ellenségeink így bánnak velünk, ha mindig a törvényesség terén maradunk, és megtartjuk a loyaltást, utoljára is a sírba mászunk. Én az indítványt nem tettem volna, ha abnormis állapotban nem vagyunk, mit csak azok tagadnak, kik nem akarják elismerni a forradalmi. Én hazánkat a forradalom terén lenni látom, nem mondom azt, mit kellene tenni azon állapotban, ha Pesten volnánk, és az országgyűlés törvényes helyén minden ellenség nélkül tanácskozhatnánk, akkor nem bánnám, ha holnapokon keresztül távol lennének %is némely képviselők; de most midőn nehéz fergeteg áll hazánk sorsa felett, megkívánom, mindenki elhatározott legyen, és részt vegyen a haza ügyében. Én tehát ily körülmények közt logikáját és indokolásait Kovács Lajos úrnak élnem fogadom, mert elhatározottságot kívánok a háztól, azt nem óhajtom, hogy mondassák ki valakire a honárulás bűne, hanem annyit mindenestre mondjon ki a ház: hogy ezen képviselőknek széke megüresült, azoknak helyébe az illető választók válaszsának másokat. Nem akarom azt hinni, hogy mi hónapokig leszünk ezen mostoha állapotban, és nem akarom előgördíteni azon nehézségeket, melyeknél fogva a kerületek nem tehetnek választásokat, hanem azt hiszem, ha a magyarok istene megsegít bennünket, eljő az idő, hogy megbízóink, kik jelenleg ellenséggel körül vannak vétetve, maholnap meg fogják képviselőiket választani és ide küldeni. Szász Károly képviselő azt monda, hogy mi a két extremum között vagyunk, s ő a középutat követi, és még is bejő azon periódusba, melybe jönni nem akar, mert azt mondja: mondjuk ki: ki a hazaáruló, ki nem. Én azt akarom, és mindnyájan el akarjuk azt távoztatni, hogy senki felett se mondjuk ki a honárulás vétét, hanem csak annyit, hogy a megüresült székre választassák mas képviselő, és miután Irányi Dániel indítványát, épen e célra megfelelőnek találom, egész terjedelmében pártolom.

Palócy: Előre megjegyzem: hogy Tóth Lőrinc és Irányi Dániel szerkezete között, hajói felvesszük a szavakat, nagy különbséget nem látok, csak azt, hogy Irányi-é egy positivumot mond ki: „hogy a képviselők sorából kitöröltetik.“. Tóth Lőrinc pedig azt mondja: „ha a

követ magát nem igazolja, a körülményekhez képest új választás rendeltessék“; itt is megengedtetik a kitörlés, mert anélkül új választást nem lehet rendelni. Azért tetszik inkább Irányi szerkezete nekem, mert positívumot mond ki, Tóthé pedig önkényre nyújt alkalmat, a körülményekhez képest, és ingatagságot jelent, mi a házhoz nem illik. Egyébiránt Szász Károly úrnak azon véleményére, hogy ő pozitív, nem negatív törvényt akar, azt jegyzem meg: hogy ha valaki meghal, mi nincs törvényben, helyette mást kell választani, mert az úr istennek adta be resignatióját. Ki átszökött az ellenséghez, honáruló, arról a vósztvény rendelkezik, és nem az országgyűlés. Én figyelemmel hallgattam a tegnapi és mai tanácskozást, tisztelettel és becsülettel legyen mondva, csodálkozom azon, hogy a kötelességét nem teljesítő és meg nem jelenő képviselőket annyira kímélgetjük, és a disputákból azt lehet kivenni, mintha azon követek volnának a jogosság terén és a képviselőház a jogtalanság terén. Ugyan érdemelnek azok legkisebb figyelmet is? semmit sem, — mert követnek elválasztatni hitem szerint legfőbb polgári méltóság Magyarországon, annál jobban nem tisztelhetnek meg polgártársai senkit, mint ha valakit képviselőjüknek megválasztanak; mert senkit önkakarata szerint ide nem küldöttek, és ha elmentek hozzá, midőn megválasztani akarták, azt mondták: téged akarunk választani, légy a mi képviselőnk, és midőn általános többséggel megválasztatott, azon megtisztelt polgár előre annyit mondott: köszönöm a bizodalmat és elfoglalom helyemet; és eljött ide, és most azzal köszöni meg a bizodalmat, hogy kötelességét nem teljesíti, haza ment és meg sem mond le, megérdemli az ilyen a reflexiót? Irányi Dániel indítványában nem az van: hogy mindjárt kitöröljük nevét, mert előbb vizsgálat fog történni. Ha azt tűnnék ki a vizsgálatból, hogy testvére halálos ágyánál van, az igen triviális hasonlítás, mert oly nagy baja cincs, hogy az elnöknek ne írhatna. Az ilyen követ nem tesz egyebet, mint gyermekkorunkban hallottunk a hétfejű sárkányról, ki rajta ül a kincsen és nem használhatja, mert nem tudja megenni, és mást nem ereszt oda. — Hallottam említettetni, hogy az olyan embert megbünteti a közvélemény, — igaz, hatalmas bíró a közvélemény, de annak sincs gyakran igazsága. Hogy nincs törvényben semmi ezenesetről, ezen indok sokat próbál és így semmit sem próbál. Solon törvényeiben semmi sem volt az atya gyilkosságáról, mert nem képzelt olyan szörnyeteget ki atyját meggyilkolja. — A múlt országgyűlésen meghozattak a törvények, felhagyatott a következő képviselő testületnek, hogy fejtse ki azokat a körülményekhez képest. Nincs megkötve kezünk: hogy ne tegyünk többet, mint a múlt országgyűlés tett, mert fel sem tette azt, midőn elrendelte a képviselői állást, hogy lehessen ember, ki maga jár utána, ég hogy megválasztassék. 8 még sincs jelen a gyűlésen s le sem mond állásáról. Van olyan követ, ki itt volt, eltávozott s nem igazolta magát; az ilyenről rendelkezni kell, 8 nem lehet arra hagyni, hogy majd megítélje a közvélemény, még pedig nyg kell rendelkezni az ilyenről, hogy a képviselőház legyen a jogosság terén, s ő a jogtalan téren. Annálfogva én pártolom Irányi D. indítványát, s meghagynám mind a három pontot, csak a 3. pontban ezen szót „kitö-

röltetik“ ekkép kívánnám tenni: jelen követi állásáról lemondottalak tekintetik.“

Dobozy: A tárgy annál inkább érdemel figyelmet, mert félő hogy célszerű végzést nem tudunk hozni, és gúnyosan kinevetnek azok, kik vétkesek, és más részről talán azok büntettetnének, kik nem vétkesek. Két ok lehet, miért valaki meg nem jelent: erkölcsi és physikai Ki erkölcsi okból nem jelent meg, véleményem szerint, az csaknem minden kivétel nélkül a hazaárulókkal egy sorba állítható, és nem tagadom, hogy nem tartozik azoknak kategóriájába. A ki physikai okból nem jelent meg, az menthető; én magam is éreztem physikai okot, és azt oly súlyosan büntetni célszerűtlen volna a jelen körülmények között, bár forradalmi időben élünk is. Mi a tárgyat illeti: miután most Irányi Dániel indítványa van szőnyegen, az első §. szerint a ki akár elvből, akár physikai okból nem jelent meg, arról ideje van rendelkezni, mert 30 ezer ember nem maradhat képviselő nélkül. És tehát az első §-nak mind a három pontját elfogadom, mert látom, hogy meg kell lenni annak, hogy amely kerületnek képviselője nincs, legyen, de miután sokan azon aggódnak, hogy nincs elég idő hagyva annak a ki physikai okok [miatt akadályoztatva van, hogy magát kitisztíthassa, mert az van mondva a 2-dik §-ban, hogy három napon keresztül összeül a választmány és a beadandó próbák szerint fog eljárni, már pedig aki physikai okból nincs jelen, három nap alatt nem adhatja be okait, és kitörültetik, ez igen terhes büntetés lenne. Azért midőn a 2. §-ról lesz szó, fentartom magamnak, hogy be tegyük ha akár mikor is igazolni tudja magát, ki physikai ok miatt meg nem jelent, az országszerte kihirdetessék, hogy azon ember a törvény határozata alól kivéssék.

Ercsey: Bn részemről jelen alkalommal büntetni nem akarok, mert a háznak büntető hatalma nincs is, és mivel én büntető hatalmat gyakorolni nem akarok, az Irányi Dániel által beadott javaslatot elfogadhatónak találok, mert abban teljességgel nincs kimondva a büntetés, és az indítvány és módosítás közti különbséget csak két szóban látom rejleni, az egyik azt mondja, üresnek tekintetik valamely hely, vagy kitörültetik, az egyre megy ki, én tehát Irányi Dániel javaslatát pártolom. Ha meggondoljuk azon okokat, melyek a házat ezen határozatra bírják, kötelessége is a háznak a képviselőkről rendelkezni, különösen a ház tekintélye fentartása tekintetéből végzést hozni, nehogy a nép beleavatkozzék. Más részről pedig kötelességünk nekünk mint nép képviselőinek a népek irányt adni, a bizodalomnak utat nyitni az által, hogy a kik bizodalmutat egyéniségünkbe helyeztették, és kik azon bizodalmutat gyávaság, félelem, ^ agy rós indulatból kijátszották, azt ismét más egyénekre ruházhassa. Irányi Dániel indítványát egész kiterjedésében pártolom. (Szavazzunk).

Madarász L.: E tárgyban nem mondanám el nézetemet, ha a sokoldalú hivatkozás kétségtelenné nem tenné előttem azt, mikép egy előttem szolt képviselő mondása szerint is össze nem zavarná mind a két vélemény a büntető hatalmat a rendelkező hatalommal; mert egyik vélemény a másik véleményre reá fogja azt, hogy azok a honárulás eszméjéből indultak ki. Mások meg ezen véleményre tolván azt, hogy

a bárnak büntetni nincs elegendő hatalma, így mind a kettő ugyanazon tengely körül forog. Én megkülönböztetem a ház belső szabályait megsértő bűnüket a köztörvényt megsértő bűnüktől. Az ki a ház belső szerkezetét sérti meg, egyenesen a ház rendelkezése alatt áll. És kérdem ha nem a ház szabálya alatt áll, hol áll, a ki a ház belső szerkezetét sérti meg? mert ez sehol köztörvényben nem áll. Midőn tehát a ház szabályai szerint a képviselő helyét nem hagyhatja el, még is elhagyta, egyenesen a ház belső szerkezetét sértette meg, következésképp annak szabálya rendelkezése alatt épen úgy áll, mint az, ki a köztörvényeket sérti meg, a köztörvény büntetése alatt; pedig erre is épen a háznak előintézkedése szükségeltetik. Kérem önöket, ne méltóztassanak mindig a más országai parlamentek példájára úgy hivatkozni, hogy a valóságos tény meg ne említették, a mi hazánkban még nincs kifejtve a parlament eszméje, így hazánkban nem is lehet hivatkozni általában más országok példájára. Hivatkoztak önök a mívelt Németországra, s itt felhívom Ko?ács Lajos képviselő társunkat hogy Bádenben miként történnek a képviselő választások? választatik-e egyszerre egy Mitman is, ki elfoglalja a képviselő helyét, ha az bármi ok miatt nem képviselheti a választókat.

Sőt magában Erdélyország régi alkotmányában is feltaláljuk azon eszmét a mely Magyarországon nincs kifejtve. De vegyük hát más országok példáját Én megütközve hallám azt, hogy — és ezt a valóságért vagyok kénytelen megemlíteni, másért nem hoznám elő — egyetlen egy példánál nincs több, ismert mívelt országai parlamenteknél, hogy kizártak volna valakit. Figyelmeztetem önöket a midlesexi példára Angolországban, hol L. Gátam beszédét azzal kezdé: „Uraim gondoljátok meg, hogy itt a népválasztók s nem a parlament jogairól van szó.“ És én is azt tartom, hogy jelenleg nem a ház egyes tagjairól, hanem a nép választókról van szó. Én kizárni nem kívánok senkit, hanem csak azt kívánom, hogy a ház belső szabályainak elég tétessék. Miként intézkedik a ház, az saját belátása, bölcseségétől függ. Ha a ház azt mondja, hogy határozatilag elhalasztom, prolongálom, vagy azt hogy a követ el nem távozhatik engedelem nélkül, jól van megnyugszom benne, azért, mert ekkor a ház souverainitását ott látom, hogy a követ felett akként rendelkezett. De ha valaki azt mondja, hogy én nem ismerem el a parlamentnek azon hatalmát, miszerint engemet képviselői állásomtól megfosztasson általában, akkor recedálni kell az első esetre, hogy vájjon tettei a háznak belső szabályait sértik-e s ha igen, ekkor a parlamentnek azon jogát is megösmérem, hogy rendelkezhetik a felett is, hogy azon képviselő befogattassék, mert lehet oly petulantia, mely miatt a közbátorság veszélyeztetik s a parlament határozni fog, hogy azon tag, ki a parlament belső szabályait megsérti, még fogságba is tétessék. (Helyeslés!)

A másik kérdés az, hogy ha én például hazaáruló leszek, mi történik velem? Ne méltóztassék a képviselőház azt gondolni, hogy midőn a parlament azon helyzetbe jő, hogy a képviselők között találtató hazaárulók felett bűnvizsgálódást fog rendelni, ezen mostani eljárás által már be volna zárva a második aktus; ne gondolja, hogyha azon haza-

áruló képviselő helyét más foglalja el, ez által a dolog már be volna fejezve, nem; sőt ellenkezőleg áll, el kell jönni azon magasztos percnak a midőn a parlament gondoskodni fog arról, hogy az ellenséggel cimboráló képviselői: az érdemökhöz alkalmazott jutalmat megkapják, mert ez uraim más kérdés. Én nem kívánom az ártatlanokat büntetni, de egy két lehetőségnek feltevése által, hogy t. i. némely követek, ha el akarnának is jönni, de legjobb szándékuk mellett sem jöhetnek el, vájjon mérlegelni kell-e hogy a ház szabályait tartsuk meg? Mondjuk ki, nem a bűnt, hanem azt hogy azon képviselő helye, ki a ház szabályainak nem hódolva, kötelességét nem teljesítette a ház szabályai szerint nincs betöltve, s minek következtében oda utasítjuk a választó kerületet, hogy helyét mielőb töltse be, mert parlamentben képviselői hely üresen nem állhat (Tetszés!) Igen könnyű azt mondani, hogy kivihetetlen, hogy a hol például az ellenség keze alatt van a kerület, ott mint egy követtársunk monda, képviselőt nem választhatnak, vagy hogyha választanának, akkora választásba ellenség is befolyással volna. Hanem én úgy tartom, ezen követtársunk ignorálta azt, hogy az ellenség egy staatschriftjében kimondotta azt, hogy Magyarországnak 1848-diki alkotmányát s ebben van a parlament is, nem ismeri el, ezt a király alá nem írhatta. Ha ez igaz, lehet hogy valaki az ellenséges mozgalmak belső titkaiba jobban van mint én beavatva, de nem lehet feltenni, hogy az illető választó kerület ezen parlamentbe tagokat válasszon, vagy befolyással legyen a választásba, mert ekkor tettelegesen bizonyítaná be azt, hogy Magyarországnak törvényhozó testülete van. (Nagy tetszés és helyeslés!) Méltóztassanak a dolgot gyakorlatilag venni. Kérdem: volt-e csak egy egyén is e házban akkor, a midőn Trefortról jött elő a kérdés, ki azt mondotta volna, hogy nincs helye a választásnak? Ez akkor egyszerűen ment. Itt azon alkotmányos kérdés forog fenn, miszerint specialitásokra vive a dolgot senki sem tagadhatja, hogy itt rendelkezésnek van helye, tehát petitiót kell beadni. Igen uraim, hanem egyet ne felejtünk el, 1-ször is evidentiában kell tartani, kik azok, a kik meg nem jelentek, s képviselői hivatásuknak meg nem feelve kötelességeiket be nem töltötték, s kik azok, akik igazolás nélkül vannak távol? Míg ezt nem tudjuk, pedig magunktól nem tudjuk, míg az igazolási bizottmányon át nem megy, addig szólni, e ház nem tud. (Úgy van!) Lássuk miként állunk! Hogy tudják azt az illető választó kerületek, hogy képviselőjük itt nincs? Csak vegyük például, maga Pázmándy Dénes képviselő ideküldött iratában kötelességének vélte csak kinyilatkoztatni, hogy mihelyest egészsége helyre áll, azonnal meg fog jelenni, s még sem tette, hanem Pesten van. Én nem megyek a bűn súlyára, mely őt nyomja, hanem miután az illető követ az akadály elhárultával sem teljesíti kötelességet, ismét csak azt mondom: ne tegyük nevetségessé a parlamenti szabályokat. (Helyes.) Az újabbi időkben is távoztak el innen képviselők azóta, mert látták önök ingatagságát hogy nem határoznak felettök. Kérdem hova vezet ez a dolog? Oda, és azon helyzetbe teszi a parlamentet, hogy néhány rász akarat képes lesz ezen parlamentet diszolválni; s ha rász akarat volna a parlamenti tagokban, azon eset áll-

hatna elő, hogy a tagok minden 15-dik napra bejönnének, a fizetésüket kivennék s elmennének, mert hisz azokra nézve kik az ellenségnek vannak, a ház úgysem rendelkezhet. Én úgy tartom, ne bántsuk mi a követ önállóságát, hanem ha az illető követ székét nem tölti be, s nem foglalja el képviselői helyét e háznak kell gondoskodni arról hogy azon szék üresen ne maradjon mert azon szék nem a választó kerületé, hanem az országé, (helyeslés) mert ő nem a választókerület, de az ország képviselőházának tagja! Méltóztassanak gyakorlatilag venni fel a dolgot. Helységek községek, melyek bár az ellenség keze alatt állanak most, folyamodnak a honvédelmi bizottnához: hogy hozza el az isten ezen dicső napot, hogy-a magyar erő, a magyar kormány enyésztesse el felettök a zsarnokságot, akkor kétszeresen hivatva érzendik magukat magasztos kötelességüknek teljesítésére. Én nem kívánok szavak felett vitatkozni, én a dolog valóságát veszem, én kihagytam azt, hogy a képviselők sorából kitöröltessék, hanem ekként kívánom: hogy a nyert engedelmi időn túl távolmaradt képviselők helye elhagyottnak tekintetvén, a választó kerületek új képviselőválasztásra fognak utasíttatni; itt nincs az, hogy kitöröltetnek a követi sorozatból, hanem kell egy positívumot tenni, hogy miután a követ az engedelmi időn túl távolmaradt, s meg nem jelent, úgy tekintetik, mint ki képviselői helyét el nem foglalta, mert ez valóság, s e tekintetben a ház intézkedése bármerre dűljön is el, csakhogy realitás legyen, méltóztassanak oly végzést hozni, melynek következése legyen, mert ha ismét azon térre állítanánk ezen nagy kérdést, hogy a bűnből vagy ártatlanságból indulnánk ki mindig, az, ki az ártatlanságból megy ki, ellentétben van azzal, ki a bűnből kiindul, én nem abból indulok ki, hogy a köztörvény szerint vétkezett-e, vagy a szerint ártatlan-e, hanem onnan, hogy ha a ház szabályait nem tartotta meg, a háznak belső szabályai szerint kell felette intézkedni, hogy a ház szabályai tiszteletben tartassanak. Ez senkinek inkább, mint épen a parlamentnek áll érdekében, mert én azt állítom fel hogy nem a parlament áll az egyes tagok alatt, hanem az egyes tagok felett áll a parlament, és a parlament határoz azon formák felett, amely közöttünk nincs meg, de megírása az élet könyvében lesz, mivel az sincs törvényben megírva, hogy halálozás esetében új választásnak kell történni ezt tehát tulajdonítsuk annak mert a múlt 1848-diki martiusban Pozsonyban nem volt képes az országgyűlés csendes időt találni, hogy illyesekre is átmenjen, ezt bírta a parlamentre, mely mint Palócy követársunk monda, többé nem a tekintetes karok és rendek országgyűlése, hanem népképviselői országgyűlés, hogy ez fejtse ki azon szabályokat, melyek szerint a parlament működhessék. Ezért végűi azt mondom, hogy ki lévén merítve a tárgy, szavazással eldönthetjük. (Közhelyeslés. Zajos felkiáltások: szavazzunk.)

Elnök: Még többen vannak feljegyezve a szólásra, ha elállanak szavaiktól, a szavazás megkezdethetnék. (Felkiáltások: nem állunk el.) Hanem állanak el, következik Benicki. (Nagy zajongás, szavazzunk.)

B e n i c k i: Én tökéletesen kezet fogok azon képviselő urakkal, kik az itt jelen nem levő követeket sújtani -----de minthogy mi bírák

nem vagyunk, hanem csak törvényhozók aa nemiét jogainak és törvényeinek őrei ... (A szavazást sürgetők hallgatási türelmetlensége miatt érteni teljesen lehetetlen volt a szónok többi beszédét).

Irányi: (Újólag sürgettetik a szavazás.) Nekem mint indítványozónak a szabályok értelme szerint már tegnap is az általános tárgyalás után jogom lett volna szólani és nem szóltam, engedjék meg önök legalább ma, hogy szólhassak, egyébiránt rövid leszek, mert a tárgy ki van merítve, csak némely még eddig meg nem cáfoltakra akarok előadni cáfolatot azért, mert ezek a Közlönybe mennek s ez úton a közönség eleibe járnak, szükséges tehát, hogy az ellen okok is ott álljanak. — Bezerédy István követtársunk a maga philantropikns nézeteinél fogva, a ki azt óhajtá, hogy minél többen megtérjenek, ezen indítványt azért ellenzi, mert reméli, hogy még többen közünkbe fognak jöni és megtérni. Én megvallom bár szinte keresztyén vagyok, de nem óhajtok olyanokkal szaporodni, kik Pesten vannak. Ám tessék, én nem irigylem azok társaságát. (Helyeslés.) Második indoka Bezerédy követtársunknak az volt, hogy például Sopronyba nem lehet az elnökség által írandó levelet az új választás iránt elküldeni. Nem is fogja azt tenni az elnök, mert az ellenség elfogja a leveleket; hanem vannak vidékek, a hova lehet küldeni leveleket s lehet követeket választani — Azon indokokra, melyeket Kovács Lajos követtársunk mondott, igen kevés mondani valóm van. Ő nem tud más példát arra, hogy a parlament kirekesztett volna képviselőket, mint Manuel példáját; nem tudja a midlesezi példát, melyet előttem Madarász László követtársunk megemlített. Én Kovács L. úrhoz azon egyszerű kérdést intézem: „ha vájjon tud-e hasonló esetet, melyben létezett volna parlament oly viszonyok közt, hogy az ellenség által helyéről kiszorítottatott volna? és tud-e esetet hogy követek elhagyták volna állásukat?“ s ha tud — akkor sem mondok egyebet annál minthogy másutt nem intézkedett parlament e tárgyban, de ezzel azt, hogy nincs szükség intézkedni áruló követ irányában, még akkor sem bizonyította volna. 6 Tóth Lőrinc indítványát leginkább azért pártolja, mert abban a kerületek követválasztásra nem utasítatnak, hanem felhatalmazhatnak. 0 a vitát praktikai tέρre vitte, tehát én is követem. Ha 30,000 lélekből álló kerület felhatalmaztatik választásra, következése az lehet, hogy a felett fognak vitatkozni, kell-e választani vagy nem? ... a pártoskodás magva el fog szórani, hogy válaszsza-e vagy nem; de a felett nem fognak vitatkozni. Egyébiránt hogy Kovács Lajos úrnak minden indokait saját szavaival cáfoljam meg, fel fogom olvasni a gyorsíró által szóról szóra ekként feljegyzett szavait: „Lehetnek physikai okok, melyek visszatartóztathatják a követet és melyek miatt nem tudathatja a küldőkkel meg nem jelenhetése okát s így nem igazolja magát; de azért a kerületet képviseletlenül nem hagyhatjuk, hanem új választásra engedelmet adhatunk.“ (Szavazzunk!)

Elnök: Első kérdés mindenesetre, hogy: marad-e a szerkezet vagy nem? aztán ha ez meg nem állana, következnek a beadott indítványok közül a Madarász László szerkezete. (Felkiáltások: a Palócról)

A szerkezet eleste után a legközelebbi indítvány a Madarász Lászlóé, s így következnek a többi. Tehát kik a szerkezetet pártolják álljanak fel. (A felállás után.) Kevesebbségben maradt a szerkezet. Most jó a Madarász László módosítása. (A Palócy-é!) Nincs a kettő közt úgy szólva semmi különbség.

Palócy: Felolvassa módosítványát, melynek végén ezen szá-
rak állanak: „képviselői állásáról tetteg lemondottnak tekintetik.“

Elnök: A második kérdés tehát hogy e szerkezet, Palócy mó-
dosítása szerint pártolják-e vagy nem? a kik pártolják, álljanak fel.
(Feláll a többség.) A többség pártolja a módosított szerkezetet.
(Köztetszés és helyeslés!)

S z a c s v a i: Egy stiláris módosítást vagyok csak bátor ajánlani;
most a verbum régens bárom pontot köt össze, ennél fogva így állana:
képviselői állásáról tetteg lemondottnak tekintetik azon képviselő, 1-ször,
2-or, 3-or sat (Helyes!)

Elnök: Most következik a 2-ik §.

S z a c s v a i felolvassa a 2-ik §-ot

Elnök: Nincs senkinek észrevétele. (Elfogadjuk!)

I r á n y i: Miután válaszmány van megbízva, mely a meg-
nem jelent követeknek névsorát vizsgálja meg, minthogy az igazolási
válaszmány jelenleg csak 3 tagból áll, szükséges hogy kiegészítettessék;
azt indítványozom tehát, hogy a holnapi ülésre a képviselő urak, 6 tag-
nak névjegyzékét, kik az igazolási válaszmányhoz fognak Boroztatni
méltóztassanak magokkal elhozni. (Helyes!) Az igazolási válaszmány-
nak jelenlevő tagjai pedig ezek: Horváth Boldizsár, Farkas Károly és
Irányi Dániel.

Elnök: Tehát az igazolási válaszmányhoz sorozandó 6 tagnak
névjegyzékét méltóztassanak holnap reggeli 10 órára céduláikon behozni.

S z a c s v a i: Az elfog dott határozatban a mai nap van mint
határidő kitézve; én úgy gondolnám, hogy a holnapi napot kell meg-
említeni, midőn t. i. a határozat hitelesített fog. (Ez mind egy,
tovább.)

Záborszky: A nyomda Debrecenben oly rász állapotban van,
miszerint hivatalosan kell jelentenem, hogy jegyzőkönyvek mindeddig
nem nyomattak. Miután a kormány kijelentette, hogy mindent meg-
taend, miszerint a sajtó itt is szaporábban kezeltessék, szólítsuk fel a
kormány tagjait, hogy a jegyzőkönyvek nyomatágáról gondoskodják, kü-
lönben egyikét írott példányban könnyen eltévedhetnek.

Elnök: E tekintetben nekem még nem tétetett jelentés, különben
mindenesetre kötelességemnek tartottam volna már intézkedni. (Helyes.)
Holnap 10 órakor ülés leend.

Az ülés egy negyed 1 órakor eloszlott.

XIV. Illés a képviselőházban

martius 8 1-én.*)

Elnök jelenti hogy azon bizottmány tagjaiul kik a kormány számadásait lesznek megvizsgálendő Gorove István, Szacsvai Imre, Dobolyi Sándor, Szaploncay József, Abonyi István, Demjén József, Kubinyi Ferencz, Lónyai Menyhért, Simonyi János választattak meg.

Kossuth L. kormányelnök: Utólagosan bocsánatot vagyok kénytelen kérni a tisztelt képviselőháztól hogy egy pár napra a kormány székhelyéről el kellett távoznom a nélkül, hogy a képviselőháznak — mint az különben kötelességemben állott volna — arra előlegesen engedelmét kikérem; de a körülmények oly fontosaknak és sürgetőknek látszottak, hogy 24 órai veszteséget a házára nézve igen károsnak gondolt a honvédelmi bizottmány; s azért utólagosan bátor vagyok alázatosan bocsánatot kérni, hogy elmenni kényteleníttem. (Helyeslés.)

Elmenetelemnek fő célja, bizonyos igen ijesztő alakban mutatkozni kezdett egyenetlenségeknek a táborbani kiegyenlítése volt volna. Erre nézve méltóztassék a képviselőház azon örvendetes jelentésemet kegyesen venni, hogy röviden szólva istennek hála, minden rendén van, semmi baj sincs. (Tetszés.)

Egyébiránt ezen alkalomnál a hadi mnukálatokról a következőket van szerencsém jelenteni. Dembinszki altábornagy urmár ezelőtt mintegy két héttel, akkor, még mikor Kassa és Putnok táján állottak seregeink, azon véleményét fejezte volt ki a honvédelmi bizottmánynak, hogy igen valószínűleg az első nagy ütközetek Eger táján lesznek. Megvallom, hogy a katonai tudományokban jártasságot magamnak nem igényelvén, ezt nem igen tudtam akkor megfogni: azonban ez belátását igazolja, mert úgy történt, 26-án 27-én és gondolom tegnap is ütközet volt; de már ennek eredményéről nem tudok bizonyost. Eger táján Tárna völgyén volt az ütközet, nagyobbszerű, mint a minők eddig hazánk védelmének mostani egész históriájában előkerülnek. 26-án nem voltak még a kiszemelt positiokban együtt seregeink, csupán csak Klapka ezredes úrnak seregosztálya volt Egeren túl Verpelét táján elhelyezve, s a főhadiszállás Egerben, hol Dembinszky maga volt jelen, és a nép által fáklós zenével üdvözöltetvén, a többi közt azon szívreható jelenet adta magát elő, hogy az ellenség tószomszédjában akkor, mikor mondhatnám csak nem — nem akarom mondani, minden, de legfőbb disponibilis erejét összevonta az ellenség, Eger városának összes lakossága a főhadvezérnek és kormánybiztosnak kezébe tette le azon esküt, hogy a hazát minden kitelhető áldozattal, és eréllyel fogja védelmezni (Éljenzés.) Nem lévén 26-án

*) Közlöny 1849., 150-161. lap.

seregeink még egészen összepontosítva, a tábornok vezér nem szándékozott 26-án már csatát kezdeni; hanem legyen hogy az ellenség kívánt csatázni, legyen hogy némely seregarancsnokok ütközetvágya szolgáltatót a megtámadásra alkalmat az ellenség részéről: mintegy két óra tájban délután megkezdett a csata, oly irtózatossággal, mihez hasonlót hallani még nem igen volt alkalmunk, és tartott addig, míg az ütközetnek a sötétség véget nem vetett. Akkor 26-án az ellenség 3 órai hosszú vonalon a csata minden posztóiáról visszavetett, és a mi seregeink azon posztókat foglalták el, melyeket az ütközet előtt az ellenség tartott 27-én mikor már két osztály, Guyon és Kmety osztályvezérek Görgői táborának többi részeivel csatlakoztak volt, reggel hajnalban, mindjárt megkezdte az ellenség a támadást; a csata színhelye a Tárna völgye volt Verpelétről Kálig, a hol három helységet Tófalut, Kápolnát és Kált, az ellenség föl is égettetett. Megkezdődvén hajnalban az ütközet, 8 óra hosszat tartott anélkül, hogy seregeink csak egy talpalatnyi földet is vesztek volna. Azonban, délután mintegy három és négy óra közt, mikor Dembinszky altábornagy személyesen vezetné az ostromot Kápolnára, hogy az ellenséget onnan kiverje, a mint hogy szuronyszegezve győzedelmesen be is vonult, mikor bevonult a faluba akkor a Zanini zászlóalj, az egyetlen idegen zászlóalj, mely seregeink között volt, a győzelem után, minden lövés nélkül által ment az ellenséghez, újabb jelül annak, hogy csak magában bízhat a magyar. Természetes, hogy egy ily erős zászlóaljnak, s órai fárasztó csata után, miután előtte való nap folytonos csatázásban fáradtak seregeink, általmenetele némi kis zavart idézett elő, melynek nehogy káros következményei legyenek, a fővezér célszerűnek találta a seregeket a csata előtti posztókba vissza rendelni, a mi úgy történt meg, hogy a főhadiszállás Maklárra tétetett által. A kik ismerik e vidéket, tudják hogy az egy jó órai távolságra van. Ott állomásoztak tehát seregeink, tegnap reggelre ismét parancsot kapva, hogy az ütközet előtti posztókat foglalják el, s oda vonuljanak be, — A tegnapi napnak tehát eredményét nem tudhatom; hanem ezen parancs, melynek még tanuja voltam, s mely tegnap reggel adatott ki, hogy seregeink az ütközet előtti posztókba vonuljanak, igazolni látszik azon hírt, a mi egyébiránt csak hír, hogy a tegnapi csata végével, mikor a mi seregeink a makiári csata előtti vonalba vonultak, az ellenség Gyöngyös felé vonult vissza. De erről pozitív tudomásom nincs, csak onnan gyanítom, mert a fővezér azon parancsot adta ki, hogy seregeink az ütközet előtti posztókba menjenek. Az altábornagy várta a megtámadást tegnapra is; egyébiránt mind ő, mind Görgői tábornok úr azon véleményben voltak, hogy ha az ellenség nem támad, ők fognak támadni, miután már két nehéz divízióval kilenc tíz ezer emberrel erősebbé vált seregünk, mint tegnap előtt volt, mert két osztály nem vett részt az ütközetben, Kmety osztálya általában nem vehetett részt, Guyon pedig az ütközetnek csak végére jött. Egyes bravourokról és fényes tettekről, minthogy azokat tökéletesen revalidálni kell általadni a nyilvánosságnak, jelentést nem tehetek; hanem

örömmel mondhatom, hogy egész seregünk, melyben tagadni nem lehet meg van a lelkesedés, de más részről nem mindé a osztályában van meg a kellő gyakorlat, még a tiszturak közt sem igen sokat javult azon időtői fogva a gyakorlatban, fegyelemben s rendtartásban, mióta utolsó alkalommal láttam a sereget, mert akkor mondhatom a háromnegyed résznyiben megnyert győzelem után, egy fegyverzetlen és rendetlen sereg közébe vetett bombának sikerült annyi bajt okozni, mely az egész sereget rendetlenségbe hozta. — Még eglsz bizonyossággal mondhatom, hogyha seregünk egy része az ellenség irtózatoss tüzelése alatt megzavarodva hátrált is, nem volt arra szükség, hogy saját tisztei állítsák helyre a rendet, hanem, ha egy más zászlóaljbeli tiszt szólt is hozzájuk: „szuronyt szegez, előre.“ Megtörtént, s így esett meg, hogy megfutamadott zászlóaljok egy-szóra ismét neki indultak és szuronnal üzték el az ellenséget, s már e tekintetben az ellenség seregeink támadását ki nem állotta, hanem ágyúban hogy erős az ellenség, az igaz! Nem mondhatom tehát, hogy a tegnapelőtti napon fényes győzelmet nyertek volna seregeink, mely ha megtörtént volna, az ütközet oly nagyszerű volt, hogy azt jó részben Magyarország sorsára nézve eldöntőnek lehetett volna mondani. Az ellenségnek körülbelül 24—30 ezernyi ereje volt a csatában, azonban elvesztve sem volt az ütközet, hanem a lipcsei másod naphoz volt hasonló, mely nem dönté el még a csatát mert tegnapra ismét vissza mentek seregeink a csata előtti vonalba. A Zanini zászlóaljnak általmenése nagy szerencsétlenség volt s óhajtottam volna, mondotta volna meg szándékát az ütközet előtt, akkor eleresztettük volna őket, mert furcsa dolog, hogy azon battalion hagyjon el bennünket, melynek élén a fővezér a helységbe vonult be. Az eredmény tehát az hogy talán még egy alkalommal sem voltak seregünknek különböző osztályai egyesülve ily nagy számban, nagy erőnek ellenében, nagy szólva eldöntő alakot magára ölthető ütközetben, mert eddig csak seregosztályok csatáztok s az eredmény az, hogy becsületesen megállották a sarat, úgy hogy tábornokaink egyike, ki hős elhatározású férfin, hanem a múltak tapasztalásainál fogva nem nagy bizalommal viseltetett seregeink gyakorlottsága iránt, az ütközet után azt monda, hogy nem lehet már most Magyarország sorsáról kételkedni! Ha bár szerencsétlenség történt is, nem lett belőle szaladás, s egy buzdító szó elég volt helyreállítói a sereget, a mi jó jel, és a jövőre nézve biztosítékot foglal magában. Ennyit jelenthetek ez úttal. Több sebesültekkel a huszárok közül szó-lottam magam is, kik a mint drastice szokták magokat kifejezni, azt mondták, hogy a dzsidások úgy heverték a földön mint a csirkék, hanem biz ők is sokan nehéz sebeket kaptak. Számszerinti veszteségről nem tehetek jelentést, mert az ütközet eldöntő perceiben senki sem számította össze, egyes osztályokról tudok annyit, hogy például Szekulics osztálya 12 embert vesztett, Guyon osztálya, mely az arriére garde-ot képezte a hátravonulásnál vesztett 20—25 embert Egyébiránt a kik ott voltak, mind ütközetben voltak, még a gránátosok is. Számról tehát nem szól-

hatok, a hírt pedig nem említem, mert ezerekről szólnak, az ellenség részérői; valamint a mi részünkről is nem kevésről; mindenesetre az ütközet véres és kemény volt. Most tehát legjobb reménnyel várom a tegnapi napnak kimenetelét, mert bizonyos, ha tegnap előtt a mi seregeink hagyták is abba az ütközetet estefelé, hanem személyes tapasztalásból mondhatom, hogy csaknem csudás dolog volt egyszerre miatta elvágták volna az ágyúzást, pedig a futamló sereget az ellenség kergetni és löni szokta, s körülbelől mind a sereg kissé kifáradt s hátrább vonult újra kezdendő a csatát. Ennyi jelentésem van jelenleg, melyben első öröndetes eredmény seregeinknek megedzett gyakorlottsága; másik pedig, hogy az első nagy eldöntő ütközetet el nem veszítettük; ha nem mondhatjuk is, hogy eredményes győzelmet vívtunk ki, és a harmadik, hogy azon bajmelynek elintézése végett mentem el a táborba, megszűnt. (Éljenzés!)

Elnök bemutatja Hodossi Miklós kormánybiztos védő iratát Bethlen János által tett azon vádra-, mintha megtagadta volna az erdélyiektől a nagyváradi tartózkodást. A kérvényi bizottmányhoz utasítottatott.

XVII-ik ülés a képviselőházban

mártius 2-án.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után.

Szunyogh Rudolf utasíttatni kívánta a kormányt, hogy az ellenség által legközelebb felégetett három helységet: Tótfalut, Kápolnát és Kált kármentesítse. — Szaploncay különbséget tón a mi seregeink által elpusztíttatni szükségesnek talált és az ellenség által feldúlt községek között, és midőn első esetben a kárpótlásnak szükségét kétségkívülinek találta, általában az egész kérdést a számolás idejére vélte elhalasztandónak. — Madarász L. ez ügyet előre akként javaslá eldöntetni, miszerint a honv. bizottmány odautasíttassék, hogy az érdekllett községek élelembeli szükségét figyelembe vegye, mely véleményt a ház magáévá tette. — Ismét Szunyogh felhívatni kívánta a kormányt, hogy a Közlöny szerkesztőségét az országgyűlési nyilatkozatok hűségesebb közlésére utasítsa, azon tényt hozván fel állítása támogatásául, miszerint Nyárynak a febr. 10-iki ülésben mondott szavai oly értelemben adatnak ki, miket szabadságharcunk legerélyesebb bajnokainak egyike Szemere B. kormánytag magára nézve sérelmeseknek vehet — Madarász L. nem látta helyét, hogy eziránt épen a kor-

*) Közlöny 1849. 164-156. lap.

mány szólíttassék fel: egyébiránt a dolog érdemére nézve kinyilatkoztató, miszerint annak, ha némely nyilatkozatok talán hibásan közöltetnek, oka abban fekszik, mert a tanácskozások alatt „lármázunk, lármáztok, lármáznak“ annyira, hogy a gyorsíró a zaj miatt mindent tisztán felfogni 8 feljegyezni nem képes, amiért szükségesnek találta, hogy a ház elnöke a kellő csend fentartására a szabályok adta joggal éljen. — E nézetekben a ház többsége osztozott és az elnök kijelenté, hogy a kellő csendet fen fogja tartani s felhívta a házat, hogy a tanácskozásokat mindenkor figyelemmel kísérni szíveskedjék.

Irányi: A civilisált népek a barbároktól a hadviselésben is megkülönböztették magukat a hadi foglyokkal bánásmód által. A barbár nép, s a zsarnok, ki nem a szabadságért küzd, a hadi foglyokkal is embertelenül bánik, és midőn a civilisált népek a hadi foglyokkal becsületesen bánnak, nem követnek el semmit, csak annyit, mi a hadi foglyoknak ártalmatlanná tételére szükséges és ezen elvet osztom. Midőn ezen elvből indulok ki, ha tekintem azt, mi történik bizonyos előadások után indulva Nagyváradon és némely városokban, hol t. i. hadi foglyók pedig nem közönséges közvitéztek, hanem nagyobb rangú tisztek szabadon járnak ki s be a házakhoz polgári öltönyben, és húznak nagy fizetéseket, ha ezt kombinálom azon elvvel, melyet kijelentettem, melyet szükség elkövetni egyiránt, hogy a hadi fogoly ártalmatlanná tétessék, a Nagyváradon és egyebütt tapasztalt bánásmódot megegyezőnek nem találom. A hadi fogolynak szabadsága elvétetik, hogy azzal viasza ne élhessen, és csak annyit szükség szabadságából elvenni, mennyi épen a visszaélések elkerülésére szükséges. De mi történik ott, hol az ausztriai rendszerből kinőtt főtisztek szabadon járnak ki s be a házakhoz, nem mételezik-e be azok a közszellemet? azt nem tudom, de hogy úgy történik, az igen valószínű, mi történhetik, ha azon főtisztek nagy fizetéseket kapván, melyek szükségtelenek a mindennapi életfentartásra nézve, midőn nyitva az alkalom, hogy megvesztegessék az öröket, és megszőkhessenek. Ez azon elvvel, melyből kiindultam, megnem egyez, és történik az nálunk akkor, midőn az ellenség a mi hadi foglyainkat minden népjogellenesen agyonlövete, mint Szölli agyonlövete; midőn ártatlanokat, világtalan aggott öregeket elfogat, és vasban hurcoltatja börtönbe. És történik akkor, midőn Windischgrätz egy rendeletében azt mondja, hogy ő a mi tiszteinket el nem ismeri, hanem közönséges arestansoknak tekinti, és korántsem adja meg illő nyugdíjakat, sem azon fizetést, melyben nálunk részesültek a hadseregnél, hanem a legfőbb rangúaktól a kapitányig ad egy forintot, a többi tiszteknek 40 krajcárt. Midőn ezt tapasztaljuk, akkor lehetetlen, hogy tovább hallgassunk és fel ne szólítsuk a kormányt l-ször az iránt: tudósítsa a házat, mily bánásmódban részesíttetnek az ausztriai hadi foglyok, és mi fizetésben, és ha ezen kérdésekre a kormány részéről a felelet meg fog adatni, az indítványt, melyet abból fogok következtetni, meg fogom tenni, ez az interpellatio egyik része. Átmegegyek a másik tárgyra. Tudjuk, hogy háború idején a kémek rögtönítélő bíróság elé állíttatnak, és ez történik nálunk ie, ám de azon csekély

különbséggel hogy míg másutt a bíróság, a rögtönítelő hadi törvényszék összeállítására talán nagyobb gond fordítottak, nálunk történt eset, hogy a rögtönítelő bíróságnak nem célszerű összeállítása miatt egy kém, nem akarom részletesen előadni az esetet, hanem kezeskedem arról, hogy úgy van, maga bevallotta részletesen azt is, mi szolgálatot tett az ellenségnek, nem csak, hogy el nem ítéltetett, hanem egy másik helyre, rendes ítélő bírósághoz utasított. Én tehát másodszor felszólítom a kormányt, nyilatkozzék az iránt: hogy a rögtönítelő bíróság összealakítását kikre bízta, vagy önmaga alkotta- e össze? (Helyeslés!)

Mészáros (hadügyminister.) A magyar nemzetet nagyszerűnek, nagylelkűnek mondják: s hogy ha valamelyik nemzet nagyszívűségét, nagylelkűségét meg akarja tartani, soha sem kell mástól formát venni, hanem csak önlelkiismerete sugallatától. Én 36 esztendeje hogy katoná vagyok, más országban is jártam, a harc menetelét tudom, következkép láttam és tapasztaltam, hogy bánnak a hadi foglyokkal. Mi történik a mostani ellenségeinknél a foglyokkal? hitelesen nem tudom, hanem annyi igaz, hogy sok rosszat halottam, s azon sok rosszak hallattára az itteni foglyok is nehezebb állásba helyeztetnek. Minden országnál, minden hatalmasságoknál a hadi fogoly rangja szerint a béke idejeki zsoldját húzza. Mert egy hadnagy havonként 20 pf. következőleg naponként 40 kr. kap. Ha feljebb való a fogoly, rangja szerint szinte nagyobb fizetéssel van ellátva, hanem mindig felével. Történnek ugyan a tisztek között kihágások, mely kihágások meg is fenytettek, azaz mindazok akik kihágtak s rendőri törvényeinkkel nem gondoltak sokat, szorosabb fogságba tétettek s vigyázat alatt vannak. Vannak sokan, kik kapituláció által adták meg magukat, ezeknek a kardhordás is megengedett, s míg szavukat megtartják, kíméletes bánásmódban részesülnek. Sokan vannak a főbb tisztek közül, kik becsületszavukat adták, hogy ügyünk ellen semmit nem tesznek, a kormány parancsolatára, ott a hol kívánja, megjelennek és soha a kormány híre nélkül helyükből el nem mozdulnak: következőleg nehogy az ügy is terhes szolgálat még terhesebbé váljék, azoknak becsületszavukban míg ellenkezőt nem mutatnak megnyugodva szabadon járnak. Meglehet, én hibáztam abban, hogy kíméletesebb bánásmódot parancsoltam, hanem megvallom: lelküetem nem enged semmi kíméletlen bánásmódot gyakorolni, olyanok irányában kiket a sors mint elleneinket kezünkbe adott, hogy éreztessük bűnét más kisebb eszközökkel (helyes). Ha a ház azok bezáratását, keményen tartását, arestomi portiója szorítását vagy fizetésük, élelmezésük leszállítását elhatározza, elmondom: salvavi animam, én védettem a mennyire tettem; hanem míg én rendelkezhetek valahol, soha nem kívánhatják tőlem, hogy lelküetem ellen határozzak. Ezt nem teszem azon okból, mivel én, meglehet hogy rosszul bánom velők, de hogy ha mi kíméletesebben nem bánunk foglyainkal, talán még majd rosszabbul bánnak a mi elfogottainkkal is. Mert hogyha azon emberek oly ferde gondolkozással vannak, hogy mi törvénytelen lábon állunk, és ők még törvénytelenebben állanak, az emberi jóérzés távol van tőlünk, én soha példájukat követni

nem fogom. — ez azt illeti minő bánásmódi tartásban részesülnek foglyaink, igen könnyű lesz beadni, mert rendszerezetten vannak mindenütt s vigyázat alatt elhelyezve azok, a kik érdemesebbek, kik pedig reversalis vagy más írást nem akartak adni, különben is felvigyázat alatt állnak, mit a többrendű beadott petitiók is igazolnak, kérve, hogy annyira mennyire segítsünk rajtuk. Most is egy ily újabb petítiót adtam be a honv. bizottmánynak, hogy azon tekintet mellett, melyet kinyilatkoztattam, ha jónak találja, könnyítsen sorsukon, érezzék legalább ők is, hogy mi a szabadság mellett harcolunk.

Madarász L.: A kettős interpellationának kettő az értelme: egyik a hadi foglyokat, másik a felállított hadi törvényszék minőségét érinti.

Megvallom, Irányi Dániel követtársunknak ezen kettős interpellációra nézve nyomós adatai vannak, mert először dec. 80-án azon rendeletet adta ki Windischgrätz, hogy a magyar foglyokat nem mint foglyokat, hanem mint rebelliseket kell tekinteni Itt van eredeti írásban. (Felolvassa. „Dieselben (a honvéd tisztek) jedoch nicht der allgemeinen Vorschnit nach als Kriegsgefangene fremde Offiziere, sondern nur ab gewöhnliche Arestanten behandelt werden können, so wird festgesetzt, dass derlei Individuen vom höchsten Rangé bis incl eines Hauptm. oder Bittm. taglich 1 fl., den tbrigen in Offiz. Character stehenden aber taglich 40 kr. C. M. Sustentation verabreicht werden,⁴¹ Azt rendeli ezen intézvényben, miként a legmagasabb tiszttől kezdve le a kapitányságig 1 firtot kapnak naponkint, s azon alóli tisztek 40 krt, s rendeli továbbá — és ez a szép, hogy ezt honnan kapják, ezt az országnak kell tudni — „an die Offizieren der Honvéds aber gegen derén angewiesene Quittung aus der Staats-Comitate-Cassaauf Kosten des Landes verabfolgt werden soll.“ így áll a dolog; ez a eredeti dokumentuma az ellenséges fővezérnek, ő minket mint rebelliseket úgy tart És itt azon két eszmét látom küzdeni egymással: vájjon Magyarországnak ezen háborúja rendes háború-e melyet egy művelt nemzet, nemzeti jogokért indított? vagy pedig mint rablók jöttek be hazánkba, (zajos felkiáltások: igen mint rablók!) hazánk szabadságának eltiprására zsarnokilag működni. Én legkevésbé sem veszem igénybe, hogy mi úgy bánjunk velük, mint ők bánnak velünk. Én nem kívánom e tekintetben, hogy fiúi érzés lepje lelkületemet, a jelen percben csak képviselő vagyok. De nem lehet elhallgatni, hogy hazánkban a csendes békés polgárok — mint atyám is, kinek napvilág láthatási élvezete sem lehet, az ellenség által elzárva — mert neki tetszett megfogadni — tömlöcbe hurcoltassanak, s befogják egyiket úgy mint másikat. Az ilyen ellenséges sereggel, melynek vezére Windischgrätz, e haza nem bántatik úgy többé, mintha például a művelt Németország jött volna reánk, azért ha jogát megtagadtuk volna, vagy külháborúba keveredtünk volna. Magyarországon jelenleg létezik egy rablócsorda, (közhelyeslés) mely Magyarország jogát zsarnokilag letipadni jött, anélkül hogy ezen eszmét akármely nemzet, Európa művelt ítélőszéke előtt oszthatná. E tekintetben, megvallom, a foglyok közt különbséget látok, 1-ször megkülönböztetem azon foglyokat, külmagyar-

ország alattvalói levén, fegyvert ragadtak a haza ellen, azon foglyoktól, kik más tartományokból, mint felbérelt idegenek küldettek a despotiától; mert ezekre nézve van e háznak végzése. Rótt és Philippovicstra nézve a ház még Pesten kimondotta, hogy haditörvényszék elébe állíttassanak, ezekre nézve tehát nem ismerhetem el, hogy még beesületszavokra is szabadon eresztethessenek, mert „unbedingte Unterwerfung“-ra adták meg magukat akkoriban vezérünknek Percei Mórnak. Ez világos, azért nem is kell gondolni, hogy ezen eset a honv. bizottmány figyelmét elkerülte volna, sőt mondhatom épen a hadügyminister jelentése folytán most szólította fel tegnap a hadügyministeriumot hogy a hadi foglyokali bánásmód iránt, adjon be egy projectumot, melyre építhesse aztán a honv. bizottmány az ez iránti véleményét. (Helyes.) Ezen tárgy mindenesetre az országgyűlés eleibe tartozik, mert az országgyűlés rendelkezik a financiáról. Egyes érzeteket alapul nem vehetünk; de ha a ház elébe jön, nekünk akkor, amidőn ők egy magyar főtisztnek 30 firtot adnak egy hónapra élelmezés végett: 332 firtot mint Pesten, vagy pedig 166 firt fele fizetést adni egy fogolynak nem lehet; túlságos generositás vagy ostobaság volna a háztól (helyeslés), ha Magyarország pénzerejét egyenesen a hadi foglyokra pazarolná el. Azért kívánom, hogy a ház fogadja el ezen interpellatiót akként, hogy határozza el a ház, miszerint a honv. bizottmány terjeszse elő, miként jár el a foglyok élelmi tartása s bánásmódora körül? Nem kívánom, hogy azon vonalt mutassa ki, melyen ezen eljárás történik, hanem hogy a ház tartsa fen szentesítési ratificaló hatalmát. (Helyeslés.)

A másik kérdésre nézve kénytelen vagyok kijelenteni, hogy az interpelláló úr átugrotta kissé azon esetet, hogy itt nem a ház határozata folytán állíttatott bíróság, hanem katonai törvényszék ítélt azon egyének felett. Hogy ezen katonai törvényszék miként ítélt, még maga is a vegyes politikai bíróság? ennek érdemébe avatkozni nem tartozik az országgyűléshez. De nem is ebből indulok én ki; azonban annyi igaz, tökéletesen meg kell vallani, hogy azon egyén mind ezen adatok dacára is elítélve nem volt, hanem a törvényes útra tétetett át. Nem kell azonban mégis ezen kérdést úgy tekinteni, mintha a honvédelmi bizottmány nem tartotta volna kötelességének, benézni bármely ítélet hozatalába is, 8 hogy megvoltak-e tartva a formák vagy formahiány miatt nem kell-e más bíróság eleibe utasítani; de kénytelen vagyok védelmére azt mondani, hogy azon ítélet nem rögtön ítélő törvényszékileg volt alkalmazva, hanem a haditörvényszék alapjára volt téve; azon okból, mert a 24 óra eltelt, nem látta hatósága köréhez, azon bűnös felett ítélni, hanem utasította más törvényszékhez. Azonban a tisztelt interpelláló úr megnyugtatóására csak azt mondom, hogy miután a 3 nap még el nem telt a törvény értelme szerint megrendeltetett, hogy vegyes törvényszék eleibe állíttassék nem mint kém, hanem mint a ki az ellenséggel cimboráskodott. És így e tekintetben aláesvén a ház rendelkezésének, csak akkor lehetne interpellálni, ha fel lehetne hozni a honv. bizottmányra nézve, hogy nem tette

meg az intézkedéseket Mi e második interpellatiót illeti, azt egyenesen csak tudomásul venném. (Helyes.)

Elnök: Az első interpelláció rövid tartalma ez: hogy a hon?. bizottmány jelentse be a háznak, hogy a hadi foglyokat illető bánásmód és fizetésre nézve miként akar ezentúl eljárni. Ha megnyugszik ebben a ház, ezt mint végzést kimondom. (Közhelyeslés.) Mi a második interpellatiót illeti: úgy látom, az interpelláló képviselő úrnak ez iránti aggodalma már el van oszlatva, azért az, a ház által csak tudomásul vétetik. Több tárgy ez úttal nem levén, az ülést eloszlatom.

Ülés vége 12 órakor.

XVIII-ik ülés a képviselőházban

mártius 8-án*)

Csernátoni Lajos és Thaly Zsigmond komárommegyei két kerület újra választott képviselőinek választási jegyzőkönyvei az igazolási választmányhoz tétettek át

A pénzügyministerium jelentése az álladalmi tisztviselők pótlék díjáról előleges tárgyalás végett az osztályokhoz utasított.

Bodon Ábrahám, Kubinyi Ödön, Bohecel Sándor, Berde Mózsza és Lónyai Gábornak távolléti engedély adatik.

Ferdinandi következő indítványa: „Mindazon képviselők, kik rendes katonai szolgálatot tesznek, szolgálatuk ideje alatt vétségökre néz e a katonai törvények szigora alá esnek, és a képviselőket illető előjogokkal nem bírnak“ — a holnapi ülésben fog tárgyalatni.

V1 á d: Én egy proclamatio végett szólalok fel, mely a Közlönynek mai számában van, melyet Erdély népeire Csányi László bocsátott, ki magát országos biztosnak írja alá. (Az is!) Én különbséget látok az országos és kormánybiztos között. Kormánybiztos az, kit a kormány nevez ki, orsz. biztos pedig az, kit az ország küld ki (kacaj — zaj). Az emiitett cikkben nem több foglaltatik, mint a sokszor emlegetett testvériség elvének satirája. (Halljuk hát.) Nem akarok azon cikknek egyes pontjaihoz szólani, azokra talán a hírlapokban teszem meg észrevételeimet (legjobb is lesz!), hanem egy oly tényre akarom a házat figyelmeztetni, mely a civilisatiónak és az emberiség szent ügyének érdekébe

*) Közlöny 1849., 170. 171. lap.

vág. Legelőbb is Csányi azt mondja az oláhoknak, hogy térjenek meg, s többféléket előhord nekik, utoljára azzal fenyegeti őket, hogy a kik 8 nap alatt meg nem térnek, testi büntetésben fognak részesülni. (Nagyon helyesen! Úgy kell!) Megbocsátom önöknek ezen felindulását, midőn e tárgyról beszélek. (Nevetés.) Nem akarok a bűnnek pártolására felszólalni, mert kebelem is fogékony a szelídebb érzelmeknek befogadására (zaj), s kívánom a ki bűnös az lakoljon, de ne a civilizációnak rovására (csak úgy a mint lakolhat). Mindig azzal állanak elő, hogy Ausztria méltánytalanul és embertelenül bánik azon vidékekkel, melyeket elfoglal, s mily szomorú sors vár reánk, ha az országot megtalálná hódítani. (Talán nem igaz?) De mit mondanak hozzá, midőn Csányi az oláhokat testi büntetéssel fenyegeti, ha bizonyos idő alatt meg nem térnek. (Semmit sem! zaj.) Én is azon népnek tagja vagyok, s ámbár sajnálom azon szerencsétlen vidékeket, kötelességemnek éreztem, miután azon népnek képviselője vagyok ez iránt szót emelni. (Nem igaz, mert az országnak képviselője!) Miután nem akartak meghallgatni, nem szólok többet. (Helyes!)

A bonyi: Nézetem szerint tévedett a képviselő úr, midőn azt hitte, hogy előadására a ház ingerültségbe jött; én ugyan nem jöttem ingerültségbe, a azt gondolom közölünk senki sem, (Úgy van!) de az igaz, hogy megbotránkoztam előadásán és talán igen sokan közölünk. (Igaz!) Azt mondja a képviselő úr, hogy a lelkes Csányi (Éljen Csányi!) magát országos biztosnak nevezi. Tehát Csányinak az az állása közöttünk, miszerint a képviselőknek egyike azt mondja, hogy ő magát országos biztosnak nevezi? Tehát elfeledte a képviselő úr, hogy Csányi Lászlónak érdemei a ház által számtalanszor nagyban méltányoltottak? (Helyeslés!) Elfeledte talán, hogy mikor Csányi Lászlónak neve itten előfordult, eljárását a ház legnagyobb méltánnyal helyeslette. (Úgy van!) Olyan férfiú tehát, ki országos dolgokat vitt véghez, magát országos biztosnak nem nevezheti? S a képviselő úr rá akarja fogni, hogy magát annak nevezi. Én a képviselő úr irányában visszatöréssel élni nem akarok, mert maga a kifejezés, mellyel élt, mogcáfolta azon kitértelt, melyet felhozott; s arra nézve, hogy talán az vezette őt véleményének nyilvánítására! miszerint a felszólításban testi büntetésekről van szó, szükséges felelnem. Miután az amnestia az oláhok számára számos ízben kihirdettetett, és azok még sem tértek vissza a törvény iránti engedelmességhez, tehát ennek soha se legyen határa? Ott hol a legvadabb kegyetlenségek üzetnek, s egyik proclamatio a másik után jelenik meg, melyekben csaknem tejjelmézzel kínáljuk őket, s ez mégsem fog rajtuk, szüntelen csak a könyörgés hangján szóljunk hozzájuk? (Tetszés!) Azt hiszem, hogy mindennek meg van a maga határa s a türelemnek is megteelik pohara; az, a mi a felszólításban foglaltatik a civilizációba legkevésbé sem ütközik, hanem az igazságnak és a törvénynek típusát viseli magán. (Helyeslés.) Egyébiránt a testi büntetés alatt nemcsak a botosait lehet érteni, hanem a börtön fenytéket is, s Csányi úrnak bizonyo-

san sokkal nemesebb érzelmei vannak, hogy sem bottal akarja az oláhokat büntetni; hanem tudokra akarta adni, hogy azon kegyetlen kannibálok, kik fel voltak világosítva az iránt, hogy az emberi észnek legsötétebb ösvényen járnak, és felszólítottak, hogy azt hagyják el, a jó útra fognak téríttetni. Ez nem volt sem vadság bélyege, sem pedig a civilisatióval ellenkező eljárás, hanem csak kötelesség teljesítés, melyet oly sok babérokon nyugvó férfiútól méltán várhatott a haza. (Tetszés.) Ezen felelettel Csányi László állásának és az igazságnak tekintetéből tartoztam. (Éljen.)

Palócy a kérvényi bizottmánynak több rendű véleményes jelentését mutatá be, mely helybenhagyatott.

Damjanich és Vécsey jeles tábornokainknak, a szolnoki mart. 5-ki fényes győzelemkor tanúsított személyes vitézségökért, a képviselőház Almássy Pál elnök úr előterjesztésére, méltó elismerést szavazott.

XIX-ik ülés a képviselőházban

mártius 9-én reggeli 10 órakor. *)

Olvastatván a tegnapi ülés jegyzőkönyve, az elnök bejelenté: miként a honv. biz. elnöke, a tegnapi tanácskozás folytán igényelt rendelkezéssel lévén elfoglalva, az ülésben meg nem jelenhetik; mintán azonban a legközelebbi napokban tett utazásáról még nem tette meg jelentését, ebbeli kötelességét, ha a képviselők parancsolják, a d. u. 4 órakor tartandó ülésben teljesítendi. Ezután a napi rendre, Ferdinandy képviseli indítványára került a sor, mely indítvány így szól: „Mind azon képviselők, kik rendes katonai szolgálatot tesznek, szolgálati idejük alatt katonai vétségekre nézve, a hadi törvényszék szigora alá esnek, és a képviselőket külön illető jogokkal nem bírnak.“ Ezen indítvány azon módosítással fogadtatott el, hogy ereje ne egyedül a képviselőkre, hanem együttértve, a törvényhozó testület minden tagjaira terjesztessék ki. Ezzel az ülés eloszlott.

*) Közlöny 1849.174. lap.

XX-ik ülés a képviselőházban

március 9-én délután 4 órakor. *)

Elnök: A kormány elnöke értesítést kíván tenni a báz előtt, a legközelebbi napokban tett hivatalos utazásáról.

K o s s u t h : Tisztelt képviselőház! Midőn a legutóbbi alkalommal szerencsés valék a t. háznak jelentést tenni arról, hogy a Debinszky altábornagy vezérlete alatt működő hadseregek körébeni némely differentiák a táborbani gyors megjelenésemet szükségessé tették, akkor egyszersmind szerencsés valék azt jelenteni, hogy istennek hála azon differentiák kiegyenlítettek, és seregeink, a Verpelét, Kápolna, kompolti vonalon az ellenség fő erejével megütközvén, ha bár nem is vívtak ki eredményes győzelmet, de a csatát el nem veszítették, és másfél napi erős ütközet után mintegy egy órányi távolságra a csatától megállapodva, harcszomjasan, elhatározva, élni halni a hazáért, várják az ellenséget. Ezen jelentésem utánra következő napon a mint a hivatalos hírlapból tudni méltóztatnak, Mezőkövesd és Szihalom táján szinte ütközet volt, melynek kezdete a legszebb eredményekkel elhatározó győzelemmel látszott ígérkezni a nemzetnek, mert alig támadta meg az ellenség az ott felállított seregünk utócsapatját, melyet a vitéz Kmety alezredes vezérelt, már is a támadó ellenség csapata széjjelveretve, kivált lovaságának legnagyobb része részint leköncolva, részint pedig szerte futva elhagyta a csataterít és seregünk birtokába négy ágyú jutott. Megvalom hogy már azon alkalommal midőn ezen győzelemről rövid tudósítást vettem, várva vártam egyszersmind a másik tudósítást arról, hogy ez csak kezdete azon csatának, mely előnyomulással 8 győzelemmel fogja további lépteiben a nemzetet meg örvendeztetni. Annál meglepőbb volt reám nézve, midőn kevés órák múlva azon tudósítást vettem, hogy seregeink a Tiszán innen, Tisza-Füreden állanak, s 35,000 emberről tömegbe vannak öszpontosítva; egyszersmind vettem azon tudósítást, hogy a seregbeli tisztikar, és Dembinszky altábornagy között oly differentiák ütöttek ismét ki, melyek a hazát a győzelemre okvetlen szükséges katonai fegyelemnek felbomlása által veszélylyel fenyegetik. És ismét csakhamar másod ízben jöttem azon helyzetbe, hogy nem lett légyen időm a tisztelt háznak engedelmét alázattal kikérnem, hogy i. i. azon differentiák kiegyenlítése és ebből a hazára eredhető veszélyek elhárítása végett a táborbani menetemet megengedni méltóztatnék; hanem saját felelősségemre, a hadügyminister és az ország tábor vezérkarának főnöke kíséretében nyomban a hadsereghez indultam. Mielőtt a helyszínén megérkeztem volna, vettem Szemere Bertalan országos honvédelmi bizottmányi tag, s felső magyarországi teljhatalmú országos biztos úrnak tudósítását, melyben arról értesít, hogy az előtte való nap, az

*) Közlöny 1849. 174., 176. lap.

egyesült seregnek egy dandárát kivéve, mely előőrskön volt, minden törzstisztei egyesülén, tanácskozmányt tartottak, azon tanácskozmányra országos biztos urat mint az ország kormányának képviselőjét meghívták, sőt ötöt azon tanácskozmány vezérletére felhívták, s ezen tanácskozni ányban közakarattal egyetlen egy szókivétel nélkül a fővezér Dembinszky altábornagy irányában bizalmatlanság nyilatkoztatott ki, különösen a következő pontoknál fogva:

1-ör. Hogy Schlick serege vitéz, és ötöt már-már körülkerített hadosztályaink közül kimenekülni engedtetett.

2-or. Hogy annak Windischgrätz főtáboráivali könnyű egyesülése megengedetett.

3-or. Hogy a kápolnai csatában a győzelem nehezítettet az által, hogy rögtön az ütközet előtt a különböző hadtestekhez tartozó hadosztályok felállításában nem tartatott meg a hadosztályok egysége, hanem egyik osztály a másikkal összezavartatott, és magok az alvezérei is csak rögtön, minden előtudósítás nélkül vették az elfoglalandó állomásokról szóló parancsot, s e mellett oly seregeknek állottak élén, melyeket nem ismertek, melyek dandár parancsnokainak neveiről sem volt előlegesen tudomások, úgy hogy egészen ismeretlen sereggel kellett küzdeniök,— ami nem történt volna, ha mindegyik hadtest együttmaradván mindegyik, eddig ismert, megszokott vezérének vezérlete alatt állítatott volna ki; mit az alvezérek annál inkább szükségesnek tartottak volna, mivel minden hadseregi osztálynak meg vannak saját erényei és gyarlóságai, s csak hosszas tapasztalatok nyomán lehet azoknak felosztása iránt, a képen intézkedni, hogy az erősebbek a nagyobb erőt kívánó helyekre a gyengébbek pedig a kevesebb erőt kívánó helyekre állítatván, állásaik által a sikert sok részben biztosíthassák. — Majd ismét elkövetkezett a panasz, hogy nem gy ütött ki, mint kellett volna a mező-kövesdi ütközet, melynek dicsőséges megkezdését szerencsém vala említeni, s melyben 30 ezer ember egy tömegben is harcszomjasan volt egyesülve az ellenség irányában, mely számra is csekélyebb volt, úgy hogy a tisztikar s a hadvezérek, ha a csata az ellenségtől elfogadtatik, vagy ha Ő harcot nem ajánlván részünkről kezdetik meg, a győzelmet csaknem bizonyosnak tartották, annyival inkább, mert a magyar természetéből merített tapasztalásnál fogva a 30 ezernyi sereg egyik dandára által megkezdett szerencsés siker a lelkesedést annyira emelte, hogy kimondhatatlan nagybajba került s a fegyelmet fentartó parancsnoknak nagy erő kifejtésre vala szüksége, a seregeket a fővezér parancsa nélküli támadástól visszatartóztatni. Azonban, hogy a csata nemcsak el nem fogadtatott, hanem a seregeknek hátravonulás parancsoltatott, mely viszont topographiai ismeretek nélkül nagyrészben Egerfarmosnak a seregnek mocsárokon s árkokon keresztül való vezetése által történvén, övezetig voltak kénytelenek vitéz seregeink a vizén keresztül gázolni, s az ágyuk megmentése is csak az által lett eszközölhető hogy sok helyen a legénység vontatta ki a posványból az ágyukat míg néhány ló elveszett. Ily úton vezetett vissza a hadsereg Poroszlóig onnan pedig Tiszafüredig, — Görgei tábornok úr parancsot kapván,

hogy egy osztályt Poroszlón az ellenség ellenében tartson a minthogy Görgei személyes vezérlete alatt felállította azon hadosztályt, de kémeek által, biztos kútfőkből tudósítást kapván, hogy az ellenség három oldalról alulról, felülről és szemközt túlnyomó erővel ötöt már-már megtámadni készül, úgy hogy kivéven a Tiszafüredi defilét magát csaknem bekerítettnek kénytelen volt tekinteni, s tekintetbe vévén másrésről azt, hogy a Poroszlóról Tiszafüredre vezető töltés veszélyes defilének tekinthető, mert csak épen azon keskeny töltésen lehet a seregeknek előre vagy bátra menni, mert ha tágabb tér nyílik is imitt amott a mellette fekvő rétekre, de sok helyt ezek vágják keresztül a terenumot, mely ezeknek áthágásával ismét a töltésre s azon lévő hidakra kell visszatérni, úgy hogy Görgey tábornok úr a legnagyobb veszélynek látta osztályát a visszavonuláskor kitéve s a töltés végén felállítandó ágyukkal irtózatossá sok veszteségébe került volna a hazának a Füredre eszközendő visszavonulás. — Azért a katonai disciplina megsértésével kétségtelenül, a fővezér parancsának ellenére, az előerőket kiállítván osztályát megmenteni, s haszontalanul fel nem áldozni magát ösztönözöttve érzé és maga is Füredre visszavonult. Végre hozzájárul még azon ok, hogy a seregek a 3 napi csatázás közben, hozzájárulván a 4-ik napi visszavonulás, úgyszólván semmit nem ettek, mit a tisztikar és alvezérek annak tulajdonítottak, hogy a fővezér nem tette meg az intendatúránál a kellő dispositiókat az iránt, hol és melyik helyen tartassák készen az élelmi szerek gyűjteléke.

Ilyen panaszok alapján nyilatkozott az összes tisztikarnak bizalmatlansága a fővezér iránt, mely minthogy nem egy két személytől, hanem az egész tisztikartól eredett, s mert a veszélyek és kötelelességek közt is a fontosabbra figyelni, Szemere országos biztos úr magát ösztönözöttve érzette, nem akarván a hadsereget kitenni annak, hogy épen az ütközet előtti percben az összes tisztikarnak katonai törvényszék elébe állítása által a seregek ellenség elébe vezérlete csaknem lehetetlenné tétessék, s ez által a megbecsülhetlen idő elvesztegettessék, a kormány nevében szükségesnek látta akként intézkedni hogy

1-szor: A tisztikarnak felszólítására jelentést tegyen a kormányhoz s kérje fel, hogy a kormány elnöke személyesen menjen a táborba, s a differenciák felett határozzon.

2-szor: Hogy addig, míg az elnök megérkeznék, Dembinszky altábornagy úr legyen szíves a vezérletet akként vinni, hogy az alvezérek közül egykettőt hadi tanácsbamaagához hívni szíveskedjék; melly határozatot és megállapodást Szemere Bertalan kormánybiztos úr mint ideiglenesen a kormány nevében tettet, Dembinszky fővezérnek tudtára adván, ő a haditanácsnak tartását és a dispositiókban tanácskozólag való részvétét bárkinek is határozottan és oly eltökélett férfias szilárdsággal tagadá meg, miszerint azon jellemző kifejezéssel élt: hogy ha süvege tudná, mit gondol feje, még süvegét is eldobná, nem hogy mással tanácskozzék. A dolgok ezen helyzetében Szemere Bertalan országos biztos úr ideiglenesen akként intézkedett, hogy a seregben a legidősebb tábornok, a ki Görgei

volt, ideiglenesen vigye a parancsnokságot, addig, míg a hozzám intézett felhívás következtében megérkezném, és a hadügyministerium közbenjöttével intézkedhetnem. Ily stádiumban találtam a dolgokat a táborba érkeztemkor. Méltóztatnak a tisztelt képviselők az előadottakból látni, hogy mily előzmények jöttek már itt közbe, melyek némi morális kényszerűség színét is viselték. Meg kell vallanom, hogy a tisztikarnak s alvezéreknek ily rendkívüli fellépése maga Görgei tábornok úr által is a katonai disciplinával rendes körülmények között oly annyira össze nem egyeztethetőnek nyilatkoztatott ki, miszerint egyenesen kimondá, hogy ha ő volt volna Dembinszky, és irányában e szerint tagadta volna meg az engedelmisséget Görgei, Görgeit főbe lövette volna; és ezt azért mondja, miszerint a kormány meggyőződjék arról, hogy midőn Ő életét, és a mi még előtte szentebb, becsületét is kész volt kockára vetni, ezt csak azért tehette, mert lelkének legbensőbb meggyőződése szerint nagy látta tökéletesen a dolgokat, hogy ha ezt nem teszi a hazára nézve roppant veszély fogna következni.

A hadügyminister és Vetter táborvezérkari főnök úrral a helyszínén megérkezvén, mindenek előtt úgy a fővezér, mint a seregpáncsnok urakat magunk elébe kértük, s egymás jelenlétében a dolgok állása iránt felvilágosítást kívántunk, a mi meg is történt. Mindkét részről megtétettek a nyilatkozatok, s azon nyilatkozatokat hallotta a hadügyminister és jelenlétemben, s az egész seregnek együtt volt törzstisztikarát kihallgatta, s a dolgok állásáról magának tökéletes felvilágosítást szerezni iparkodott, valamint én is iparkodtam, s meg kell vallanom, miszerint azon meggyőződésre jutottam, hogy a legközelebbi napoknak eredménytelensége igen is meglepő: hanem hogy oly tökéletes bizonyossággal el tudja az ember határozni, vajjon csak épen és egyedül magának a fővezérnek hibás dispositiói miatt, vagy egyszersmind talán egyik vagy másik részről pontatlanság, s a közremunkálás készségbeni lanyhaság, vagy talán a két ok együtt okozhatta ez eredménytelenséget, annak kipuhatolására és megítélésére hosszabb időt, s több heteken keresztül tartó hadi vizsgálatok volnának szükségesek, s a körülményeket úgy látom, hogy az országnak állapota, s az időnek megbecsülhetetlen fontossága, most teljességgel meg nem engedi, hogy ilyen vizsgálatok tétele végett, hadseregeink ellenséggel szemközt heteken által hurcoltatva inaktivitásba tétessenek, s midőn egyrésztől kinyilatkoztattam, mint az ország kormány elnöke, hogy a tisztikar részéről a fővezér irányában lett bizalmatlansági nyilatkozatot a katonai fegyelemmel összeegyeztethetőnek teljességgel nem ismerem, s én azt határozottan rosszlandónak tartom, s roszalom is, másrésztől Dembinszky altábornagy urat felszólítottam, vajjon tekintve a hazának jelen körülményeit, miket fővonásaiban említeni már alkalmam volt, elégedettnek érzi-e magát ezen elégtétellel vagy nem? szíves készséggel úgy nyilatkozott, hogy ezt tökéletesen eléglé, hanem kinyilatkoztatta, hogy katonai reputációját sokkal magasbra becsüli, mintsem hogy ne kérné magát dispensáltatni azon sereg vezérletétől, melyben iránta bizalmatlanság nyilatkozott,

mert ő nem biztos arról, hogy a seregnek magasabb és alacsonyabb állása tiszteiben egyenként és összesen nem csak hideg engedelmisséget hanem azon szíves készségű közremunkálását fogná feltalálni, mely a győzelemnek és sikernek feltétele. — Azért ő saját maga becse iránti tartozásból kinyilatkoztatni véli, hogy továbbá ezen sereget nem vezérelheti, hanem kéri magát más intézkedésekre használtatni, magát egyébiránt a kormány dispositiója alá bocsátván. (Tartós éljenzés.)

A dolgok helyzete így volt, és megfontolva minden körülményeket B értekezvén az alvezérekkel, s bizonyosságot szerezvén magamnak azoknak hazafiúi indulatok iránt, akként intézkedtem Tiszafüreden, hogy a Szolnok körül egyesült hadseregnek vezérlete iránti dispositiot függőben tartván, a sereg Tiszafüred táján volt részének, — nevezetesen Görgei, Bépásy és Klapka vezérlete alatti hadosztályának, melyet máshova besorozni a kormány szükségesnek nem tartott,—vezérlete Görgey tábornok arra bizassék,— minthogy e részben a rendeletet ki is adtam és Szemere Bertalan kormánybiztos urat utasítottam arra, hogy a kormány nevében folytonosan a seregnél maradván, a mint egy részről a politikai és politialis hatóságot gyakorolja, úgy másrésztől örködéssel legyen a felett, vajjon a hadjáratnak politikai irányzata, melyet kiszabni egyedül a kormány joga s kötelessége, híven megtartatik-e, és folytonos világosságban tartsa a kormányt mind azokról, melyeket a hadsereg nézve a kormánynak tudni érdekében áll. Görgei tábornok úr szíves nyílt férfias készséggel mind ezen intézkedéseket, miket úgy e tekintetben, mint különösen a sereg élmezésére nézve az intendántúránál, továbbá a rendes ellenőrségnek a pénzkezelés körüli behozatala iránt tettem, a leghelyesebbeknek és természetszerűeknek elismerve, s a hazának hűséget, a kormány iránt engedelmisséget, mindnyájunk személye iránt pedig a legférfiasabb szíves őszinteséget ajánlván, azon meggyőződéssel jöttem vissza, hogy az összes sereg fővezére iránti bizalom hiányát azon egyetértés fogja pótolni, melyet a hallott nyilatkozatok folytán közte és a többi vezérek között fenmaradandónak állhatatosan hiszek.

Alig érkezem meg a fővárosba, Dembinszkytól egy levelet vevék, melyben azt adja tudomásomra, hogy ámbár ő a kormánynak lépéseiben tökéletes megegyezését kinyilatkoztatta, mivel azonban időközben az ő dispositioi következtében, Damjanics és Vócsey tábornok urak fényes győzelemmel Szolnokot nem csak bevették, hanem Ottinger brigadájának megtámadása ellen győzelmes visszatorlással meg is tartották, jogát véli fenforogni, felszólítani a kormányt, miként neki azon elégtétel adásék meg, hogy a fővezérséget győzelmeinek közepette tovább folytathassa. — Azt gondoltam és gondolom most is, nem bocsátkozván azon dispositiókba, melyeknek következtében Szolnok bevétellett, s melyeknek mivoltáról értesülve vagyok, egyáltalában nem látom a körülményeket akként fenforogni, hogy a kormány maga rendelkezéseiben ma adott szavának becsületével könnyelműen 24 óra alatt játszhatassak, s azért mivel a 3-ik és 9-ik zászlóalj, derék vitéz és hős tábornokuk vezérlete alatt mondhatni a veszély előtt szemet hunyni nem tudó bátorsággal rohanja

meg az ágyútelepeket, és a pusztító keresztűz kötött 11 ágyút elvesz, s az ellenséget kiveri, nem látom elegendő okát fenforogni hogy a kormány által 24 óra alatt szükségesnek talált intézkedések megváltoztassanak, s az egyenetlenség, zavaroddá magva hintessék el ismét a seregben. Én tehát Dembinszky úr kérelmét kereken megtagadtam, és megmondani neki, hogy nagyon csudálkozom ezen kívánságán. — Meg voltak téve a hadiministerium táborvezérkari osztálya részéről tudtommal és megegyezésemmel a hadi munkálatok folytatása iránti intézkedések és utasítások, de csak egy pár óra alatt is tapasztalnunk kellett, hogy egy országnak oly hosszú vonalon hadvezérletét továbbá is a távolabb levő debreceni bureauból sikerrel intézni nem lehet, hanem hogy a helyszíne az, honnan az egységnek a rendelkezésekben kifolyni kell s honnan kell egyszersmind azon egységből kifolyó rendelkezések pontos teljesítésének biztosságáról magának a fővezérnek jelenléte által intézkedni. — Hozzá járult ehhez még azon körülmény, miként, ha a kápolnai és mezőkövesdi ütközetekért az ellenség kebelében Tedeumokat tartottak is irányunkban Pesten, az egy kis respectust gerjeszthetett, sőt gerjesztett is; más részről pedig a szolnoki győzelem egy kissé talán többet is gerjesztett a respectusnál. — Minden esetre a dolog úgy áll, hogy a szolnoki győzelmet hadviselésünk kiindulási pontja gyanánt minden idővesztés nélkül haladéktalanul, rögtön a legnagyobb eréllyel felhasználni a hazának oly érdekében áll, hogy ha ezen alkalom elhalasztatnék, oly alkalom halasztatik el, melyet meglehet, egy egész évi táborozás fáradságaival sem lehetne helyrehozni. És ezen szempontból indulva, széttekintve egyszersmind Európa politikai conjuncturái között, melynek minden erőfeszítésünknek megkettőztetését látszanak igényelni, és melyek iránt, midőn az időt arra alkalmasnak látandom, a lisztéit házbölcs határozatát felhívni majd szerencsés leszek, akként valék meggyőződve a képviselőháznak, mint a melytől venni kell a honvédelmi bizottmánynak munkálkodásabani irányzatát, előleges tanácskozáskbani véleménye nyomán is, hogy rögtön s azonnal egy fővezér neveztessek ki, oly formán, hogy a Tisza körül két fő ponton egyesült hadseregeink, nevezetesen melyek Szolnok táján és melyek Tisza-Füred táján állanak, bár több rendű hadosztályokból egyesülve, két nagyobb hadtestet képezzenek, és a felsőnek már Tisza-Füreden tett inézkedéseim folytán vezérlete Görgei tábornoknak, az alsónek vezérlete pedig miután Vécsey tábornok nemes resignatióval (zajos helyeslés!) melyért a hazának nagy méltánylatát és köszönetét érdemli, a vezérletet, mert a hazára nézve úgy jobbnak látta, ideiglenesen Damjanics tábornoknak általadta volt, — Damjanits tábornoknak adatván, és az ezen hadseregtetekbe beolvasztott hadosztályok, a régi számokat természetesen megtartván, úgy az aradi s a legközelebbi órákban Percei tábornok úr vezénylete alá bizandó szeged-bácsi hadseregnek, nemkülönben az ország váraiban lévő őrségeknek élén álljon. Valamint a fővezérnek kineveztetését épen e pillanatban, midőn az összes seregben harmónia, az összevágó egybebangzás, és minden oldaróli egy célra dolgozás múlhatlanul megkívántatik,

szükségesnek találta a kormány: ugyaz egyének között szétnézve minden körülményeket megfontolva legcélszerűbbnek azt vélte, hogy Magyarország hadseregének fővezérévé mind addig, valameddig az egyesült munkálatoknak szüksége tartand, Vetter tábornok neveztessek ki. (Köz-helyeslés.) Egyszersmind azonban kötelességemnek tartottam a t h. irányában kinyilatkoztatni, miként én számot vetve a kötelességek között nem csak azért, mivel nem hiszem, hogy Debrecenbőli távollétem, bár kevesebb vagy hosszabb ideig tartson is, az ország kormányzatában leg-kevesebb csorbulást okozna, azért mert mint tisztelt társaim a honv. bizott-mány elnöke ott vélem leginkább helyemet lenni, hol a kormányzati befolyásnak a legrögtönösb intézkedési szüksége froghat fen, elhatá-roztam magamban minél gyakrabban, és minél több időt a táborban töl-teni. (Éljenzés!) Mert a táborbani jelenlétem által, nem csekély szemé-lyem befolyásával, hanem azon hatóságnál fogva, melyet a nemzet akarátának következtében hivatalos állásomban viselek, és a melynek arnyát és tekintélyét mindenki irányában fentartani tudom is, fogom is (zajos éljenzés) nyújtsak a nemzetnek biztosítékot a részben, hogy a hadseregben nem fog történni semmi olyan, mi a sikert kockáztathatná, el lesz háritva minden oly akadály, mely az előmentett nehezíthetné, át fen lesz tartva azon katonai fegyelem és felsőbbség rendelkezései iránti BOTOS készség, mely készség a hadseregek ismeretes hazafi szeretetével és lelkes fiit vitézségével párosulva kétségtelenül biztos győzelemnek néz elébe. És el lévén e szerint határozva a seregekbeni fegyelem, a fő-vezér iránti engedelmesség tekintetében biztosítást kerestem és találtam abban 1-ször, hogy a hadseregeket és azoknak vezéreit, valamint külö-nösen a két nagyobb hadtestet vezénylő tábornokokat is, oly hazafiúi tiszta szeretettől ismerem, sőt tudom lelkesülve, miszerint bizton el-mondhatom — magamat és mindnyájunkat bele értre — hogy csak úgy lehet a hazát szeretni, mint ők szeretik, jobban nem (hosszú éljenzés) 2-szor. Találtam a biztosítékot magának Vetter fővezér úrnak férfias erélyében, miszerint kétségtelen tudomásomhoz képest bír azon tehet-séggel hogy magának a hadseregben kellő tekintélyét mind megszerezni, mind fentartani tudja, mert én akként vagyok meggyőződve hogy nagyon gyengén állana azon fővezér tekintélye ki mástól volna kénytelen kívánni azon tekintélynek támogatását, és önmagában az elegendő biztosítékot fel nem találná. — 3-szor. Végre az egész seregek hazafiúi érzelmein kí-vül találtam biztosítékot abban miszerint el valék, sőt el és vagyok ha-tározva időmnek legnagyobb részét a táborban tölteni pedig azon elhatározással, hogy érezve a rajtam fekvő felelősséget, mely felelősség te-kinetéből, a nemzet akarátából vállaimra bízott hatóságot teljes kiterje-désében gyakorlom, el lévén arra is határozva, miszerint akként fogok megjelenni a hadseregnél, hogy vagy én nem élek, vagy az nem, ki a kormány iránt engedetlen meglenni. (Zajos helyeslés.) Ekként állottak a dolgok a tegnapi napon midőn a körülmények sürgetős voltánál fogva Vetter tábornok, ki egyszersmind a legöregebb tábornok az aktivitásban levők között, altábornagygyá kineveztetett s a fővezérségre felhivatott. —

Épen a rendeletek kiadásával foglalatoskodtam, midőn egy szerencsét véletlen bizonyos értekezés végett a hadjáratra nézve Görgei tábornokot körünkbe hozá. (Éljen.) A tegnapi tanácskozmányban egy érdeemes követ úrnak azon kérdésére: váljon biztos vagyok-e, nyújthatok-e elég biztosítékot, hogy a fővezéri kinevezés a seregeknél engedelmességei fog találkozni? csak azon biztosítékokat mondhattam, melyeket most elő számláltam, de most már tiszta lélekkel mondhatom, e tekintetben egység van, s most a t. ház, és a nemzet nyugodt lehet, hogy a hadsereg vezérei között megvan és meglesz az engedelmesség, egyetértés, s azon viszhangzás, melyet a hazafiúi érzet, és katonai kötelesség érzete sugall, és a melytől a hazának megmentésére szükséges öszhangzás kétségtelenül megkívántatik. (Tetszés.) Ezek lévön jelentéseim a dolgok mostani állására nézve, hogy és miként nyomulnak már e percben, és nyomulandnak a legközelebbi napokban seregeink erőre, annak elbeszélésétől esdeklem, méltóztassanak feloldozni, kéréssem csak az, hogy a t ház az elmondotokról tudomást véve, vagy ezen történeteket helyeselni és az által a mondottak nyománi intézkedéseknek, a nemzet akaratának súlyával erőt kölcsönözni méltóztassanak, vagy pedig bölcsességük szerint, ha más-ként tartják jónak másként intézkedni szíveskedjenek. (Általános helyeslés.)

Jelentem egyszersmind a t. háznak, hogy ma egy nem akarom mondani fényes hanem részemről legalább sokáig kedves emlékezetemben maradó jelenetben voltam szerencsés részt venni, melyről megvallom, sajnálom, hogy nem intézkedtünk úgy, miszerint oly helyen történt volna, hol a közönségnek minél nagyobb része lehetett volna tanúja a kormány s a kormány által a nemzet azon akaratának, miszerint nem az, hogy megakarja hálálni vitézeinek azon feláldozását, miként verőknek és életőknek kockára vetésével iparkodnak e hazát megmenteni mert ez oly érdem melyet meghálálni nem lehet, hanem hogy lehettek volna tanúi a kormány azon akaratának, hogy az érdemeket méltányolva, magát az érdemesek kitüntetésére kötelezve érzi. — Értem t. ház, hogy ma történt az országgyűlés kegyes jóváhagyása következtében felállított katonai érdemrendeknek a mennyiben ezen jelek ideiglenesen elkészültek legelső kiosztása a t. ház több tagjai jelenlétében; azoknak akik jelen voltak, nevezetesen Vetter altábornagy, Görgei tábornok és vitéz követársunk Percei tábornok uraknak mellei (éljenek) ezen érdemrend közép osztályával a nemzet nevében nem mondom feldíszesítettén, hanem a nemzet nevében keblökre tűzetvén azon zálog, hogy valamint ők szívok tisztasága s igaz magyar érzelmöknél fogva a hazának mindig hívei maradnak, úgy azon zálog oda tűzésével a nemzet lekötötte irántuk a nemzet nagyrabecsülésének tiszteletének s érdemeik elismerésének zálogai A többi tábornok urak a kik egyúttal szinte ezen napról ezen érdemjellel feldíszesítették, nevezetesen Kis Ernő (lelkes éljenzés.) altábornagy úr, betegsége miatt akadályozva volt jelen lenni, a ház elnöke, többek kíséretében volt szíves magára vállalni azon fáradságot, hogy azt nekie személyesen átadja. Valamint szintén Bem tábornok úrnak (szünni nem akaró helyeslés.) Úgy

Damjanich tábornok úrnak (tartós éljenzés) és a mansworti, s a szerencsétlen bár de emlékezetben nagyszerűen dicső nagyszombati, nemkülönben a branyiszkói csaták oroszán bátorságú hőségnek Guyon ezredesnek (nagy éljenzés). Kire nézve jelentem, hogy a kormány indítatra találta magát a nemzetnek egyik főkincsét Komárom várát hűségére bízni. (Közhelyeslés.) Ezen érdemrendjelek kiosztása elrendeltetvén az illetőknek úgy, okleveleik mint érdemjeleik is, maga útján kézhez szolgáltatnak.

Ezekből állanak jelentéseim, a mikre nézve a tisztelt háznak határozatát, helyeslő vagy roszaló minden esetre bölcs és hazafiúi indulattal rezérlett intézkedését kikérvén, magamat kegyes türelmökbe ajánlom. (Általános helyeslés, és éljenzések)

I. ülés a felsőházban

március 12-én. *)

Perényi: (elnök) Üdvözlöm a felsőház jelenlevő érdekes tagjait, kik a még Pesten együtt volt országgyűlés határozata szerint kötelességérzetök s hazafiúi buzgalomuk következtében, az országgyűlés folytatása helyén megjelentek, üdvözlöm pedig annál tisztább hazafiúi érzettel minél inkább meg vagyok győződve, hiszem, mindnyájan megvagyunk győződve — hogy a hazának jelen komoly percei erőteljesen igénylik, hogy a felsőház, mint az országgyűlésnek a fenálló törvények szerint ki egészítő része, hivatásának megfelelően, s mindazok felett, miket törvényes szabadságunk s nemzeti függetlenségünk védelme, s megmentése kíván, tiszta hazafiúi kebellet, de komoly fontolgatással egyszersmind tanácskozzék, s erélyesen határozzon. Számot tartozom adni arról, hogy még eddig üléseket nem hirdetem. Ismerem tisztemet, s teljesíteni is kívántam, annál inkább, minél komolyabbaknak láttam a perceket melyeket Debrecenbe jöttünk éta éltünk; s korántsem volt az ülések elmaradásának oka betegségem, mert ez csak a házbóli kimenettől tiltott el; hanem az, hogy teljes számmal, oly számmal t. i. mennyi a fenálló határozat szériát kívántatik, a tisztelt ház tagjai egybegyűlve nem voltak. Most miután elegendő számban van szerencsém tisztelhetni a ház tagjait, az üléseket megnyitom, annál nagyobb örömmel, minél inkább hiszem, hogy most már folytonosan képesek leszünk üléseket tartani. Kötelességem lenne a felsőházat azokról is értesíteni, mik Pestről eljöttünk óta történtek s e kötelességemet teljesítném ha nem tudnám, hogy a tisztelt ház tagjai előtt mindazok, mik történtek, a hivatalos lapból, tudva vannak; ezentúl egyébbiránt ebbeli kötelességemnek tartom értesíteni a házat, mikép a még Pesten elválasztott jegyzők közül egy sem jelenvén meg, szükségessé vált, hogy a ház e részben intézkedjék. Ha méltóztatnának megnyugodni, a jegyzőkönny

*) Közlöny 1849. 182., 188. lap.

ideiglenes vitelére, Szentiványi Károly főispán urat kérnek fel. (Helyes.) Az ülés tárgya azon két irat, melyet a képviselőház elnöke átküldött.

B. S z t o j k a: Előre engedelmet kérek, hogy most, midőn Pestről kivándorlásunk után, harmadhóra lehetünk szerencsések az üléseket megkezdeni, bátor vagyok a tanácskozást kevésbé hátrálni, de csak annyiban, mennyiben remélem, hogy teendő indítványom pártolást nyerend. (Halljuk!)

Úgy vagyok meggyőződve, hogy felsőháznak bármi sors érje is hazánkat, fenn kell állnia. Ha a reactio győz, visszalép régi méltóságába, s határtalan vétőjával — melyre a tisztelt egyházi renddel csak azt mondom: „Domine, libera nos amalo,“ — fogja gyakorolni működését; ha mi győzünk, bizonyára keskenyebb korlátok közé fog szoríttatni, a mint igazságos és célirányosnak fog találtatni; de részemről szükségesnek tartom, hogy fenállása mindenesetre biztosíttassék, mert bár mennyire tiszteljem a képviseleti ház testületét és egyes személyeit, nem feledhetem el mind a mellett, hogy emberek, s valamint más nemzetek parlamentéiben történtek hibák, úgy ők is hibázhatnak, ugyanazért, mint-hogy azon esetben, ha csak egy senatus volna, igen bajos lenne a visszalépés, ha pedig két ház van, s a felső csekély észrevételeit előadja, a dolog könnyebben egyenlített ki; elkerülhetlen szükségesnek látom e ház fenállását

Ezt előrebocsátva, kijelentem véleményemet miként ezen országgyűlést még mindig a maga törvényes terén látom működni, és fájdalommal szemlélem, hogy mindazok, kiknek kötelességük lett volna, mint mint az országgyűlés kezdetén Pesten, úgy itt is megjelenni, nincsenek' itt; mert a mint látjuk, a hercegek közül egy sem, a nem egyesült püspököket kivéve, 24 püspök közül csak 2, 60 főispán közül alig 4, s a számtalan grófok és bárók közül alig néhányat van szerencsém tisztelni. Minthogy e körülmény igen aggasztó, a tisztelt elnök urat felkérendőnek vélném, hogy a ház tagjainak névsorát terjeszsze elő, melyből kitűnnék, s láthatná az egész nemzet, kik a valóságos hazafiak, kik közé — a szerénység megsértése nélkül legyen mondva — magamat is kívánom számíttatni, ki bár az országgyűlés kezdete után elnöki engedelemmel kevésbé eltávoztam, de későbbben, midőn felszólíttattam, s további elmaradásra engedelmet nem nyertem, a legkomorabb téli időkben itt megjelentem, szeretném tehát, miként már mondám, hogy tisztelt elnökünk ezen lajstromot a háznak bemutatná, hogy látnók, kik vannak itt, s kik a jó hazafiak, kik közé kívánnám soroztatni azokat is, kik hivatalos kiküldetés, engedelem mellett, vagy betegségük miatt vannak távol; a rossz hazafiak közé számítom azokat, kik midőn Pestről elköltöztünk, itt meg nem jelentek, miként a képviselőház tagjai tevék, kik oly megyékből is megjelentek, melyeket, odahagyva vagyonukat és családait, az ellenség, megszállt; ide siettek, a haza megmentésében részt venni. — Ha a képviselőház tagjai azt megtehették, megtehették volna a felsőház tagjai is de tenni elmulasztották, a miért is őket a rossz hazafiak közé sorozom kik közé tartoznak továbbá azon hazaárulók, kik cimboraságban vannak

az ellenséggel, továbbá azok, kik fegyverrel kezükben, sereget gyűjtenek az ország megtámadására, s gyilkoló kézzel döfik a tört tulajdon édesanyjuk szívébe, mely őket ápolta. (Helyes.)

Megvallom igen szomorú elfogulással vagyok, midőn ezt meggondolom, de ha valaki indítványomra nézve azon ellenvetést tenné, hogy minek terjesztetnék elő amegnem jelentek névsora, mert hiszen a háznak ny sincs büntető hatósága, melynél fogra hűtlen tagjait megbüntethetné: erre csak azt felelem: igaz, büntető hatósága a háznak nincs, de szükséges, hogy az egészségeseket elválasszuk a rühesektől. (Felkiáltások: jól van, helyes!) Tudnunk kell tehát, kik a valóságos hazafiak, mert valamint vannak barátaink, a mint tisztelt jó barátom a zágrábi főispán Jozipovich Antal (éljen) azon a helyen, melyet a legnagyobb vész környez, elhagyott mindent és ide jött; úgy eljöhetnek volna mások is, s ezért szükséges, hogy tudjuk, kik vannak itt, s kik maradtak el; és pedig szükséges annál fogva is, hogy ha az isten megáldja fegyvereinket, számolhassunk velők; ha pedig mindenhatóságánál fogva elhatározná hazánk enyészését: akkor legalább tudja a nemzet, kik azok, kik által történt veszedelme, hogy az olyanokat az egész nemzet átka kísérelje sírjukba onnét a poklokba, s így vegyék érdemlett jutalmukat! (Tetszés, éljenzés.)

Ujházy: Én azt gondolom, hogy itt nem annyira a hazafiúságról van szó, melyről igen sokat lehetne beszélni, és még többet a hazaárulásról, mert fájdalom meg kell vallanunk, hogy felsőházunk tagjait illetőleg, a mint a tények és események mutatják, talán többek az árulók, mint a hazafiak, amit egyébiránt elég keserves kimondani, de valóságos tény: így tehát inkább arról van szó, hogy mivel köteles a polgár hazájának? Joga: a haza dolgában részt venni, tanácskozhatni, s határozhatni, de minthogy a jog mindig kötelességgel van egybekötve, ki abbeli kötelességét nem teljesíti, főképp akkor, midőn a hazát, a legnagyobb veszély fenyegeti, az bizonyosan nemcsak a legrosszabb ember, hanem a közvélemény őt nyilvánosan hazaárulónak is bélyegezheti, már csak annál fogva is, mert kötelességét nem teljesíti. Teljesíteni kell tehát ezen kötelességet, s a ki azt nem teljesíti, annak bűnhődnie kell, mint törvényeink is megírják. S ezért bátorkodom az indítványt oda formulázni, méltóztassék a t. felsőház kebeléből egy küldöttséget rendelni, mely a ház tagjainak névsorán végig menve, terjessze elő mind azok neveit kik távol valamely kiküldetésben, vagy egy általában bármely tisztii elfoglaltatásban vannak, mind azokét, kik minden ok nélkül elmaradtak. Ezen jelentés nyomán fog azután a tisztelt ház intézkedhetni (Helyes!)

Hunkár: Az előttem szólott t. tagtól igen helyes észrevételeket hallottunk, melyek részint a múltat, részint a jövőt illetik; én a jelenre nézve igen óhajtanám megkérni tisztelt elnök urat, hogy legfőképp azon tagtársainkat, kik a közelebbi megyékbe lagnak, szólítaná fel az itteni megjelenésre. Ilyenek Békés, Szabolcs, Csanád és Bihar megyék főispánjai. Ezeket méltóztassék i elnök úr felszólítani, hogy az or-

szágyűlés színhelyén jelenjenek meg, annyival inkább, mert igen óhajtható volna, hogy ha egyik vagy másik tag betegség által az üléshez meg nem jelenhetnék, a ház mégis elegendő számmal gyűlhetne egybe.

Elnök: Tartozom a t. háznak azon nyilváníttással, hogy felszólítás nélkül is tisztemnek tartottam, azt, mit Hunkár főispán úr méltóztatott említeni, teljesíteni, és pedig olyformán, hogy először is többeknek kik közel lagnak, tudván lakásaikat, névszerint írtam, s meghívtam, másodsor ezt még nem tartván elegendőnek, több megyék alispánjait is megkértem, hogy a megyében lakó felsőházi tagokat értesítsék arról, miként az ülések megkezdetvén, hogy itt Debreczenben jelenjenek meg. Kaptam is némelyektől választ, mellékelte orvosi bizonyítványokkal, s ismét másokat, melyekben jelentik, hogy hivatalosan vannak elfoglalva. Írtam továbbá Beöthy főispán úrnak, Szabolcs és Békés megyék főispánjának is, de az elsőtől választ nem kaptam, a békési főispán felhívásom következtében megjelent, de ismét eltávozott; a szabolcsi pedig előadván, mikép a honv. bizottmány általi kiküldetéssel van megbízva, s vidéke környékén vannak a táborozások, tudata miként nem jelenhetik meg, megígérvén, hogy ha az ülések megkezdetnek, megjelenendik, de a mint látom még eddig nincs hozzá szerencsénk. Ha tehát a tisztelt ház az indítványt, kivált mint Hunkár főispán úr formulázta, elfogadni méltóztatik, s tudomására óhajt jutni annak, kik azon tagjai a háznak, kik hivatalosan vannak elfoglalva: úgy talán legcélszerűbb lenne, néhány tagból álló választmányt kiküldeni, mert megvallom, hogy magamnak sincs tudomásom, kik vannak a honvéd, bizottmány által kiküldetéssel megbízva, s így teljeséggel meg nem jelenhetnek. Ha ki lesz küldve a választmány, én részemről kötelességemnek fogom tartani, beadni azok névsorai kiktől választ kaptam, hogy miért nem jelenhetnek meg, ezután majd a többiek száma azonnal ki fog tűnni, azoké t. i. kik engedelem, s minden megbízás nélkül maradnak el. A többi közt jelenthetem még a t. háznak, hogy b. Vay Miklós jelen van ugyan, de hideg leli, s azért nem jelenhetett meg; b. Majthényi is itt volt, s jelentette magát nálam, de ismét eltávozott. Én részemről kijelentem a t. háznak, mikép kötelességemnek tartom, hogy távozási engedelmet senkinek sem fogok adni, 8 kérem a t. házat, méltóztatásuk ezen engedelemadhatást egészen magának fentartani, úgy, hogy ha valakinek elkerülhetlenül távozni kell, köteles legyen magától a háztól engedelmet kérni, mert én részemről nem tartom magamat erre feljogosítva, miután oly kevesen vagyunk, hogy alig tarthatunk ülést. Például tegnap azt gondoltam, hogy a mai ülésben mintegy 24-en leszünk, s úgy látom, csak 18-an vagyunk, noha mint még Pesten elhatározott, 20 tag kívántatik arra, hogy határozat hozattassék. De remélem, hogy felhívásom következtében, néhány nap nrao elegendő számmal leszünk, mi annyival inkább kívánatos, minél bizonyosabb, hogy ha valaha, bizonyosan most szükséges, hogy tudja a nemzet mikép a képviselőház nézeteit a felsőház is osztja, addig azonban,

hát legalább véleményem szerint a dolog lényegére nézve nem határozhatunk, mégis jónak látnám, a választmányt kinevezni.

Id. gr. Eszterházy M.: Az indítványt mindenestre szükséges formulázni, minek alapján működjék a kiküldött választmány, s működése következtében tudja meg a nemzet, mi okból maradt el egy vagy másik tagja a háznak, s hogy így, — mint b. Sztojka barátunk monda — tudja elválasztani a konkolyt a búzától.

B. Jósika: Kissé későn talán, de vagyok bátor az indítványra észrevételt tenni. Volt oly idő, midőn Magyarország legnagyobb részét a török foglalta el, s akkor az ország sokkal inkább el volt darabolva, és szerencsétlenebb állapotban volt, mint most; s a felsőház tagjai még is, a belyett hogy ide vagy oda elszaladtak volna, vagy betegségi jelentésüket küldöttek volna be, kötelességüknek tartották jelen lenni az országgyűlésen, mely vándorolt egy helyről a másikra, de el lehetett mondani, nem volt az országnak része s nem volt megye, sem Ferdinánd, sem a török, sem a mi kezeink között levők közül, hogy némely tagok mindezen helyről ne lettek volna jelen az országgyűlésen. Ugyanazért nem tartom elegendőnek, hogy csak a közelebbi megyék főispánjai, hanem azt mondom, minden Magyarországhoz tartozó megyék főispánjai, s a felsőház minden tagjai szólíttassanak fel itteni megjelenésre: s ha ezt felszólítás alakjában tenni nem lehetne, legalább történjék a felsőház részéről oly nyilatkozat, hogy mi itt az országnak nem csak egy részét, hanem az egész országot képviselvén, kötelességévé tesszük a felsőház minden tagjainak itt megjelenni. Mindig tagadtam, s tagadom, hogy az ellenség elfoglalta az ország valamely részét; s azt mondom, megszállotta, de el nem foglalta. — A hely hol áll, az övé, de a mint kimozdul, nem az övé, mert a nép simpa'hiája mellettünk van. (Éljen!) Azt tartom tehát, hogy az ellenség által megszállott megyék főispánjai is tartoznak megjelenni, valamint a ház minden egyéb tagjai is. (Helyes!)

I d. gr. Eszterházy M.: Ezt a Közlöny útján lehetne közzétenni.

Elnök: Gróf Eszterházy Mihály előterjesztése következtében tehát, de a szabályoknál fogva is, melyeket a tiszt, ház még Pesten megállapított, a kérdést úgy terjesztem a t. ház elhatározása alá, hogy kívánja-e azokat, mik előterjesztettek, s főleg b. Jósika által felhozottak, azonnal határozatilag kimondani, a nélkül, hogy az indítvány formulázva lenne, vagy beakarja várni, hogy holnapra az indítvány formulázva adassék be, s ekkor hoztassék felőle határozat? (Többen: Tartsuk meg a formákat, s határozzunk holnap.) Tehát holnap, ha az indítvány formulázva fog beadatni, fog a t. ház e részben határozni. Most méltóztatnának elhatározni, hogy kik legyenek a választmány tagjai? Ha méltóztatnának beleegyezni, felkérném gróf Eszterházy Mihály, Hunkár és Ujházy urakat (Helyes! — Eszterházy azonban nem vállalván el a kiküldetést, helyette Szentiványi választotta meg.) Most jegyző úr felolja olvasni a képviselőház átküldött határozatait.

Szentiványi: olvassa a még Pestről kiküldött s Windischgratz által letartóztatott országgyűlési küldöttség levelének következtében kelt képviselőházi határozatot, továbbá azon határozatát a képviselőháznak, melynél fogva 1-ször az országgyűlés tagjai mindaddig, míg a haza megmentve nem lesz, együttmaradni ígéreknek; 2-szor a hadseregben gyáván megfutamlók mint árulók halállal büntettetni; s 3-szor a hadjáratok által terhelt felsegélése eszközlésbe vétetni rendeltetik i s végre olvasta még a véstörvények iránt hozott határozatot.

Az ülés déli 12 órakor eloszlott.

II-ik ülés a felsőházban

martius 13-án.*)

Az alsóház által átküldött s a tegnapi ülésben felolvasott határozatok véleményadás végett Hunkár, Ujházy és Szentiványi főispánokból álló bizottmányhoz utasítottak.

Ezután olvastatik b. Sztojka Imrének írásban beadott indítványa. Szinte azon választmányhoz utasítottak.

Ujházynek indítványa, miként szüntesse meg a ház azon határozatát, mely szerint eredményes tanácskozásra 20 tag jelenléte kívántatik, s mondja ki, hogy az országgyűlés székhelyén jelenlevő felsőházi tagok érvényesen határozhatnak, mindeddig még nem tartatván célszerűnek és szükségesnek egyszerűen mellőztetett.

XXI-ik ülés a képviselőházban

martius 17-én.*)

Bem tábornok levele, melyben Szeben bevételét tudatja felolvastatván általános örömmel fogadtatott s a ház a nemzet nevében köszönetet mondott a tábornoknak és hős seregének.

*) Közlöny 1849.186., 187. lap.

**) Közlöny 1849. 199-202. lap.

Fájdalommal fogadta a ház az elnök jelentését, melyben Asztalos Pál marmaroshuszti kerület képviselője s erdélyi kormánybiztosnak halálát tudatta. A ház kívánatára Palócy gyászbeszédet fog tartani fölötte.

Olvastatott Oroszhegyi Józsnak a pesti szabadcsapat vezérének levele, melyben a kormányt legújabb sikeres működéséről tudósítja. Örvendetes tudomásul vétetett.

A kormány engedelmet kért és kapott 10 ftos bankjegyek kibocsátására.

Ezután a ház bizonyos interpellatio végett titkos ülésé alakult.

A zárt ülés után.

Elnök: A zárt ülésben történt interpellatiót nyílt ülésben kívánván felvételni és tárgyalatni, felszólítom a képviselő urat, tessenék az interpellációt megtenni:

Kazincy: Azon kérdést intézem a honvédelmi bizottmányhoz: vájjon a Közlöny mai számában megjelent árverési hirdetésben foglalt különféle ingóságok, nevezetesen arany és ezüst ékszerek, zsebórák, burnótszelencék, ruhaneműek és egyéb tárgyak, melyek ma délután nyilvános árverés útján fognak eladatni, egyrészt teszik-e a gróf Zichy Ödöntől elfoglalt vagyonoknak?

Madarász L. h. bizottmányi tag: Mielőtt ezen interpellatióra megtenném feleletemet, először is köszönetemet kell nyilvánítanom, hogy kérésemre a ház nyilvános ülésben kívánja e tárgyat pertractálni. Ezen interpellatióknak kitételéből értem, miként azon kérdés intéztetik a honvédelmi bizottmányhoz: vájjon a Közlönynek bizonyos számaiban közlést tett azon arany és ezüst ékszerek, zsebórák, burnótszelencék, ruha és egyéb neműek, melyek ma délután fognak elárvereztem — a hazaáruló és már e miatt fel is függesztetett Zichy Ödön grófnak legfoglalt vagyoni részét teszik-e vagy nem? — Én ezen interpellatióra nyíltan kijelentem, hogy igenis azt teszik; de azt kell megjegyznem, hogy a Közlöny ezen számaiba hiba csúsztatott be, mert az árverés — az eladási összeírás szerint fog megtörténni, miben pedig a drágasági ékszerek nem találtak. Így nem tudom minő hibából csúsztatott be az, hogy arany és ezüst ékszerek sat. A többi igenis áll, ezen vagyonok azon gróf Zichy Ödönnek, a ki nem is tudom hirtelen, melyik Szigeten felakasztatott, jószágából hozattak Pestre, onnan pedig a honvédelmi bizottmány rendeletéből a finansministerium közbejöttével a vasúton Debrecenbe szállítottak; és itt a honvédelmi bizottmány rendeletéből, azon javoknak egy része, mely arannyal is volt vegyítve, lefejtve már valóban is összeolvasztatott, alapját teszi az arany és ezüst hypotheka banknak, a többi minden drágaságok pedig pedig, melyek becők által figyelmet érdemlők és melyek inventáltattak, el vannak rakva, letéve inventálás mellett és bepecsételve a pénzügyministeriumnak általadandók, mint p. o. kard sat. Ennek következtében bátor vagyok figyelmez-

tetni a házat arra, hogy én nem értem a képviselő úrnak ezen interpellációját s kérném fejtene ki nézetét bővebben, melyek az árverésre vonatkozhatnak, mert nyíltan kimondom, miszerint én bár ismertes vagyok kisebb nagyobb tekintetben Európa parlamentjeivel, de mióta parlament létezik, soha licitációt parlamentben tárgyalatni nem hallottam. Ezek iránt az interpelláló képviselő úrnak nyomós okait óhajtanám hallani.

Kazincy: Az előttem szolt bizottmányi tag nem érti az interpellatiót, én tehát megmagyarázom. Ha a ház bizonyos vonatkozásba nem állana a végrehajtó hatalommal, ha nem tudnám, hogy az országos honvédelmi bizottmány semmi nem egyéb, mint kifolyása az országgyűlésnek, mert az országgyűlés constituált hatalom, bizonyosan egyike volnék azoknak, kik mindig ellenzenék, ha a törvényhozó hatalom a végrehajtó hatalom körébe át akarna csapni. — Miért? mert a végrehajtó hatalom felelős, holott a törvényhozó hatalom szabad kezű. De miután ez úgy nincs, s a kormányi hatalom tette, kell, hogy a ház által egyszersmind magáévá tétessék, azt hiszem, akár árverés, akár nem, kivált ha nagy kérdések rejlenek a licitációban, egyenesen a ház elébe tartozik (helyeslés, más oldalról visszatetszés). Én gróf Zichy Ödön vagyonárnak eladását in thesi sem tartom törvényesnek; nem tartom pedig törvényesnek azért, mert a magyar példaszó igen helyesen mondja, hogy egy rókáról két bőrt húzni nem lehet. Én a legszerencsétlenebb elvnek tartom azt, hogy ha a büntető igazság a vagyon elkobzására is kiterjeszkedik, mert ez civilisált népeknél a barbár népek maradványaira mutat. De Zichy Ödön nem is nóta által öletett meg, hanem hadi törvények szerint ítéltetett el, s kérdem: mondjon itt bárki példát a világhistoriából, hogy egy ember, ki a hadi törvények által ítéltetett el, egyszersmind jószágainak elkoboztatására, is büntettetett volna, miután felakasztatott. És így én azt mondom, hogy az ily jószágelkobzás mindaddig míg politikai bíró által mi célrai fordítása ki nem mondatik, politikailag el nem ítéltető. De tovább megyek: nincs is reá semmi legkisebb alapos ok is, ahol a haza megmentésére eszköz és mód kell, azt akárhogy és akár miként is, kiparancsolni az álladalomnak kétségtelen jogában áll; de azt hiszem, az oly apróságokkal, mire nézve Madarász László azt mondta, hogy éppen nem ékszerek, és a mely pedig már a rendőri hivatal által harmadszor van hirdetve — mit nyer az ország? semmit! mert vagy van értéke, vagy nincs, ha van: bocsásson ki reá az ország papír jegyeket és ekkor meglévén értéke, nyert vele az ország anélkül, hogy becsértéke semmivé tétetett volna, ha pedig nincs értéke, ekkor az ország semmit nem nyer azon csekélységnek és apróságnak eladásával. Figyelmeztetem a házat hogy éppen azon percekben, a midőn meglehető sötéten borong reánk a jövő, az efféle dolgoknak ily helyen, a hol hála istennek a taros úgy, mint más városokban kifejtve annyira nincs, mondom az efféle dolgoknak egy pár ember kezérei át bocsátása, melyeket a jelen időben kellőleg senkinek módjában nincs kifizetni, mi következeseket fog maga után vonni — Azt hiszem továbbá, hogy vele az ország nem kap semmit, mert mit kap érte? papirost, ugyanazt a papirost, melyet a status

alapfogalma szerint is, ha alapul fogna tekintetni, harmadfél annyiszor bocsát ki. Figyelmeztetem a házat, miszerint átlépni bizonyos tere-
numra igen könnyű, hanem visszalépni igen nehéz. Politikában, midőn két
fél áll egymással szemközt, a rabló ellenség és nyomorgatott nemzet, ha
oly terre megyünk át, hogy: „ha te ütöd az én zsidómat, én is a tiédet“,
— akkor a midőn látszik, hogy a Duna minden tájéki ellenség kezében
vannak, a midőn látjuk, hogy Windischgrätz proclamatiójában különben
is kárpótlás alapjául tűzte ki az itt levő képviselők javait, hova vezet
ez? Az elárverezések az lesz a következése, hogy az ellenség egyi-
két is másikát is elkobozza, ős nyomorúságot teremtünk elő, s oly tere-
numra viszzük át működéseinket, melynek veszélyes következései
lehetnek.

Madarász L.: Én talán igen sok magános egyénnel nem
eszek egy véleményben, hanem egy véleményben kell, hogy legyenek, ha
a t. ház meg nem változtatja a kormányra nézve még Pesten tett intézke-
dését. A honvédelmi bizotmányt az ország teljhatalmú kormányának
kinevezi s annak elnökévé Kossuth Lajost választja meg a képviselőház.
Mihelyt ezen elvet nem osztja a ház, ismét azt mondom a háznak, e
tekintetben határozati joga van, azért azon eszméből nem indulnék ki,
hogy mily viszonyban áll a ház a kormánnyal, hanem azon magasabb
eszméből, hogy a ház akárminő viszonyban áll a kormánnyal, mindenkor
megvan azon joga, hogy a kormányt interpellálhassa. Épen azért mivel ké-
pviselő úr ki az interpellációt tette, ezen alapra fektette interpellációját, kény-
telen voltam kijelenteni, hogy én mindig jogomnak ismerem az interpellá-
tóra megfelelni. Kettős ezen tárgy: egyik az elv kérdése, a hol kérem is a
házat, hogy midőn ez elv kérdése felett vitáztatunk, akkor válasszuk el
attól, vájjon mikép és hogy, itt-e, amott-e, erre-e, amarra-e terjesztessék
ki az elvnek alkalmazása? — Az elv kérdése az: vájjon Zichy Ödön
javai elárvereztethetnek-e? A másik kérdés mellékes, t. i. hogy, jó-e,
tanácsos-e, helyes-e, vagy akarja-e a hatalom, hogy azon javak Debre-
cenben elárvereztessenek? Én a kettőt tökéletesen elválasztom egymástól,
és azt mondom: igen is a ház tudja, hogy e hazában két elv küzdött
mindig és mindenütt mint jelenleg is küzd, s megvallom az előttem szólló
interpelláló úrnak nézetét nem osztom, mert azt, hogy a hadi törvény által
elítélt bár kinek is jószágát a kir. tábla vagy septemvir tábla hazánk
békés viszonyaiban elfoglalhassa, bár nem osztom, hanem azon elvet
kívánnám, hogy a ház el ne tévessze, mely a véstörvény elsőbb pont-
jaiban le van téve, t. i. a ki az ellenséggel cimborál, aki az ellenséggel
szövetkezik, a ki az ellenségnek élelmi szereket s egyebeket ad az
mint haza áruló tekintetik; és meghatározta a ház azon törvény-
széket, mely egyenesen ezen törvények felett ítélt, mellőzve jelen-
leg a septemvirális és kir. táblát. Méltóztassék, ha tetszik, a
háznak most tovább menni e tekintetben, megvallom, engem leg-
kevésbé aggaszt az, hogy túl a dunai vidék az ellenség kezében van,
pedig nyíltan kimondom, hogy ha valaki van e hazában a ki tetemes
jószágot elveszített az ellenség miatt, én is azok közé számítom

magamat, a kik a régi fogalom szerint jó birtokosoknak nevezettek, és mégis birtokomat elvesztettem; mert az ellenség kétszer elfoglalta vagyonomat, és belőle semmi jövedelemem. Igen jól van, e haza java sokkal magasabban áll, mintsem azt mondanám, hogy az ellenség enyémet is elfoglalta, tehát ne tegyétek ezt. Én e kérdést nem ezen szempontból veszem s azt hiszem, elmúltak azon idők, hogy ha Windischgrätz Magyarországot legyőzné és szabadságát letiporná: akár egyik másik képviselő jószágával szelídebben bánják; ne képzelje magát senki ott, hogy ezen eszméket tisztán tartva, azon Windischgrätz nem fogja elárvereztetni akár melyik itt levő követnek is jószágát. Azon elvnél fogva mit képviselő úr mondott, nem állana ezen kérdés (Kazincy Gábor: de méltán!) — Én e tekintetben nem látom, hogy oly sötéten jönne reánk a jövő, amint látja interpelláló képviselő úr. De kimondom: igen nagy tévedésben van képviselő úr, midőn azt állítja, hogy nem is nyerne a status, a mi egyszersmind a kérdés. másik ágát teszi, azon ingóknak elárverezésével Uraim, rendkívüli időben élünk, miből teremjük majd elő a szükségeseket? hát meghazudtoljuk az ország határozatát, hol kitűzött bizonyos célokra biztosítás tételik? vagy majd talán az ellenséggel szövetkezett Szina vagy Pálffy Móricnak jószágát fogjuk biztosítani? a mit a kormánynak kötelességében állana rögtön elfoglalni; vagy ha elfoglaljuk egy fő főhazaáruló úrnak jószágát, azt kérjük előbb, ha vájjon szabad-e hadseregeink élelmezésére adni, vagy csak szekrény alatt tartassék? Ilyen e kérdés, én ezen elvet nem osztom.

Átmenve a másikra: képviselő úr nagy tévedésben van a papiros pénz kiadására nézve, és sajnálom, hogy oly kíméletlen kézzel illetett, ezt mondva: „de hát mit kap érte?“ (Kacincy G. nem úgy mondtam.) így mondta: „mit is nyer érte a status, akkor amikor erre pénzt bocsáthatna ki, elárvereztetni.“ — A kibocsátott pénzjegyek közül csak az 1 és 2 flosoknak van magán biztosítéka, és e tekintetben ha ezüst és aranyat tetszik érteni alap gyanánt, megelőzte a kormány intézkedésével, melyet a titkos ülésben megemlítettem, hogy a Zichy Ödön arany és ezüst javai ugyanazon alapra már a státus által lefektetettek. Oly bankot azonban nem is tudok, mely drágaságokra bocsátana ki ki pénzt, mert ekkor egészen új bankalapot kellene felállítani; ha a ház elfogadja, jól van, én a háznak mindazon intézkedését, mely a haza megmentésére csak egy szemérrrel járul is, osztom. Ha hát gyöngyökre, gyémántokra nem fektethet a status, előttem ez Magyarországra nézve bevégzett tény, mert itt a mi hypothekalis egyezkedésünk csak arany és ezüst értékre van fektetve, annak művészeti része alapul nem szolgálhat, csak belső értéke, vagyis a beadott preciosáknak mérték számra kellene felvételni.

A mi most már elkülönzőleg a tárgyat érdekli, hogy t. Debrecenben lehet-e, kell-e, tanácsos-e, helyes-e elárvereztetni azon javakat?! kijelentem, hogy én osztom képviselő úrnak e tekintetbeni nézetét, miszerint szó sem lehet arról, hogy a kormány ne vegye figyelembe

itt, és mindenütt is ne tartoznék figyelembe venni miként a végrehajtásban azon fonal megtartassék mely szerint akár egyes akár nem egyes károsodhatnék. A drágaságoknak, Debrecenbeni eladását bar feleslegesnek tartanám is az interpellálókért, de nem kell felejteni, hogy most Debrecenben mindennemű oly rendkívülig felszökött árban, hogy példát hozhatnék fel, miszerint árverésen jóval többet bekapott érte az állomány, mint becsértéke volt, e tekintetben is tehát osztom nézetét képviselő úrnak, a ellene semmi legkisebb észrevételem; azonban a másokra nézve, én már ha tévedésnek vétetik, nagyobbyszerű tévedést is láttam, mint a rendőri hivatal itt elkövetett, de ha uraim önök azt látják, hogy én bűnt követtem el, s ha ez reám is homályt ad, intézkedjenek önök, szabad önöknek, Madarász László le és vissza lép a követi padra s kimondom nyíltan és határozottan, hogy én bűnnek és tévedésnek tartanám, ha megróvándónak vélik és nem teszik. — önöknek intézkedniök kell s nem kell elnézni semmit mint a régi táblabírói világban, hanem ha roszalják eddigi tetteimet, azt mondom ezen szék (t. i. kormány széke) üres, méltóztassanak mással parancsolni. Azon holmik több napok óta kitéve vannak, van közte aranyos huszáruha, egy pár fekete atilla, melyekről minden kincsek leszedettek, lefejtettek, mert azt eladni nem szabad; ha azon posztókat, ruhákat, burnótszelencéket, pipákat sat., mert ez a dolog érdeme, nem kívánják önök elárvereztetni, azt mondom reá, a háznak joga van tenni, de gondolják meg önök, ha nem tartják szem előtt azon elvet, hogy ily kicsinységekben sem adnak szabad kezét a kormánynak, akkor tegyenek mindent kötelességünkbe, mert mi nem tudjuk eltalálni azon vonalát, melyen a ház tetszése szerint előre haladhassunk, én mindenütt igen szívesen fogok engedelmeskedni.

Még magamigazolására kérek egy pár szót, semmi titok nem lesz benne. E kérdést tegnapelőtt estve Kovács Lajos a honvédelmi bizottmány egyik tagja által a honv. bizottmánynak bejelentette, akkor én szinte azt mondtam, hogy én nem ragaszkodom nézetemhez, ha a honvéd, bizottmány másként intézkedik, méltóztassanak parancsolni, én szinte mint a többi tagok is a honv. bizottmánynak engedelmeskedni tartozunk, erre a honv. bizottmány egyhangúlag elhatározta, hogy azon tárgyak, melyek között preciosák, drágaságok nincsenek, árvereltessenek el. Ha tehát a ház ezen nézetet nem osztja, méltóztassanak határozni felette, hogy a honvéd, bizottmány tudja magát inihez tartani. (Helybenhagyás.)

Bezerédy a confiscatiót rosznak s célszerűtlennek tartja. Egyéb-iránt nem látja helyén most az okról szólani a mik az indítványhoz kapcsolattak. Magát az indítványt pártolja s kívánja kimondatni, miszerint a ház nem helyesli és nem akarja, hogy ezen árverés megtörténjék.

Nyáry: Én azt gondolom, hogy ez a kérdés senki személye ellen nem volt intézve, és hogy ez kormánykérdős. (Helyes!) Mert a

kormány tetteinek helyességét hozza kétségbe. Tisztelt ház! Ha Zichy Ödön most végeztetett volna ki s az lenne a kérdés, hogy elfoglaltassék-e Zichy Ödön jószágá vagy nem? Én érteném az esetet; hanem most mintán a nemzet birtokába tette magát Zichy Ödön javainak, — nem értem. (Igaz!) S megvallom végtelen sóvány dolognak látom azt, hogy ezen a téren oly nagy dolgokat fessegessünk: váljon van-e joga e nemzetnek retorsionalis vagy akár mi úton azon jószágot így vagy amúgy kezelteni, mert azt itt senki nem tagadja, hogy mi birtokában vagyunk Zichy Ödön jószágának. Ha épen prókátorok akarunk is lenni, — Zichy Ödön deficiált, a status birtokába tette magát a hátra maradt javaknak. Most csak az a kérdés, — s megvallom ez nem a képviselőház elébe tartozó kérdés. (Zaj!) Legyenek egy kis türelemmel, bizonyosan ha valaki, oly phlegmával veszi le azt a dolgot, minővel kellene és párt kérdést nem akar belőle csinálni, igen tisztán látja. — Most csak arról van a kérdés, mi módon kezeltesék a jószág? ha ez a kérdés ide tartoznék, akkor az is ide tartozik, hogy Zichy Ödön jószágai hogy kezeltesenek?! domestic-e vagy árendába adassanak, (Úgy van!) És hogy valljon nincs-e ott még az angol, belga, vagy nem tudom mi-féle rendszer s behozassék-e? — Ha semmi egyébnek nem venné is a ház, hanem zár-kérdésnek csak a régi törvényekhez ragaszkodva, ha zárkérdés, ekkor a ház megengedi azt, hogy a zár-gondnok a res servando non servabiles — eladhatja, s különbséget tehet a ruhák és egyéb oly dolgok között, melyek romlandók, Ez oly táblabíró dolog. (Tetszés és helyeslés!) Hogy ha pártkérdéssé nem akar tételni, soha nem is jöhet ide a ház elébe. (Úgy van!) Kimondom nyíltan, kivált miután a honvéd, bizottmánynak egyik tagja megmondá, hogy ezen dolog a honv. bizottmány elébe került és ott elhatározott, miként nem látja helyesnek az arany és ezüst ékszerek, a preciosumok, drágaságok eladását, hanem, hogy csak azok adassanak el, melyek épen a táblabírói rubrikába tartoznak re servando non servabiles. — Ha ezen szempontból veszi fel a ház és nem megy azon elv kifejtésére, melynek kifejtése higyjék meg önök nem a jelen perchu való,— azon argumentumok, hogy mit fog tenni az ellenség? — Oly argumentumok melyek sem pro sem contra semmit nem bizonyítanak, ebben magában, hogy ellenség bennefoglaltatik az, hogy neki Magyarországon jövedője nincs: — mi bizonyos tekintetben nem úgy fogunk intézkedni, most jelenleg a mit sokszor mondtam, a status quo fentartása a kötelességünk, ha ezt fen nem tudjuk tartani, nincs jövedőnk. (Úgy van! helyes!) Ha az elv kérdéséről letérve azt mondja a ház, mi azt akarják, hogy a magyar statusnak mindenből a lehető legnagyobb haszna legyen, és mi azt hiszük, hogy Debrecen nem alkalmas arra, hogy itt egy Zrínyi-dolmány eladathassák, akkor nem fogjuk eladni; de ha nem ebből indulunk ki, akkor engedjék meg, hogy az elszámolt dolgok ne elvkérdésből határozottassanak meg hanem vagy abból, hogy olcsón adattak el, vagy hogy res serv, n. serv.— Melyet már nem

is ért csak a táblabíró, hogy ennél fogva azokat eladhassa a honvédelmi bizottmány. (Helyes! szavazzunk, szavazzunk.)

Kovács: Ki kell előre is jelentenem, hogy ezen kérdést igen nevezetes elvkérdésnek tartom (közbeszólások) valamint azt, hogy pártkérdésnek nem tekintem; de ki kell jelentenem azt is, hogy hogy bár Nyáry Fal vagy akár ki is táblabírónak tartson érette, ezen kérdésben igen nagy fontosságot látok. Méltóztassanak figyelmezni jól, mert a dolog nem azon téren áll, a mire elvezettetni látszik. — A honvédelmi bizottmánynak magam is tagja voltam. (Ismételt közbeszólások.) S midőn ezen kérdés a honv. bizottmányban tárgyalatott, akkor is egészen ellenkező vélekedésben voltam. Egyenesen azt rendelte a honv. bizottmány, hogy gróf Zichy Ödönnek minden vagyonai zár alá tétessenek. Mert méltóztassanak meggondolni, és ez nem oly kis dolog, a javak sem inventálva, sem elítélve nincsenek; már pedig bíró és ítélet nélkül Magyarországon senkinek vagyonát elvenni nem lehet. Kimondotta tehát a honvéd, bizottmány azt, hogy miután a javak felett bíró nem ítélt, az országgyűlés nem rendelkezett: csak zár alá lehet venni. Mi történt? Zár alá vétetett a jószág akként, hogy kiküldetett a közvádó, a pénz és igazságügyministerium küldöttjei és még egy követ, ezek inventálták a javakat és lepecsételték. Ezen vagyon most már nem egyéb mint a nemzet kezében zár alá tett depositum, akár bíró akár országgyűlés útján. —Már most azon kérdést intézem a házhoz: hogy miután itt ez a dolog a honv. bizottmány határozatából így áll, lehet-e valakinek azon vagyonhoz nyúlni vagy nem? (Többen: lehet!) Én azt mondom ha közbe nem jött akár a bírói akár más ítélet, azon vagyon szent depositum. Nem értem én a kormánynak azon intézkedését, ha p. o. oly portékák volnának, melyek elavulnak vagy becstelenné lesznek; de az órák, szelencék stb. nem lévén romlandók nem szükségkép eladandók. Ha ily elkobzások és eladások a kormány rendeletéből történhetnek, akkor nem tudom, kinek vagyona lehet itt az országban biztosságban? Ez a végrehajtó hatalom körébe nem tartozik, ez nevezetes elvkérdés, azért én az eladást nem helyeslem.

Nyáry: Én azt hiszem, hogy az a mit tagtársunk Kovács Lajos úr előhozott, csak explanatiója annak, a mit én mondtam, mert ha úgy áll a dolog, a mint ő mondtotta kitetszik belőle, hogy nem elvkérdés; mert elvkérdés csak akkor lehetne, ha in abstracto azon kérdés tétetnék fel, hogy a hazaárulónak vagy katonai ítélet által kivégeztetettnek javai elkoboztassanak-e? vagy pedig in specifico, hogy Zichy Ödön javai elkoboztassanak-e? Minthogy itt egyik eset sem fordul elő, csak azon eset, hogy a status birtokában van-e, és rendelkezhetik-e egyik vagy másik részéről? Megmutatta maga tisztelt tagtársunk, hogy ez nem elvkérdés. Tehát csak annyiban tartozik a ház rendelkezése alá, a mennyiben a ház ennyiben akar beereszkedni, hogy azon res servando non servabiles legnagyobb áron adassanak el Ennél fogva azt hiszem; valóban a közügynek végte-

nül jó szolgálatot — — (Figyelmetlenség.) Minthogy én nem jó kedvemből szólok most, hanem a kormány tette forog lenn én bizony ha nem halgatnak, nem szólok! Igen kérem a házat méltóztassék a dolgot úgy venni fel a mint van és nem valami nagy karikát adni ezen dolognak most, mert akár miként erőködjenek és erőködjünk, nem fogják bebizonyítani, hogy ez elvkérdés, mert maga a képviselő úr monda, hogy a vagyon zár alatt áll, s csak bíró ítélhet róla; hát most bíróvá akarják magukat tenni? Ne méltóztassanak oly térre állítani a kérdéseket, melyen soha eredményre nem jutunk. Ím egy barátom, a kit a világon egy a legjobb embernek tartok, Bezerédy István tökéletesen egy véleményben van velem, hogy ha konfiskationális törvényhozatalról volna szó, mert bizonyosan e házban ha szavaznánk reá, kevesebbségen maradna. De nézzük meg ezen eset forog-e fen vagy nem? például: a Zichy Ödön vagyona a status kezében van, ezt mint depositumot vette a status által? Nem! hanem átvette, és ha Zichy Ödön atyafiai követelnék, hogy őket illeti, megcitolják a statust, Magyarország fiscusát, s mind addig, míg ezt nem teszik, a status kezében marad. Ez nem új dolog; ilyen sok eset volt. Ha bármi úton valamely jószág a fiscus kezére jutott, a régi világban is megidézték a statust, a fiscust, de míg ez nem történik, a kik ezt állítják, következeteseknek kell lenniök, hogy ez nem elvkérdés mert akkor azt kellett volna tenni, hogy ez úttal határozza el a status, hogy Zichy Ödön javait eladja. Ha nem tartják jónak, hogy eladassék, mert okul azt vetik, hogy Debrecenben keveset adnak érte, inkább a moly egye meg, jól van. (Szavazzunk, halljuk e kérdést!)

Elnök: Ha a kik felírva vannak, a szólástól elállanak, szavazhatunk. (Némelyek: nem állnak el.)

Irányi: Miután azt látom, hogy a ház figyelme kifáradt, igyekezni fogok minél rövidebben szólani. Én igen helyeslem honv. bizottmányi tag Nyáry Pál úrnak azon nézetét, miszerint itt elvkérdés nem forog fen, s miután már az elkobzás megtörtént, arra a térre nem volt szükség a vitatkozást vinni; minthogy azonban mégis oda-vitetett, engedjék meg hogy némely észrevételeket tehessek azokra. Azt hiszem, mint igen helyesen volt megjegyezve, hogy az elkobzást a szabadelvű politika kárhoztatja, mint mi is kárhoztatni fognók, hanem éppen úgy kárhoztatja a szabadelvű politika, egyszersmind a halálos büntetést is. És kérdem ellene nyilatkozott-e Bezerédy István tagtársunk akkor, midőn ezen kérdés tárgyalatott? (Bezerédy: Önvédelem forgott akkor fen, nem ez!) Úgy gondolom, hogyha a ház, mely bizonyosan többségében szabadelvű és a mely a halálos büntetést szinte eltörlendőnek határozza meg akkor, a midőn Codexről lesz szó, mégis miután a halálos büntetés kimondatott a hazaárulók és az ellenséggel cimborálókra, megismeri, hogy azon elvhezi szigorú ragaszkodást nem taraja a mostani körülmények között tanácsosnak; a azon ellenvetetésre, mely némely urak

előtt nagyak tetszik, hogy repressaliak következnek belőle, szabad legyen azt mondani; hogy ha végső analysisig viszik a dolgot eredménye az lesz, hogy hazaárulót nem szabad büntetni s valakire halálos büntetést szabni, mert kiket önök hazaárulóknak neveznek, azokat Windischgrätz barátunk nevezi, és viszont és így önöknek nem volna szabad halállal büntetni. Egyébként én azt hiszem, hogy ezen kérdés sokkal fontosabb t. i. az elkobzás helyessége vagy nem helyessége, sem hogy ezt így per incidens egy interpelláció nyomán elintézhessük, elhatározhassuk. Ha ezt elhatározni akarja akarja a ház, tegyenek iránta formulázott indítványt, tűzessék ki reá bizonyos idő, akkor hozzászólunk, de így incidentaliter ily kérdést eldönteni helyesnek nem tartom; ennél fogva én napi-rendre áttérést indítványozok. (Helyeslés!)

Luzsinszky: Elöttem igen tisztán áll a dolog. Zichy Ödön jószágai átadattak kezelés végett a honvédelmi bizottmánynak; azt tartom, a honv. bizottmány maga át fogja látni, azon vagyonokból mi megromolható, és mi megtartható? Abban tökéletesen megnyugszom, hogy azon vagyonok, mik romolhatásnak vannak kitéve eladattassanak. (Helyes.)

Besze: Kovácsként én is elvkérdést látok itt uraim, hanem más értelemben, mint ő. Hogy ha mi egyebet nem teszünk, hanem mindig olyan philanthropicus indítványok felett tanácskozunk, ekkor uraim, elvesztjük a hazát. Miért? tessék meghallgatni az okát. Átalában véve azt halljuk, hogy a nép jól van lelkesülve, csak vezérei nincsenek, mert a kaputos rész retteg, hogy ha Windischgrätz győz, felakasztatja, vagy javait elkoboztatja; tőlünk azonban nem fél, mert mi legyezgetjük. Nekünk példát kell adni. Uraim! gondoljuk meg azt jól, s ne ítéljen kiki a maga érzése szerint, hanem nézzük meg az egész műveltnek látszó részt, kiki rettegésben van jelenleg is a történet egy eset után, és nem mer nyíltan fellépni ellenünkben, mert félti vagyonát. Ha mi a nagylelkűséget affektáljuk, csapa nagylelkűségből ellenségeiknek odaadjuk és elhagyjuk veszni hazánkat A most előhozott dolgot igazán kisszerűnek tartom, s ha az elvet elvonjuk tőle, magam is azt mondom, hogy csudálom miként itt felőle tanácskozunk is. Ha a honv. bizottmánynak, melynek a haza feletti rendelkezés kezében van, nagyszerű tetteit nem kritizáljuk, egy pár szelence vagy óra s egyéb e féle eladásánál miért gáncoskodnánk? (Helyes) Uraim én abban szelence, óra stb. eladásában, tisztelet becsület, minden gyanakodás nélkül nem látok mást mint egy kis személyességet. (Igaz!) Nem oly időben élünk hogy most számolgassunk, hogy pro et contra argumentáljunk; most percenként veszély fenyegeti a hazát, példákkal kell föllépnünk, nem pedig egy pár szelence, óra, vagy egyéb e félékért a honv. bizottmány végzését compromittálni (Helyes).

Csiki: (Zaj; szavazzunk!) Igen kérem a hazát nem

irántam való figyelemből, hanem maga méltósága kímélete tekintetéből legyen kegyes kihallgatni. (Halljak!) Én abban az értelemben vagyok, miként azoknak az ingóságoknak az eladása igen nagyon helyesen történik, s azt igen jogosan tette a honv. bizottmány. Ha most arról volna szó, hogy mi törvényt alkossunk, melynélfogva ha valaki vétkezik a status vagy akárki egyes ellen, elvegyük-e életét is, ha kell egyszersmind vagyont is, s gyermekeit utódait megfoszszuk vagyontól, — nagyon helyén látnám, hogy a bűnös, hogy ha bűnös, lakoljon, de gyermeke ne bűnhődjék s vagyona érintetlenül hagyassék; és így nóta esetében, az eddigi törvényeink nyomán mindig a jószágelkobzás ellen nyilatkoznám. De most nem ezen időszakban élünk, most mi nem törvényeket akarunk alkotni, hanem magunkat az igazságtalanul megtámadott mindnyájunkat kiölni akaró, jószágainkat megfosztani kívánó ellenségtől kell összes nemzetünket védeni. Midőn mi ezen helyzetetésben vagyunk, arról gondolkozni s azt mondani, hogy itt mi normális állásban vagyunk, hogy mi jogos és törvényestéren állunk? hiszen ott óhajtanánk állani, mert absurdum is, hogy nemzet revoltájon; hova vezet hova szorít ez bennünket? Oda hogy törvényeinket pontosan óhajtottak volna betölteni, ha ott állanánk, hogy nem szorítottak volna le bennünket a törvényes térről, ezen esetben mi folytonosan a törvényes téren állást óhajtottuk volna követni és folytatni. De hát mi türjük-e, hogy rajtunk egy bennünket igazságtalanul megtámadott rabló csoport zsarnokoskodjék, (tetszés), melynél minél nagyobb a főnöke, annál nagyobb a rablás? mi vagyunk-e annak okai, hogy bennünket rabló módon megtámadtak? s leszorítottak azon térről, melyen mi jogosan előhaladni óhajtottunk volna? Mi nem vagyunk okai, mi védő állásban vagyunk, s ezen védő állás hozza magával, hogy mi bármennyire óhajtanánk is, ez idő szerint írott betflü törvényekben levőkhöz nem ragaszkodhatunk. Tanúsítja ezt az, hogy nincs kir. tábla, nincs septemviralis tábla, nincs fejedelmünk, kihez ítélet után folyamodni lehetne. És így azon helyzetetésben vagyunk, hogy nekünk mint megtámadott félnek, gondoskodnunk kell magunkról, hogy a bennünket jogtalanul megtámadó ellenség, rabló-csoport meg ne semisítsen, s a méltányosság és természeti igazság ösvényén haladnunk. Ezen helyzetetésünkben történt a Zichy Ödön ingó javainak status általi elfoglalása, s most arról van szó, hogy ezen elfoglalt vagyonok adassanak el. Hogy ez jogtalan, s a liberális eszmékkal össze nem férő helytelen tény, ezt én általában nem látom át, hanem nyíltan kimondom, hogy eladása jó, helyes, alapos, és másként tenni nem is lehet, így kell cselekedni, csak azokat ne adjuk el, melyek a status nagyobb javára s hasznára válnak megtartás által. Hogy az ily kicsinységekbe a törvényhozás egész testülete befolyjon, s meg legyen a honv. bizottmánynak keze kötve, ilyesmikbe ne avatkozzék a törvényhozás. Én tehát azon óhajásban élek t ház, hogy ettől nekünk el kell állanunk, és bizzuk azt a honv. bizottmányra, eladja a mik eladandók, s a begyülemző pénz odafordíttatik, a hová

raükséges, annak idejében, hogy hova fordítottatott, a számadásból megtudjuk. (Helyes!).

Kállay: Én az indítványozó úrnak előterjesztéséből s Beze-Tédy István követársunknak pártolásából azt látom, miszerint az indítványozónak nem azon összepontosul akarata, hogy a lefoglalt kincsek árvereztessenek-e vagy nem? hanem egyenesen azon elv kívántatik megdöntetni: valljon lehet-e a polgárnak vagyonát bűne következtében elfoglalni? És ha ez így áll, akkor nekem sajnálkoznom kell, és valóban mélyen fájhat már csak azon indítvány is minden hazafinak, mert el nem felejtetem egy igen nagy polgárnak, a kit a világ gyanúsított, de a ki előbb utóbb tisztán fog állani, azon mondását, hogy: „nincs szerencsétlenebb politika, mint erősnek lenni, hol gyengének, s gyengének hol erősnek kell lenni. Értem én ezen politikát, melyet felöltem mindenkor lehet, de midőn oly állásban vagyunk, hogy fegyverrel kell a hazát megmenteni, nem értem hogy vissza kelljen magunkat varázsolni azon állásba, a midőn törvényeket komolyan alkothatunk, ily elvből kiindulni lehetetlenség, mert akkor akaratlanul is a hazaárulásra tárt kaput nyitunk. — Ne gondolja senki, hogy ügyünkhez az embereket egyedfii az erkölcsiség köti, vannak igen sok szívrejtekek, melyek bizonyos érdekhez kötik az embereket. Ha önök azt határozzák, hogy nem akarják az ellenséget utánozni, vagyis hogyha az ellenség a békés polgárok vagyonait elfoglalja, mi pedig az ellenünk vetkezettek vagyonait el nem foglaljuk, mi lesz a következése? az emberi szív ismerete után az lesz következése hogy a haza árulásra tárt kapu nyitattik; mert az emberi szív oly gyengeséggel bír, hogy a hol látja az erőt, ott engedékeny, hol gyengédséget s legyezgetést lát, ott fitymál s packáz. Ha mi tovább is csak a legyezgetési rendszer követjük mit mond a félénk természetű ember? azt, hogy én az ellenséghez állok, mert Windischgrätz szigorral jár el irányunkban, s elszedi különben vagyonainkat. Nem békés időben élünk t. ház, ne használjuk ilyenkor azon elveket, melyek csak békés időbe valók. — Mi az árverést illeti: igaz, hogy nemes egy elv az, a mit indítványozó tagtársunk előterjesztett, hogy nem akarja a pénztárt károsítani s azon ügyekszik, hogy minél több jöjjön be a pénztárba; de ha nézem Nyáry P. tagtársunk előadását, hogy t. i. azon vagyonok zár alatt állanak, de mennyiben romlandók és el nem tarthatók, eladassanak, — én azon vélekedésben vagyok, hogy p. o. a brillant, arany, ezüst ékszerek stb. maradjanak meg, de azok mik élnem tarthatók s romlásnak“ vannak kitéve, árvereltessenek el.

Bence: Sajnálom hogy ezen tárgy felemlítésével olyan elv mutatkozik lábra kapni, melytől bennünket és minden alkotmányos országot az isten mentsen meg. Ezen elv nem más, mint hogy azon eszmezavar látszik lenni, mintha mi és a kormány egy s ugyanazonosok volnánk. Ez részemről el nem fogadom soha. Azon gyengéd érintkezés és kifolyás, mely közöttünk és a kormány közt létezik, leginkább a mostani borús időnek tulajdonítható, annyiban lehet említeni, a mennyiben minden vizek, minden források a tengerből veszik eredőtet, de azért nem jut

eszébe senkinek, hogy e forrásokat tengernék nevesse. Én részemről óhajtanám, hogy az e tárgyban vitatkozással egyszerűen felhagyjunk, annyival is inkább, mert ha nem szólottunk akkor, mikor a kérdésben levő jószágok lefoglaltattak, nem szólhatunk most, mikor árvezetnek. Most már késő, hagyjuk a dolgot azon úton, melyen van s ne vitatkozzunk elvekről; mikor előáll az időszak, melyben confiscatióról lesz szó, akkor beszélhetünk mind ezekről, és szólni fogok én is de más eszméssel ne marjuk most ezt össze. Kérem tehát a házat, méltóztassék ezen vitatkozással felhagyni, s az ügy elintézését a kormányra bízni.

S z a c s v a i: Midőn körettársunk az interpellatiót tette, a hirdetés azon kifejezéséből indult ki, hogy ékszerek árvezetése rendeltetik el itt Debrecenben, és a vitatkozásnak egy része oda látszott kimenni, hogy Debrecen nem az a hely, a hol, s ez nem az az idő, amikor drágaságokat lehetne eladni. Erre azt felelte a kormány, hogy tévedésből ment a hirdetésbe az ékszerek megemlítése, mert nem ékszerek árvezetnek el, hanem oly tárgyak, melyeket tartani nem lehet. Mielőtt tehát tovább mennénk, leelőször is azt kellene a háznak kijelenteni, hogy a kormánynak ezen feleletével megelégszik-e vagy nem? és ha meg, akkor őszintén kimondom, a legmeddőbb vitának látom elvkérdéssel összekötni azt, hogy olyan portékák, miket tartani nem lehet, eladassanak-e vagy nem meddőnek tartom a vitát annyival inkább, mert nem elkobzási elvről van szó, miután a történet semmivé tenni úgysem fogjuk, s ha zár alá vétetni, rendeltetett valami, már a zár természete az, hogy a vagyon azon része, mely kárnak néz elébe, ha el nem adatik, eladassék; az eladás pedig nem a törvényhozás dolga, hanem a végrehajtó hatalomé, melyre az eladás bízott. Ugyanazért kérem a házat, méltóztassék e tisztán kezelési s végrehajtási körbe tartozó kérdéstől elállani. (Több oldalról helyes.)

Elnök: Én is úgy fogom fel a dolgot, hogy interpelláció történnén, melyre a kormánynak egyes tagjai nem csak saját maga, hanem az egész kormány nevében felelt, s az egész dolog egy árvezetés körül forog, mi a törvényhozás körébe nem tartozik; ugyanazért kérem a házat, méltóztassék az ebbeli vitatkozástól elállni. (Helyes.)

Z e y k: Azt tartom, nem az a kérdés, hogy helyes-e az elkobzás vagy nem, hanem hogy oly ember vagyona, kinek vagyonáról az ítélet nem mondatott ki, eladathatik-e vagy nem? (Felkiáltások nem az a kérdés! Zaj.) Egyébiránt helyesnek tartom azt, hogy a vagyon része, mely tejjességgel nem tartható, elárvezetessék; de azon rész, mely tartathatik, semmi esetre el ne koboztassék. (Zaj.)

Kazinczy akar szólni, de a zaj miatt szóhoz nem juthatni.

Sréter: Azt tartom, az indítványozónak igen is van, de az interpellálónak nincs joga kétszer szólni. (Zaj.)

Irányi: A rendre akarok szólni. Én is interpellációnak tartom a képviselő úr előadását, a szabályok értelmében pedig csak az

indítványozónak és nem az interpellálnak van joga szólani másodszor. Ha a képviselő úr az interpellációval indítványt köt össze; akkor a szabályok értelmében, melyeket igen jól méltóztatik tudni, szükséges az indítványt formulázni s bejelenteni. (Zaj.)

Elnök: Már előbb is kimondottam, hogy Kazincy képviselő úr felszólalását interpellációnak tartom a kormányhoz, és a kormány e tekintetben a felvilágosítást meg is adta; ha tehát az interpelláló követ úr az elvbeli vitatkozásnál kíván megmaradni, úgy méltóztatásék előterjesztését indítványképen formulázva beadni, akkor a ház hozzá fog szólhatni. (Helyes.)

Kazincy beszélni akar, de a zaj miatt ismét nem juthat szóhoz.

Nyáry: Bármit határozzon is a ház, azt mindenesetre a többségnek kell eldöntenie, hogy a megrendelt árverés megtörténjék-e vagy sem. Egyébiránt pedig semmi esetre nem akarnám, hogy az a színe legyen a dolognak, mintha a kormány irányában tétetni kívánt interpellációt meghallgatni nem akartuk volna; ugyanazért, miután a kormány tettéről van szó, szükséges, hogy a fenn említett tény egészen tárgyaltsassék, s a kormány nevében kérem a házat, méltóztatásék az interpelláló követ urat meghallgatni. (Halljuk.)

Kazincy: Az előttem szólók szerint megengedem, hogy elvek vitatásáról nincs szó, azért szólok a licitáció megtartásáról. Azt hiszem, hogy azon okoknak, melyek indítványom megtámadására hoztattak fel, s különben igen tisztelt Nyáry barátom által is felelmitettek, egyáltalában nincs alapja; mert hiába hozatott fel a res servando non servabilesek elárvereltetése, miután az ékszereket semmi esetre azok közé sorozni nem lehet, mint a régi táblabírák a megpenészedhető gabonát, s a megdögölhető csirkét is azok közé tartozni mondották; s kérdem én kijátszása-e a fogalomnak, ha a res servando non servabiles fogalom alá oly dolgokat helyezünk, melyek tartás által tulajdonképen csak nyerne becsükben, mert az által rokokóvá válnak. (Zaj). Igen gyanús lábon áll azon ügy, mely nem enged maga ellen szabad szólást. (Zaj.) Mi egyébiránt továbbá még felhozott, hogy kissé elkésettnek látszik ezen eszme, most, mikor tényleg már birtokába tette magát a kormány Zichy Ödön jószágainak, e részben vitatkozni, azt hiszem ismét olyan táblabírói fogalom, melynél fogva az illetők nem látják át, hogy a kormány nem tette magát birtokába Zichy Ödön jószágainak, hanem lezárolta azokat a törvényes bíró ítéletéig, és ettől a képviselőháznak, mely ezen kérdés eldöntését törvényes bíró elítélése alá helyezte, a hozott határozat törvénytelen megtörése nélkül nem szabad eltávoznia. Azt mondotta továbbá Madarász László, hogy talán nem olvastam a vésztörvényeket, mert azoknak első pontjában mondatik, hogy ki az ellenséggel cimborál, az hazaáruló. De hát arról beszéltem én, hogy

jogosan akasztatott-e fel a honáruló, vagy jogosan járunk-e el most? Az én részemről tisztán s világosan kimondom, hogy azon eljárás, mely Zichy Ödön ingóságai körül történt, nekem nem tesz; nem tetszik pedig azért, mert nem látom a dolgot a maga rendén lenni ugyancsak Madarász László nyilatkozata folytán, ki a többi között mondotta, hogy az attiláról lefejtette a gombokat (Többen felkiáltanak: nem azt mondotta! Madarász László hevesen közbe szól, zaj.) Én az efféle dolgokat szentnek tartom, melyhez nem szabad nyúlni azért sem, mert a törvényes bíró elítélésétől függ, mi történjék azon dolgokkal; és ha azok, mik ezelőtt egyek voltak, most nem egyek, hogyan fog az inventarium hitelesíttetni, miután a holmiból némelyek ma, némelyek holnapután fognak eladatni? Hogyan fogja a törvényes bíró megítélhetni, hogy megtaláltatott-e az inventarium szerint vagy nem? Vannak oly dolgok, melyeket nem kell ténylegetten, hanem melyek mint Kossuth Lajos is mondotta, csak mintegy a levegőben vannak, s melyeket meg nem foghatunk, de a jó politikusnak figyelemmel kell követnie, s melyek ha nem positivek is, hogy marokra volnának foghatók, hanem elmérgezhetik a levegőt; vannak sok dolgok, melyek megkövetelnék azt, hogy épen a kormány mondaná, mikép mind az országgyűlés határozata, mind a törvényes fogalom szerint, — mert a kormány, most a honv. bizttmány, nem lehet más mint törvényes, — ezen dolognak a maga bírása által kell elítéltetnie. Méltóztassanak önök akármit határozni, én részemről ha szavazás által döntenek el a a kérdés, a mit kívánok is, a nyilvános szavazásra benyújtom az ívet. (Zaj.)

Elnök: A mint előbb is szerencsém volt mondani, hogy elvről itt szó sincs, s most maga az interpelláló követ úr is az elvkérdéstől elállván, az interpelláltára szorítkozik; miután a honvédelmi bizottmány az interpellatióra felelt, kívánja-e a ház szavazás útján kimondani azt, hogy az adott felelettel megelégszik vagy nem? (Némelyek kiáltják: igen! Mások: nem!) A kérdés mindenesetre az, hogy megelégszik-e a ház a kormány feleletével vagy nem? Minthogy pedig nyílt szavazásra nyújtott be ív, tehát a névjegyzék fel fog olvastatni.

Budai Endre és többen a zajban kiáltják, hogy a nyílt szavazástól elállnak.

Elnök: Ha tehát azok, kik az ívet benyújtották, a nyílt szavazástól elállnak, (felkiáltások: el!) úgy méltóztassanak felállással szavazni. (Zaj. Némelyek kiáltják: nem az a kérdés! Méltóztassanak tehát legelőször azt elhatározni, hogy helyes-e a kérdés, melyet feltettem, vagy nem? (Felkiáltások: helyes!)

Kazinczy: Minthogy én tettem az interpellatiót, tehát úgy hiszem, hogy csak én tehetem fel a kérdést is. (Felkiáltások: az az elnök dolga!)

Szacsvai: Ha az interpelláló követ úgy tette az interpellatiót, hogy azzal legalább száz kérdés van összekötve, akkor méltóztassanak

tóztassék megengedni, hogy más is szóljon róla. A kormány az interpellációra azt felelte, hogy igenis elrendelte a vagyon azon részének eladását, mely nem tartható: itt tehát már most kettő áll elő, vagy azt bizonyítani be, hogy ezen állítás nem igaz, vagy pedig ha igaz, megelégszik-e a ház vagy nem? (Úgy van!)

Madarász L.: Én csak azon kis észrevételt kívánom tenni a kormány részéről történt kijelentésre, hogy ne úgy méltóztassanak venni a dolgot, mint épen az interpelláló képviselő úr a res servando non servabiles dolgokat érti, hanem a melyeket a kormány nem tartott oly becsűeknek, hogy megtartásukat szükségesnek ítélte volna. Mi pedig a kérdést illeti, e részben kívánom, hogy a parlamentariss formáktól el ne térjünk, hanem, miután a kormány nevében annak egyik tagja az interpellációra felelt, s a kormány eljárását előadta, a többi itt levő tagjai pedig nem szólaltak fel ellene, tehát igenis azt tartom kérdésül kitűzendőnek, hogy a ház a kormánynak eljárásával s adott feleletével megelégszik-e vagy nem? Egyébiránt távol van tőlem, hogy e kérdésben valami nagy Achillest lássak, mint a melyet némelyek benne rejteni gondolnak, mert kimondom nyíltan, hogy ha százszor határoz is a jelen kérdésben a ház, azért még semmit sem állít fel elvileg, minthogy nem szabad a kérdésnek egyéb vagy több értelmet adni mint a mennyi benne van, s az interpelláció is nem azon alapból indult ki, melyre leginkább méltóztatnak figyelmeket fordítani, valljon t. i. el nem ítéltnek jószágait lehet-e elárvereltetni, hanem részletes megkülönböztetés történt, hogy Zichy Ödön jószágai egy részének elárvereltetése megtartatik-e vagy nem, erre pedig rövid volt a felelet, s ezen felelet következtében történt a discussio: e szerint egyedül csak ezen speciális eset forogván kérdésben, csak az erre adott feleletre méltóztassanak meghatározni, hogy megelégszenek-e vagy nem. (Helyes! szavazzunk!)

Elnök: Méltóztassanak tehát először arra szavazni, hogy helyes-e a kérdés melyet feltettem vagy nem? Azok, kik az elnökség által feltett kérdést helyeslik, méltóztassanak felállni. (A többség feláll.) A kérdés tehát az, megelégszik-e a ház a kormányhoz az interpellációra adott feleletével vagy nem? azok kik megelégszenek, méltóztassanak felállni. (A többség feláll.) Tehát a többség a kormány feleletével megelégszik.

Nyáry: Minthogy az interpellációnak, amint a zárt ülésben előadatott, másik része is van, mely szinte a kormányt érdeklí, felhívom az interpelláló képviselő urat, méltóztassék az interpellációnak másik részét is előadni.

Kazincy: Közbeszéd tárgya, önök épen úgy tudják mint én, hogy a Zichy Ödön ingóságairól szóló eredeti inventarium elveszett. Másodszor, hogy az ingóságokat magában foglaló szekrény nem azok által nyitattott ki, kik azt Pesten lepecsételték. És harmadszor hogy ezen ingóságok egy része hiányzik.

Madarász L.: Az elsőre hogy közbeszéd tárgya, könnyen ki lehetne térni; de nekem is van tudomásom róla, azért elmondom mit tudok, tudom hogy az inventarimot elkészítették még Pesten, és meghagyatott a finansministeriumnak, hogy Zichy Ödön minden drágaságait szállítsa Debrecenbe. Eddig van az első pont, már most ide szállított az inventarium és a drágaságok, erre nézve tudomásomra van, mikép nemcsak az ebbeli irományok, hanem mások is, még bankpapirosok is maradtak Budán az akkori zavaros helyzetben, ugyanazért erre nézve ki kell nyilatkoztatnom, mikép ezen állítás elenyészik, mintán semmi alapja nincs mert ha minden elveszett, mi az ország archívumában van akkor igen sok vészelt el Magyarországon. Egyenesen tagadom tehát, hogy az inventarium elveszett volna; mert meg van az az ország archívumában. — A második kérdésre, hogy nem azok nyitották fel a szekrényt, kik lepecsételték, feleletem az, hogy nem tudom kik pecsételték le, de azt tudom kik nyitották fel. Felnyitotta a pénzügyministeriumnak kiküldött két tanácsnoka a rendőrségtől kiküldöttel, és így elég ellenőrség volt. Már most, hogy azon egyének tik a szekrényt Pesten lepecsételték, ide el nem jöttek, mint például Kocán, ezért a feleletterhet magára nem vállalhatja senki sem. S így a második pontra feleletem az, hogy igenis nem azok nyitották fel kik lepecsételték de ez a világon sehol sem kívántatik, mert hiszen megtörténhetik, hogy az illető egyén hivatalából kilép, vagy meghal, vagy más egyéb ok közbejő, s így másnak kell azt megtennie. A harmadik pontra való felelet engem ismét nem illethet, annyit azonban igen is tudok, hogy azon kulcs, mely több pecsétekkel volt lepecsételve illetetlenül maradt. Már most a mi azt illeti, hogy egyes tárgyak hiányozhatnak: erről nem vagyok képes felelni, de annyit mondhatok, hogy alaptalan hír az, mintha a gyémántok elvesztek volna, mert ha ezekről van szó, akkor e tekintetben positive tudom s állíthatom, hogy nem hiányoznak. A többi elvről csak történetesen van tudomásom de a 19 gyémántról, melyeket Görgei maga hozott be, s melyeket én 5 deputatusnak adtam át, teljes bizonyossággal mondhatom, hogy meg vannak. Már most az ezüstre nézve úgy állunk, hogy az az én helyeslésemmel is országos célokra fordítottatott, de igen természetesen elegendő ellenőrködés mellett, mert a pénzügyministerium gondoskodott az ezüstszerék beolvasztalására, s latszámra van minden kimutatva. Ez tudomásom a dologról, melyet ugyan nem tartoznám előadni, minthogy kezelés reám nem tartozik; de előhozom, mert az ezüstöt összeolvasztó pénzügyministerium jelenleg nincs itt, és tudomásom van, hogy elég óvatosággal jártak el. Felhívom a házat, méltóztassék ezen három kérdésre adott felelet iránt meg-, vagy megnem elégedését kinyilatkoztatni. (Felkiáltások, megelégszünk! Zaj.)

H a l á s z: Van körünkből kinevezve küldöttség, mely a számadásokat vizsgálja, ezt kellene a most felemlített tárgyak átvizsgálásával is megbízni.

Elnök: Méltóztassanak kijelenteni, megeleégszik-e a ház a kormánynak a három pontra adott feleletével vagy nem? (Általános felkiáltás: meg!) Tehát a ház az adott feleletben megnyugszik. Most egyéb tárgya az ülésnek nem levén, ezennel eloszlik.

Ezzel az ülés délutáni 2 érákor eloszlott.

III-ik ülés a felsőházban

mártius 19-én.*)

Szentiványi: (jegyző) felolvassa a múlt ülésben kiküldött választmánynak, a képviselőház jan. 13. hozott három rendbeli határozataira készített véleményét. Az 1-ső pontra nézve, mely a képviselőháznak hg. Windischgrätznek a béke küldöttséghez adott válaszára, hozott határozatát foglalja magában, a választmány tökéletesen megnyugszik, csupán csak azon hozzá adást kívánná még a végére tételni, hogy: miután az országgyűlés kiküldötteinek herceg Windischgrätz általi letartóztatása nemcsak egyedül a magyar nemzet jogainak, hanem általában a nemzetek jogainak megsértését foglalja magában, ezen sérelem adandó alkalommal Európa népeinek tudtára adassék.

Elnök: Jó lenne felolvasni egyszersmind a képviselőház határozatát egész terjedelmében.

Szentiványi: Olvassa a képviselőház határozatát.

Ujházy (főispán) Az unbedingte Unterwerfung oly keserűen hatott a szabadsághoz szokott magyar kedélyére, hogy lehetetlen pár Szót nem mondani. — Midőn az egyezhető és békét ajánló küldöttség az országgyűlés által Windischgrätzhez utasított, már akkor teljességgel semmi reményem nem volt annak sikeres eredménye iránt, mert megvoltam győződve, hogy valódi nemzeti szabadság és függetlenség, mely csak a népfenségen alapulhat, sohasem egyezhetik meg az absolutismusal, mely az egekből származtatván hatalmát oktroirozott chartákról, és ajándékozott alkotmányokról gondolkozik, s mely ábsolutismus minket nem saját kívánatunk, hanem saját modora szerint kíván boldogítani: pedig a boldogságnak eszméjét, és minőségét nem lehet senkire rátukmálni, mert az valamint az egyének, úgy egész nemzetek saját fogalmaitól függ. A népek szabadsága és az absolutismus oly ellenkező elemek, mint a föld gömbének két ellenkező pólusai, hogy akár meddig forogjon a föld sohasem közelíthetnek egymáshoz. Ha tehát akkor jelen lettem volna az országgyűlés tanácskozásain, midőn e

*) Közlöny 1849., 204-206, lap,

tárgy szőnyegre került, de kiküldetésem által voltam megakadályoztatva, ellenkező véleményemet kijelentettem volna, erősen hívén ezen lépésnek sikeretlenségét. Azóta az igazságos boszúért kiáltó tények megerősítettek véleményemben, ha t. i. megerősítésre lett volna szükség, mert a békeajánlatot Windischgrätz mintegy zsarnok és ellenforradalmi aristokrata vezérhez igazán illik, nem csak büszkén visszautasította, hanem küldötteinket, még a vad népek között is szentül megtartani szokott nemzeti és hadi jogok dacára le is tartóztatta, és egyiket közülök a halállal sokszorososan felérő hosszú fogsággal büntette. Ily borzasztó barbár erőszak ellen valóban csuda, hogy más nemzetek is fel nem szóltak, melyeknek a nemzeti jogok sértését, mint tulajdon saját lételők biztosítékának sértését kellene tekinteniök, de könnyen megtörténhetett, hogy ezen gonoszság tudomásukra nem került. Különben tisztelt felsőház mi azokat előre láthattuk volna mióta a famoaus úgy nevezett Staatschrift, velünk szemtelenül és kihívólag hivatalos úton is közöltetett, mely állal az 1848-iki alkotmánynak két lényeges főpontja t. i. az önálló pénz- és hadügy tökéletesen megtagadtatott, és mióta a volt nádornak levele az irományok sötétéből napvilágra került, mert az örök isten igazsága nem engedte, hogy ily borzasztó árulás titokban maradjon. Azonban fájdalom! a népek igen könnyen hívők s a jó akaratnak árnyéka által is engesztelhetők. Így tehát a magyar becsületes szabadság még egyszer kívánt alkura lépni a hitesegett zsarnoksággal. Hiába! a hitesegett zsarnokság kereken kimondta, hogy neki többé magyar függetlenség nem kell, hanem egységes monarchia, azaz más szóval egyetemes szolgaság, és ezen monarchia alapjául tette a fegyver általi meghódítást. S valóban ezen őszinteségért ha valamiért, neki köszönetet szavazhatunk, mert ha volt még ember, kinek a részben kétsége lett volna, annak szeméit kinyithatta Windischgrätznek felelete, és a ki akkor nem akart látni, s ezentúl nem fogna még világosan látni, arra el lehet mondani, hogy nincs szeme a látásra, s nincs füle a hallásra. Mar most az a kérdés előttünk, hogy azon iszonyatosságok után, mit mondjon az országgyűlés, a nemzetnek orgánuma? Ha rajtam állott volna, én ezeket lettem volna mondandó: te osztrák dynastia, melynek nevében, hatalmával s pénzével fogadott zsoldos sereg átkozott emlékezetű fekete sárga zászlók alatt milliomok életét, milliom családoknak boldogságát feldúlta, melyeknek szomorú példája magam is vagyok, békeszerető polgároknak lakait felperzselte, az ártatlan gyermekeket a jövő szabadság korának reményeit legyilkolta, s az élő anyák méhéből kihásította a meg nem szülötteket, én veled, mely ezeket nem csak hidegen szemléléli Olmützben a thea asztalnál, hanem tovább is reánk uszíták a rabló és gyilkoló dorcsákat, részemről soha megegyezni nem akarok, magamat neked önkényesen soha de soha meg nem adom, hanem egyedül az isteni végzetnek, mely ha nem általunk, legalább unokáink által bizonyosan megboszulja az ily iszonyatos vétkeket; s mindezeket nem azért teszem, nem azért mondom, mintha talán kedvemet találnám egy mindenkor öldöklő és a népekre nézve szomorú háborúban, hanem mivel szívem

van az emberiség szenvedései irányában, mely sajgó szív a te elkövesült kebledben dynastia! nem létezik.“ Így szólítottam volna én, mint hazámnak szinte egyik sanyargatott polgára, de mint mondám a népek saját jogaikéit, mindig szelidebb hangon szólnak, mint az örök nemesis kívánná. Midőn tehát a képviselőház azt határozta, hogy a feltétlen megadás által élönkbe dobott harckesztyűt, már csak az önfentartás természeti ösztönétől kényszerítve elfogadván, addig folytassuk a harcot míg hazánknak szabadsága biztosítva nem lesz, ennél kevesebbet isten és ember előtt nem mondhatott, és én azt mint kívánataimnak minimumát a választmány jelentése nyomán, s azon hozzáadással mint felolvas-tatott pártolom. (Éljen.)

Hunkár: (főispán) Windischgrätz határtalan megadást kíván a magyartól, — de sokat kihagyott a számításból. Először megmutatta felelete által, hogy azon ferde politika, mely ellen az összes monarchia felszólalt, még most is folytattatik. Mint győzedelmes katona, mondhatott Ő olyant — talán maga sem gondolta meg, hogy mennyire mehet ő ez által, — de midőn mint az ausztriai császár felhatalmazottja szólott és cselekedett ekképen, akkor a nemzetek törvényeit sértette meg. A küldöttség most is fogva gr. Batthyány Lajos aljas börtönbe zárva. Attila ilyesmit nem cselekedett, pedig azon kornak történetírói isten ostorának nevezik, megbecsülte a követeket és tisztelettel viseltetett irántuk! tudjuk, hogy midőn ő maga főtányérról evett, akkor a követeket aranyedényekből vendégelte meg. — Windischgrätz eldobta a keztyűt, a magyarnak nincs más szava, mint élni vagy halni a szabadságért. Elfelelte Windischgrätz, hogy olyan nemzetnek mondta az unbedingte Unterwerfung szót, ki e földet megkeresztelte Magyarországnak és az európai hatalmak Őtet mint vitéz lovagot önkénytelen bevétték körükbe. Itt nincs más mód, hanem mutassa meg a magyar nemzet, hogy a szabadságot ki akarja és tudja érdemelni és vívni. így kél fel a magyar nemzet egész souverainitásával, és úgy cselekedjék mint Amulát török császár cselekedett a várnai ütközetben; a seregek elébe lépett, azt mondotta, ez az a békekötés, melyre a magyar nemzet esküdött, egy istenünk van, s ez fog megmenteni bennünket. Én megragadom a 1848-iki törvényeket, s azt mondom, erre esküdött a király, s a mindenható isten verje meg a hitszegőt, a mint megérdemlette. A képviselőház igazabbat és szentebbet nem mondhatott, mint a mi határozatában foglaltatik. Én tehát azt pártolom. (Éljen.)

B e ö t h y : (főispán) A tárgy ámbár nem más, s az események és a nemzet kimondották reá az ítéletet, rám nézve, ki az osztrák kormány 300 éves politikáját a történetekből meglehetősen figyelemmel kísértem, legkevésbé sem volt meglepő, de inkább meglepi lett volna az ellenkező cselekvés. Ott hol olyan kormány 300 évig képes volt magát fentartani, mely a napi eseményeket tudta csak némileg, s azokat is igen rosszul kormányozni, mely soha nem gondolkodott arról, mi történik holnap, hanem nagy boldogságban élte az tatét, mert ilyen volt kormányzási rendszerének egész sistemaja, hogy

egy folyama volt a visszaéléseknek és csalódásoknak, melyeket szép szavakba burkoltak, s melyek a nemzetet 300 éven keresztül ábrándok közt ringatták, ily kormánytól mondom, mely ezen modorból kéröbben Bem tudott kiábrándulni, egyebet nem vártam. Ott van a rastadti esemény, midőn a francia köztársaságnak követeit Ausztria nem csak visszatartotta, de le is gyilkoltatta. És ba végtére gyönyörét lógja találni, hogy a meghódított tartományokban temetők felett kormányozzon; ezt elérheti, de bizonyosan csalatkozni fog várakozásában, midőn azon nemzetnek kiirtására fogott fegyvert, mely a monarchia anyagi és szellemi erejét képezte. A szerencsétlenség Ausztriára nézve nem annyira az anyagi mint a szellemi erőnek öszpontosításában, Magyarország népeiben rejlik, mert anyagilag csak lehet valahogy boldogulni, harcban az erősebb legyőzi a gyengébbet, de a szellemi erőnek lenyűgözésére még fegyver feltalálva nincs; s anyagilag még százszor meghódíthat egy országot, de azért a szellemet bilincsbe nem verheti, s nem mondhatja, hogy diadala be van végezve. S én nem kételkedem, akár ügyünknek szentségét tekintve, akár a nemzetnek erejével számot vetve, hogy e bonyolódásból diadalmasan ki ne vergődhessünk, csak egy dologgal kell tisztába lenni minden embernek, s ha azt megtanulta mint katechismust, nyugodtan nézhet a jövő elébe, s ez az: vagy mint alkotmányos magyar élni, vagy nem élni. Ez a testamentom, s ha minden ember egy magáért feláll, s mindenkiben ellenségét találja a zsarnokság, jót állok érette, hogy ez diadalát ülni nem fogja. Könnyű a diadalt plakátokban hirdetni, s könnyű az istennek hamis áldozatokat mutatni be tedeum-énekléssel, de a hol minden tisztán áll az életkönyvében, ott valamit csalódás tárgyává tenni bajos, csak kitérés kell mellé. Megmondottam az, utósó országgyűlés berekesztése napjaiban: ki azt hiszi, hogy Magyarországnak forradalma a törvények szentesítésével be van végezve, az nagyon csatlakozik, de nem hittem, hogy ilyen alakban álljon elő a harc órája, mert a történetben nem láttam reá példát. Nagyon szeretném az atyáskodó gondoskodással és érzettel ellátott hadvezért, és azt, ki koronát kíván fejére tenni, csak Erdélybe vezetni, egy kis szemlére, és nem hiszem, hogy érzete fel nem lázad az ott történetekre, s képes volna a koronát fejére tenni, én legalább az ilyen koronától undorral fordulnék el. — Különben a szabadság nem oly könnyű dolog, mert véráldozattal jár, de nem kell csüggedni. Nem tanúsítják-e a történetek hogy a kolossalis erőszak ellenében is egy nemzetnek kitartása mit volt képes kivívni, de egy nagyszerű forradalom oly hamar nem végeztetik be. Minden szabadságnak alapja, a lelkiismeret szabadsága, mert csak akkor lehet gondolkozni a polgári léteiről szabadabban. 30 évig tudták csak Luther és Kálvin követői a lelkiismeret szabadságát kivívni, de mégis kivívták. Azon hatalmasság mely büszkén elmondta hogy tartományaiban a nap le nem száll, nem tudta legyőzni a németalföldi szövetséget, s ez hét év alatt ki tudta vívni szabadságát a spanyol hatalom rettentő ereje ellen. S kérdem, ki áll a magyar el-

lenében? Egy kényszerített zsoldos nép, melynek fogalma sincs arról miért vív? s melyet láncsal visznek katonának, s kartáccsal kényszerítik a rohanásra. Ezek ellenében nem tudna győzni a lelkes magyar sereg? Mit a képviselőház e tekintetben kimondott, azt a nemzetek jogainak évkönyveiből merítette, mert ezen cselekvésekre általában mást mondani nem lehetett. — Mi a ragasztokot illeti, melyet a felsőház küldöttsége javasol, általában nem vagyok ellene, de nagy hasznát sem látom, azon oknál fogva sem, minthogy a határozat már sajtó útján is közhírré van téve; azonban ha a felsőház jónak látja, nem ellenzem, csak a ragasztékot alkalmasabb helyre t. i. mindjárt az 1. pont végére, kívánnám tételni. Egyébiránt az eredmény a nemzetnek erélyességétől függ, s nyugot kebellet el merem mondani, miként ha a nemzet keblében élni fog azon meggyőződés, hogy csak mint szabad alkotmányos nemzet akar élni, jót állok érte, hogy szabadságát kifogja vívni s minden méltatlanságot, mely rajtunk elkövetett, diadalmasan fog visszatorlani, mihelyt a nemzet minden tagjait tökéletes elszántság fogja lelkesíteni. (Éljen.)

A másik határozatot illetőleg a felsőház hasonlókép kijelenté, hogy míg a haza megmentve nem lesz el nem oszlik valamint a képviselőháznak a harcban gyáván megfutamlók megfenyítéséről, a nép terheinek könnyítéséről s a kiszolgáltatandóknak készpénzbeli kifizetéséről, hozott határozatait is közakarattal elfogadta.

A véstörvényre nézve kinyilatkoztatja a felsőház, hogy miután a körülmények a véstörvények életbe léptetését igényelték, ámbár a felsőháznak némely észrevételei lennének, amennyiben azt némely részben hiányosnak látja, észrevételeitől jelenleg eláll, mert szükségét látja annak, hogy az életbe léptetett véstörvény továbbá is működjék.

XXII-ik ülés a képviselőházban

március 20 án *

A jegyzőkönyv hitelesítése után:

N y á r y: A honvédelmi bizottmány elnöke, ki jelenleg mindnyájunk tudomása szerint a táborban van, megkapván és kezéhez vétén Bem tábornok úr levelét, annak némely intézkedéseit nem tartja célszerűknek, nevezetesen azon intézkedését, miszerint Ő mind járt Szebenbe beléptével amnestiát ígért; kötelességének tartotta futár által Bem tábornokot tudósítani, egyszersmind azon pontokat, melyek szerint Bem tábornokot utasította, megküldeni a bizottmánynak, kijelentvén, miszerint azon esetben, ha a honv. bizottmány, azon pontokra nézve egyetért, de azon esetre is, ha egyet nem értene jelentés a ház eleibe terjesztessék. Ez az egyik tárgy mely iránt határozni kell a háznak. A másik pedig azon. örvendetes jelentés, miszerint se regeink a Tiszán átkelvén, akkor midőn e levelet írta, elnök úr, már Kőrös alatt állottak. E szerint olvastassék fel a levél.

Szacsvai jegyző olvassa a honvédelmi bizottmány elnökének Kossuth Lajosnak 1849. márc. 18 án Cibakházán kelt levelét:

„A honvédelmi bizottmány elnöke a honvédelmi bizottmánynak.

Seregeink tegnap átkeltek a Tiszán, de az átkelés a cibakházi egyetlen hídon sok időbe került, s csak késő este felé érkezhettek volna a seregek 8 órai fárasztó menés után N.-Kőröshez, hol az el-lenség öszpontosított erővel áll; azért tanácsosabbnak látszott a kocséri erdő alatt táborba szállani. Ma reggel 6 ón kor a sereg újra meg-indult; de vastag köd ereszkedvén s havazni is kezdvén, minden operatio lehetlenné vált, azonban most 9 óra s az idő kitisztult, se-regeink marschban vannak s dél táján N.-Kőrös alatt fognak állni. Minden oda mutat hogy ott lesz a csata.

Szükségesnek tartom a t. bizottmánynak jelenteni, miként én Bem tábornok úrnak Szeben bevételeét jelentő levelére némely halasz

*) Közlöny 1849., 908. 209. lap.

tást nem szenvedő intézkedéseket láttam szükségesnek, ő ugyanis mint leveléből látom, megint igen nagylelkű akar lenni, s a múltra amnesziákat emleget. Én azonban egy részt, amennyire lehet a szebeni győzelmet biztosítani kívánván, másrészt pedig a csalódások feletti késő bánkódásnak nem akarván a nemzetet kitenni, s a szászok irányában az ily túlzott nagylelkűséget nem helyeselhetem, mert ők az orosz segítségnek behívásával a pártütésen túl a legnagyobb honárulást követték el, melyet egy statusnak polgára hazája ellen elkövethet. Szebennek és Brassónak biztosítása volt az ürügy, mely alatt az orosz segítséget behívták, már most Szeben elfoglalását arra kell használni nézetem szerint, hogy ismét ezen városok lenmaradási érdeke legyen az oroszok kitakarításának eszköze.

Én Bem tábornoknak a múlt éjjel következő rendeleteket küldöttem:

1-ször: Hogy a szászoknak semminemű ígéreteket ne tegyen, s a kormány politikáját ne anticipálja, hanem csak annyit nyilatkoztasson ki, hogy sorsuk jövődöbeni magukviseletétől függend.

2-szor: Az orosz segédseregeket honárulólág a hazába ők híván be: eszközöljék, hogy azok az országból rögtön kitakarodjanak, különben a szász nép, melynek ezen árulásához hasonló lépést a história nem mutat, vagy ki fog az országból üzetni, vagy pedig a törvény oltalmától és minden szabadságaiktól megfosztani, s javaik az árulásuk és pártütések által okozott károknak s pusztításoknak és hadköltségeknek kárpótlásául elkoboztatni.

3-szor: Megrendeltem, hogy az oroszok behívásának fő eszközét azonnal elfogassa s Csányi kormánybiztos úr rendelkezése alá oly nyilvánítással küldje át, hogy az oroszok kitakarodásának kezesei gyanánt fogságban maradván, ha a népjogellenesen betolakodott orosz seregek rögtön ki nem vonulnak, vagy épen előrenyomulni merészlenének, ezen invasio fő cinkosai haditörvény elébe állíttassanak a minden kegyelmet kizárva halállal büntetessenek.

4-szer; Megrendeltem Bem generálisnak, hogy Szebent tartsa utolsó emberig, s nyilatkoztassa ki a szebeni népnek, hogy ha az ellenség által orosz segítséggel megtámadtatnék, mindenek előtt Szebent fogja irgalom nélkül összelövetni, s annak romjaiból rakni seregünknek mellvédet, azért a város tisztviselői, családjaiknak kezesekül hátrahagyásával menjenek ki az ellenséges táborba, s az oroszokat kiket behívtak, városuk fenmaradásának érdekében távoztassák ki; különben Szeben el fog pusztulni.

5-ször: Brassót, mint az oroszok behívásának másik cinkosát, maga feladásra szólítsa fel azon nyilatkozattal, hogy ha magát fel nem adja, Szeben fog érte bünhódni, s ostrommali bevétel esetében prédára bocsáttatik.

6-szor: Az orosz foglyokra emlékeztettem, hogy az oroszokat becsületes ellenségnek nemzetünk nem tekintheti, mert rabló módra, hadizenet nélkül s népjogellenesen tört be az országba.

7-szer: Megrendeltem hogy a verestoronyi passust járhatlanná tegye.

8-szor: Tudtára adtam, hogy a szászföld viszonyainak definitív elrendezését a kormány magának tartja fen, abba tehát ne avatkozzék; most ideiglenesen minden polgári hatóság alá helyezendő.

Midőn az ausztriai ház kivetközve mindenből a mi ember előtt szent, márt. 6-ikai manifestumában Magyarország ezredéves status-életét eltörlöttnek meri nyilatkoztatni; midőn Magyarországot eldarabolja, s az erdélyi szászföldet is külön tartományként említve olvasztja be az idegen birodalomba; midőn a szászok az orosz hatalom seregeit hadizenet nélkül népjog ellenesen az országba honárulólág behívják; midőn a szászok Szászvároson a magyar hadseregnek hozzájuk beszállásolt fegyvertelen fuvarosait éjjel orozva legyilkolják s fejetlen holt testeiket az utcára szórják: én azt hiszem, hogy minden becsületes magyarnak meg kell győződni, miként itt többé választás nincs, hanem élethalálharcot kell vivni, ha még e nemzet élni akar. így van lelkesítve a hadsereg, így érzek én, s ezen érzés kénytelenségében meg vagyok győződve, hogy a szászok irányában más politikát követül a legnagyobb hiba volna, mely magát rajtunk iszonyúan megboszulná.

Ha a tisztelt bizottmány ezen politikával egyetért, méltóztassék azt a bizottmány nevében az országgyűlésnek előterjeszteni; ha pedig egyet nem ért, esedezem leveletem az országgyűlésen felolvastatni, s a nemzet intézkedését mindenesetre felkérni, mert én holnapután előtt nehezen fogok Debrecenbe mehetni, a dolog pedig sürgetős, mert én az említett rendeleteket múlt éjfélt után futár által elindítottam s így meglehet, hogy ha késném e felhívással, az országgyűlés parancsa későn érkezék; — tudósítom a t. bizottmányt arról is, miként rendeletet bocsátottam ki, hogy vitéz seregeink előnyomultával, ha isten kedvez igazságos fegyvereinknek, az első nyert csata hírére, Kecskemét, Kőrös táján, és mindenütt az egész vidéken a nép keljen fel tömegestől, vegye üldözőbe n megfutamított ellenséget, irtsa és pusztítsa egész erővel; és azon helység, mely a csatanyerésnek bizonyos hírét legelső veszi, verje félre minden harangjait, hogy a lármaharangok zúgása faluról falura terjedve költse fel a népet egész tömegben.

Amint Debrecenbe érkezem, a tiszt, bizottmánnyal eleve tanácskozva, fel akarom kérni a házat hogy az orosz avatkozás ügyét és a Magyarország statuséletét megszüntető márt. 6-ikai császári manifestum tartalmát engedje szőnyegre hoznom, s irántai határozatát kikérjem, mit a háznak, ha a tisztelt bizottmány egyetért, bejelenteni kérek.

Kelt a cibakházi táborban márt. 18. 1949. — Kossuth Lajos, a honvédelmi bizottmány elnöke.

N y á r y: A honvédelmi bizottmány nevében ezennel kijelentem, hogy elnök úr intézkedései a bizottmány által egyhangúlag helyeseltettek. Második jelentésem a szárnyaló híreket illeti, miután mi ezekre nézve szerencsétlen helyzetben vagyunk. Nem tudom, de

úgy látszik nekem, mintha itt Debrecenben egy különös műhely volna, melyben mindenféle képtelen híreket kovácsolnak, és amelyek, midőn már a honvédelmi bizottmány elébe kerülnek, oly komollyá válnak, hogy azt alig lehet elosztatni, és nemcsak azért, hogy a közönségben rossz vért, hanem valóban még magában e házban is — tapasztalásból beszélek — pártokat csinálnak. Tehát kötelességem előre elosztatni azon hírt, hogy seregeink visszavonultak. Hisz a hadsereg járata nem abból áll, hogy mindig egy kitűzött cél felé, se jobbra, se balra nem tekintve, a körülményeket figyelembe nem véve egyenesen tartson, hanem abból hogy alkalmazva magát a körülményekhez. és igen sokszor a legnevezetesebb hadvezérnek tervében is az időjárás, nagy változást tesz. így történt, hogy az elnöknek azon napról, melyen írta, hogy ütközet lesz, este irt levelét vettük ma, melyben írja, hogy azon napon ütközet nem volt, azért, mert amint tudjuk, oly kedvetlen volt az időjárás, hogy három napig az ég alatt volt seregeinket szükségesnek látták mind a vezér mind maga az elnök pihenni engedni; de azért, ha a seregek hátra vagy félre vonulnak, ne következtesse senki, hogy visszavonultak seregeink. A többire nézve méltóztassanak határozni. (Általános felkiáltás: egyhangúlag elfogadjuk!)

Elnök: A határozat tehát az hogy a ház kormányelnök úr intézkedéseit elfogadja.

Madarász L. napot kíván kijelölni az igazoló válszstmánynak, miszerint a meg nem jelent követekre nézve a kérdés még Buda-Pestnek visszafoglalása előtt tisztába hozassék. Irányi Dániel kijelentése szerint a választmány munkálatát már befejezé, legközelebb a ház asztalára terjesztendi.

XXIII-ik ülés a képviselőházban

mártius 21-én.*)

Elnök: Minekelőtte a tegnapi jegyzőkönyv hitelesítették, felszólítom Palócy László képviselőtársunkat, hogy a ház határozata következtében reábízott gyászünnepélyes beszédet mondja el.

P a l ó c y : Nemzeti képviselők! Végignézvén nemzeti testületetek sorain, hiányzani tapasztalok egy jeles tagot, kit oly örömmel látam és látatok ülni közöttetek.

Képviselőtársunk Asztalos Pál a halandóság végadóját lefizetvén, — nincs többéi

*) Közlöny 1849., 213-214. lap.

Benne a haza egyik jó polgárát örökre elvesztette, siratják a nemeslelkűt hátrahagyott kedvesei, baráti, egyedül az ég örül benne nyert új polgárának!

A már végéhez közeledő zordon tél alatt, megfagyva s így mintegy halva feküdt szép természet irányában, új életre és teljes feltámadásra vezető kaput nyitand fel nemsokára az istenségnek, már a teremtsérről irt könyvből ismeretes „legyen“ szava— s a megújulandó természetet, kora előfutáraival a kertek és mezőkben tokjaikból kifejlendő virágocskákkal üdvözölve köszöntendi már már a tavaszt. Elhunyt társunk és barátunk, e vidám kikeletet íme! meg nem érhető, sőt épen kikeletkor szállván le a sirja padlanjába, az örökkévalóságnak átlépett s utána bezárattott kapni előtte soha fel nem nyilandanak, a tavasz virágai reá nem mosolygandanak; ő (már mondám) nincs többé!“

Nemzeti képviselők! könyeket látok csillogni, szemeitekben, oh! ne szégyenljétek! se ne tartóztassátok! hanem hagyjátok hullani azokat; mert talán gyengeség férfiaknak s egyszersmind nemzeti képviselőnek megsiratni kedves halottjokat? Nem, bennetek is barátok adóznak elvesztett barátjuk emlékének, szívből felpárolgó könyekkel.

Még valljon! lehet is-e annál pompásabb temetség? s lehet-e szívreható mélyebb gyász? mint az, hogy ti viselvén képét a nemzetnek, — kedves halottunk felett — bennetek íme! egy egész nemzet sir és temetkezik.

Jertek tehát nemzeti képviselők! tartsuk meg mi is halottunk temetségét lelket hatólag, de egyszerűen. Ám hiszem! hol a szív gyászol, gyászküljelekre nincs szükség.

A hely, melyen összejöttünk e célra, legjobban választatott, mert a hely kétszeresen szent, szent az, mint a nemzeti képviselők tanácskozásainak teremé: szent, mint első rendeltetése szerint az istenség tiszteletére szentelt imaház. Még pedig megholt társunk rövid életének rövid rajzát élőtökbe terjesztendem, bennem titeket hiven tisztelő öreg szolgátokat, kit magatok valátok gyászszónokotokul kirendelni kegyesek, egy óranegyedi béketűréstekkel megajándékozni kegyeskedjétek!

Elhunyt társunk és barátunk, fájdalom! már csak néhai Asztalos Pál; ő! ő! ki a késői vénség elérésére lett volna különben érdemes, élt csak 33 éveket, számra tehát keveseket, de tette eredménydúsakali ügy van! bármily hosszú élet, magában véve semmi érdem s kitűnés, hanem egyedül a vaksors játékvedréből történetesen kihúzott nyerő szám, s egyedül a múltékony idők ajándoka; tetteknek s nem a kornak hódol s tömjénez már ma a hála s tisztelet, s abbéli ítéletét ki ne mondaná igazságosnak?

Született Ő, a még azon vidékein is, hol az anyatermészet vadon s ajándékaiiban tőle mostoha, regényes szépségű, s a haza igaz és korcs fia mostani tűz próbája között is hazafiúi hűsége szilárdságát s polgári jelleme magasztosságát fényesen tanúsító Mármarosban.

Hasonnevű néhai atyjának, ki maga is több ízben ült s dicséretesen működött a követi táblánál, s volt idő, midőn inkább lemond

dott követi tisztaságáról, mint tiszta szándoka s meggyőződése ellen legyen járt kénytelen, — s korabeli nevezetesebb jog és törvénytudósok egyikének ismertetett, — gondos felügyelete alatt, maga kitüntetésével végezvén iskolai pályáját, csakhamar közhivatalokra, utóbb főszolgabíróságra alkalmaztatott.

Ő mint polgár és köztisztviselő a nép ügye s a haza szabadsága és törvényes jogai mellett vívott józan szabadelvűek hőszínefű zászolója alatt harcolt és küzdött, elvrokonainak hű bajtársa, majd egyik vezérszónoka és elsőre volt a mármárosi gyűléseken, s innét lett, hogy tágasabb működési kört óhajtván neki nyitni a mármárosi ropant számú nemesi rend, őt mint megválasztott egyik követét az 1847/8-ik évi (örökre emlékeztető) országgyűlésre elküldötte.

E szerencsés választásnak első eredménye az lón: hogy Asztalos Pálnak hazafiúi elveivel és tetteivel szép hírt és nevet szerezvén már addig is az egész hazában magának, a mondott évi országgyűlésnek megnyíltásával, (mi a múlt országgyűlésen, a hivatal akkori nagyérdekűsége miatt, különös kitüntetés volt) a kerületi jegyzők egyikének megválasztatott, s ő, hogy kevés szavakkal mindent kifejezzek, mint követ és kerületi jegyző a követi táblának szeretetét és bizalmát nemcsak megnyerni, hanem jelleme állhatatosságával (ami ad pedig a legszebb észnek és legmesteribb tollnak is hervadhatlan koszorút s mi nélkül még a lángész és remekíró toll is többet árt mint használni, s legfittebb is csak a szivárvány múltékony színeit játszva mesterségesen) mind végig kiérdemelni, s állandóul meg is tartam tudta és értette is.

Vége levén az utóbbi országgyűlésnek s őt a törvénnyel felállított új kormány a kir. ítélő táblának úrbéri osztályához egyik Ülnökül kinevezvén, itt is, hol az úrbéri viszonyok zsibbasztó nyomásuk alól törvénnyel felszabadított oly sok millió polgároknak (ha és mi-ben van, már pedig gyakran és sokakban van) igazságok diadala kivívása elősegítésére oly tágas és dicső tér nyílt fel előtte, ő önmagát, s a közvélemény őt, maga helyén találta, mert ő a nép barátja, s igaz bíró volt, mit reá nézve az is fényesen igazol, hogy

Múlt júl. 2-án ki levén hirdetve a nép képviselete alapján alakuló nemzeti jelen első gyűlés, ő már nemcsak a volt nemesi rend, hanem a polgári választási legfenségesebb jogokban vele megosztott nép által is, a mármáros huszti kerületben nemzeti képviselőnek megválasztatott.

Mint futotta ő e pályát is, s mint ítélte meg és hova sorozta őt az érdemeket szigorúan bíráló közvélemény, erről, ha én hallgatók is, legigazabb tanú s legékesebb beszélő szónok a köztudás.

Annyit azonban különösen meg nem említenem nem lehet, hogy kedvesen vett és hallgatott beszédében és írásában lelkes és tüzes, a haza és ennek közjára, s az emberiség és igazság szeretete fuvallott, s mint a kristálytükört az aranyráma, úgy az ő beszédét és írását is az azokon átlengett jó és tiszta szív, az anyai nyelv sajátosságos szép-

ségeiveli ismeretség, széles olvasottság és a nemzetek történeteinek könyveiben jártasság ékesítették.

Tanácskozási terveinken kívül is nagy és fontos szolgálatokat tett ő hazájának, s mint a nemzeti hadseregben kirendelt egyik biztos imádván szeretett hazája sorsa boldogítása iránti buzgólkodásával, tevékenységével, hívségével magát azon mértékben tüntette ki, hogy midőn bokros érdemeit újabbakkal szaporítandó Csányi László, hazánk királyhágón túli részeiben teljhatalmú biztosnak kiküldetett, segéd-társául e háztól őt kérte ki, s kérése örömmel teljesítettven: nem tudtátok de nem is gondoltátok, nemzeti képviselők! hogy akkor ntószor látjátok Őt, s utószor adjátok a töletek elutazott Asztalos Pálunkra testvéri áldástokat, holott ez — fájdalom — úgy történt; mert

Elhunyt barátunkra nézve is beteljesedvén az: hogy a mely fáklya folytonos lobogással ég, hamar elhamvad, s az erőfeszítés magát az erőt emészti fel, f. márt. 11. estvéli 5 és 6 óra között, 9 napokig tartott agylob miatt összeroskadva, s bizottsági főnöke Csányi Lászlóntól, ott is kitüntetett érdemeit tanúsítólag, érzékenyen szánva s őszintén siratva, férfitúli élete virágában, kora sírját Kolozsváron találta.

Az ő halála mindenesetre szomorú és keserves veszteség, és mégis (miután meg nem történtté többé nem tehető) a szót nemes értelmében véve, minden jó polgár irigylésére méltó halálnak tekintethető, mert halála őt épen közös jó édes anyánk a haza szolgálata közben találta; már pedig ki lehetne az (ha igaz fia a hazának), ki magának azt nem óhajtja, hogy miután egykori halálunk bizonyos, s csak végóránk mikori ütese bizonytalan, őt is azon végórának ütese épen hazája szolgálata közepette találja?

Ő mint ember és keresztyén, istenével s önmagával régen számot vetett, s tökéletesen kibékült állapotban élvén, végső megosztattatásától soha sem remegett, s utósó pillanatában is az élet csak azért lett volna még előtte kedves, a halál pedig azért volt keserű sőt rettenetes, hogy hazáját, melynek kivált a jelen vészes időkbén a mentő erős karokra, az értelmes főkre, és hozzá hü keblekre, oly szorgos szüksége van, már tovább nem szolgálhatja, és hogy hazája igazságos ügye végdiadalát, s annak boldogsága felvirulását, mit ő (mint minden jó hazafi) múlhatatlanul bekövetkezendőnek hitt és várt, életben meg nem érheti.

Csak a két fő s ő hozzá méltó okoknál fogva vált meg sajnálkozva az élettől, s dült keseregve a halál ölébe, annál fogva halála pillanatára illenek az Aeneis halhatatlan írója által a Turnus haláláról mondott ama szavak:

„-----Solvuntur frigore membra;
Vitaque cum genitu fugit indignata sub umbras.“

Mármarosból választva levő érdemtéljes többi képviselők! egykori hazatéréstekkel, a megholtak bánatos özvegye vigasztalására, még a

ház nevében is okokat ne ne keressetek, se fel ne hozzatok; mert a szenvedőt okokkal vigasztalni, még ingerlés, de már azt mondjátok meg azon gyászra jutott nemek, hogy a keblét szaggató fájdadalmakat Magyarország nemzeti képviselői általánosan és egyiránt osztották, s azt, kit ő gyászol és sirat, azon képviselői testület is meggyászolta és siratta, hátrahagyott árva fiacskáját pedig, ha felserdülend, állandóul arra figyelmeztessétek: „te pater Aeneas exellet“ s biztosítsátok a kis árvát arról, hogy ha ő felnevekedve, a kora elhunyt atyja által nyomdosott ösvényen járand, a nemzet egyik előnyül fogja rá nézve tekinteni majd azt is, hogy ő az Asztalos Pál véréből származott.

Most sírodban porladó Asztalos Pálunk! tőled végbúcsút veszünk! Te túl vagy már minden szenvedéseken — túl vagy minden halál, s az idők és esztendők változásaitól további félelmen, mert hiszen az égnek sírjai s az Örökkévalóságnak esztendei nincsenek.

Isten hozzád, végső istenhozzád elhunyt társunk és barátunk. Te minket végkép elhagyál, s körünkbe többé vissza nem térendesz, de mi mindnyájan előbb utóbb követni fogunk tégedet, s visszaoszlván azon eredeti elemekre, melyekből testünk porháza alkottatott, a nagy mindenség tömkelegében egyesülendünk veled!

Isten hozzád! végső istenhozzád kedves halottunk! a halál hosszú álmát aludd csendesén, aludd azon édes remény alatt, melynek a keresztyén vallás fölséges alkotója tanai egy a túlvilág komor sötétségein átvillanó sugarát lövetik a sírokra.

Isten hozzád! végső isten hozzád! kifáradott s összeroskadott földi vándor; nyugodj és pihenj csendesén! Itt e földön polgár- és képviselőtársaid becsülése, magasztalása és áldásai könnyezik sirhalmodat. örök nyugalom és béke lengjen poraid felett!!!

N y á r y: Az elhunyt tisztelt barátunk emlékére szentelt e napot emelje Bem tábornok úrnak győzelme s az oroszok tökéletes megveretését és országunkbóli kiűzetését tudató levele, melyet a ház előtt felolvasás végett van szerencsém benyújtani.

Záborszky jegyző felolvassa Bem tábornok úrnak két jelentését.

Nyáry: Azt hiszem, itt az idő Bem érdemeinek kellő méltánylására. (Helyes!) A szabályok, melyek az érdemjelek kiosztására alkottattak, azt tartják, hogy azon érdemjeleket a kormány, és azok, kikre bízva van, osszák ki; térjünk el ezúttal a házi szabályoktól, s rendelkezünk akként, hogy Bem tábornok úrnak a nagy keresztet innen kijelendő tagok által küldjük meg. (Közhelyeslés.)

Mészáros hadügyminister: Megbocsát a ház, ha én meg nem fogok elégedni azon határozattal, hacsak mindjárt Bemnek az altábornagyi rangot is meg nem küldjük (közhelyeslés); s ezen esetben meg fogja engedni a ház, hogy nekem legyen azon szerencsém, kinek mint hadügyministernek némelykor némi érintkezésben

is kell lennem vele mint hadvezérrel, hogy én küldessem meg, (Helyes!)

Elnök: A ház elfogadja az indítványt olyképen, hogy Bem tábornok úr az altábornagyi címmel felruháztatik s részére egyszerűsmind a nagy kereszt a ház határozata következtében Mészáros Lázár hadügyminister által megküldetik; vitéz seregének pedig köszönet szavaztatik. (Közhelyeslés.)

Csányi László orsz. teljhatalmú biztos úr Szeben bevételének emlékére egy lapot nyomtatott s küldött a nemzetgyűlésnek, mely jegyzőkönyvbe igttatni; s több példányban utánnyomatni rendeltetett

Ülés vége 12 órakor.

XXIV-ik ülés a képviselőházban

mártius 23-án.*)

Palócy: Jelentem a képviselőháznak, hogy Almási elnök úr hozzám irt levelében arról értesít, miszerint részint korábbi viszonyai, részint oly okok miatt, melyek még előbbi kormánybiztosi hivatalos működéséből származnak, néhány napra eltávozni kénytelenítettik, megkeresvén engem a végett, miként a képviselőházat kérjem meg, hogy ezen néhány napi eltávozási engedelmet neki utólagosan megadni méltóztassék. Ezt kötelességem volt jelenteni. (Helyes!) Meglévén tehát a ház ebben nyugodva, nincs egyéb hátara, mint hogy az elnökségről, ideiglenesen, rendelkezni méltóztassék. (Felkiáltások: vigye a régi korelnök!) Engedelmeskedni fogok.

A ház határozatának következtében azon igazoló választmány, mely az engedelem nélkül elmaradt és távollétüket részint igazolt részint nem igazolt képviselők összeszedésével, s ez iránti vélemény adással volt megbízva működését bevégezvén, s jelentése már kiosztva levén, az, mint napirendre kitűzött tárgy fog felvételni.

Horváth választmányi előadó: Engedje meg a képviselőház, hogy mindenek előtt az igazoló választmánynak mart. 8-án tartott ülése jegyzőkönyvéből azon képviselők iránt tegyem meg előjelentésemet, kiknek a házhoz beküldett folyamodványaik már korábban adatván ki tárgyalás végett, külön jelentésben fordulnak elő.

„Az igazoló választmány mari 8-diki ülésének jegyzőkönyve.

*) Közlöny 1849., 219-222. lap.

Bohecel S. dobokamegyei képviselő múlt évi dec. 80-ótai távoMétomsi bizonyítvánnyal tanúsított betegeskedése ^HP™¹ ván: hogy még teljesen helyre nem állott egészsége az utazás által ne veszélyeztessék; még néhány napi elmaradhatásért folyamodik.

(A febr. 25-kén kelt orvosi bizonyítványból is csak néhány napi távollét szüksége tűnven ki, hogy e határozatlan idő bizonyos határidőre reducáltassék rá az igazoló választmány folyamodó képviselő megjelenésére f. hó 25-ét véli kitűzendőnek, oly megjegyzéssel, mikép e határidő utáni elmaradása esetében a képviselőház 867-dik szánra határozata nyomán kilépett tagul fog tekintetni.)

Szász K.: Hogy Bohecel Sándor képviselő beteg, azt bebizonyította orvosi bizonyítvánnyal; minthogy tehát emberi hatalmon fölül van, hogy előbb mintsem egészsége helyre áll, megjelenjék kevés türelemmel kell lennünk.

Madarász J.: Ha úgy volna az eset, a mint Szász Károly úr mondotta, igazsága volna a képviselő úrnak; de mintán az orvosi bizonyítványból, mely Bohecel Sándor részére adatott ki, az tűnik ki, hogy febr. 25-kétől számítva csak néhány napra volt szüksége, hogy távol maradhasson, és azután itt megjelenhessen: az igazoló választmány onnan indult ki vélemény adásában, hogy azóta már négy, öt hét is lefolyván, elegendő lesz ha 15 napi határidőt tűz ki a megjelenésre. (Halljuk az orvosi bizonyítványt.)

Az orvosi bizonyítvány felolvastatik.

Elnök: A ház senkinek sem szabhatja ki, mennyi idő alatt gyógyuljon meg; de a betegnek kötelessége magát jelenteni, ha tudja, ha nem tudja, vannak barátai jelentsék, hogy beteg. (Adjunk 8 napot) Most az érdeklött képviselő úrnak nincs igazsága, hogy kimentette magát Azonban a képviselőház kegyes 8 napot engedni. (Közbeszólások.)

Gróf Bethlen: Ezen határidőt, hogy mennyire van szabva, Bohecel nem tudhatja meg, mert messze van innen, a hol tartózkodik. (Zaj.)

Elnök: Előfordul még eziránt a választmánynak nyomtatásban jelentése. Egyébiránt legjobb lesz hogy az elnök adja Bohecel Sándornak tudtára, miszerint haladék nélkül igazolja magát, különben mindenestre kilépettnék fog tekintetni. (Helyeslés.)

Horváth B. olvassa: Idősb Szirmai Pál sárosmegyei képviselő, a kelet idejének s helyének kitétele nélkül irt folyamodványában, eddigi távollétének indokolása után még 8 heti távollétre kér engedelmet. Mind a múltra mind a jövőre vonatkozó indokai következőkben öszpontosulnak: Bécsből hol köztudomás szerint egy ideig fogva volt, csak f. é. jan. 23-án nyert engedelmet hazájába visszaérhetni, s noha jan. 29-én lakhelyére megérkezett, de ügyvéde a császári seregek közeledtével családi irományaival megszökvén, később pedig elhalt testvére három kiskorú árvájának gondnokságával is terheltetvén ezek és saját érdekeinek veszélye nélkül az országgyűlés helyén eddig meg nem jelenhetett,

sőt éltetett ügyeinek rendbeszedése még 8 heti hátramaradását okvetlenül igényel.

(A bizottmány véleménye szerint a kért hosszabb távollétre semmi fontos ok fen nem forog annál kevésbé mert folyamodónak jan. vége óta hon léte a családi viszonyok rendezésére elég lehetett annyiban mennyiben azoknak a haza ügye iránti kötelességet alárendelni nem lehet. Ugyanazért a már oct. óta távollevő képviselőt 15 nap alatti visszatérésre felszólítandónk véli, oly megjegyzéssel: mikép e határidő utáni elmaradása esetében a képviselőház 867. számú határozata nyomán kilépett tagul fog tekintetni.)*

Elnök: méltóztatnak a választmány véleményében megnyugodni? (Helyeslés!)

Horváth olvassa:

„Lónyai Gábor Zemplénmegyei képviselő f. é. febr. 11. kelt folyamodványában előadván hogy súlyos betegség által elgyengült egészségének helyreállítása, rendszeres életmódot, teljes nyugalmat sőt az időjárat engedtével fürdők használatát is szükségei, hosszabb távollétre kér engedelmet, kijelentvén: miként megtagadás esetére, bár fájdalommal képviselői állásától megvárni kényszerülne.

(A ház szabályos végzése szerint a távolléti engedély, rendkívüli esetek kivételével, 15 napon túl nem terjedhetvén; és nehogy a hosszas és bizonytalan időre terjedő távollét a választók képviselői jogának csorbulását vonja maga után: a bizottmány véleménye az, hogy a folyamodó képviselő, a hosszasb távollétnek szükségét szintegy, mint a szükséges idő határozott mennyiségét orvosi bizonyítvány által igazolva.)'

A ház az igazoló választmány eme véleményében megnyugodott.

Ezután Horváth olvassa az igazoló bizottmány következő jelentését:

Az igazoló bizottmány jelentése a képviselőház f. 1849. évi febr. 28-án 867. sz. alatt hozott határozata értelmében végzett igazolási működéséről.

Az elnökség és jegyzői kar által elkészített névjegyzék, úgy a működni megszűnt és jelenleg működő biztosokról, a kormány részéről kiadott névsor nyomán ai igazolás eredménye következő:

I.

1849. évi mártius 1-ig meg nem jelentek, s a bizottmány előtt távollétüket nem igazolták; következőleg a fenebbi határozat 1-ső pofttfa értelmében lemondott tagokul tekintendők:

Ágoston József, borsodmegyei, Ínyes István, veszprómmegyei. Bartos Ede, baranyamegyei. Bezerédi László, vasmegyei, Borsicki István, trencséntmegyei. Bramch Mihály, ujegyházvidéki. Csehi Zsig-nwad, pozsonymegyei. Csolokos Dénes; krassómegyei, Deskó Athanaz, Marosmegyei, Pori Frigyes, tolnamegyei. Hitel Frigyes, nagysinkszéki,

Ekstein Rudolf, pestmegyei, B. Eötvös József, borsodmegyei Pabinyi Frigyes, megyesvárosi. Fábri István, sárosmegyei. Talk Károly, kőhalomszéki. Farkas Pál, barsmegyei. Gr. Festetics Géza, fehérmegyei, Francsek Jézsef, szepesmegyei. Friedenfels Ödön, újgyházvidéki. Gál János, oláhfalvavárosi. Ghicy Kálmán, komárommegyei, Gooz Károly, segesvárvárosi, Graefl József, hevesmegyei, Hajós Jézsef, pestmegyei. Hanzer Ernő, pozsonyvárosi, Hetyei István, vasmegyei. Hetyei Vince vasmegyei. Horvát Dániel, csik-szerdahelyi. Jakobi János kőhalomszéki. Justh György, turécmegyei. Kapi Ede, sárosmegyei. Kemény Domokos gyulafelelvárvárosi. Kis Miklós, temesmegyei. Kovácsics János, nyitrai megyei, Lukinics Mihály, sopronmegyei. Maister Samn, szászsebeszéki. Markhot János, nyitrai megyei. Gysi Károly, brassóvidéki. Neszter Jézsef, pozsonyváro. Nozdrovicky Gynla, trencsénmegyei. Pap János, veszprémmegyei. Pázmándy Dénes, komárommegyei. Percei Vince, baranyamegyei. Pillér Gedeon, sárosmegyei. Pécsa Ferenc, f.-fehérmegyei. Prénay Gábor, turécmegyei. Pulszki Ferenc, négrádmegyei. Putheányi Jézsef, zalamegyei. Backovics Kozma, torontálmegyei. Raisz Szilárd, szepesmegyei. Reisig Alajos, vasmegyei. Rozenfeld Jézsef, szeben városi. Rudnyánszki János, nyitrai megyei. Sárkéli Jézsef, komárommegyei. Schmidt Mihály, nagysinkszéki. Schmidt Konrad, szerdahelyszéki. Schmidt Antal, szebenvárosi. Sebestyén László pozsonymegyei. Sebestyén Ignác, barsmegyei. Schnell Jézsef, medgyesvárosi. Soltész Istenbenbizé, besztercevidéki. Szapáry Antal, vasmegyei. Szncáni Jézsef, fiamé-tengerparti. GT. Széchényi István, sopronmegyei. Szentiványi György, háromszéki. Szerb Tivadar, aradmegyei. Tolnai Károly, zalamegyei. Ulmann László, trencsénmegyei. Vagyon Antal, nyitrai megyei. Venzik Mihály, segesvárvárosi. Vermes Illés, pápavárosi. Vitulai Jézsef, trencsénmegyei. Zahorai Márton, bácsmegyei. Záké Péter, bácsmegyei. Zimmermann Jézsef, szerdahelyszéki. Zmertics Károly, nyitrai megyei. Zsenneyi Pál, zemplénmegyei.

Jegyzetek:

1. Ágoston Jézsef, az elnökség és a jegyzői kar által készített névjegyzékben tévedésből áll azok között, kik nyert engedelemmel fogva vannak távol; mert ennek az elnöki jegyzőkönyvben semmi nyoma. Ugyanazért az 1-ső pont alá esik.

2. Bezeródi Lászlóra nézve Bezerédi István és Bartal György képviselőit oly tartalmú nyilatkozványt adtak be, mely szerint nevezett képviselőt f. évi jan. 1-én Pesten ágyban fekvő betegen hagyták; később pedig annak testvérhúgától febr. 14-ről kelt levélben arról értesültek, hogy „Ő még mindig lázas“.

E nyilatkozványt részint orvosi bizonyítvány hiányában, részint azért, mert a kérdésben forgó képviselő önmaga igazolásának még akaratát sem tanusítá folyamodvány beadása által, — végre, mivel a febr.

14-ről érkezeit tudósítás óta, mind a betegség elmúltának, mind az eljövételnek lehetsége fenforoghatott: a bizottmány igazolásra elégségesnek vem találta.

3. Gooz Károly, halála bebizonyítva nem levén, a rovatban meghagytott.

4. Horvát Dániel a névjegyzékben őmagynak mondatik ugyan, de ily minőségbeni működése bebizonyítva nem levén, igazoltnak nem tekintetik.

5. Kemény Domokos iránt f. évi jan. 30-án Borbély Lajos és Gyulai Lajos képviselők, a korelnöknél azon jelentést tevék: miszerint nevezett tagtársak Pesten betegen iekve maradt, de mihelyt egészsége megengedi, Debrecenbe eljövend.— A bizottmány elé terjesztett nyilatkozványban pedig Zeyk Jézsef képviselő, Kemény Domokos igazolására még azon körülményt is felemlíti: hogy sógorának Kemény Dénesnek halálos ágját, s ennek elhunytával özvegyen maradt nővérét, nyolc nevetlen gyermekkel, el nem hagyhatá.

A betegség orvosi bizonyítvány által nem igazoltatván, családi viszonyokat pedig polgári kötelesség ellenében hosszasb távollét okánl a bizottmány el nem ismerhetvén: Kemény Domokos a nem igazoltak sorában meghagytott

6. Pillér Gedeon érdekében, Jakovics József képviselő, Írásbeli nyilatkozatában azt adja elő: miként nevezett képviselőtársa, megrongált egészsége, helyreállítása tekintetéből m. évi oki 31-én 627-ik sz. alatt a háztól távolléti engedélyt nyervén, azóta hiteles, és f. évi jan. 18-ig terjedő tudomása szerint otthon Peklinben ágybanfekvő beteg volt, s a később onnan Debrecenbe érkezett szemtanok állítása nyomán valószínűleg most is az; továbbá, hogy Sárosmegyének nagyobb része, s különösen a kérdésben forgó képviselő lakhelye még folyvást ellenség által megszállva levén, e körülmény az igazolásra szolgálható bizonyítvány vagy jelentés beküldését is lehetlenné tévé.

Az előadás szerint a betegségrőli bizonyos tudomás csak jan. 18-ig terjedvén; mintán a későbbi elmaradás kétségtelen adatok által igazolva nincs, akár a személyes eljövetel, akár az igazolási adatok beküldésének lehetlensége pedig megcáfolva azon szemtanúk Debrecenbe érkezete által, kikre épen Jakovics képviselő úr hivatkozik; ezek alapján Pillér Gedeont a bizottmány igazoltnak nem tekintheti.

II.

Debrecenből engedelem nélkül eltávoztass ekkép a képviselőház 867-ik számú határozatának 2-ik pontja alá esnek:

Fésús György, péterváradí. Hoszágh Dániel, zélyommegyei. Jendrasich Miksa selmecvárosi,

III.

Nyert engedelmen tol távol maradtak, mindeddig meg nem jelentek, sem távollótöket a bizottmány előtt nem igazolták; s így a fenebbi határozat 3-ik pontja alá tartozók:

Békási Imre, vasmegeyi*). Demeter József, szepsi-szentgyörgyi. Dobai Hugó, sárosmegeyi. Festetics Miklós, somogymegeyi. Frideeky Lajos, nógrádmegyei. Halassi Ede, komárommegeyi. Joannesco István, krassómegeyi. Lotinovics Móric, bácsmegeyi. Mikó Mihály, csikgyergyószóki. Nicki Sándor, sopronmegeyi. Pasku Miksa, krassómegeyi. Széli József, vasmegeyi. Szentkirályi Móric, jász-kunkerületi. Tarnóci Kázmér, nyitra megeyi. Veit kormánybiztosok, kiknek működése a kormány részéről tett jelentős szerint megszűnt.

Bakai Szilárd, torontálmegyei, háztóli engedelem, jan. 22.808.-8Z.; és Csupor Gábor sopronmegeyi, háztóli engedelem, jan. 22. 806. ez. Házmán Ferenc budavárosi, jan. 22. 806. sz.; Klauzál Gábor, csongrádmegyei, novr 7. 643 az. i Kund Vince, somogymegeyi &.) Id. Madarász József, baranyamegeyi jan. 22. 807. sz., Nagy Károly, Székvaroei, fobr. 13.851 sz. Semberi Imre, hontmegeyi nov. 21.677. sz.; Szalopek Lajos verőcemegeyi, aug. 21. 264. sz.; Sztojanovios Mihály nagy-kürindai, jan. 22.808. sz.; Teleky Domokos küküllőmegeyi4) nov. 16. 657. sz.; úrbán Gyula aradmegyei mart. 2. 875. sz.

Jegyzetek:

1) Békási Imre vasi kormánybiztos igazolására-Horváth Boldizsár képviselő előterjesztő, miként Vasmegeye székhelye Szombathely, múlt évi december vége felé két ellenkező oldalról, fepronból 03 Körmendről jött ellenséges csapatok által bekerítetvén, s megszállatván, a Pestre menekülés útja pedig akár Győr, akár Veszprém és Fehérvár felé a magyar tábornak szintoly rögtönös mint, váratlan visszanyomulása s az ellenséges fő erő ez iránybani előhaladása által elvágatván, megjelenése e miatt lehetlenné vált. Hozzáteve még, hogy veje mint ezredes és fia mint kapitány a haza ügye mellett küzdenek, hogy jószágai a császári biztosok által lefoglaltattak; mely körülmények szeplőtelen politikai múltján kívül a haza iránti hűségét eléggé igazolják.

Ez előterjesztést kétségtelen adatok hiányában igazolási alapul a bizottmány el nem fogadhatá.

2) Kund Vince nem ugyan engedelem nélkül, hanem a korelnök bizonyítása szerint f. évi január 23-án kormányi megbízásból távozott el; miután azonban kiküldetésének két heti határidején túl meg nem érkezett, s elmaradása okairól. sem az őt kiküldő kormánynak, sem a háznak jelentést nem tett: — a harmadik pont alá ismertettet.

4) Teleki Domokost Dobolyi Sándor képviselő betegnek jelenté, de jelentését semmi adattal nem támogatá.

Igazoltak névsora:

Gr. Batthyány Lajos, vasmegyei törvényhozás küldöttei;

Deák Ferenc, zalamegyei törvényhozás küldöttei.

Berde Mózsza, háromszéki

Bockó Dániel, hékesmegyei

Bónis Samu, szabolcsmegyei

Buda Sándor, közép-szolnoki

Drágos János, biharmegyei

Illési János, jászberényi

Irioyi József, biharmegyei

Ludwigh János, szepesmegyei

Lukács Sándor, győrvárosi

Mihályi Gábor, marmarosmegyei

Nagy József, biharmegyei

Osztrovszky József, szegedvárosi kormány küldöttei.

Pap Pál, hevesmegyei

Puii Miklós, hevesmegyei

Bepecki Ferenc, nógrádmegyei

Szpeletics Bódog, szabadkavárosi

Szalmási Ferenc, bácsmegyei

Szeles Lajos, pestmegyei

Szemere Bertalan, miskolcvárosi

Szintai János, beregmegyei

Teleki László, pestmegyei

Vukovics Sabbás, temesmegyei

Berzencei marosszéki kormánybiztosi működésükből

Somossi Ign., szabolcsmegyei) visszatértek.

Balogh János, barsmegyei, tetteges szolgálatban álló őrnagy.

Bogdanovics Vilibald, torontálm. tetteges szolgálatban álló őrnagy.

Haller Sándor, biharmegyei tetteges szolgálatban álló őrnagy.

Német Albert, hevesmegyei tetteges szolgálatban álló kapitány.

Szalbech György, aradmegyei tábornoki segéd.

Zakó István, bácsmegyei tetteges szolgálatban álló őrnagy.

Antal Imre, marosszéki

Bagosi Sándor, krasznamegyei

Karácsonyi János, erzsébetvárosi időközben megjelentek,

Riskó Ferenc, szatmármegei engedelen túl távollétüket

Róth Illés, brassóvidéki igazoltok.

Szabadhegyi Antal, veszprémmegyei

Szirmai József, zemplénmegyei

Topler Antal, kolozsvárosi

Méhes Sámuel kolozsvárvárosi képviselő az elnökséghez intézett nyilatkozata mellé csatolt s f. évi jan. 1-én kelt hiteles orvosi bizonyítvány

által kitüntetvén: miként megromlott egészségének helyreállítása több havi orvosi ápolást és távollétet igényel: igazoltnak vétetett

Függőben maradt:

Szivák Miklós biharmegyei képviselő ki a ház előtt betegnek jelentetett. A bizottmány őt felszólítandónak véli: hogy betegségét, ha abból még fel nem gyógyult, orvosi bizonyítvány által igazolja.

Azon képviselők, kiknek a házhoz beküldött folyamodványaik már korábban adatván ki tárgyalás végett, külön jelentésben fordulnak elő:

Bohecel Sándor, dobokamegyei.

Lónyai Gábor, zemplénmegyei.

Szirmai Pál, sárosmegyei.

Meghaltak:

Asztalos Pál, marmaroshuszi

Bay Antal, győrmegyei.

Kemény Dénes, gyulafejevári.

Kiknek kerületeik új választásra felhívandók.

Kelt Debrecenben mártius 19-én 1849.—Írányi Dániel bizottmányi elnök. Horváth Boldizsár bizottmányi jegyző.

A jelentés felolvasása azonban majdnem minden egyes név felemelésénél félben szakítottatott. így mindjárt Ágoston Józsefet illetőleg:

E l n ö k: Nem akarom menteni ezen urat, (Ágostont) mert hibásnak tartom; de a dolgot agy adom elő, a hogy történt ő én velem együtt jött Pestről ide Debrecenbe, itt együtt voltam vele szállva, 12 nap egy szobában laktunk. Akkor ő én tőlem, amidőn a ház parancsából korelnök voltam, az elmenetelre engedelmet nem kért, hanem azt mondotta: adjak én ő neki írást arról, hogy ő a hazamenteit, Borsodvármegyébe, nálam bejelentette. Tehát én nem engedelmet adtam hanem írást adtam csak arról, hogy elment, passust kapott a rendőri hivataltól, jelentette, hogy elmegy, s azóta odavan, de nem az én engedelmemmel. (Tovább!)

Gál Jánosra nézve:

Pálffy: Gál János iránt jelentem a tisztelt háznak, hogy mikor Pestről kijöttünk, Pázmándy onnan már eljövén, hozzám küldött egy kérelmet, hogy betegsége miatt adjak neki rövid idővé távolléti engedelmet Ez jan. 1-sőjén történt; 3 napi engedelmet kért, s én azt megadtam neki, de az ellenség 5-én vonult be Pestre. (Tovább!)

Horváth Dánielre nézve:

Gr. Bethlen: Nem azért szólok, hogy valakinek pártját fogjam; de azt tudom, hogy Horváth D. eljárt az Örnagy minőségben. S valljon utána járt-e az igazoló bizottmány, hogy Horváth ki volt-e nevezve vagy nem, örnagynak? mert ha ki volt nevezve, és nem teljesítette kötelességét a hadügyminister tartozik őt felszólítani, hogy járjon el hivatalában. (Tovább!)

Kemény Domokosra nézve:

Szász: Kemény Domokos nem Gyulafehérvárnak, hanem Alsó-fehérmegyének követe.

Gr. Bethlen: Képviselők, hámi ilyen határozatokat hozunk, abból az következik, hogy nagyon könnyen veszszük, ha egy vagy más követ a sorból kihuzatik. Méltóztassanak megengedni, ha áll az, mit Gyulai és Borbély képviselők mondtak Kemény Domokosról hogy fekvő betegen maradt azon városban, mely az ellenség kezében van, valljon lehet-e akkor őt ily brevi manu a sorból kihúzni. (Közbeszólások: lehet!) Bocsássanak meg önök ha kimondom, hogy e szerint oly labyrinthusba vetjük nemcsak magunkat, hanem a jövőndőt is, melyből vajmi bajosan fog a jövőndő kivergődni; mert ha miudig joga lesz a képviselőháznak, minden követet, ki meg nem jelent, mindig kihúzni, abból semmi egyéb nem jó ki, mint hogy a ház tyrannizálni lógja az ország népét, a mi igazságtalanság. (Zajos közbekiáltások.) Méltóztassanak önök megbocsátani, a fő elv, melyből kiindultunk, nem az volt, hogy mindenkit, ki itt jelen nincs, kihozzanak; hanem az volt a fő elv, hogy azokat húzzák ki, kikről meg vagyunk győződve, hogy önkényt ott maradtak az ellenségnél. (Sstrü közbeszólások.) Bocsássanak meg, én most épen — — — (Szóló a zajban beszélni tovább nem akarván, leült.)

Elnök: Kérem a képviselő urakat, ezen tárgy nem olyan, mely mély fontosságú elveket, vagy a haza megszabadítását foglalná magában; itt csupán tónyi kérdés forog fen; s könnyen áteshetünk rajta. Kérem a képviselő urat, méltóztassék beszédét bevégezni, ha még szólni kíván. (Bethlen nem szólott)

I v á n k a : Méltányolván az előttem szóló által felhozott észrevételt, ha valamely helyre, bizonyosan Pest városára nézve kivételt tehetünk, honnan azok, kik ott maradni kénytelenek valának, a kijövetelben gátolva voltak. Valamint Kemény Domokosról hallottam felhozatni, hogy betegség által az eljövetelben akadályoztatott, nyg van olyan, ki az ellenségnek rögtöni megszállása miatt volt le tartóztatva. ilyen Graefl József, kiről tudjuk, hogy az ellenség visszatartóztatta, s miután Pest városa az ország alsó részétől hermeneutice el van zárva, a városból el nem távozhatott. Kérem tehát a házhozat hogy arra nézve kivételt tenni szíveskedjék.

Madarász L.: Ezen kérdés igen egyszerű. Szerintem a ház előtt most nem azon kérdés forog fen, váljon azon képviselők, kik azért, mert nem igazolták távollétüket, most kitöröltetnek, újra választhatók-e vagy nem? mert ez magában foglalná feltevését annak, hogy azokra nézve, kik az ellenséggel tartanak, mondjuk ki, hogy kitöröltetnek, hanem ha ezen egyszerű kijelentésen túl, akármely volt képviselőre politikai vagy más vétek bebizonyodnék, fenmarad a háznak joga, annak idejében azon vétek iránt eljárni. Tehát nem úgy áll az, hogy csak azokat, kik az ellenséghez mentek által, töröljük ki, hanem egyszerűen: azoknak, kik távollétüket nem igazoltak, helyeik üreseknek jelentetnek ki. Nem akarok elvi vitákra visszamenni. —

Itt a kérdés az: Kemény Domokos alsófehéri képviselőnek van e igazolva távolléte? Erre nézve kimondom: ha a fennebbi előadásokra építünk, úgy minden távollevő követ holnap igazolva lehetne; mert azt hallani, hogy valaki beteg volt, másról is lehet. Bizonytalan felszólalások után nem lehet elindulni, midőn az elmaradt képviselő egy betűvel sem jelentette az országgyűlésnek távolléte okát, mit pedig megtehetett volna. Más esetben, ha családi elfoglaltatása van a követnek, kötelessége volna tudatni a házzal, s ilyenkor hajlandó volnék engedelmet adni. De mikor a követ úr Kemény Domokos igazolására azt hozza fel, hogy családi viszonyai letartóztatták, és betegsége bebizonyítva nincs: akképen látom a dolgot: valljon elég-e az, ha egy képviselőről a másik azt állítja, hogy magános dolgai elfoglalták? ez a kérdés; — s ha ez nem elég, akkor azon követ nem tartozik az igazoltak sorába. Határozzon a ház bölcsesége; én azt látom, nincs igazolva, mert azon csekély figyelmet sem adta meg a háznak, hogy engedelmet kért volna. Tehát egyes kivételeknél ne mondjunk sem favort, sem gyűlöletet, hanem ne dispensáljunk senkit azon alapvégzéstől, melyet a háznak szentül fen kell tartani.

K a z i n c y: Ezen kérdésben én sem látom helyét az elvitának, hanem látok igenis egyebet, és pedig sokat, mert én a képviselőházat most bírói széknak tekintem, mely férfiaknak erkölcsi és polgári állása felett ítéel, s azért nyugalmat, higgadtságot s a körülmények megfontolását követelem. Azt monda Madarász László, hogy ha oly bizonytalanságokra fogjuk fektetni a követ igazolását, mint amilyenek az illető képviselő Kemény Domokos mellett hozathatnak elő, akkor minden képviselő igazoltathatók, én pedig azt mondom, hogy ha ez bizonytalanság, akkor bizonytalanság az is, mire alapítja azon határozatot, mely szerint kimondatnék, hogy a kérdésben forgó képviselő polgári állásától megfosztalak; s azt hiszem, a lehető legnagyobb zsarnokság, (zaj) a midőn megbélyegezünk valakit a nélkül, hogy úgy, mint kötelességünk lett volna, minden körülményt megfontoltunk volna. Ezen bizonytalanságból tehát, kiindulni nem lehet, sem nézeteket nem lehet e részben követni; hanem vagyunk bírák, a bírának pedig a tényekre kell alapítani ítéletöket. Mintán tehát kimondatott, hogy illető képviselő jan. 30-án még beteg volt, azt pedig tudjuk hogy nem oly könnyen lehet Pestről kiszökni, sem orvosi bizonyítványt onnan ide az országgyűléshez küldeni: én tehát azt hiszem, hogy miután, mint említem, bizonytalanságra a képviselőház ítéletét nem alapíthatja, és én részemről oly könnyedén erkölcsi élet felett pálcát törni nem akarok, nem bírok, mert fogaimmal ellenkezik, ezért őt igazoltnak tekintem.

Keresztessy: Én az osztó igazsággal sem egyeztettem azt meg, ha a tisztelt képviselőház, mint Kazincy monda, egyes képviselőnek polgári becsülete felett ítéel, és szigorúbban ítéel, mint a bíró, s nem veszi tekintetbe azon körülményeket, melyek a képviselőt

mint egyes polgárt megkülönböztetik azon kötelességektől, melyek őt mint képviselőt e házban illetik. Emberek vagyunk mindnyájan (igazság!) vegyük tekintetbe társaink nyilatkozatát, s pedig agy, hogy ha két képviselő becsülete szentségére nyilvánítja azt, hogy p. egyik társunk még januárban betegen feküdvé az ellenség közepette maradt, másodsor pedig családi körülményei miatt kötelességét nem teljesíthette, akkor igazoltnak tekintessék. Tekintsük a körülményeket és indokokat, mert ha ezeket figyelembe nem vesszük, akkor mindenek leszünk, csak bírák nem. Azért nézetem oda terjed ki, hogy annyira mennyire mindenkinek fenhagyassék az igazolás lehetősége, mert a polgári becsület mindenek felett szent, s ezt sértetlenül kell hagynunk; elég a gyalázat bélyegét azokra sütni, kik készakarva elmaradtak. (Zaj.)

B e r n á t h : Én Kazincyval nem lehetek egy véleményben, mert ő bíraskodásról tesz említést, én pedig azon meggyőződésben vagyok, hogy mi itt nem bíraskodunk. Ki hozza kétségbe azt, hogy a ház szabályokat alkothat? Azt hiszem senki. Ha pedig igaz, hogy szabad sőt kötelessége is a háznak rendszabályokat hozni, akkor azt tartom, nem azért hozza, hogy papiroson maradjanak, hanem hogy meg is tartassanak. No már kérem alássan, ha valaha meg kellett a szabályokat tartani, hát bizonyosan meg kell azokat a mostani körülmények közt tartani; jelenleg pedig nem bírák, hanem csak a szabályoknak végrehajtói vagyunk; mert bíraskodás csak az lenne, ha ítéletet mondanánk ki egyre másra. Én abba mit előttem szólott követársam mondott, hogy tekintsük azt, ki tart az ellenséggel, ki nem, nem ereszkedem, mert ha ennek bírálatába bocsátkoznék a ház akkor ítéletet is kellene mondania; ezt pedig nem akarja tenni a ház, hanem azt mondja, hogy a szabályok értelmében, melyeket megállapított, ezt vagy amazt igazoltnak nem tekintheti. De hogy jövendőre nem tudom micsoda bélyeget ütne ez az illetőkre, ismét nem látom át; mert ha képes lesz magát igazolni, akkor bizonyára ismét meg fogják választhatni, és szeretném látni, ki fogja szemére lobbanthatni, hogy politikai bűnt követett el? Ha tehát itt kimondanak a bünsúlyt, már akkor el lenne zárva az illetőnek útja; azért nem osztozom Kazincy véleményében, hanem Madarász véleményét pártolom.

Madarász J.: Nem tarthatok én sem Kazincy Gábor úrral: nem pedig azért, mert azt mondja, hogy ne bélyegezzünk meg moraliter senkit, (in pedig azt mondom: természetes kötelesség meg nem bélyegezni valamely egyént; de ha azon egyén önmagát megbélyegezte, akkor a háznak morális kötelessége azon egyénről a bélyeget magára a házra Afm vinni, s azon egyénről el nem távoztatni. S miután, alapos indok a betegség bebizonyítására vagy igazolására, egyedül az orvosi bizonyítvány, s az illetőnek módjában van vagy engedelmet kérni, vagy bizonyítvány meglelt betegségét} bejelenteni, ezt nem tevén s nem indokolván elmaradását, ha bélyeg süttetik reá, maga bélyegezte meg magát; s egyáltalában nem tartok azon előadással, hogy épen azokat, kik Pesten maradtak,

hagyjak az igazoltak sorában, mert épen ezek azon gyönyört madarak, kik az ellenséggel cimboráskodnak, és sem idejönni, sem magukat igazolni nem akarván, ez által a ház tekintélye ellen cselekvének; ugyanazért tehát őket a képviselők sorából kihagyandóknak vélem.

Bárcy: A háznak egyenlőn kell az igazságot osztani, és az egyének közt különbséget nem tenni. Itt olvasom, hogy Szivák Miklós biharmegyei képviselő a ház előtt betegnek jelentetett. A bizottmány őt felszólítandónak véli, hogy betegségét, ha abból még fel nem gyógyult, orvosi bizonyítvánnyal igazolja, ha tehát válaszmány itt azon véleményt adja, miszerint függőben maradjon a dolog addig, míg orvosi bizonyítvánnyal nem igazolja, hogy beteg-e vagy nem; nem látom át, miért kellene más képviselőre nézve, kinél ugyanez az eset fordul elő, azt mondani, hogy nem igazoltnak tekintendő. (Zaj.) Véleményem tehát odajárul, hogy valamint Szivák, úgy Kemény Domokos is felszólítandó, hogy orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy beteg-e vagy nem.

Horváth: Kötelességemnek tartom előterjeszteni azon indokokat, melyek a válaszmányt mind Szivák, mind Kemény képviselő irányában vezérelték. Szivák jelentette betegségét s kért engedelmet, ellenben Kemény Domokos ezt nem tette, s ugyanezen indokból nem igazolta a bizottmány Bezerédy Lászlót sem, ki miután folyamodást a házhoz nem nyújtott be, önmaga igazolásának még csak akaratát sem tanúsította. Egyébiránt e tekintetben a válaszmány azon körülményt is szem előtt tartotta, hogy a Pesten maradt képviselők eddig bizonyára már küldhettek volna igazoló folyamodást.

S z á s z : Ha Szivák Miklós jelenvolt, s jelentette magát, ez megtörténhetett; de az, ki Pesten marad, mikép jelenthette volna magát, át nem láthatom. A kettő közt igen nagy a különbség. A jegyzékben az mondatik, hogy kik az első szám alatt, foglaltatnak, azok a követségről lemondottaknak tekintetnek; ennek következése az lenne, hogy új választások történjenek. Már kérem szívesen, ezek okból tettem a megjegyzést, hogy Kemény Domokos nem Gyulafehérvár városának, hanem Alsó-Fehérvármegyének követe, melynek sorsát mindnyájan tudjuk és sajnáljuk. És mi történik, ha Alsófehérben most új választást rendelünk? Talán Jánkut vagy Buttyánt fogják elválasztani; Én tehát megvallom, hogy azon vélekedésben vagyok, s bátor leszek indítványt is tenni e részben, hogy ne minden megkülönböztetés nélkül parancsoljuk meg az új választást, hanem csak az oly helyeken, hol az szabadon s minden ártalmas befolyás nélkül fog megtörténhetni. S e nézetnél fogva Alsó-Pehérmegyében az új választás lehetőségét nem látom; de különben is a szóban forgó alsófehérmegyei követ igazolásának lehetőségét is látván, ugyanazon határozatot kívánom irányában hozatni, mely Szivák iránt kimondatott.

Bence: Úgy hiszem, hogy ha csak következtelenséget nem akarunk elkövetni; s a ház Kemény Domokost igazoltnak akarja tekinteni: akkor Bezerédy László irányában sem határozhat egyebet (Zaj, mely miatt többi szavai ki nem vehetők.)

Csertán: Kern azt akarjuk kimondani, bűnös-e a követ, vagy nem; arra sem akarunk átmenni, kiket fognak választani a kerületek, azokat-e kik eddig voltak képviselők: hanem az mindenesetre a kérdés eldöntéséhez tartozik, hogy micsoda okból indultunk ki. Mondatik, csak az marad ki a képviselői: sorából, ki lemondott tagnak tekinthető; de kérдем, azokról, ki physikai okok által hátráltattak, el tudjuk-e mondani tiszta fogalommal, hogy lemondottaknak tekintjük? E nézetből indulva, azt tartom, hogy Kemény Domokost semmi esetre a lemondott követek kategóriájába sorozni nem lehet, s mi Bezerédy Lászlót illeti, erre nézve is ugyanazt jelentem ki, épen oly igazságosnak tartom, mint Kemény Domokosra nézve.

Elnök: Senki egyéb felírva nincs, méltóztassék tehát a kérdést szavazattal eldönteni. Az a ház szabálya, hogy mikor két szerkezet van s egyik a ház által kiküldött választmány véleménye: akkor ezen választmányi vélemény az első, mely szavazás alá bocsátandó. A választmány véleménye azt tartja, hogy Kemény Domokos igazoltnak nem tekintendő; akik e véleményt helyeslik, méltóztassanak felállni. (Felállítás által történik a szavazás. Zaj.) A többséget tisztán ki nem vehetem, most tehát, kik nem teljesen igazoltnak ugyan, hanem követi állásáról lemondottnak sem akarják kimondani Kemény Domokost, azok álljanak fel. (Ismét megtörténik a szavazás.) A többség amellet van, hogy a szótan levő képviselő követi állásáról lemondottnak ne tekintessék, hanem a ház elnöksége által felszólíttassék, hogy magát igazolja. (Zaj.)

Kállay: Nekem ugyan nem az volt véleményem, melyet a ház többsége kimondani jónak látott; de miután a többség által véleményemtől elüttem; s így Kemény Domokos igazoltnak tekintetik: már most szükségesnek látom, hogy ez Bezerédy Lászlóra nézve is mondasék ki. (Zaj.)

Madarász L.: A napirendhez akarok szólani.

Pap Zs.: Én is a napirendhez szólok. Miután elhatározta a ház, hogy Kemény Domokos nem tekintetik úgy, mint aki nem akart, hanem mint aki nem volt képes megjelenni: már most a ház méltósága megkívánja, hogy ha az egyik képviselő irányában ez határozottatott, tehát határozottassék el ez más követ iránt is, kire nézve ugyanazon eset forog fen. Kérem tehát, mondja ki a ház Bezerédy László irányában is azt, mit Kemény Domokosra nézve kimondott.

Madarász L.: Én egyik esetre sem szólok, hanem szólok egyenesen a napirendhez, mely az előttem szólottak közül egyiknek sem tette beszéde alapját A képviselőház határozatát ugyanazon ülésben nem lehet többé discussio tárgyává tenni; akár jól történt a végzés, mely elnöki kimondatott akár roszul, ha a képviselőház átmegy arra, hogy végzéseit nem tartja tiszteletben: akkor kérдем, ki fogja azokat tiszteletben tartani? A napirend kérdése nem az, hogy visszamenjünk valamely tárgyra, hanem az a napirend, hogy a már bevégzett tárgyat discussio alá többé ne vegyük. S ezen nézetből sem Kemény Domokos, sem Bezerédy László igazolása discussiótárgy nem lehet. Én nem

bánom képviselőház, ha megtörik önmaguk előtt legszentebbnek lenni kellett végzéseiket; hanem méltóztassanak meggondolni, mivé leszünk ha a képviselőház a saját maga által alkotott szabályokat ketté tört Ne méltóztassanak tehát a bevezetett tárgyat újra discussió alá venni, hanem menjünk tovább. (Több oldalról helyeslés, zaj.)

Bárcy: Igazsága volna Madarász Lászlónak, ha az előbbemtől különböző tárgy forogna kérdésben; de miután a tárgy ugyanaz, t. i. Kemény Domokos és Bezerédy László igazoltatása, tehát nem látom át aggodalma okát. De ha épen nem akarna a ház e tárgy elhatározásába beleereszkedni: úgy én egy indítványt teszek, indítványozom ugyanis azt, hogy Bezerédy László, szinte mint Kemény Domokos elnökileg szólították fel a maga igazolására. (Felkiáltások: napirendre! Zaj.)

Vlád: Megvallom, hogy ha egy tárgy eldöntetik és egy más tárgy kerül tanácskozás alá, s az előbbenire ismét visszamegyünk, azt nem tartom egyébnek, mint rákhaladásnak. Miután tehát már el van döntve e tárgy, ámbár én is ellenkezőleg szavaztam, mégis azt mondom, menjünk tovább.

Szász Vélekedésem szerint Bezerédy Lászlóra nézve a dolog egészen másként áll, mert a két eset különböző. Kemény Domokosról jelentik azok, kik vele Pesten személyesen beszéltek, hogy Ő ott betegen feküdt; Bezerédyről azonban oly nyilatkozvány adatott be, miszerint Őt január 1-én Pesten ágyban fekvő betegen hagyák és február 14-én értesültek ismét róla, de az nincs odatéve, hogy akkor Pesten volt-e vagy Bem. Átalában pedig, amint Madarász László előhozta, az rend elleni és a ház szabályai szerint tilos miszerint ismét visszatérjünk a már egyszer eldöntött tárgyra, azt én is igazságtalannak tartom, és a ház határozatát megsemmisíteni nem lehet, azért menjünk tovább.

Kovács: Az itt előforduló kérdésekhez, minthogy jobbadán személyes dolgok, nem fogtam volna szólani, de méltóztassék a ház megengedni, előttem szólott Madarász Lászlónak a ház képviselőségéről előhozott okoskodását egyáltalában és egészen el nem fogadhatom, sőt némi tekintetben kárt is látok abban a házra nézve. Bezerédy László iránt elmondott a ház véleménye, de az elv kérdése csupán csak Kemény Domokos neve előfordulásakor vitattatott meg, és kérdem a t. házat, váljon tekintélyét nem fogná-e compromittálni, ha az elvet a vitatkozás után megállapítva nem alkalmazná az előtte előforduló személyekre nézve? vagy pedig ha a jegyzőkönyvben az fog állani, hogy egy elvet különböző emberekre különbözőképen fog alkalmazni? Én tehát miután az elv meg van állapítva, abban látnám leginkább a következtetlenséget, ha nem egyformán alkalmaznák azt mindenkire; és röviden arra vagyok bátor figyelmeztetni a házat, hogy midőn egy háznak kimondott határozata minden más átszűrődések nélkül törvény erejére emelkednék: akkor inkább egy percnyi következtetlenséget áldozunk fel, mint magát az elvet.

Elnök: Midőn Bezerédy Lászlóról volt a szó, akkor nem volt föllállítva az észrevétel, és a háznak egy közönséges tovább szava azt

mondta, hogy helybenhagyatik a bizottmány véleménye. A ház bölcsesége mindenesetre azt teszi, amit akar; de nekem kötelességem azt kívánni a ház szabályai szerint: ki levén mondva a végzés, menjünk által a napi rendre.

Glatz: Azt hiszem, nekünk út nem előkérdésekről kell vitatkozni, mert itt a fejezetben ki levén mondva a ház által febr. 28-án, hogy akik 1-ső martiniban meg nem jelentek és a bizottmány előtt távollétüket nem igazolták, azok mind kitöröltetnek. Itt csak azt látom kimondva, hogy mindazok, kik vagy meg nem jelentek, vagy nem igazolták magukat, kitöröltetnek. Most az a kérdés: Kemény Domokos igazolta-e magát, vagy megjelent-e a kitűzött időre? egyiket sem tette; meglehet, hogy betegen fekszik Pesten, ez állhat Bezerédy Lászlóra nézve is, és állhat valamennyi képviselőkre nézve, kiken már keresztül mentünk, ki betegen fekszik, vagy családja beteg és nem jelenhetik meg itt. Én az ily elvkérdéseket jelenleg vitatni nem akarom, hanem csak azon elvből indulnék ki, hogy megtette-e kötelességét az illető képviselő, vagy nem és miután már túl vagyunk azon a kérdésen, hogy Kemény Domokos igazoltnak tekintetik, ha a t. ház bölcsesége úgy határozná, hogy őt igazoltnak tekinti, vagyis neki batáridőt kíván szabni, mely alatt igazolja magát, részemről arra kérem a t. házat, hogy menjünk tovább a napirendre.

Halász: Csak egyre vagyok bátor figyelmeztetni a t. házat: Ivánka képviselő úr arra alapította okoskodását, hogy Pest hermetice el levén tőlünk zárva az ellenség által, nem lehet némely követeknek tudtára adni hogy jöjjenek el vagy igazolják magukat. Nem akarok a végzésre nézve szólani, de annyi áll, hogy fogjuk tudni nekik tudtokra adni határozatunkat, ha akarjuk el van zárva Pest, ha akarjuk nincs, ha t. i. irni akarunk nekik, akkor nincs elzárva Pest, — és így csak arra akarom figyelmeztetni a házat hogy ellenkező alapokon ne basirozzuk végzéseinket. Igen tiszteltem Bezerédy István urat, ki mivel rokonáról van szó, nem szól ellene a bizottmány véleményének, mely azt mondja, hogy Bezerédy László még jelét sem adta annak, hogy igazolni akarja mását, holott testvér húga Írhatott róla Pestről, az tehát nem áll, hogy Pest el volna zárva, mert kapunk onnan „Figyelmezőt“ és mást is. — A ház azt mondja, hogy Kemény Domokos nincs igazolva, de ad neki időt arra, hogy igazolja magát; ha időt adunk neki, abból az tetszik ki, hogy lesz benne módja, hogy magát igazolhassa és eddig nem volt. Csak erre akartam figyelmeztetni a házat.

Hacell: Bezerédy László követtársunkat illetőleg a Kemény Domokos iránt hozott végzés kiterjesztését sem a ház méltóságával, sem a ház szabályaival összeütközőnek nem találom. Nem találom összeütközőnek a ház méltóságával azért, mert némelyek egyszerű kiabálásra, hogy „tovább!“ nem tartom helyesnek a végzésnek azonnali kijelentését. Nem, a szabályokkal azért: mert a ház végzést nem hozhat a szabályok szerint addig, míg az illető irat felolvasva nincs. Ezen igazolási lajstromra nézve pedig a felolvasásnál a rendszabály meg nem,

tartatott, és így a visszamenetel sem a ház méltóságával, sem a ház szabályaival nem ellenkezik. Kívánom tehát, hogy mindazon képviselők, kik irányában hátramaradásuk okai e ház tagjai által megtétettek, mindnyájan igazoltnak vétessenek.

Elnök: Bátor vagyok képviselő urat figyelmeztetni, hogy a ház soha nem kiabál, és a „tovább“ szó nem volt kiabálás, mert ez parlamentaris szó, mely annyit jelent, hogy a kérdéses tárgyon már keresztülmentünk. Vegyük fel például az angol parlamentet, hol amidőn a budget felolvastatik s tárgyalatik, ha a felség az astronom expeditióra egy millió font sterlinget kér, s rá a tovább szó válasz adatik, az annyit jelent, hogy „megadatik“, „menjünk tovább.“

Nagy S.: Ha meggondolom azon esetet, hogy a végzés hozatala Bezerédy Lászlóra épen mint Kemény Domokosra nézve egy pillanatban történik; s ha meggondolom az osztó igazság s az eset egyformaságát, mely mindkettőre áll, akkor inkább azt mondom az okegyenlőség elvénél fogva, hogy menjünk vissza, mintsem a ház méltóságával összeütköző végzést hozzunk. Én szerettem volna azt, hogyha ezen dolgot a legnagyobb szigorúságra vittük volna, mert félek tőle, hogy bizonyos restaurationalis esetek szemtanúi leszünk, s lehet, hogy ugyanazon egy eset miatt egyik fog sújtatni, a helyett, hogy mindkettő egyenlően sújtatnék.

Szűllő: Az ily kérdésekben én is mindenkor az elvet, nem pedig a személyt tekintem, azért osztozom mindazoknak véleményében, kik azt mondják, hogy sem Kemény Domokos, sem Bezerédy László nem nem tekintethetnek úgy, mint nem igazoltak.

Jekelfalusi: Miután a szabályokkal nem ellenkezik, hogy határozat kimondás után is lehessen szavazást sürgetni; ennek következtében kívánom az elnökségtől, hogy ha szavazás kívántatik, tüzze ki szavazás alá a kérdést.

Elnök: Itt bajos a szavazási kérdést feltenni, de ha szavazni kíván a ház, mindenesetre az a legelső kérdés; akar-e tovább menni a ház, vagyis napirendre akar-e térni? ha nem akar: ekkor következik a visszatérési kérdés; ami ha eldől, a másik kérdés az lesz természetesen, hogy a Kemény Domokos iránt hozott határozat Bezerédy Lászlóra is kiterjesztetik-e? (Némelyek: ezt kell kitűzni!) Kik napirendre akarnak térni, álljanak fel. (Zajongás. Némelyek: nem értjük a kérdést!) Azt kívánták némelyek, hogy azon határozat, mely Kemény Domokosra nézve hozott, az okegyenlőségnél fogva Bezerédy Lászlóra is terjesztessék ki, mások pedig azt mondták, hogy ezúttal nem kérdés az, hogy Bezerédy Lászlóra nézve helyes-e a végzés, mert az már ki van mondva és azt most már vitatkozás tárgyává tenni nem lehet, tehát hogy menjünk napirendre. És így ezen két ellenkező vélemény van, egyik: hogy a határozat ki van mondva, visszamenni nem lehet; másik: hogy akármiként történt, de nem áll a határozat. Tehát azok, akik az elsőt bevezetett ténynek veszik, és napirendre áttérést kívánnak, álljanak fel (Felállás után.) A többség napirendre kíván térni. (Zaj. Az nem lehet! Meg kell fordítani a kérdést!) Ha kívánják, megfordítom a kérdést. Azok, akik nem akarnak

napirendre tární, hanem az okegyenlőségnél fogva azt kívánják, hogy Bezerédy Lászlóra is terjesztessék ki a Kemény Domokos iránt hozott határozat, álljanak fel. (Zaj. Némelyek: most van többség!) Ha nem tetszik megnyugodni abban, a mit kimondtam, össze kell számlálni a szavazókat. (Nagy zaj, összeszámítjuk!) Ismétlem, én azt hiszem, hogy a többséget jól mondtam ki, de ha tetszik, ám számlálják meg. (Nagy zaj. Holnapra hagyjuk! Oszlani kezdenek.) Tehát holnap délelőtti 10 órakor folytatni fogjuk.

Ülés vége d. u. 6 órakor.

XXV-ik ülés a képviselőházban

mártius 24-én.*)

Elnök: Mielőtt napirendre térnék Kubinyi Ferenc mint az álladalmi számadások megvizsgálására kiküldött választmány elnöke kíván jelentést tenni. (Halljuk!)

Knbinnyi: Miután a számadásokat vizsgáló bizottmány mindenek előtt figyelmét oda terjesztette ki, hogy azok kik álladalmi pénzt kezeltek, az azokróli számadásukat minél előbb és minél pontosabban terjeszszék elő, ennek következtében álladalmi titkár Duschek Ferenc urat felszólította a választmány, hogy azok névsorait készítené el. El is készítette, és két jegyzéket terjesztett elő, egyiket 1848-dik, másikat 1849-dik évről. Ezekből kitetszik, kik azok, kik számadással tartoznak és kik számadásaikat megtették, s kik vették vissza számadásaikat Vannak olyanok is, kik pontosan havonkint számadásaikat előterjesztették. Azok a kik még 1848-ik évre számoltak, következők: Bockó Dániel, Csányi László, Csertán Sándor, Dácsei László, b. Hrabovszki János, Incédi, Taián Ede, Vukovich Sebők, Motesicki István. — Kik 1849-ben az álladalomtól általuk felvett egész summáról számot adtak, következők: Egri János, Hunkár Antal, Nyáry Pál, Szintay János, Molnár György, Oroszhegyi József — Kik havi kivonatokat rendesen küldöttek a honvédelmi bizottmányhoz, következők: Bockó Dániel, Csányi László, Pély Gábor, Török Gábor.

Ezen két rendbeli névjegyzéket a bizottmány a honvédelmi bizottmánynak átküldötte azon kéréssel, hogy először az illetőknek, kik még számadásaikkal hátravannak, véghatáridő tűzessék ki, másodsor, miután az tapasztaltatott, hogy némely számadások igen rendetlenül adattak be, s nem volt bizonyos egyformaság a számadások készítésére nézve, azért, hogy bizonyos számadási minta készíttessék, mely szerint a számvevő hivatal jövődjére nézve annál könnyebben

*) Közlöny. 1849. 227.-229. 282.-284. lap.

vizsgálhassa meg a számadásokat; harmadszor, hogy ezentúl, kik a számadásokkal tartoznak, mielőtt végső számadásukat előterjesztenék, havi kivonatokat kötelesek legyennek tenni.

Ezekről előlegesen kívántuk a tisztelt házat értesíteni. (Hát a kik nem számoltak?)

P a t a y: A bizottmány jelentése tegnap előfordult a honv. bizottmányban, s most csak azt akarom jelenteni, hogy az iránt minden szükséges rendelkezések meg vannak téve.

K á l l a i, C s i k i, Z e y k, S o m o s y, B e r n á t h, kik mint kormány biztosok az általuk kezelt pénzről számoltak, felszólalnak hogy neveik az előadott lajstromból kihagyattak. A felszólalókat megnyugtató ez elnök azon nyilatkozata hogy ez csak ideiglenes jelentés 8 kimerítőnek nem tekintetik.

Most a napirendre tért át a ház. ...

Kemény Domokosra nézve hozott határozat Bezerédy Lászlóra is kiterjesztetik.

Kis Miklósról nézve az igazoló választmány véleménye helyben hagyatik.

Markhot Jánosra nézve:

Abonyi: Úgy emlékezem, hogy Markhot János mint kormánybiztos működött Nyitra megyében. (Tovább, tovább.) Meglehet, el van fogva, azért nem jöhetett ide, mert még december hónapban is kapott pénzt a kormánytól.

Ivánka: Azt hiszem, nem mellőzhetjük csak úgy könnyedén azon figyelmeztetést, mit előttem szolt képviselőtársunk Markhot Jánosra nézve tett; mert az csakugyan áll, hogy közel félévig Markhot János kormánybiztos volt, seregeket állított s többeket eszközlött Tudjuk Nyitra megyének az ellenség általi megszállása oly rögtön történt, hogy physikai lehetetlenség lehet oka meg nem jelenésének: én tehát egyszerűen kitörleendőnek nem látom, hanem reá nézve is az igazolási esetet kiterjesztendőnek vélem.

Majercsák: Többektől értesültem, hogy Markhot János az ellenség elől menekedett Komáromba, ennél fogva én is kívánom az igazolhatást reá nézve kiterjeszteni.

Elnök: Tetszik-e a háznak Markhot Jánosnak az igazolást megadni? (Elfogadjuk.) Tehát 15 napi igazolási idő Markhot Jánosnak is engedtetik.

I r á n y i: Szavazásra tűzessék ki, valljon elfogadja-e a ház a választmány véleményét vagy nem? (Helyes.)

Elnök: A kik az igazoló választmány véleményét helybenhagyják méltóztassanak felállni. (Nem fogadtatik el.) Az igazolási idő megadatik.

Madarász J.: Miután Markhot János képviselőre nézve előbbi kormánybiztosi működése folytán azt határozta a ház, hogy bizonyos hallomások nyomán neki igazolási határidő adassék, s hasonló eset fordult elő Lukinics Mihályra nézve is, de akkor midőn ennek neve olvas-

tátott nem szólaltam fel, mert azt hittem, hogy az egyszerű előadás nem lesz elegendő ok, arra nézve, hogy ő is kivétség, most tehát miután azt halottam, hogy Lukinics Mihály Somogy megyében a hova Sopronból menekült volt, elfogatott, azon engedményt, mely Markhotnak kiadatott reá nézve is kiterjesztetni kívánom.

Kovács: Ha az elveket nem mondják ki előlegesen, hanem a személyeknél fejlenek ki, azon következetlenségbe fogónk esni, hogy vissza kell menni előbbi személyekre, és nagyon helyesen, mert az volna inkább a hiba, ha megállapított elv után következetlenségből valamelyik követtársunkat kitörölnénk. Én tökéletesen egyetértek a többség határozatával, de azt hiszem, hogy sem Markhot János sem Lukinics Mihály, nem egy kategóriába valók a többiekkel, a mennyiben a többiekre nézve mégis valami pozitív tudomás adatik elő, ezekre nézve pedig csak pusztán hallomásból tudunk valamit. Szeretném tehát azon elvet meg*állapítani, hogy ha valaki követtársaink közül jelen nincsen s választókerületével, melyet képvisel, minden összeköttetés megszakadt, úgy hogy mást helyette nem választhatóak, ha később az ily képviselő megjelenik, és magát teljesen igazolja, hazafiságát s a házhoz! hú ragaszkodását bebizonyítja, helyét újra elfoglalhassa; ha pedig a kerület oly állapotban van, hogy más képviselőt választhat, akkor ez az előbbire nézve szerencsétlenség, melyet eltérni kénytelen. (Helyeslés!)

Elnök felteszi a kérdést Lukinics Mihály Markhot Jánossal egyenlőnek tekintessék-e? A választmány véleményét senkisé sem pártolja tehát Lukinics Mihálynak is a maga igazolására a határidő megadatik.

Pillér Gedeonra nézve:

J a k o v i c s: Ha a ház márt 1-én hozott határozatát vas következetességgel, minden követre nézve szigorúan kimondotta volna, szerénytelenségnek tartanám Fillér Gedeon nevében és érdekében felszólalni; miután azonban tegnap Kemény Domokosra, ma Bezerédy Lászlóra nézve kimondotta azon elvet, miszerint az elmaradott követek is igazolhatók, nemcsak baráti és testületbeli, de lelkiismereti kötelességemnek ismerem a ház figyelmét kikérni arra, hogy Fillér á nem igazoltak sorából kitöröltsék, és pedig azért, mert Fillér a múlt évi oct. végén a háztól engedelmet nyert a hazamenetelre, s az óta hiteles tudomásom szerint jan. 18-ig ágyban fekvő nehéz beteg volt; hiteles tudomásom van továbbá miképen ezen idő alatt az ellenség vezére Schlick őt maga elébe rendelte, de ő azon rendeletet nem teljesítette; Schlick parancsa által kényszerítve volt arra, hogy a másod alispáni hivatal, melyet ezelőtt viselt ismét foglalja el. Mivel ő személyesen meg nem jelenhetett, egy neje által irt nyilatkozatot küldött Schlickhez, melyben kijelenti, hogy a hivatal el nem vállalhatja, mert beteg és ha beteg nem volna is, mert a hivatal törvényellenes, miután ő múlt évi jun. havában képviselőnek választatván, hivataláról lemondott Ezen körülményeknél fogva ámbár elveit sohasem pártoltam és nem követtem s hiszek istenben, nem is fogom követni sohasem, azért elvrokonságnál fogva engem nem gyanúsíthat senki, de emberi és lovagias kötelességből a tisztelt háznak felfe-

deztem a körülményeket, hogy azon elvet a melyet Kemény Domokosra kimondottak Pillérre is alkalmazni méltóztassék. (Helyes!)

Pócsa Ferencre nézve:

Pálffy: Kötelességemnek tartom Pócsa képviselőtársunk iránt szinte azon felvilágosítást adni, miszerint Ő haza ment akkor, midőn a tisztelt ház Pesten kimondotta, hogy azon képviselők, a kik valami hatással bírnak lakhelyeiken, haza mehetnek. Azután következtek Erdélyben azon nagy villongó idők, midőn nehéz volt valakinek elmenni, mikor akart; főképen pedig Felső-Fehérmegye, melynek Pócsa képviselője, a legborzasztóbb öldöklések színhelye volt. Ő tehát nem jöhetett ki Erdélyből, s most hogy Bem Erdélyt megszabadította, elindult és eljött Marosvásárhelyig, ott kezébe kapta a Közlöny azon számát, melyben áll, hogy a ki márt l-ső napjáig meg nem jelenik, a követségről lemondottnak tekintetik; s látván, hogy márt l-re nem érkeztetik meg Debrecenbe, megállapodott és Marosvásárhelyt akarja bevárni míg bizonyos tudomást kap mi tevő legyen. Tehát reá nézve is határidőt kérek a háztól. (Helyes 1)

Pulszky Ferencre nézve:

I v á n k a: Bocsássanak meg önök, ha felszólalok Pulszkyra nézve, a mennyiben tudom, hogy Ő kormányi megbízatás folytán ment külföldre, s azért kérdést akarnék intéztetni a kormányhoz, valljon Pulszkynek távolléte kiküldetésből származik-e vagy nem. Én Pulszkyt mindig tántoríthatlan hazafinak hittem, s fel sem teszem róla, hogy hazáját elárulhassa. Ő, kinek nevét ellenségeink akasztófára függesztették, bizonyosan nem érdemli meg, hogy pellengérré állítsuk, s az árusítás bélyegét süssük reá. (Abból nem következik hogy árusító.) Biz az úgy van akármit mondanak is, hogy a kit mi itt kitörölünk, azt némiképp árusónak lehet tekinteni. Tehát Pulszky Ferencet illetőleg oda terjed indítványom, miszerint tudja meg a tisztelt ház a kormánytól, tud-e ez valamit az ő távozása felől, és akkor tegyen vele a ház többsége a mit tetszik, hanem én tartózkodva mondanék ki reá legkisebb büntetést is.

Patay: Annyit jelenthetek a tisztelt háznak, hogy Pulszky az összes kormány küldetéséből nem ment el; valljon az elnök nem adott-e neki kiküldetést azt nem tudom.

H a l á s z: Én azt tartom, hogy senkinek politikai múltjáról itten szó sincs. A ház azon határozatot hozta, hogy a kik távollétüket nem igazolják, kitöröltessenek. Mi Pulszkyt illeti, van itt egy különös rovat azokra nézve, kik kormányi kiküldetésben vannak távol, 8 vannak vagy 25-en, de Pulszky nevét köztök nem találom. Én tisztelem Pulszky Ferencet, de itt ne vitatkozzunk arról, hogy azon sok képviselő, a kiket mi lemondottnak nyilvánítunk, mind hazaáruló-e, hanem nézzük azt, ki ment el engedelem nélkül, s ki nem igazolta magát Miután pedig nincs bebizonyítva, hogy Pulszky kinek engedelmeivel ment el, ötlet legyezni nem kívánom.

Irányi: A honvédelmi bizottmány azoknak névsorát is előadta, a kik külföldi kiküldetésben vannak. Azt is tudom, hogy Pulszkyt

nemcsak az összes honvédelmi bizottmány nem, sőt annak elnöke sem küldötte ki. (Positive tudja?) Positive. Mintán a honv. bizottmány elnöke szinte tudta a háznak azon határozatát, hogy a kiküldötteknek névsorát be kell küldeni, bizonyosan Pulszkyra nézve is teljesítette volna kötelességét. Én tehát azt vélem, hogy Pulszkyra nézve kivételt nem lehet tenni.

Bezerédy I.: Kötelességem kimondani, amit egyre vagy másra tudok. Én úgy tudom, hogy Pulszky Parisba ment és ott részünkre oly erélyesen működik, miszerint elismerést és sikert szerez működése. Így tehát ismét visszajön, s reá nézve ezen tekintetet figyelembe veendőnek gondolom. (Szavazzunk.)

Bethlen: Ámbár a tiszt. ház kimondotta, hogy a kitöröltetés nem büntetés, de azt gondolom, hogy méltányossággal kell viseltetnünk olyanok irányában, kiket az ellenség is gyűlöl, s az iránt, ki a hazának annyi szolgálatot tett, mint Pulszky, bizonyosan kímélettel kellene viseltetnünk, (helyes).

Angyal: Osztom Ivánka képviselő úrnak nézetét, hozzá téve még azt, miszerint látható, hogy ezen jegyzékbe hibák is csúsztak be, s azért szükségesnek találom megkérdeni a kormányelnököt, valljon nem küldöttéé Pulszky^ mert a 3-ik pont alatt még csak azok sincsenek elősorolva, kik kormánybiztosok lévén működésük megszűnt; más tévedést is látok e jegyzékben, külön sorban vannak azok, kik a háztél nyert engedelemmel távoztak, 8 Pillér Gedeon nincs közöttük, pedig reá bebizonyodott, hogy ő is engedelemmel távozott el.

Elnök: Most ne beszéljünk másról, csupán csak Pulszkyról.

Kazincy: Én ezen eljárást Pulszkyra nézve botránynak tartom, mert tudjuk, hogy őt Bécsben in effigie felakasztották, most pedig a ház megakarja őt bélyegezni. Ez gúnya minden igazságnak. Én azt hiszem, akár múltját akár jelenét tekintjük, kinek jutott nyomatékosabb szerep, mint Pulszkyknak, ha ő Magyarország határain kívül is akar a hazának annyit szolgálni, mit Bécsben szolgált Én tehát pártolom Ivánka képviselőtársunk véleményét (helyes).

Elnök: Mielőtt végképen határoznának Pulszky Ferenc felett, méltóztatnak-e elfogadni azt, miszerint az összes honv. bizottm. nevében az nyilvánítatván, hogy annak rendeletéből nincs elküldve (zaj).

Kállay: Szólani akarok a kérdésre. Az indítvány Ivánka által agy terjesztetett elő, hogy az elnökséghez Pulszky végett kérdés intéztessek, valljon nem az ő kiküldéséből távozott-e el. Én azt méltányosnak találom, s a kérdés csak e körül foroghat Én Pulszky irányában dicséretet tartani nem akarok, és felfogom azt, hogy az embernek dicső tetteit nem kell összezavarni jelen állásával, valamint meg kell fontolni, hogy vannak emberek, kik az előtt többször megmentették a hazát, s harmadszor mikor a haza új veszélyben volt kivándorlottak és elhagyták az árva hazát. Ha kormányelnökünk Pulszkyt kiküldötte, akkor az indítványozónak akarátja szerint őt kitörölni nem lehet; azért a nélkül azonban hogy bebizonyíttatnék, valljon engedelemmel vándorolt-e ki, s nem-e

úgy mint Eötvös, őt felmenteni méltánytalanság volna a ház irányában (zaj) kérem méltóztassanak csendesen lenni, nekem szokásom mindenkit kihallgatni, — mert olyan ember pártoltatnék, ki jót is tett hazájának, de a veszély idejében, mikor tántoríthatlan, férfiúra volt szükség, elhagyta azt (zaj). Én személyekhez nem ragaszkodom, mert az Ügyet pártolom, nem személyeket. Ha tehát Pulszkyra nézve úgy terjesztetik elő a kérdés, mint az elnökségtől hallottam, igazságtalanság követetik el, és akkor nem fogjuk megbírálni a becsületes hazafit. Szigorú bírónak kell lenni s a hűséget jutalmazni, a ki elhagyta hazáját, annak nem lehet méltányosságot követelni; azért tehát kérjük meg a honv. bizottmány elnökét.

B e r z e n c e y : Tisztelem a hazafiságot, és tisztelem azt a hazafiságot is, mely 16-ik martiusról datálódik, hanem tisztelem azt a hazafiságot is, mely a régi időben is küzdött, akkor midőn még nem brillíroztunk, s midőn még tárcák nem állottak előttünk; tisztelem még azokat is, kik a magok fenyőkben csillogva még arra sem számítottak, hogy ha e nemzet vész, legalább a Conversations-Lexiconban egy cikk fog jutni nekik: de kimondom, miszerint én egy egész életbéli becsületszilárdaságot sokkal többre becsülök, mint egy mostani chirurgus bizonyítékát. Ne mistifikáljuk magunkat! Azt mondják, hogy mi abnormis állapotban vagyunk. Majd azt mondják ne bántsuk a kormányt, értsünk egyet mindnyájan; és midőn egy tárgy szőnyegre kerül, mindjárt abnormis állásban vagyunk. Midőn pedig arra jó a dolog, hogy a követeket changirozzuk ki, mindjárt normális állapotban vagyunk. — Nem lehettem jelen, midőn az alapelv vitattatott, hanem nyíltan kimondom, én az alapelvet látom hibásnak, de már nem szólhatok, mert meghatározták; csak annyit mondok, hogy: furcsa egy állása jutott Pulszky Ferencnek vagy másnak is. Némelyik roppant érdemeket szerzett, s azt kiáltják: Uram! uram! pedig a Krisztus megmondotta, hogy nem megyén a mennyországba minden. Mások pedig életüket kockáztatták. Egyik leutazott a gőzösön Szolnokig s onnan ide jött; másik, akasztófa között járt mint Pulszky is, és azért mert talán némely követnek tetszett is...

Uraim! ha bakot nézünk, bakot ütünk, azaz, az egész dolog mint a székely mondja: köntörfalazás. (Kacaj.)— Megengednek önök uraim, abban is határozatlanság van. — Míg az alap nem eléggé szilárd — mert az fekszik a játékban, hogy félünk kimondani, hogy az emberekben nem bízunk, hogy t. i. ezek az emberek hazaárulók, vagy mik! de ezektől az emberektől meg akarunk válni, menekülni, s erre az alkalmat szeretjük felhasználni. És mi a fő cél benne? miért vagyunk itt? miért szükséges itt együtt lenni a háznak? Felelet: hogy törvényes szint adjunk a mostani mozgalmaknak; s mindamellet, hogy a forradalom terén vagyunk, mégis szeretjük megtartani a törvényességi typut; hivatásunk ez, s a cél nincs elérve. Meglátjuk a számolás napján, melyik tett több jót! Eljöhét az idő, miszerint felmerülhet, hogy Pulszky Ferenc a hazának több jót esz-

közlött, mint az, ki érdemeit most rettenetes nagy lármával kürtölgeti. Kérem önöket, ha már a múlt érdemeit nem veszik is tekintetbe, azon egyén a ki évekig szilárd jellemű ember volt és Debrecenbe el nem jött vagy el nem jöhetett, következik hogy már eo ipso gazember. Ezt ki lehet mondani; igen és ezzel életet homályosítani, hanem azt hiszem a háznak kell bizonyos kegyelettel lenni, mert bocsássanak meg önök, a mostani mozgalmakat nem új, hanem régi munkásság idézte elő s vezette oda a népet, hogy a mártiusi napokban is oly erővel küzd; és bizonyosan az anyagot mások készítették meg, s kik azt gynyják jelenleg, ne patvarjodjanak. Uraim, én teljesen meg vagyok győződve, hogy a Pulszky Ferenc élete és jelleme több kezesség, mint nem tudom, hány orvosi bizonyítvány. Azt hiszem vannak emberek kik iránt, még ellenségeink között is, méltányossággal tartozunk viselkedni. — Pulszky Ferenc, a ki mi értünk sokat szenvedett, megérdemli hogy neki a ház megkegyelmezzon. Annál fogva röviden csak azt mondom, hogy ha tetszik önöknek innen kitenni, legyen, nem igen sokat törődöm rajta, mert ha megérdemli Pulszky, hogy követ legyen, újra elválasztják, az igaz, ha pedig tétlen, nem választják meg, de mindenesetre Ivánka véleményét pártolom.

Bernáth: Ha a ház megmaradt volna azon téren, melyen elindult, nem tettem volna most indítványt; azonban ennek tételére ösztönözve érzem magamat, mert látom, hogy mindig tovább menve mindig több keserőségek fejlődnek ki tanácskozási eljárásunk által. — Az alapszabályok megvitatása alkalmával kimondatott ugyan, hogy legkisebb becstelenséget sem húz az maga után, ha a nem igazolt követnek széke üresnek nyilvánítatik; minthogy azonban itt több előadás szerint — magunknak mintegy bíraskodást tulajdonítva — becstelenségi bélyeggel illetetik azon követ, ki nem igazolta magát: bátor vagyok azt mondani, hogy talán a körülmények, melyek akkor voltak, változtak, s a viszonyok most egészen mások hazánkra nézve, és a képviselőház irányában. Mi nem vagyunk oly szorongatott helyzetben; s azon határozat melyből a ház előbb kiindult volt, mintegy szorító eszközül szolgált arra hogy a képviselők száma szaporodjék. Most már ezen körülmény nem forog fen; de látjuk azt is, hogy némely képviselők a legjobb akarat mellett sem képesek magokat igazolni. Legyünk tehát igazságosak, s ne vessük el a vizálgodás keztyűjét, hiszen erre hazánk viszonyai nem kényszerítenek. Hagyjuk e kérdést jobb időkre. (Helyeslések. — Mások: napirendre!)

Kovács: Senkinek inkább nem kellene örvendeni az előttem tett indítványon, mint épen nekem, ki bátor voltam az első vitatás alkalmával aggodalommal előállani, mert a háznak méltósága megkívánja azt, hogy a ház szabályainak értelmében tegyünk azt, a mit tenni kell. Ha az egész kérdés tárgyalásán keresztülmentünk, lesz módunk iránta határozni; s most közbeszólólag az általam igen pártolandó felszólítás által ne akaszszunk meg az egészet. Én szorítkozom épen Pulszky Ferenc esetére mint szőnyegen levő tárgyra; s arra vagyok bátor

kérni Önöket, mert követtársmainkról van szó, hogy Pulszky Ferencnek követi állásáról határozzon a ház, amint tetszik, de politikai jellemének fejtegetésébe az ő távollétében minden adat nélkül ne bocsátkozzunk, mert mint Pulszkynak barátai, s mint nem barátai rosszabb szolgálatot nem tehetünk, mint ha politikai jellemének fejtegetésébe ereszkedünk. És innen kiindulva pártolom Kállay Ödön véleményét, egészen ellenkező okból. Itt már 80 vagy 100 követtársunkon keresztülmentünk, s csak azokra állapítottunk meg valamit, kikre valami positiv adat volt, tehát nem indultunk lá politikai jellemből, hanem valakinek bizonyítványa után. Itt tehát valaminek közbe kell jöni, s az nem lehet egyéb, mint a kormányelnök kérdeztessék meg iránta s a szerint határozunk. Most tovább semmi esetre nem mennénk. (Helyes!)

Sárközy József, Sebestyén László és Sebestyén Ignácra nézve az igazoló bizottmány véleménye helyeseltetett.

Gróf Széchenyi Istvánra nézve:

Horváth bizottm. előadó: Az igazoló bizottmányi ülésben kevesebbességben maradtam: de jogom lévén előadni véleményemet, ezen jogommal élni kívánok. — Nem akarok hivatkozni gr. Széchenyi Istvánnak politikai múltjára és érdemeire, melyek ide nem tartoznak, hanem csak azon egy körülményt említem meg, hogy gr. Széchenyi István szerencsétlenül beteg, őt tehát a nem igazoltak sorában meghagyni lehetetlen. (Helyes!)

B e s z e: Képviselők! az elnök által elkészített névjegyzékben Széchenyi István neve után az íratott: hogy betegnek mondatik. Uraim, már hogy Széchenyi beteg, azt fájdalommal tudja nemcsak Magyarország, de Európa is; Európa tudja azt, és az elnök azt mondja: hogy csak mondatik. Miután pedig ide van jegyezve az 1-ső szám alatt, hogy aki magát nem igazolta, mintegy elismertetik, hogy nem beteg, s mégis mint nem igazolt jön elő, azt elhallgatni nem lehet, azt ki kell igazítani. Széchenyi István nem ezen sorba tartozik, hanem ő most tartozik a szerencsétlenek sorába; azért őt e rovatból kihagyni kívánom. (Helyeslés.) Hát váljon ő oka-e annak hogy míg egészsége helyre nem áll, itt nincs? azért míg helyreáll egészsége, helyette inkább helyettest választani, de kitörölni egyáltalában nem akarom.

Bezerédy J.: Helyettest választani nincs systemába, azt tenni nem lehet Egyébiránt ki a múlt évi történeteket némi figyelemmel kísérte, nem fogja mondani, hogy azok után, miket gr. Széchenyi István, politikai pályáján irányomban cselekedett, talán részrehajlásból szólalok fel; de az emberi érzésre és a háznak hazafiúi méltánylatára hivatkozom, mikor pártolom az indítványt, hogy azon nagy szerencsétlenséget, mely azon nagy férfiút és benne a hazát érte, ne súlyosítsuk akármely határozattal, mely a jobb léleknek érzésével meg nem egyezik.

Kazincy: Nem akarok okokat felhozni azért, mert azt óhaj-

tom, hogy az előadott indítványt a ház minél inkább egyhangúlag fogadja el.

H a l á s z : Az igazoló bizottmány azt hitte, hogy a legkíméletesebben jár el gr. Széchenyi István irányában, ha őt azok közé teszi, kik nincsenek igazolva. (Zaj.) Gróf Széchenyi István beteg s külföldön van, és így azzal elég van mondva, mert mindnyájan tudjuk miért van külföldön, és isten tudja mikor gyógyulhat meg, és ha meggyógyulhat, igazolva van? Lónyai Gábor nincs azon helyzetben mégis azt határozta a ház, hogy ha kér engedelmet, azt neki megadja, de gr. Széchenyi sem maga, sem más érette engedelmet nem kért. Ha tehát a ház más véleményben van, mint volt a bizottmány, meg kell mondani az okát; — mi nem akartunk bemenni az okokba, melyek miatt nem lehet Széchenyit az igazoltak közé számítani; mert azért, hogy valaki beteg, kerületét képviseletlenül hagyni nem lehet, mert helyettesítést a választásra nézve nem lehet gyakorlati szempontból is felállítani, mert akkor minden beteg követ helyett lehetne helyettesíteni. Azért legkíméletesebb lett volna egy szót sem szólani és akkor gr. Széchenyi István irányában a legnagyobb kímélettel jártunk volna el.

Tóth: Hogy senki be legyen a házban, aki azt gondolja, miként gr. Széchenyi Istvánra nézve mende mondák után indult a ház el, figyelmeztetem a képviselőházat, hogy gr. Széchenyi Istvánnak szerencsétlenségéről rendes házi orvosa a hírlapokban egy iratot adott ki, melyben a gróf betegségének okát terjedelmesen leírta. Itt tehát egy nyilvánosan kiadott hiteles orvosi bizonyítványról van szó, melynek nyomán gr. Széchenyit a nem igazoltak sorába tenni nem lehet. — Mit Halász Boldizsár megemlített, miszerint arról van szó, hogy Széchenyi István kerülete képviseletlenül ne maradjon, megjegyzem: hogy mintán itt többé nem kerületek, nem municípiumok képviselete van, hanem mindnyájan egész Magyarországot képviseljük, — gr. Széchenyi kerülete mi általunk tökéletesen van képviselve.

Elnök: A kik pártolják a bizottmány véleményét azok álljanak fel. (Kisebbség.) Az itt kifejtett és az egész ház előtt tudva levő okok és adatoknál fogva tetszik a háznak elfogadni azt, hogy Széchenyi István neve a nem igazolt képviselők sorából kitöröltetik. (Helyes 1)

Szentiványi György háromszéki képviselőre nézve.

Kel le r János: Szentiványi Györgyről, fájdalom, annyit nyilváníthatok, hogy el van fogva, még pedig mint most jutottam tudomására nem az ellenség által; hibás-e vagy nem, azt nem tudom. Ezen dolognak tudomására jöttem a Kézdivásárhelyről érkezett újonnan választott képviselő által, ki credentionálisát beadta, azt beszélte, t i. hogy épen midőn ide együtt útnak indulandók lettek volna, azon gyanúból fogatott be, mintha bujtogató lett volna. A tisztelt háznak méltóztassék róla intézkedni.

Pap Zs.: Midőn a vésztörvény meghozatott, el volt határozva, hogy a képviselőház előleges határozata nélkül a képviselőt befogatni

nem lehet; annálfogva mintán most egy eset fordult elő, azt hiszem a ház megkívánhatja, hogy intézkedései teljesezésbe menjenek.

Berzencey: Ki fogta el Szentiványit, ki nem, azt senkisésem látta szemével, hanem csak hallotta, és ha arra megyünk, hogy mit hallottunk, akkor én kollegáimról, kik Erdélyben voltak, igen sokat tudnék mondani hallomásból. Most csak annyit mondok, hogy Háromszéken sokan veszekedtek egymással az iránt, melyik adja fel magát az ellenségnek, melyik menjen át Puchnerhez, melyik ne, úgy hogy a kormánybiztosok együtt tüzköztek, egyik a másikat elfogatta, azért, hogy Puchnerhez akart menni, a másik elhozatta Kossuthhoz. Mi ne ítéljük meg a dolgot, hanem akinek tudomása van, jelentse a honv. bizottmánynak, bizonyos adatokat szerevezve, mondja meg, ki, hogy és miért fogatott el. Én igen kívánom, hogy a dolog iránt szoros vizsgálat tétessék, hogy kisüljön, ki miért agítal és miért üldözték Szentiványi Györgyöt, én nem gyanúsítom őt, hanem, ha fel fognak önök lépni, akkor igen sokat meg fognak önök ismerni, ennyiben pártolom az indítványt. Azt nem tartom helyesnek, hogy Szentiványi nem jelent meg; ő még akkor ment el Erdélybe, midőn Jellachich bejött, többen ott ültek egész mostanáig, és egyszer sem jelentették magukat; egyet feljelentettek, hogy az újra kormánybiztos lett, pedig az is abban az időben ment el. Azért felszólítom a házat mindnyájunknak becsületére, kik oda lent voltunk, hogy Háromszékre és az ottani eljárásokra nézve a kormánybiztosoknak szoros és kellő vizsgálatot rendeljen.

Gr. Bethlen: Annak egy része, mi most előhozott, nem idevaló, azt gondolom, hogy miután élőkbe terjesztet azon egyén, elfogatása, de azt most rögtön megróni nem lehet, leghelyesebben teszünk, ha Csányi László kormánybiztos felszólíttatik, írja meg igaz-e Szentiványi elfogatása, és miért fogatott el?

K e 11 e r: Én Szentiványi György ellen vádolólag fel nem léptem, sem pedig az elfogató ellen fel nem állottam,— ha azt mondtam volna, mostani nyilatkozatommal, visszavonom; hanem mivel neve kihúzottak állíttatik, természetesnek tartottam azt, mit hallottam előadni, és elő is állíthatom azon tisztviselőt, kitől hallottam, az az ottani mozgalomnak sarka és abban, hogy Háromszék fentartotta becsületét, nem kis tényező volt; ha méltóztatnak kívánni, Ő el fogja mondani hogy tudni illik, midőn együtt indulni akartak, Szentiványit a szekeréről lehúzták és elfogták. — Mit fog tenni a tiszt, ház továbbá e tárgyban, az a t. háztól függ. Azokra miket Berzencey László előadott, nem felelek, mert nem értek azokból semmit is magamra, ámbár én is Erdélyben kormánybiztos voltam, midőn Berzencey is ott működött Mit tettünk, mit nem, arról számoltunk és kívánom még újabban számoljunk, annyit azonban nyilváníthatok, hogy én a státusnak egy krajcárját sem kezeltem, és a kormánybiztosi napi díjt sem vettem. (Tetszés.) A mi tőlem kitelhető volt tettem, kik közelebbről ismernek, nem fognak legkevésbé is gyanúsítani, és úgy hiszem, reám

nem értette Berzencey László azt, mit mondott, mert én nem Háromszéken működtem.

Bence: Mindenesetre legcélrányosabb lesz, ha Csányi kormánybiztos a kormány által bíztat meg, annak megtudására, miért fogatott el Szentiványi György, és annak jelentése folytán intézkedhetik a ház Szentiványi Györgyre nézve.

Elnök: A ház határozata erejénél fogva tehát a honv. bizottmány fel fog szólíttatni, hogy a maga útján kellő tudomást szerezzen arról, miért fogatott el Szentiványi György, és jelentését terjeszse elő, és akkor fog elítéltetni a tárgy.

Szerb Tivadar, Vitulai József, Borsicki István részére igazolási határidő engedtetik.

Az igazoló választmány jelentésének második fejezete helyeseltetik.

Olvastatván a harmadik fejezet, Békási Imre, Demeter József, Mikó Mihály a nem igazoltak sorából kitöröltetnek.

Festetics Miklóstra nézve:

Csertán: Festetics Miklóstra azon megjegyzésem van, hogy erőlyesen működött mint kormánybiztos Somogy megyében s akadályozva van az eljövételben. (Tovább!)

Horváth olvassa a következők neveit:

K a z i n c y: Azokra nézve, kik a kormány megbízatásánál vagy nyert engedelemnél fogva távoztak el, de elmaradtak, nehogy igazságtalanok legyünk egyik vagy másik iránt, mert ki egész életét mutathatja fel, hazafisága mellett, mint Tarnócy Kázmér, ki mint kormánybiztos működött, s mint aggott korú ember, nem bír elegendő bátorsággal az ellenséges földön keresztüljönni, azon véleményben vagyok, hogy azok kik jóhiszeműségüket eddig bebizonyították, szólíttassanak fel, s az igazolás rajok nézve felfüggesztessék.

Madarász J.: Kazincy Gábornak ezen előadása összeütközik a háznak febr. 28-án hozott határozatával. Ha tehát a ház határozatát minduntalan meg akarja semmisíteni, és azon tekintélyt, melyet megőriznie igen szükséges, fen akarja tartani, én, ki azon véleményben vagyok, hogy ezen országgyűlésnek nem soká tart teendője, azon óhajtásomat fejezem ki, hogy egyénekre nézve, tegyünk ugyan észrevételt, de ne általában valamennyire, kik egy kategóriába esnek, mert ez az elvet döntené meg, s kívánom, hogy ne menjünk vissza azokra a kiken már keresztülmentünk. (Helyes!)

E l n ö k: Csak bizonyos egyénekre fog a képviselőház kivételt tenni, mint például, Tarnócy Kázmér.

Kazincy: Hiányosan mondtam el indítványomat azért annak felvilágosítására néhány szót méltóztassanak engedni. Én azokra értetlen indítványomat, kikre diplomaticus adataink nincsenek, hogy e pályáról nemcsak leléptek, hanem a nemzet ügyét is elhagyták volna. Olyanokra mint Joanesko Pasku és Szentkirályi, indítványomat nem érttem, hanem csak olyanokra, kikről semmi romát nem tudunk, a milyen p. o. Festetics Miklós.

Pálffy: Én azon véleményben vagyok, hogy menjünk végig a nérson s a kiknek időt akarunk adni, adjuk meg; Szentkirályi bizonyra nem érdemli meg.

Elnök: Kazincy indítványa abból áll, hogy a kik kormányi kiküldetés mellett voltak távol, és nem jöttek el, ne tekintessenek lemondottaknak, hanem azok, kiknek múltjok ismeretes a haza előtt, szélitassanak fel maguk igazolására, s Pálffy indítványa következtében, a ház meg is nevezheti azokat, kiket az indítvány alá tartozéknak akar keresztelni. Ennek következtében Dobay Hugót kívánják-e felszólíttatni? (Nem!) Hát Festetics Miklóst? (Igen!)

Madarász J.: Az imént Csertán Sándor emelt szót Festetics Miklós mellett. Én a mennyire Somogy megyéből értesítve vagyok, gy tudom, hogy ő szabad csapat alakítására volt kiküldve, azonban ezzel felhagyott és Debrecenbe el sem jött. Ez oknál fogva Festeticsre nézve semmi ok fen nem forogván, a mely meg nem jelentését igazolhatná, őtet a lemondottak sorában kívánom hagyatni. (Szavazzunk!)

Csertán: Madarász Józsefnek felelettel tartozom. Festetics mellett felszólaltam s azt mondom, hogy szabad csapatok alakításával volt megbízva, alakított is többet 800-nál s azoknak fő része ki is indult Somogyból, s most is haza szolgálatban van. (Zaj.) Mi történt azóta Festeticscsel, nem tudhatom, mert a hazának miben létéről nem sokat tudunk, de azt el kell ismernünk, hogy ő el nem jöhetett, mert oly öreg ember mint ő szanaszét nem bujkálhat.

Elnök: Az igazoló választmány Festeticset azok közé sorozta, kik önkényt lemondottaknak tekintendők. A kik ezen véleményt partolják álljanak fel. (Kevesen fel állanak.) E szerint Festeticsnek a maga igazolására 15 nap adatik.

Bakay Szilárdra nézve:

Pap Zs.: Bakayra nézve azon észrevétel áll, hogy ő jan. 22-kén távozott el Pestről, s egyenesen Debrecenbe jött; innen haza menvén, megbetegedett s nem jöhetett el. (Tovább!)

Elnök: Elegendőnek találja-e a ház a mentséget? (Nem!)

Kazincy: Átalában azokra nézve, kik itten nyert engedellemnél fogva távoztak el, igazágtalannak tartom, ha azok megszűnt követeknek fognak tekintetni, mert ők bemutatták jóhiszeműségüket, miután itt voltak, s a formákat megtartották, mert engedelmet kértek. Már most ezen háborús időben az ember nem mindig ura akaratának, s lehet, hogy valaki gátoltatik a nyert határidőnek megtartásában. Akár tekintsem ezen képviselőknek egyéniségét, akár pedig az igazságot, azon kegyességre hívom fel a képviselőházat, hogy azokra nézve, kik innen távoztak el, bizassék meg az elnökség, hogy állomásaik elfoglalására, bizonyos hatánap alatt szólítsa fel őket

Glatz: Ezen elvet talán egyes alkalmazásban megengedhetőnek vélem, hanem általánosságban meg nem egyezhetem benne, mert van

eset, hogy egy képviselő három négy hónapig nem volt jelen, engedelemmel távozott el, és otthon maradt, január közepe táján eljött ide, felvette a pénzt s engedelmet kérve a háztól ismét haza ment, s mostanáig otthon maradt, folyamodást is nyújtott be a házhoz két heti kimaradás végett, s a két hét rég elmúlt, de ő most sem jött el. Tehát az elvet általánosságban nem akarnám kimondatni. (Helyes!)

Elnök: Bakayra nézve már ki van mondva, hogy a ház nem pártolja a reá nézve tett előadást.

Házmán Ferenc és Klauzál Gáborra nézve:

VI á d: Klauzál Gábor Ceglédig velünk jött, de ottan kiszálott.

Kazincy: (Zaj.) Házmán Ferenc iránt nem tudom határozott-e a ház. (Zaj.) Ily zajban nem lehet határozni. Házmánra nézve azon oknál fogva, mert a háznak engedelme mellett távozott el (zaj — nem igaz)-----Klauzálra nézve hivatkozom a köztudomásra, hogy újabb időben minő súlyos betegség érte őtet; én politikában nem tudok atheista lenni, s Klauzálnak érdemeit becsülöm: s ha Klauzál iránt méltánylással nem leszünk, kinek betegsége annyira súlyos, hogy minden órának áldozata lehet, akkor én részemről az ilyen politikától elfordulok.

Elnök: Úgy hiszem, hogy Klauzálra nézve nincs is kérdés (elfogadják az igazolást). Mi Házmánt illeti, figyelmeztetem a képviselőházat, hogy o január hónapban irt ide levelet, de Debrecenben nem volt, akkor neki határidő adatott s nem jött el, s nem is igazolta magát, neki tehát ott kell maradni a hová a választmány sorozta. (Helyesen.) Kund Vince igazoltatik.

Madarász Józsefre nézve:

Aidinger: Madarász József január 22-én kért engedelmet a háztól (csak levélben). Azon okot hozta elő, hogy beteg, 28-án Burics Pécsre ment, s ennek következtében elfoglalván a megyét Madarász el nem jöhetett, Ő nemcsak nem kedvence az ellenségnek, sőt főjegyzői hivataláról is letétetett. (Zaj.) Azért engedelmet kérek, méltóztassanak az időt határozni.

Kazincy: Ha Házmánt kitörölte a ház, az előttem szóló képviselő ajánlatát sem lehet elfogadni, mert Madarász Józsefre is az áll, a ni Házmánra, egyik sem jött el, egyik sem jelent meg, mindegyik betegségét ad okul, az egyiknek lakvárosába Burics jött, a másikába Windichgrätz, micsoda következtetés tehát, az egyiket kitörölni a másikat nem.

Glatz: A mi Kemény Domokosra és Bezerédy Lászlóra nézve igaz, az Madarász Józsefre, ki 22-én bebizonyította, hogy beteg, jobban alkalmazható.

Tóth: Legnagyobb következetlenségnek látom, hogy, miután Kemény Domokosra és Bezerédy Lászlóra nézve a felmentést elrendelte a ház, kik csak határozatlan formában jelentették betegségüket, ezen

elvet ki nem terjesztjük Házmán és Madarász Józsefire, kikre azt nagyobb mértékben lehet alkalmazni. (Zaj.)

Kállay: Ha valaha az országgyűlés naplóját meg fogja bírálni egy történetíró ha tanácskozásainkat végig nézi, lehetetlen azt nem mondania, hogy mostani tanácskozásaink csupán csak bon plaisirból történtek, mert az egyiknek kihagyására, a másiknak pedig benmaradására egyéb okot nem láttam, csak hogy az egyik mellett felszólalt egy követ, a másik mellett pedig senki sem. Volt eset, melyről azt sem találtuk szükségesnek, hogy okát adjuk, hanem elég volt azt mondani, hogy nagy hazafi s hogy tekintjük múltját. Nem tudom, hogy Csupor Gábor és Dobay Hugó — én egyiket sem ismerem — miért szenvedték a háznak azon határozatát, hogy többé ide ne jöjjenek, ha valaki ezt megmagyarázza, meghajlok előtte. Azon egyének, kik fölött mai ülésében a ház a pálcát eltörte, sajnálatra méltó lények, mert úgy bántunk velők, mint az árus az almával; a kinek nem tetszik valaminek pbi-siognomiája, vagy nem jó muzsikája van a nevének, benn maradt az urnában.

Ha követni akarjuk a szabályt, melyet ezen rovaton által követünk és kivesszük azokat, kiknek patrocíniumok akadtak, akkor igazságosnak találom, hogy Madarász Józsefet is kivegyük, mert e mellett is történt felszólalás, valamint Festetics Miklósról nézve; vagy csak jó kedvből vesszük ki egyiket, míg a másikat ben hagyjuk? Ha szabályt akarunk követni, abban logikának kell uralkodni, nem pedig kihányani az olyan egyént, a ki talán nagyon tetszik küldőinek.

Madarász J.: Engedjenek meg én a következetesség elvénél fogva Madarász Józsefet nem tartom kivehetőnek, azért, mert előttem semmi lehetlenség nincs abban, hogy például, ha valaki 22-én haza megyén és 28-án az ellenség lakhelyét megszállja, onnan ide jöhessen, sőt inkább mind azok, kik csak személyeikre nézve némi veszélyt gyanítottak, hazafiúi kötelességeiknek tartották, az ellenség által megszállott helyet oda hagyni és itt megjelenni. Kazinczy Gábor nem lát különbséget Házmán és Madarász Józsefire nézve, de én látok, mert Madarász Baranyának ment, Házmán pedig Debrecen felé elindult, hanem vagy megbetegedett, vagy tanácsosnak tartotta másfelé menni, mégis én egyikre nézve sem látok okot a kivételre és mindkettőt követi állásáról lemondottnak tekinteném.

Kovács: Tökéletesen igaza van Kállay Ödön képviselőtársamnak, hogy ezen lajstromzás és személyeskedés bennünket odavezetett, hogy válogattuk a személyeket, mert másképp tenni nem lehet. Innen azon meggyőződést merítettük, hogy nekünk az adatok hiányából egy igen félszeg munkát kellett készíteni. Azt hiszem, Madarász József és Házmánra nézve ugyanazon okok állanak elő, azért őket mindkettőjüket felmentendőnek tartom, s akármit csinálunk is igaztalanság lesz, hogy ha azon munka a mint van megmarad. (Közhelyeslés.)

Szavazás folytán mind Házmán mind idősb Madarász József igazoltatnak.

Semberi Imre igazolási időt kap.

Szallopek Lajos igazoltatik.

Gróf Teleky Domokosra a Kemény Domokos iránt hozott határozat kiterjesztetik.

IV. Ülés a felsőházban

martius 24-én**)

A legutóbbi két ülés jegyzőkönyveinek hitelesítése után:

Elnök: A képviselőháztól két iromány küldetett át, méltóztassanak meghallgathatni.

Szentiványi K. jegyző olvassa a képviselőház azon határozatát, melynélfogva azon képviselők, kik rendes katonai szolgálatot tesznek, szolgálatuk ideje alatt, a hadi törvények-szigora alá helyeztetnek, 8 a képviselőket illető előjogokkal nem bírnak; továbbá a 10 firtos bankjegyek kibocsáthatása iránti határozatot, mely két határozat, s főleg az utóbbi, a magyar pénzjegyek általános kibocsáthatása iránt még ezelőtt keletkezett országgyűlési határozat felolvasása után, egyhangúlag elfogadtatott

Elnök: Van még egy kérvény, melyet kötelességem szerint a tisztelt háznak be kell mutatnom.

Beöthy Ö.: (Bihar m. főispán.) Mielőtt más tárgyra átmenénk, meglehet talán tévedek, de szükségesnek látom megemlíteni, hogy ha a felsőházat mint constituált hatalmat akarjuk tekintetni, akkor némelyeket szem elöl nem téveszthetünk. Ha jól emlékezem, Bem tábornoknak Szebenbe való bevonulása alkalmával a honv. bizottmány elnöke észrevételeket küldött a honv. bizottmányhoz, melyeket helybenhagyás végett a képviselőházhoz is rendelt terjesztetni; s a képviselőház azon okszerű észrevételekhez, melyeket minden bűnbocsánati hajlam mellett is nem téveszthetett szem elöl, a maga helybenhagyásával hozzájárult Kívánom tudni, történt-e lépés e tekintetben, s a képviselőház által elfogadott észrevételek tudattak-e Bem tábornok úrral anélkül, hogy a felsőházzal is közöltetni rendeltettek volna? Mert ha constituált hatalomnak tekintjük a felsőházat, úgy méltóztassanak megengedni, én a dolgot nem nehezítem, hanem a tekintélyt, mely ha valaha, bizonyára most kívánatos, fen szeretném, fen akarom tartani; annyival is inkább, minthogy különben itt lételemet egy általában nem

*) Közlöny, 1849., 224. lap.

tudom megmagyarázni. Addig míg a felsőház constituálva nem volt, a hatalom, mely kötelességérzetét s hazája iránt viseltetett hajlamát tanúsítva, az első pillanattól fogva kellő számmal megjelent, hogy fenakadás ne történjék, a körülmények szükségelte intézkedéseket megtehetette, s egyáltalában is feleslegesnek tartottam volna más alkalommal ez iránt észrevételt tenni; csak a mennyiben épen azon napon volt constituálva a ház amidőn ez történt. A magam egyéniségét tekintve miként gondolkozom a két ház iránti alkotmányról, azt már az országgyűlés kezdetén kimondottam, és ismételi fogom, valahányszor reá alkalmam lesz; hanem ily alakban, minőben most lenni látjuk a felsőházat, sem lehetségesnek nem' tartom, sem fenmaradása iránt nem kezeskedhetem. Azonban addig, míg az organicus törvények ezen háznak létezésére nézve más szabályszerű intézkedéseket léptetnének életbe, vagy a nemzet életéből kiindulva, kimondják azt, hogy a felsőház szükségtelen: én jót álluk, nem maradok el, hogy a képviselőházhoz azonnal minden gondolkozás és fájdalmas érzetek keblemben tartása nélkül ne csatlakoznám; és pedig nem azért, hogy a jelen időkornak politikáját tegyem sajátommá s majom szeretetből kövessem, hanem mert meg vagyok győződve, hogy e háznak létele mostani alakjában sem szükséges sem lehetséges. De ha most így van s a felsőház mint constituált hatalom megalakult: egész ünnepélyességgel s szilárdsággal kimondom, hogy míg a felsőház mint constituált hatalom áll, míg ezen constituált hatalomnak nem imaginárius, hanem reális existenciájára megkívántató tagok mennyisége, azon ünnepélyes nyilatkozatnál fogva, melyet tett, valóságosan együtt van: addig, vagy mint befolyó test kívánom alkatrészét tenni az egésznek, s minden intézkedés ellen, mely a felsőház hozzájárulása nélkül történik, óvást teszek, vagy eltávolítom magamat azon helyről, hol törvényes befolyásomat akadályozva látom. (Helyeslés!)

Elnök: Ha a tisztelt főispán úr az előadottakat mint indítványt akarja előterjeszteni, úgy méltóztassék azt formulázva beadni.

Jozipovich: (zágrábm. főispán.) Én a bihari főispán előterjesztését nem tartom indítványnak, hanem a legegyszerűbb felszólalásnak az iránt, hogy a rend megtartassák. Vagy menjünk haza, vagy maradjunk itt, hanem úgy mint illik. Azt tartom, el kell fogadni a főispán úr előterjesztését, s a képviselőházzal tudatni.

Szentiványi: (gömörm. főispán.) Én a szóba hozott észrevételt úgy veszem fel, hogy voltak esetek, a midőn az alsóház akkor küldötte át határozatait a felsőházhoz, mikor azok már életbe léptettek, s e részben én nem annyira az alsóházat okozom, mint inkább azon körülményt veszem tekintetbe, hogy a felsőház mindeddig még constituálva nem volt, vagy is annyi tagjai nem voltak együtt, mennyi megkívántatik arra, hogy törvényesen tanácskozhassék. De a felsőház most már azon helyzetben van, hogy kellő számmal összeülhet, adjuk tehát ezt tudtára az alsóháznak, s mondjuk ki, hogy a felsőház constituálva van s szólítsuk

fel, hogy mindazon intézkedéseket, melyeket törvény gyanánt hoznak, a felsőházzal míg életbe nem lépnek, közöljék.

Báró Sztojka: Én e részben kimondottam már egyszer véleményemet, melynél fogva a felsőház fenmaradását Magyarországon mindenesetre szükségesnek tartom, s azért az észrevételeket, melyeket Bihar megyének főispánja előadott, magam sem tartom indítványnak, mert hiszen annak jogában és gyakorlatában voltunk ezelőtt is, mit említeni méltóztatott, ugyanazért tehát nem mint indítványt kell tekinteni észrevételeit, hanem éjszerűen fogadjuk el.

Id. gr. Eszterházy M.: Én sem tarthatom indítványnak, a főispán úr előadását hanem kettőt látok benne; az első az, hogy említést tett a felsőház állásáról, a második pedig, hogy a Bem tábornokhoz írott levél iránti végzés e házzal nem közöltetett. Mi az elsőt illeti, azt tartom, a felsőház állása iránt indítványt tenni nem lehet, mert minket a törvény rendelt ide, s míg ez áll, addig mi épen úgy vagyunk a törvény által meghívott képviselői a nemzetnek, mint a képviselők, kiket szinte a törvény rendelt ide. Így tehát a mi állásunkról most egy új indítványt tenni nem volna egyéb, mint a jelenleg fenálló organicus törvényt kérdésbe hozni, mely táblánkat szabályozza; már pedig azt hiszem, hogy nem ez volt szándéka a tisztelt bihari főispán úrnak, hanem csak azt kívánta kifejezni, hogy az alsóház által elintézett kérdésnek e táblával is közöltetnie kellett volna, s ezen észrevételt mindenesetre helyeselnünk kell, valamint azt is, hogy ha netalán máskor is fordulna elő eset, hogy a törvényhozás intézkedése szükségeltetnék, akkor e felsőház is e részbeni rendelkezhetés végett összehívassék.

Beöthy: Alkalmasint én vagyok a szerencsétlen, ki nem jól fejeztem ki magamat, mert mint látom oly értelemben történnek felszólalások, minőt én beszédemnek adni nem akartam. Nem arról szóltam én, hogy áll-e a felsőház vagy sem? sőt elismertem hogy áll és törvényízerüleg állnia kell; csak egyszersmind elmondtam azt is, mit fogok tenni, ha kérdés fog lenni a felsőház állásáról, de ez csak mellelegesen volt érintve. Én ismervén a körülmények súlyos voltát, tudom jól, hogy ha valamikor, hát bizonyára most szükséges az, hogy e nimbust, melynek a törvényhozást öveznie kell, ne cibáljuk mint Putifár József köpenyegét, s azért, midőn felszólaltam, csak magára az említett levél iránti intézkedésre tettem észrevételemet a mennyiben a kormány elnökének eljárása a képviselőház elébe terjesztetett, míg a felsőház e részben elmellőztetett, holott a képviselőház tudta, hogy a felsőház már együtt van, mert épen akkor küldött át egyéb tárgyakat tanácskozás alá Tétel végett Méltóztassék meghinni, nem valami viszketeség az, mi engem a felsőház csekély tagját, felszólalásra kény szerit; hanem egyedül azon meggyőződés, melynélfogva hiszem, hogy a constituált hatalmat a maga épségében érintetlenül fentartani szükséges; mert különben bolygó tűz után járván, oly posványos térre jutnánk, hol elsülyedünk

Nem kívánok mint egyebet, hogy ha a dolgok sürgetős volta megkívánná, hogy valamely részben haladéktalanul intézkedés történjék, a megtett intézkedés utólagosan közöltessék e házzal; hanem méltóztassanak önmagunk, s az egész ügy iránt annyi figyelemmel lenni, hogy a képviselőházat figyelmeztessük, miszerint a felsőház, mely kiegészítő része a törvényhozásnak, constituálva lévén, minden tárgy, mely felmerül, mielőtt iránta határozat hozatnék, a felsőházzal is közöltessék. Én tehát nem valamely indítványt akartam tenni, hanem egyedül a most elmondottak jövődöbeni szem előtt tartására kívántam az alsóházat felszólíttatni. (Jói van, helyes I)

Elnök: Abban látom tehát a tisztelt főispán úrnak előadását, valamint a ház összes tagjainak véleményét is öszpontosulni hogy a felsőház jelentse ki a képviselőháznak, mikép már most constituálva lévén, figyelmezteti az alsóházat arra, hogy minden határozatát, mielőtt azt életbe léptetnék, e házzal közölje. (Helyes.)

Id. gr. Eszterházy M.: Jó volna egyszersmid azt is kimondani, hogy ha valamely sürgetős dolog adná magát elő, a felsőház szinte azonnal egybehívassék.

Beöthy: Az én kívánságom is az, hogy mikor rendkívüli körülmények közt összehívatik az alsóház, ugyanakkor a felsőház is egybe hívassék. (Helyes.)

Elnök: Tehát a tisztelt ház méltóztatik azt is hozzá adni, hogy rendkívüli körülmények közt, mikor a képviselőház összeül, a felsőház is egybe hívassék? (Igen.) Tehát holnap a mikorra úgy is tanácskozásra kívántam felhívni a tisztelt ház tagjait, a jegyző úr elő fogja terjeszthetni a ház kívánsága értelmében felteendő határozatot. (Helyes.)

Horváth, csanádi püspök: Tisztelt ház! kormányelnök úrral a táborba szándékozván menni, felkérem a t. házat méltóztassék e részben kegyes engedelmet részemre megadni. (Megadjuk.)

Elnök: Egy kérvény van itt Illényi Györgytől, ezt a háznak ezennel bemutatom. Egyéb tárgy nem lévén, az ülés eloszlik.

Ezzel az ülésnek 12 órakor vége lön.

XXVI-ik ülés a képviselőházban

mártius 25-én*)

Elnök: Tegnap este vettem egy hivatalos levelet a honvédelmi bizottmány elnökétől, melyben arra szólított fel, hogy a mennyiben valamely jelentése volna a képviselőház előtt, ma reggeli 9 órára nyílt ülést hirdessek. Elnök úrhoz jelenleg szerencsénk van; tehát méltóztassék előterjesztését megtenni. (Eljenzés.)

Kossuth, kormányelnök: Tisztelt képviselőház! a múlt napokbani távollétem alatt, a képviselőháztól engedelmet kértem az iránt, méltóztassanak előre engedelmet adni, hogyha egy pár napig Debrecenbe vissza jöhetek, az orosz intervenció, s a mártius 4-diki és 6-diki császári manifestumok ügyében előterjesztést tehessek. Most haza érkezvén, minthogy a hadi munkálatok egy pár napi eltávozásomat megengedek, — leginkább betegség akadályoztatott, hogy mindjárt az első nap előterjesztést nem tehettem; de vannak némely körülmények is, melyeknél fogva tanácsosnak látszott előttem a hadi munkálatoknak egy kissé bővebb kifejlődéséig nem alkalmatlankodni ezen kérdéssel a tisztelt képviselőház előtt; annak méltóztassanak tulajdonítani, hogy nem terjesztettem elő tegnap vagy tegnap előtt ezen ügyet; bizonyossá teszem egyébiránt a képviselőházat, hogy a mi az orosz intervenció kérdését illeti, azt a mi szükségképen a kormánynak köréhez tartozik a diplomaticai körben megtenni el nem mulasztottam. (Helyes.) Még előre bocsátom, hogy Bem altábornagy úrtól egy jelentést vettem mártius 17-ről, melyben tudósít, hogy már nem igen van kilátása csatához, s hogy 19-én Brassót be fogja venni; és így Brassó bevételével jórészt az erdélyi háború, a mennyiben a visszaszerzést illeti — a megtartásnak nehéz munkája természetesen még hátra maradván — be lesz végezve, amikor egyszersmind megkapta a hadvezér a kormánytól utasítását, hadserege egy részének további destinációja iránt. A foglyok, kik Szeben bevétele óta elfogattak, ezerén felül voltak; a fővezér fegyvert már vagy ötezerét szedett össze, és azon reménysége volt, hogy az összeszedendő fegyverek mintegy 20,000-re ráfognak menni. Erre szükségünk is van, annyival inkább, mert én előre bátorodom a képviselőháznak jelenteni, miként minél szerencsésebben fognak menni hadi munkálataink, a mihez nekem istenbe, a nemzetbe és hadseregeinkbe vetett bi-

*) Közlöny 1849., 285-237. lap.

zodalommal, nagy reménységem van, — annyival is inkább fogom azt szükségesnek tartani, hogy a képviselőház mindenestre a magyar hadseregnek oly tökéletes lábrai folytonos emeléséről gondoskodjék, hogy a mit a napoknak győzedelmei nyújthatnak, azt tőlünk az ördög se vehesse el. (Köztetszés.) S a miként egy kissé tágabbra terjesztethetik ki a végrehajtó hatalomnak effectuationalis tehetsége azon határozatok iránt, miket az országgyűlés talán hozni kegyes leszen, e tekintetben alázatos előterjesztést fogok tenni.

Egyébiránt kötelességem szerint mint mindig, úgy most is el nem mulaszthatom bejelenteni a képviselőháznak, miként mind azon célok és tekintetek melyek a minap a képviselőházat arra bírták, miszerint nekem megengedni, s illetőleg kötelepséggemmé tenni méltóztatott, hogy a menyire lehet, a táborban mulassak, mindazok épen most még nagyobb mértékben megvannak, mint eddig, minél inkább holmi eldöntő napok elébe közeledünk. Nekem feltett szándékom most ülés után azonnal elindulni; de ezt kötelességemnek tartottam bejelenteni. (Helyeslés.)

És már most, mikor ezt bejelentettem, méltóztassék a képviselőház nekem megbocsátani, és igen kérem, valamiképen balra ne magyarazza a dolgot, ha egész nyílt szívűséggel, és Őszinteséggel egy pár szót szólok.

A tisztelt képviselőház és az országgyűlés rendelkezhetik a kormánnyal, változtathatja azt alakban és személyzetben a mint tetszik; hanem a meddig különösen velem méltóztatnak parancsolni, hogy részese legyek azon kormánynak, mely nem a képviselőházon kívül, a háznak válaszmányát képezi: addig őszintén megvallom a képviselőháznak, hogy én csak úgy vagyok hajlandó ezen hivatalomat folytatni, és abban eljárni, ha azon politikára nézve, melynek egyik végrehajtó eszköze vagyok, a ház irányában ismeretes téren állva tudom, „hogy ez a képviselőház politikája. Másutt ha a kormány látja, hogy a törvényhozás valamely oly politikai utat vesz fel, melynek végrehajtásában nem akarja felvállalni a felelősséget, van neki joga appellálni a néphez, új választások által; — nekünk nincs ezen jogunk, mi eszközei vagyunk a képviselőház politikájának. Én a táborban távol levén, az országgyűlés politikáján elindulok, mint végrehajtó eszköze a ház akaratának egy oly téren, melyet ismerek és azon irányban, mely előttem tudva van,—de hogy távollétemben annak legyek kitéve, hogy netalán itt megváltozik a képviselőháznak politikája, s hogy oly t érre állítatom, melyen ön nem akarok állani, — én ezen crisisnek sem magamat, sem a nemzetet, sem a hadsereget kitenni nem volnék hajlandó. (Helyes.) Ne méltóztassanak balra magyarázni. Egész őszinteséggel kénytelen vagyok kinyilatkoztatni: hogy én csak úgy érzem magamat képesnek a tisztelt képviselőház bizalmának némi sikerrel hivatalos kötelességem körében megfelelni, ha garantiám van az iránt, hogy azon politikát követi ezen országgyűlés, mely politikának garantiája itt ezen képviselői körben létezik, vagy is más szóval, ha én biztos vagyok arról, hogy én a táborban járván a míg visszajövök, nem más országgyűlést találok itt, hanem azt, a mely itt van. — Ha valami olyat határozna a képviselőház, mely-

nek végrehajtása körül oly politikának emanatiója következne, melynek végrehajtására lelkiismeretem szériát kezemet nem nyújthatnám: azt kellene magamnak fentartanom, hogy: uraim én nem leszek azon kormányban, méltóztassanak mással parancsolni, s engem dispensálni. Csak ezen szempontból indulva ki méltóztassék a képviselőháznak, a mint tetszik határozói. De engem a maít napok megvallom, aggodalommal töltettek el. A képviselőházat én úgy tekintem, hogy vannak itt, kik véleménykülönbségben legyenek bár egy vagy más dolgokra nézve, — hiszen emberek vagyunk, egy kaptára nem lehet az emberi gondolkozást ütni; Károly császár az órákat sem tudta egyenlőkké tenni, annál kevésbé az emberi lelkeket, véleményekben tehát különbözhethetünk; de mi köztünk van egy szent kapocs, mely minden véleménykülönbség felett áll, B mely magában hordja a nemzet megmentésének garantiáját. És ezen kapocs az, hogy itt nálunk mint férfiak, kik a veszély napjaiban nein maradunk el, a kik akkor kitartók valánk, s a kik szent elhatározottsággal megvásároltuk magunknak azon jogot, hogy addig, míg ezen országgyűlésnek missiója tart, mert az sem tarthat örökké és mindenben addig mi intézkedünk a nemzet sorsa felett azon körben, melyet a képviselőház kiszab, azzal vásároltuk meg ezen jogot, hogy nem rettentünk vissza a veszély elől, hanem a veszély napjaiban azon méltósággal, mely a képviselőháznak eszméjében fekszik, azt lehet mondani, hogy kitöréssel, megállással megtartottuk a nemzetet. Ezen közös kapocs köztünk szentebb, mintsem hogy magasabban ne állana minden véleménykülönbség tételnél.

Már most én ezen országgyűlésnek kifolyása vagyok, s azon kormánynak elnöke, mely a veszély napjait megállotta; de nem vagyok oly országgyűlésnek, és nem is akarok emanatiója lenni, a bol akkor, mikor derül, talán százanként jönnek Debrecenbe (helyes!); nem akarok oly országgyűlésnek lenni kifolyása, mely nem osztozván velünk a veszély napjaiban, nem is képes bensőleg érezni, minő kincs az, melynek megóvására hivatva vagyunk; mi tudjuk azt érezni, mert a veszély napjait azon kincsnek megóvásában átértük.

Tehát megvallom a tisztelt képviselőháznak, ha néhány nap múlva egy pár kivívott győzelem után szerencsém volna visszajöni, s én itt más országgyűlést fognék találni, olyanokat kiket a veszély napjaiban itt nem láttam, én azok politikájának végrehajtását magamra nem vállalnám. (Helyeslés!)

A képviselőház a múltkor távollétemben, nem tudom mely nap, nem az én befolyással történt, hanem a ház érezte, azt kell mondani érezte azon morális kényszerűséget, hogy a dolog így áll, azt határozta, hogy a ki mártius 1-ig nincs itt, nem követ, ha csak nem igazolja a maga távollétét. Azonban ha valaki gondolja, hogy volt helyes oka, hogy lehetetlenség forgott fen, és oly körülmény, melynél fogva nem játszhatta el távollétével azon magas méltóságot, melyhez tartozott, s folyamodik, álljon élönkbe a tribünre, de ne kegy gyanánt osztogassuk azon

helyet, melynek szentségét mi vívtuk ki az által, hogy megalkottunk a veszély napjaiban, (Úgy van!)

Ezen körülmény bírta a képviselőházat ezen határozatra. A múlt napokban hallottam, hogy verifikációk történtek egyes folyamodásokra; azután ment a tanácskozás, és visszalépés történt személyekre nézve a képviselőház szabályai ellenében. Azt én hallottam, hogy oly szó is mondatott, miként az egész verificationalis kérdést legjobb volna eltemetni.

Tisztelt ház! Én azt hiszem, hogy semmi érdemem nincs, de egy igényem van: hogy becsületes, Őszinte embernek tartsanak: ha több volna lelkemben, mint van, kimondanám, hanem ne méltóztassanak balra magyarázni, de mielőtt elmegyek a táborba, kérem a képviselőházat, méltóztassék annyi garantiát nyújtani, hogy én ezen országgyűlést találok itt, és ezen országgyűlésnek kifolyása vagyok, mert én oly politikának nem akarok eszköze lenni, mely politika talán az országot veszélybe hozhatná és a mely politika nem lehet a mostani országgyűlésnek kifolyása, s a mely ha előkerülne félek hogy más országgyűlést találok itt, mint volt. Méltóztassanak egy körülményre figyelmeztetni; csak azt ne érijük meg, hogy az országgyűlés elveszítse azon nymbust, minélfogva a nemzet akarata képviselőjének tekintetik a nép, s a népnek egy tekintélyes része a hadsereg által; csak valamiképen oda ne menjünk, hogy az országgyűlés irányában a köteles engedelmesség kötelekei megtárguljanak. Én az ország kormányának elnöke, a míg a ház e téren marad, melyen eddig volt a veszély napjaiban, a végrehajtó hatalom körében garantírozom közremunkálással, hogy az országgyűlés méltóságát sérteni senki által engedni nem fogom; (tetszés!) de ha távol létemben egyszer híre jön, annak hogy lettek más határozatok, névjegyzékek, hogy ezen országgyűlés más, mint amelynek emanatioja vagyok, nem tudom, mi történik? életemet talán feláldozhatnám az országgyűlés tekintélye fentartása nehéz munkájának, de használnék-e a nemzetnek? nem tudom. Tehát csak annyi garantiát kérek: méltóztassanak minden személyes tekinteteknek, minden egyének iránti kíméletnek félretételével ezen szint tisztán tartani meg, hogy ezen országgyűlés maradjon, a mint van, ne pedig hogy derűvel más alakot öltjön magára azon emberek ideérkeztével, kik nem osztottak velünk a veszélyben, következőleg eljátszották azon jogot, hogy a nemzet sorsa lelett intézkedhessenek, és nem tudják, mit kíván a nemzetnek méltósága, joga, és a körülmények mit parancsolnak.

Ezt ne méltóztassanak balra magyarázni. A múlt napok története engem aggodalomba ejtettek és nem akartam elmenni a nélkül, hogy szívemet őszintén ki ne tárjam. Nem akarom mondani, hogy a kik ide nem jöttek, mind rós hazafiak, hanem, ha ki jó hazafi, azt kívánom tőle, hogy legyen mátyr, ha kell, a hazáért és ne zavarja gyávaság és féltékenység által azon egyetértést és azon szint, melynek fen kell állani addig, míg e nemzetgyűlés együtt lesz, — mert ezen országgyűlésnek missioja is be fog végezteni, — hanem legyen mátyr, ha

szükséges; míg vitézeink életüket vesztik a hazáért midőn a haza megkívánja, senki semmi tekintetért ne zavarja azon szint, melyel a hazát meg lehet menteni, és másként nem; mert ha ezen országgyűlés valamely oly határozatot hoz, mely az előbbi országgyűlésnek alakját megváltoztatná, én attól félek — nem a magam személyére nézve — hogy elvesztve az országgyűlés és a nép előtt nimbusát, mellyel bír, polgári háborúnak volna e nemzet kitéve. Eddig sokszor mondotta Nyáry Fái és követni is fogjuk politikáját, hogy „ne vesződjünk ezzel vagy azzal, majd elintézhjük belső dolgainkat, csak egység legyen közöttünk. Ezt eddig fentartottuk; de ha meg változik a országgyűlés színe, az egység felbomlik, s polgárháború következhetik belőle. Ezt kötelességemnek tartottam megmondani.

Én azt sajnálom, hogy némely embereknél a szó, melyet kimondanak, oly könnyen feledékenységbe megy, mintha az a légben elhangzanék. Emlékezem, midőn utószor volt szerencsém a ház előtt szólani, több követ urak előhozták azt, hogy a sajtó, mint a közvéleménynek egyik eszköze ismerje azon hivatását, hogy most nem a körül forog a dolog, hogy a hírlapok sok előfizetőt szerezzen élénksége által a stýlnék és tárgyakkal; hanem mindenek felett, hogy ne rontson legalább ha nem használ; ne csináljon keserűséget, mikor egységre van szükség; — akkor általános volt a felkiáltás „helyes, helyes.“ És méltóztassanak a sajtónak működésére a legközelebbi napokban visszamenni! Borzasztó, irtózatos. Kinek kebelében ez a szó „haza“ magasabb, mint a személyes elégtétel az önérzelmek iránt, annak el kell borzadni attól, a mint a sajtó most működik. (Igaz!) Uraim! én erről szólani nem akarok; de annyit kötelességem kimondani; különösen ezen ingerült sajtó vitatkozás egy férfiú körül is forgott, ki a kormánynak tagja, és nyilvánosan vádak vetettek szemére, melyek ha igazak, ő nem lehet a kormányban, ha nem igazak, büntettetni kell a vádlónak. Kijelentem ez iránt a képviselőháznak, hogy a kormány szükségesnek látta minden okleveleknek, melyek ezen a sajtó által oly nagy ingerültséggel vitatott kérdésre vonatkoznak, kinyomatását elrendelni, s egyszersmind törvények értelmében egy esküdszók felállítása iránt intézkedni, mely utasítva leend eljárni a törvények értelmében. (Helyeslés!)

Elnök: Mi illeti kormányelnök úrnak jelentése elején tett azon kijelentését, hogy t. i. az orosz interventióra nézve megtette a diplomatikai lépéseket, úgyszintén fegyvereinknek jelenleg Bem tábornok alatti örvendetes előmenetelét: ezt a tisztelt ház kedves tudásul veszi. Mi illeti a táborbai menetelre való engedelmet: azt örömet megadjuk, és áldás, s minden jó kívánásunkkal útjára bocsátjuk. Mi illeti azon észrevételét, a melyet a részben fejtett ki, hogy az országgyűlés maradjon úgy mint volt eddig, és tartsa meg azon méltóságot és tekintetet: úgy hiszem, nincs senki, ki ne osztaná ezt és meg ne ígémé, hogy azt meg fogja tartani. Mi illeti a sajtó iránti abbeli intézkedését a kormánynak, miszerint intézkedni fog, hogy az illető iratok ki fognak nyomtatni,

és egy esküdszék organisáltatni, mely azokat meg vizsgálja és elítélje, ez mind helyeslést nyert.

Madarász L.: Én jobbnak látnám ha formuláztatnék ezen második indítvány.

Irányi: A nemzet méltán megvárja a maga képviselőitől, hogy jelen szabadság háború minden eventualitásairól eleve gondoskodva, a netalán szükségessé válhatandó intézkedések iránt is eleve rendelkezék. Vitéz hadseregünk előrenyomul, s ha isten úgy akarja, mint mi, reméljük és hiszszük, úgy Pest nemsokára kezeinkben lesz, és akkor előáll az eset különösen ha a főváros biztosítva leend, hogy a képviselőház Debrecenben tovább nem maradhatva, Pestre tetssek át, de figyelmeztetem önöket arra, miként a nyert győzelem híre talán oly meglepő fogna lenni igen sok képviselőre, hogy midőn egybegyűlve kellene elhatározni, miszerint az országgyűlés Debrecenből Pestre tetssek át, ha bár már nem lennének együtt kellő számmal, hogy azt elhatározzuk. Ezen lehetőséget szemmel tartva, kell hogy most gondoskodjék ezen esetről a képviselőház. S én azt hiszem, nem lehet célszerűbben cselekednünk, mint felhatalmaznunk a kormány elnökét, miszerint ha ő szükségesnek s időszerűnek találandja, hogy az országgyűlés Pestre áttetssek, ezt hirdesse ki, s a képviselőknek adja tudtul. — De az eventuálisok sorában lehet továbbá az is, hogy hadseregünk talán valamely oldalmozdulatot fogna tenni, a midőn aztán némely képviselők talán szinte nem várnák meg, miszerint határozzunk arról, hogy tovább kelljen menni; ez esetben tehát szinte kell, hogy legyen valaki, ki kitzúvén a helyet, hol összegyűljünk, azt a képviselőknek tudtul adja, Ezen eventuális esetében, — melytől egyébiránt nem tartok, — úgy hiszem ismét nem intézkedhetik más, mint a kormány elnöke. Én tehát indítványomat röviden szerkesztve, a következőkben terjesztem önök elébe: (Olvas.) „A honvédelmi bizottmány elnöke Kossuth Lajos felhatalmaztik, hogy a szükség és körülményekhez képest, az országgyűlést más helyre tehesse által.“ Ez indítványom ajánlom önök figyelmébe.

Ivánka: Én azt hiszem, hogy az előadott indítványhoz a képviselőház mindaddig érdemlegesen hozzá nem szólhat, míg a kormány elnökétől a részben felvilágosítást nem nyer, hogy ez idő szerint szükséges-e hogy a ház az előterjesztett indítvány tárgyalásába belebocsátkozzék vagy sem? Mert meg lehet győződve a kormányunk tisztelt elnöke, hogy valamint a kezdettől fogva iránta nyilvánult tisztelet nem csak nem csökkent, hanem napról napra óriási lánggal nevededett: úgy ezen túl is minden tanácsa, minden indítványa, mit kétségtelenül a haza szent ügye iránti lelkesültség adand ajkaira, a képviselőház által idő szerint elfog fogadtatni; s ezért azt tartom, a nélkül, hogy a kormányelnök, ha valljon szükségesnek látja-e az előterjesztett indítvány tárgyalás alá vételét vagy sem, az indítvány érdemleges tárgyalásába nem ereszkedhetünk; nem pedig annyival is inkább, mert nem hiszem, hogy az indítványozó követ úr, mélyebben tekintett volna be akár a hadi ter-

vekbe, akár basánk viszonyainak állásába, mint bármelyikünk, de főleg a kormány tagjai. Ugyanazért röviden mondva, nem kívánom az indítványt tárgyalatni mindaddig, míg e részben tisztelt elnökünk nézetét nem bírjak.

Kossuth: Ámbár bizonyos vagyok benne, hogy a háznak minden egyes érdemes tagja, legyen bár szerencsés őket barátaim közé személyes indalatnál fogva számíthatni vagy nem, annyit mindenesetre feltesz rólam, hogy valamely hatalomra való vágyás keblemtől idegen elannyira, miszerint ismétlem, a múltnak fáradsalmiért, ha valami jutalomra méltó vagyok, istentől nem kívánok egyebet, minthogy engedje elérnem a percet, melyben elmondhassam: „hála isten a haza nincs már veszélyben“ és akkor legyen ama szabadságnak oltalma alatt, — melyet közös fáradsággal kivívtunk, — a nemzetnek egyszerű szolgálja. Tehát hatalomra vágyással senkisésem fog engem gyanúsítani, kérem is azért, hogy ha talán a reám ruházandó hatalomról van szó, szólhassak teljes tartózkodás nélkül, melyet az ember érez akkor, mikor azt mondják neki, érzi-e vagy nem annak szükségét, hogy ezt a hatalmat adják kezébe. De ettől abstrahálva, első előadásommal öszhangzólag azt mondom, nem arra van szükség, hogy a kormány elnöke, vagy a kormány, vagy akárki az általtételi hatósággal felruháztassák, hanem szükség van biztosításra, hogy ha a körülmények azt elkerülhetlennek mutatták, akkor semmi féle körülmények között, legyen balszerencse vagy győzelem, ne legyünk annak kitéve hogy talán nem lesz, a ki ezen lépést elhatározhassa. Tehát én azt mondom, ha a tisztelt ház érdemes tagjai el vannak arra határozva, hanem úgy, hogy a szó melyet kimondanak, valósággal tetté legyen érelve, — hogy akármi bár viszontagság következék, — ha olyan következék is, mely azt hozná magával, hogy az országgyűlés máshová menjen, mindnyájan mint együtt állottunk eddig, együtt fogunk állani akkor is, és a tisztelt ház megméri a körülményeket s az idő és körülmények sürgetőségéhez képest hazafiúi indulata szerint határoz, hogy az országgyűlés legyen, és pedig ez az országgyűlés legyen; — ha továbbá el van arra is határozva egyéniképen, hogy trivialiter szólva, ha győzelem következék, nem fog igen nehezen esni a tisztelt háznak azt nem látni személyesen, hanem itt maradni, míg egy határozat által a maga általtételét máshova nem decretálja, akkor az ilyen hatalmat ne méltóztassanak adni senkinek. Hanem ha garantiára van szükség, mert Olmützből írtak mart. 6-án furcsa dolgokat, melyeknek rövid tartalma az, hogy Magyarország nincs többé, s azt mondják hogy ez fait accompli, — erre legközelebb mindjárt elsőben is Bem tábornok vitéz erdélyi hadseregünkkel azzal felelt, hogy kikergette az országból az orosz segéderőt, melyre számítva, mertek oly istentelen alávalóságot kimondani. Azt gondolom, hogy a nehéz leélt napok sora megtaníthatta volna azokat, kiknek szükségük volna e részben tanúságra, hogy e nemzetet könnyedén kitörölni az élő nemzetek sorából nem könnyű dolog; és mondhatom a tiszt, háznak, reménylem, öröme, vigasztalására s belenyugvására, hogy mikor azon hír, miszerint Magyarország nincs többé

a hadseregbe megérkezett, az általános indignatiót láttam keresztül villanni és szavakban is kitörni s esküben is, hogy „most már utolsó csepp vérig, míg egy magyar marad, ezt a gyalázatot nem lehet tűrni, (tetszés) s így most már nincs más hátra mint harc, és a harcvégén a nemzetnek szava: önállás, függetlenség! Ezt az érzést találtam a népben és a hadseregben; már most az országgyűlés bölcsesége fogja mérni a körülményeket és határozni fog; mert azt gondolom, mielőtt akár balszerencse, akár győzelem következtében az országgyűlés, mely a veszély napjaiban Debrecenben ült össze, — minél fogva Debrecen, ha megmentetik a haza, azon műhely gyanánt fog a történetben megmaradni, és a nemzet háláját igénybe vehetni, hogy innen lett megmentve a nehéz napokban a haza, — innen máshová távoznék, vagy pedig éreznék azon morális hívást, hogy becsületesen végezvén pályáját, missiójának vége van, és a nemzetet fel kell szólítani, és pedig a körülményekhez mért új választások által nyilatkozatra, — egynek közbe kell jönni, ha csak a történelmi gyalázat bélyegét nem akarjuk a nemzetre sütni, s ez az, hogy az országgyűlés az olaszok manifestumra mondja ki akaratát, s annak következtében intézkedjék a kormánnyal, mely ideiglenesen míg a nemzet definitíve intézkedhetik, vigye a kormányzást, és elhatározza hogy ide vagy oda teszi át üléseit. Ennek a háromnak meg kell történni, mielőtt az országgyűlés helyét megváltoztatná. Tehát azon megnyugvással óhajtának a táborba menni, hogy egy szép reggelen fel ne ébredjek arra, miszerint más országgyűlésnek vagyok emanatiója, mint a melynek magamat hittem; mert ebből nagy bajok következhetnek. Én nem tartok mást szükségesnek, mint hogy a képviselőház magában keresvén biztosítást, adja szavát, hogy nem fog addig elmenni, és nem fogja engedni leolvadni a házat; akkor nem kell senkinek hatalom a kezébe, s akkor az országgyűlés magában leli a garantiát. Hanem azt kérem, hogy méltóztassanak ennek kimondhatatlan fontosságát felfogni, mert ha a nemzet azon helyzetbe jön, hogy olyan percben, midőn határozni kellene, nem volna országgyűlés olyan számban, minőben lenni kell, mi volna a következés? Talán az, hogy az élő történet hallgatna ezen dolgokról? Éppen nem, sőt más határozna, dictator vetné fel magát, talán azért mert hatalomra, talán azért mert érzi a kötelességet, hogy „ma megmentem a nemzetet, holnap oda adom a fejemet.“ Ebben határozni kell, s a nemzet jövője s rajtuk fekvő morális és történelmi felelőség kívánja, hogy olyasmi ne történjék miszerint kényszerítve legyen valaki az országban törvény telén hatalmat gyakorolni, hogy elmondhassa: „Non servavi legem, sed juro quod servaverim rempublicam.“ Ha a tisztelt ház érzi ezen elhatározottságot, a győzelemnek ragadó kocsija, szép hírek, pesti triumphus, Einzugra, azt fogja mondani, vagyunk ma, kik voltunk tegnap és tanácskozunk; s ha balszerencse jön, egyfelől verik az ellenséget, más felől előlépéseket tesz, akkor is azt mondja: tanácskozunk. Ha erre el van a ház határozva, akkor nem kell senkinek hatalmat adni. (Közletszék.) De ha ez nem történik, sajnosan mondom előre, vegyék önök jóslatul, akkor nem én, mert bennem hajlandóság, nincs reá fogom a hatalmat megra-

gadni, hanem az történik meg, mit a 18-dik brumaire-i nap után az akkori provisorius consnlatusnak egyik tagja mondott a francia nemzetnek, mikor kérdezték tőle: minő ember az a Napóleon? Azt felelte ra: „Voue avez un maitre.“ Tehát az következnek, hogy majd akadna valaki a ki ura lenne a nemzetnek. (A kormányelnök éljenzések közt a teremből eltávozik.)

Nyáry: Azt hiszem, elég határozottan megmagyarázta a honvédelmi bizotmány elnöke, mit kíván a háztól, azt kívánja t. i., hogy támaszkodni kíván a tisztelt ház erkölcsi erejére, támaszkodni arra, hogy a mit itten nyilvánítottak helyben hagyásukkal, azt megfogják tartani. Itten tehát nem leírott határozatokról, nem indítványok elfogadásáról van szó, hanem igénybe vételéről a képviselőház morális ereje egész mennyiségének, hogy meg fogja tartani, a mi tőle kívántatott, s egyebet nem is kell határozni. (Helyes!)

Bezerédy L: Felállással is adjuk jelét hogy egyezünk mind-ezekben és elfogadjuk.

Elnök: Azon értelemben, mint a kormány elnök elmondotta, s a mit a ház akarata is nyilvánított, a tisztelt ház megfogadja, hogy a mit a haza megmentésére az egység és jellem áthatatosság megkíván, együtt marad. Isten éltesse a hazát!

Az ülésnek vége.